

ЖЕНЕ У ПРОЦЕСИМА ИЗАЗВАНИМ РАТОМ (РХ, РСК-1991-1995)

Издавач: Удружење грађана “Калина”, Дечанска 8/4, Београд

За издавача : Биљана Трифуновић, председник

Гл. и одговорни уредник: Корана Штрбац

Сарадници: Саво Штрбац, Ангелина Марковић, Јанко Велимировић, Радомир Кужет, Слободан Перић и Слађана Чанковић

Техничко уређење: Фабула Ностра, Београд

Штампарија: “Свен”, Ниш

За штампарију: Владан Стојковић

Тираж: 600

ISBN -978-86-904206-2-9

*Штампање публикације
суфинансирано је средствима
Комесеријата за избеглице и
миграције Републике Србије*

ЖЕНЕ У ПРОЦЕСИМА ИЗАЗВАНИМ РАТОМ (РХ, РСК-1991-1995)

О УДРУЖЕЊУ ГРАЂАНА „КАЛИНА“

Удружење грађана „КАЛИНА“ је невладино и непрофитно удружење, основано на неодређено време ради остваривања циљева у области заштите права женама као жртвама ратних дешавања деведесетих на простору претходне Југославије. Оснивачи удружења су Документационо информациони центар “Веритас” и жене избеглице/прогнаници из Хрватске и бивше Републике Српске Крајине, које данас живе у дијаспори, с тим да их је највише у Србији, где је и седиште удружења.

Циљеви Удружења су: што више жена жртва ратова деведесетих прошлог века на подручју бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) идентификовати и регистровати; домаћу и страну струку и јавност упознати са њиховим страдањима; процесуирати одговорне за њихова страдања; ублажавање траума: признање статуса жртве и обештећење.

Ради остваривања својих циљева Удружење нарочито:

- прикупља доказе о прогонима и страдањима жена у ратовима деведесетих на подручју бивше СФРЈ;

- излаже и публикује прикупљену и обрађену документацију;

- припрема и доставља обрађену документацију домаћим и међународним институцијама и организацијама ради покретања кривичних поступака против починиоца кривичних дела против човечности и међународног права;

- сарађује са домаћим и међународним институцијама и организацијама које се баве потрагом за несталим особама и предајом посмртних остатака страдалих у ратовима деведесетих на подручју бивше СФРЈ у циљу што ефикаснијег расветљавања судбина несталих жена и предаје тела погинулих њиховим породицама;

- сарађује са домаћим и међународним стручним установама и појединцима у отклањању и ублажавању траума женама жртвама ратова деведесетих на подручју бивше СФРЈ;

- пружања правне помоћи женама жртвама ратова деведесетих на подручју бивше СФРЈ у вођењу поступака пред домаћим и међународним институцијама и организацијама око признања

статуса жртве, надокнаде обештећења за телесна и душевна оштећења те за оштећену, уништену и одузету имовину;

- организује, само или у заједници са другим организацијама, стручне скупове, саветовања, семинаре и друге облике едукације у области заштите права женама као жртвама ратних дешавања деведесетих на простору бивше СФРЈ.

УГ “Калина” организује и радионице за жене избеглице.

Смисао радионица је дружење, оснаживање и саветовање.

Децембар 2024.

ПРЕДГОВОР

У грађанском рату какав се водио деведесетих година прошлог века на подручју бивше Југославије, као и у било ком другом грађанском рату, било је људских жртава на свим странама, па тако и на српској страни на подручју Хрватске и бивше РСК.

Посебан проблем је у перцепцији јавног мњења у свету као и међународних и домаћих органа и организација које се баве људским правима на подручју бивше Југославије, да су Србија и Срби главни кривци за рат деведесетих, те да на српској страни није ни било жртава а посебно жена као цивилних жртава рата.

У претежном делу “Калинина” сазнања о српским жртвама заснивају се на истраживањима Документационо информативног центра “Веритас”, који од 1993. године прикупља документацију о страдању Срба са подручја Хрватске и бивше РСК у ратном и поратном периоду.

Из “Веритасовог” ширег списка жртава, на којем се налази преко осам и по хиљада особа, “Калина” је издвојила 1.220 особа женског пола, за које је прикупила додатне податке и информације те их посебно анализирао и обрађивала. Од укупног броја погинулих и несталих до краја 2024. године сахрањено је 798 жена, док се 422 жене још води у категорији несталих. Међу погинулим и несталим женама 1.184 су цивилне особе, а 36 су биле припаднице војске.

Незнатан број злочина над Србима, посебно над женама српске националности, још није ни процесуиран, а од оних који су процесуирани, највише их се налази у предкривичној или истражној фази и то против НН починилаца, углавном, због опструкције органа кривичног гоњења. Пред надлежним органима у земљама региона, посебно у Републици Хрватској, није ни лако ни једноставно остварити признање статуса ни цивилне ни војне жртве, а ни право на накнаду штете за страдале чланове породице.

Ништа лакше није ни повратити одузету имовину и остварити право на стамбено збрињавање бивших носилаца станарског права, на обнову у рату порушених кућа, укључујући и право на држављанство, конвалидацију ратног стажа, уписа у матичне књиге...

Текстови које објављујемо у овој публикацији указују на правну борбу жена са подручја

Хрватске и бивше Републике Српске Крајине са администрацијом државе, коју су у току рата 1991-1995. морали напустити првенствено због своје националне припадности, по неким од предходно поменутих питања.

Избеглицама/прогнаницима са простора РХ и бивше РСК, без обзира на њихово тренутно пребивалиште и боравиште, објављени текстови могу послужити и као путокази за остварење њихових права у држави коју су морали напустити због ратних (не)прилика.

Биљана Трифуновић,
председник УГ “Калина”

УГ “Калина” организује и радионице за жене избеглице.

Смисао радионица је дружење, оснаживање и савјетовање.

БОРБА ЗА СТАНАРСКО ПРАВО

Јун, 2003.

ПРАВО НА ДОМ

ПИШЕ: САВО ШТРБАЦ

Од када је 12. јуна ове године хрватски премијер Рачан јавно упутио позив “избјеглицама, грађанима Републике Хрватске, да се врате у своју домовину и искористе прилику која им је пружена данас прихваћеним владиним мјерама којима им се осигурава право на дом”, ова вијест не силази са новинских ступаца и свакодневно је тема којом се баве прогнани Срби из Хрватске и њихова удружења.

Све што је речено и написано на ову тему у задњих 15-ак дана може се свести на слиједећи став: прогнани Срби из Хрватске и бивше РСК су по први пут једногласни у оцјени да је Рачанов позив једна велика превара избјеглицама бившим носиоцима станарског права и подвала међународној заједници.

Све да се и занемари чињеница да ове владине мјере одражавају и досадашњи став хрватске државе да је за њих станарско право “прошло свршено вријеме” (преведено на обични језик, то значи да се никоме неће вратити станарско право на стану на којем је то право имао) и остваривање права на супституцију (стамбено збрињавање кроз давање стана у најам или путем “друштвенно подстицајне станоградње”), обилује са неколико, за велику већину кандидата, тешко остваривих услова.

Један од таквих услова је да кандидати “на дом не посједују никакву некретнину на подручју бивше СФРЈ, односно да послије 8. октобра 1991. године нису продали, поклонили или се на други начин одрекли такве имовине”.

Сматрам непотребним коментарисати колико је овакав услов сам по себи дискриминаторан (није се примјењивао према другим хрватским грађанима). Уколико би ипак овај услов “преживио”, треба истаћи да би један велик проценат бивших носилаца станарског права испао из трке за “право на дом”. Наиме, кроз вишегодишње избјеглиштво (од 8 - 13 година) људи су се на разне начине сналазили да И у

новој средини дођу до крова над главом. Некима су рођаци из дијаспоре куповали у новим (привременим) стаништима станове или куће, неки су до уцерица и страћара (најчешће без крова) долазили распродајући све што су имали, а неки су (срећнији) нешто добили и од хуманитарних организација, најчешће у материјалу, да на некој подводној, безпутној и безкомуналној локацији подигну какав кућарак.

За илустрацију колико их је на овакав начин дошло до крова над главом може послужити податак Комесеријата за избјеглице Републике Србије према којем је “само 20% избјегличке популације успјело да трајно ријеши свој стамбени проблем”, а по мојој слободној процјени још толико их је купило неки терен на којем су започели или тек намјеравају започети подизати кров над главом. Дакле из наведених показатеља, Рачанова Влада би преко овог услова елиминисала 30-40% потенцијалних кандидата за остваривање “права на дом”. При том нико и не поставља питање да ли су те избјегличке куће и станови адекватни за становање и по величини и по локацији, а и по вриједности у односу на њихове станове у урбаним центрима Хрватске.

Други ограничавајући услов, који је још vise дискриминаторан (задира у саме основе људских права), тражи од потенцијалних кандидата “да се заувјек врате и живе у Хрватској”.

Колико ће их због овог услова одустати од “права на дом”?

Процент би се могао израчунати на основу 23.700 покренутих “судских укинућа стамбених права (подаци мисије ОЕБС-а у Хрватској) грађанима Хрватске српске националности у току ‘91-’95. године и то само на подручју које је било под контролом Хрватске Владе (без бивше РСК)”. (Закон о измјенама и допунама закона о стамбеним односима из априла 1992. године)

Ако се зна да је по “Шексовом закону” носилац станарског права губио то право због “судјеловања у непријатељским дјелатностима против РХ”, онда је лако предвидјети да ће многи од могућих претедената “права на дом” добро размислити хоће ли се вратити и ризиковати одлазак на дугогишњу робију.

А колико је хрватска држава на основу Закона о најму станова на ослобођеним подручјима (“подручјима посебне државне скрби”) из

септембра 1995. године укинула станарских права бившим носиоцима (Србима)?

У једном саопштењу ОЕБС-а, с почетка јуна ове године, наводи се да Влада никада није ни објавила ни доставила овакве податке, али се на основу покренутих захтјева за поврат станарског права може закључити да их је неколико хиљада.

А када се зна да су хрватски правосудни органи процесуирали преко 4.500 лица, углавном српске националности, за ратне злочине, а преко 21.000 амнестирали за оружану побуну, у ситуацији када још није објављен интегрални списак ни првих ни других И када хрватска полиција ревносно хапси повратнике на основу давно расписаних потјерница, на које је заборавио и онај ко их је и расписао, није тешко предвидјети да се и због ових процеса један велик број Срба, међу којима има и подоста бивших носилаца станарског права, такође неће моћи, хтјети или жељети вратити и стално настанити у Хрватској, а самим тим и остварити “право на дом”.

А оне који испуњавају постављене услове чекају још многе препреке: гдје ће становати и од чега ће живјети док им држава не изгради дом (рок је крај 2006. године); а ако и кад добију дом, од чега ће плаћати најамнину или враћати кредите, од чега ће купити неопходни намјештај. За то су потешне паре, за паре је потребан посао, а посла нема ни за “повлаштене” грађане.

Све у свему рачуница Рачанове владе која је изнесена истовремено када и позив Србима да се врате и остваре “право на дом”, по којој ће се 5.000 станова (10% од броја станова на којима су Срби имали станарско право) подмирити све оне који испуне постављене услове, чини се да је веома добро избалансирана као резултат хрватских “стручњака” којима је очито и био циљ да и на овај начин дестимулишу повратак избјеглица из категорије бивших носилаца станарског права.

Ефекти овакве рачунице су више него очигледни и вишеструко корисни за хрватску државу и на унутрашњем (што мање повратника то више пара у државној каси) и на вањском (испуњење једног од кључних услова за прикључивање Европској унији) плану.

Шеф мисије ОЕБС-а у Хрватској пожурио је да поздрави позив хрватског премијера и одлуку његове Владе о стамбеном збрињавању повратника и избјеглица, бивших носиоца

станарских права. Управо тај поздрав од шефа организације која се свесрдно залагала за један другачији и праведнији концепт рјешавања овог проблема, највише нас боли и вријеђа јер имплицира да би међународна заједница заиста могла верификовати овакву једну непоштену, дискриминаторску уз то и изнуђену одлуку хрватске владе.

Но ипак охрабрује већ поменута јединствена оцјена (бунт) избјеглица и њихових удружења о овом “пакету мјера” хрватске владе, који по свим карактеристикама више личи на додјелу хуманитарне помоћи избјеглицама из неке друге земље него на враћање сопственим грађанима одузетих права у једном фашистичком маниру. Исказани избјеглички бунт истом јединственошћу и још већом одлучношћу треба усмјерити превасходно на међународну заједницу како би спријечила још једну велику превару бивших носиоца станарских права и подвалу међународној заједници, посебно Европској унији.

Саво Штрбац

из књиге “Хроника проганих крајишника 1”

“Index.hr”, 15.01.2019.

"PROVALI U STAN, MI ĆEMO ZAŽMIRITI" - STARA TAKTIKA IMOV- INSKOG RATA

Пише: Gordan Duhaček

PROVALI u prazan stan, a mi ćemo zažmiriti.” Tako glasi SMS koji je Nenad Križić, pomoćnik ministra branitelja Tome Medveda, poslao 49-godišnjem hrvatskom ratnom veteranu Mariju Vrbaniću koji mu se žalio oko neriješenog stambenog problema.

Domovinski rat za mnoge je bio Imovinski rat

Medvedov pomoćnik je tako de facto poticao na počinjenje kriminalnog djela, no istovremeno je podsjetio da je takva praksa bila posve uobičajena tijekom 1990-ih, kada su mnogi ljudi nasilno deložirani iz svojih stanova u koje su se onda uselili raznoliki zaslužnici Tuđmanovog režima, od uniformiranih vojnika do HDZ-ovih političara.

Domovinski rat je za mnoge bio Imovinski rat, te su ratno vrijeme uz podršku vlasti iskoristili da si na račun drugih ljudi, često Srba i drugih nepoćudnih u vrijeme Tuđmanova režima, riješe stambeno pitanje.

Tisuće stanova koji su osvojeni nasilnim deložacijama

Ni danas ne postoje točne brojke o tome koliko je ljudi tako istjerano iz stanova u kojima su dotad živjeli i na koje su imali stanarsko pravo, no procjenjuje se da je riječ o tisućama stanova. Neprijeporna je činjenica pak da se to događalo skoro u cijeloj Hrvatskoj - s izuzetkom Istre - te da su pripadnici Zbora narodne garde, HV-a i HOS-a istjerivali ljude iz njihovih stanova te ih onda zauzimали od Zagreba preko Splita do Osijeka. Pritom su za svoje nasilničko i kriminalno ponašanje imali podršku i vlasti u Zagrebu, koja je donosila i mijenjala zakone kako bi se ta pljačka mogla uspješno ozakoniti, kao i većine lokalnih vlasti, koje su ili žmirile na ono što im se pod nosom događa ili pak i same u tome sudjelovale.

Iza tih masovnih deložacija i provala u tuđe stanove odsutnih vlasnika ili nositelja stanarskog prava kriju se i brojne potresne ljudske priče, koje svjedoče o tome koliko je nehumana i svirepa bila ta praksa, koja je uništila brojne živote, ljude pretvarala u be-

skućnike i tjerala ih u suicid. Sve to se pak s jedne strane tada u javnosti većinom ignoriralo - Feral Tribune je bio jedan od rijetkih medija koji je o tome pisao - a s druge se prešutno odobravalo jer su na meti bili većinom Srbi ili obitelji pripadnika bivše JNA.

Potresni slučaj Anke Zjačić

Jedan od najpotresnijih slučajeva svakako je onaj Splićanke **Anke Zjačić**, čiji je suprug Danilo bio časnik JNA stacioniran u splitskoj luci Lora, koju će HV u prvoj polovici 1990-ih pretvoriti u mučilište zarobljenika i civila. Danilo Zjačić poginuo je odmah na početku Domovinskog rata od snajperskog metka, a Anka je ostala sama s njihove dvoje maloljetne djece, sinom i kćerkom.

Obitelj se je odrekla uz objašnjenje da je bila udovica agresora, a ubrzo se našla i na meti hrvatskih vojnika kojima se svidio njezin stan u Splitu. Ona i nje-na obitelj su prvo danima bili šikanirani od strane pripadnika Hrvatske vojske, da bi na kraju u jednoj mučnoj situaciji punoj prijetnji nasiljem 1992. i bili izbačeni iz svog stana.

Ankinoj kćerki su hrvatski vojnici prijetili silovanjem kako bi obitelj Zjačić natjerali da izađe iz svog stana, dok su svi susjedi u strahu šutjeli dok se sve to događalo pred njihovim očima i nisu ništa poduzeli. Predsjednik kućnog savjeta njenog haustora je čak napisao potvrdu da ona i pokojni suprug Danilo nisu nikad zajedno živjeli u tom stanu kako bi joj ga bilo lakše oduzeti pravnim makinacijama koje je u to vrijeme izvodila hrvatska država.

Snimak razgovora sa **Ankom Zjačić** može se pogledati na: <https://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/anka-zjacic/>, fotografija preuzeta sa sajta Documeneta.hr

Potresna priča Anke Zjačić ipak nije zaboravljena zahvaljujući intervjuu koji je s njom snimila udruga Documenta, te dokumentarnom serijalu Stambeno pitanje novinarkе Silvane Mengušić, koji je svojedobno emitiran i na HTV-u. Strašna sudbina Anke Zjačić i njene obitelji obrađena je u epizodi Rat za portun, koja se detaljnije bavi masovnim deložacijama u Splitu iz tzv. vojnih stanova.

Stan joj vraćen tek 2002. godine po intervenciji Europskog suda za ljudska prava

Anka Zjačić je devedesete provela čisteći stubišta da bi preživjela, a ona i djeca su živjeli u različitim unajmljenim i humanitarnim stanovima, da bi nakon dugotrajnih sudskih postupaka, koji su otišli sve do Europskog suda za ljudska prava, 2002. konačno opet uselila u svoj stan iz kojeg je s obitelji brutalno izbačena početkom 1990-ih, no njena je obitelj za sve te muke platila strašnu cijenu.

“Moj sin je bio veličanstven momak. Bio je matematičar, treći u splitskoj općini, svirao je gitaru, govorio je engleski i njemački, kompjutere je imao u malom prstu. Momak za deset. Sve ga je to slomilo, obolio je i nije mogao podnijeti više...”, govori Anka Zjačić grcajući u suzama u dokumentarcu Stambeno pitanje o tome kako je njen sin Vladimir na kraju svega, 2011. godine, počinio samoubojstvo, nikad se ne oporavivši od trauma koje je preživio kao mladić tijekom devedesetih.

Stan u kojem živi Jadranka Kosor oduzet braći Drobac

Samoubojstvo je počinio i Miomir Momo Drobac, jedan od dvojice braće Drobac koji su 1995. prisilno iseljeni iz stana na zagrebačkim Ravnicama u koji se onda malo kasnije uselila Jadranka Kosor, tada nova članica HDZ-a i mlada nada Tuđmanove stranke.

Braća Drobac bili su sinovi pukovnika JNA koji je umro prije početka rata, a onda je ubrzo umrla i njihova majka dok obojica nisu bili ni punoljetni. Braći Drobac je MORH pod implicitnom prijetnjom nasilja ponudio da se presele u puno manji i devastirani stan na Peščenici, kako bi se onda Kosor mogla useliti u njihov veći trosobni stan, a cijela je stvar za Momu i Branislava Dropca završila tako da je prvi počinio samoubojstvo, dok je drugi psihički obolio, te ga se u nultim godinama moglo vidjeti kako poput aveti hoda zagrebačkim ulicama. Kosor je pak ubrzo otkupila stan u Ravnicama za bagatelnih 30 tisuća maraka.

Cijelu aferu sa stanom braće Drobac koji je postao

stan Jadranke Kosor prvi je otkrio tjednik Globus, a onda ju je detaljnije obrađivao Feral Tribune. Priča je još jednom aktualizirana u medijima kada je Jadranka Kosor naslijedila Ivu Sanadera na čelu vlade i HDZ-a, no onda se o svemu oglasio DORH poručivši da je sve bilo po zakonu i da Kosor nije nizašto odgovorna.

Uloga zloglasne bojne HOS-a

Ključnu ulogu u nasilnim deložacijama u Splitu je pak odigrala 9. bojna HOS-a Rafael Boban, čiji je zapovjednik bio notorni Marko Skejo, poznatiji kao splitski desničar s hitlerovskim brčićima. Ta bojna je 1995. marširala u Splitu uz povike “Mi smo ustašel!”, a da im treba vjerovati na riječ, dokazali su prethodnih godina izbacujući brojne splitske građane srpske nacionalnosti iz njihovih stanova.

Zabilježeni su slučajevi u kojima su HOS-ovci pištolj prislonili dvogodišnjem djetetu kako bi njegovu obitelj prisilili na deložaciju iz stana na koji su bacili oko, kao i prijetnje silovanjem i premlaćivanjem. Vojna i civilna policija su takvo ponašanje tolerirali, tako da građanima koji su bili na udaru ustašoidnih HOS-ovaca nije preostala nikakva druga pomoć nego nekoliko nevladinih organizacija i Feral koji je o svemu mogao samo pisati, što je i činio, za razliku od većine drugih hrvatskih medija.

Među onima koji su se najviše angažirali pomoći deložiranim bio je aktivist Tonči Majić, predsjednik Dalmatinskog komiteta za ljudska prava, kojega su HOS-ovci također u jednom trenutku pretukli. U Zagrebu je 1994. pak bio pretučen i aktivist Zoran Pusić iz Građanskog odbora za ljudska prava, kada je pokušao pomoći jednoj obitelji koju su hrvatski vojnici deložirali.

“Provalnici su na terenu provodili službenu državnu politiku”

U intervjuu za Novosti prije par godina Majić se prisjetio kako je sve to izgledalo: “Da pojasnim, nitko od nas nije mogao spriječiti nijednu deložaciju. Iza provalnika u uniformama stajali su cijela vojska, Vojna policija i, od vrha do dna, kompletan državni aparat. Provalnici su na terenu provodili službenu državnu politiku, a to je bila politika etničkog čišćenja. Jedino, brzo smo stekli bogato iskustvo te smo mogli pružiti korisne savjete žrtvi, što uraditi, a što ne, kako prije deložacije, tako i nakon nje. Prikupljali smo mnogo podataka i dokumenata te ih prosljeđivali na one inozemne adrese od kojih smo očekivali intervenciju kod hrvatske vlade.”

Majić ističe da je 9. bojna HOS-a vrhunac svoje ak-

tivnosti u “ratu za portune” imala 1993. i 1994., “kada su brutalne vojničke deložacije u Splitu, ali i širom Hrvatske, naprosto bjesnile”: “Vojnici su provaljivali u stanove, prijetili bacanjima kroz prozor i klanjima, mlatili legalne stanare, izbacivali ih na ulicu i krali njihovu imovinu.”

SDP-ov gradonačelnik Splita filoustaškim HOS-ovcima podigao spomenik

Ta bojna HOS-a danas u Splitu pak ima spomenik, koji je otvorio bivši SDP-ov gradonačelnik Ivo Baldasar, što je prošlo i bez javne osude tadašnjeg premijera i predsjednika SDP-a Zorana Milanovića. Baldasar je izjavio da ljudi iz HOS-ove bojne koja ime nosi po zloglasnom ustaškom koljaču Rafaelu Bobanu tijekom rata “nisu činili zločine”, što je samo jedna od brojnih laži koje u hrvatskoj javnosti služe za održavanje mita o HOS-u kao nekakvim časnim ratnicima i borcima za slobodu, koji nemaju nikakve veze s ustaštvom, iako im je službeni slogan ustaški pozdrav “za dom spremni”.

Znakovito je da su na meti HOS-ovaca često bile žene, koje su se razvele ili ostale udovice, jer su vjerojatno ovi časni hrvatski muževi smatrali da su one lakša meta za nasilnu deložaciju. Primjerice, iz stana u Poljičkoj 29 u Splitu, 28. siječnja 1994., istjerana je Biserka Radosavljević.

U njezinu stanu HOS-ovci su instalirali svoj “stožer”. Tri dana kasnije, iz stana u istoj zgradi, uz prijetnje nasilja su na ulicu istjerali Mirjanu Softić s dvije kćeri. 2. veljače ujutro došli su istjerati Slovenku Marinković, koja se 1987. razvela i ostala živjeti u stanu, pa joj je Općinski sud u Splitu 1992. pravomoćno dosudio pravo da ga koristi. U toj deložaciji im se suprotstavio Majić, kojega su pretukli. “Stan Biserke Radosavljević u Poljičkoj 29 čak nije ni trebao za stanovanje. Napravili su tamo punkt za dlanje droge, kurvinjak i kazino, koji je radio godinama”, prisjetio se kasnije Tonči Majić u izjavi za Novi list.

Slovenku Marinković istjerali iz stana 1994., u njega se vratila tek 2009.

Feral je sve to opisao u članku koji je objavljen u veljači 1994. Nakon što su HOS-ovci upali u stan Slovenke Marinković, prebijenoga Majića i nju odveli su u Loru na saslušanje. Tamo im je zapovjednik 72. bojne Vojne policije Mihael Budimir kazao kako ima nalog neimenovanog zamjenika ministra da Slovenku Marinković vrati u stan.

Kad su se istog dana oko 20 sati Majić i Marinković vratili pred stan, nadajući se provedbi Budimiro-

va obećanja, otvorila im je žena u crnom i krenula vrištati da je to njen “ustaški stan”. Opet su se pojavili HOS-ovci, te su Majić i Slovenka Marinković otišli da spase živu glavu. Stan je Slovenki Marinković vraćen tek 2009. godine, a dobila je i odštetu u iznosu od 150 tisuća kuna, koju joj je dosudio sud u Koprivnici.

Baku poznate književnice Ivane Šojat pokušali izbaciti iz stana u Osijeku jer joj je na vratima bilo prezime Milošević

O tome kako su izgledale deložacije u ratnom Osijeku svojedobno je progovorila poznata spisateljica Ivana Šojat, koja je prije par godina bila i kandidatkinja HDZ-a za gradonačelnicu ovog najvećeg slavonskog grada. Šojat je kao studentica na početku Domovinskog rata pristupila HOS-u, ali ni to nije zaštitilo njezinu baku od pokušaja nasilnog istjerivanja iz stana.

Naime, na stanu bake Ivane Šojat stajalo je prezime Milošević, pa su prognanici iz Baranje zaključili da im to omogućava staricu deložirati. Baka je nazvala Šojat i ispričala joj što se događa, te je Šojat brzo došla do nje s nekoliko vojnika iz postrojbe HOS-a u kojoj je bila i tako spriječila deložaciju, kako je godinama kasnije ispričala u Nedjeljom u dva.

U Splitu izbacili iz stana hrvatskog vojnika jer se prezivao Jovanović

No, većina onih koji su bili na meti nasilnih deložacija nije imala sreću da mogu pozvati unuku koja je u HOS-u, ali su zato mnogi nastradali zbog svojih prezimena koja su odjednom postala nepoćudna i proglašena neprijateljskim. Jedan od takvim primjera je i slučaj Splićanina Svetozara Jovanovića, pripadnika hrvatske gardijske brigade, kojemu su hrvatski vojnici iz druge postrojbe upali u stan dok je bio s prijateljima na Hajdukovoj utakmici 1993. Jovanović je okupio nekoliko suboraca i doveo ih do svog stana, u koji su se već uselili drugi, ali je odustao od njihova izbacivanja jer je shvatio da bi došlo do krvoprolića.

Hrvatski branitelj Jovanović je onda morao čekati osam godina, tijekom kojih je spavao na kaučima prijatelja, da se vrati u svoj splitski stan iz kojega su ga izbacili - hrvatski branitelji. I njegovo svjedočenje se može naći u dokumentarnom serijalu Stambeno pitanje.

Šuškovu Ministarstvo obrane je imalo ključnu ulogu u svemu tome

Ovdje smo naveli samo nekoliko od doslovno tisuća primjera nasilnih deložacija koje su se događale

u Hrvatskoj 1990-ih. Svemu je tome zasigurno pomogao i ratni kaos, ali bila bi laž reći da to nije bila i prešutna državna politika, s obzirom na to da je hrvatsko pravosuđe sudjelovalo u skandaloznim postupcima u kojima su se ljudima oduzimali njihovi stanovi, kao i da su se donosili zakoni koji su svemu tome pogodovali, pa se moralo ići sve do Europskog suda za ljudska prava po pravdu.

Za dugotrajno sudovanje su se pak odlučili rijetki, dok je većina onih koji su ni krivi ni dužni istjerani iz svojih stanova zauvijek ostali bez svoje imovine, a nisu dobili ni nikakvu odštetu od države. Ključni institucionalni igrač te priče s deložacijama je bio pak MORH, na čijem je čelu bio ministar Gojko Šušak, kojega je samo smrt od raka spasila haške optužnice

za ratne zločine.

Imovinski rat traje i danas: Srbi su bili prva runda, odavno su na red došli i Hrvati

Danas tu zloglasnu tradiciju kriminalnog rješavanja stambenog pitanja pak nastavlja ministarstvo kojim upravlja Tomo Medved, savjetujući - kao da nije 2019. nego 1993. - da treba provaliti u prazan stan, zauzeti ga, a da će nadležne institucije na to zažmiriti.

Na taj način su mnogi odnijeli pobjedu u Imovinskom ratu, a iz Ministarstva hrvatskih branitelja zapravo poručuju da taj HDZ-ov Imovinski rat na račun običnih nevinih građana nije gotov nego i dalje traje. Srbi i obitelji vojnih lica su bili samo prva runda, odavno su na red došli i Hrvati.

Fotografija članka autora Petra Dorića, od 08.02.1994. iz lista "Feral Tribune", Fotografiju BIRN-u ustupio Tonči Majić. Preuzeto sa sajta BIRN-a.

BIRN, 20.04.2016.

NEISPRIČANE PRIČE RATNIH PRISILNIH DELOŽACIJA U HRVATSKOJ

Piše: Sven Milekic

U prvom dijelu istraživanja o deložacijama u Hrvatskoj, ljudi koji su nasilno izbačeni iz stanova jugoslavenske vojske tijekom rata 1990-ih godina u Hrvatskoj prisjećaju se svoje očajničke borbe da se vrate svojim domovima.

„Ne mogu vjerovati da mi se sve to dogodilo. Zaista. Moj um ne može to shvatiti“, kaže 64-godišnja Slovenka Marinković dok sjedi u svom prijatnom stanu u Splitu, domu iz kojeg je prisilno iseljena tijekom rata.

„Za potrebe tužbe doktor me pitao da mu opišem kako sam se osjećala u trenutku kada se to događalo u mom stanu. Ja sam već plakala pri samoj pomisli na to. Rekla sam mu: jednostavno sam se stavila u poziciju da se to meni ne događa, inače bih poludjela“, dodala je ona.

Marinković je bila jedna od mnogih žrtava prisilnog, ponekad ekstremno nasilnog i gotovo isključivo nezakonitog iseljenja hrvatskih građana iz stanova koje je Jugoslavenska narodna armija (JNA) dala svojim zaposlenicima (vojnim licima i civilima), sprovedenog tijekom 1990-ih.

Većina iseljenih su bile žene koje su živjele same s

djecom ili sa starijim članovima porodice i mahom su bili Srbi.

Naime, u vrijeme bivše socijalističke Jugoslavije prava na privatnu imovinu su bila ograničena. JNA je u vlasništvu imala između 35.000 i 40.000 stanova i kuća u Hrvatskoj, na koje su nasljedno stanarsko pravo imali njeni zaposlenici.

Kada je 1991. godine izbio rat, vojnici i naoružana lica su, ponekad uz pomoć vojne policije, nasilno provaljivali u mnoge takve domove i izbacivali one koji su u njima živjeli, a ciljani su bili uglavnom, ali ne isključivo, Srbi.

Neke od tih deložacija provedene su na temelju 'rješenja o privremenom korištenju' stanova Ministarstva obrane, a neke su provedene sasvim nezakoniti, pod prijetnjom oružjem.

Budući da su mnogi od onih koji su bili uključeni u provođenje deložacija bili ili aktivni vojnici ili vojnici rezervisti, policija tvrdi da nema nadležnost nad ovim problemom te ostavlja sve vojnoj policiji, koja je većini njih progledala kroz prste.

Broj ljudi koji su nasilno i nezakonito bili izbačeni iz svojih domova u razdoblju između 1991. i 1997. godine i dalje je nepoznat, ali neke nevladine organizacije koje se bave ovim pitanjem procjenjuju da se otprilike radi o 10.000.

Iako su se neki od njih kasnije vratili u svoje stanove, nakon godina pravne borbe, drugi nikada nisu dobili natrag svoju imovinu i napustili su Hrvatsku zauvijek.

No, većina onih koji su imali sreće i koji su bili dovoljno uporni u svojoj pravnoj bitki da vrate svoj dom, nikada nisu dobili nikakvu naknadu za imovinu ukradenu iz njihovih stanova i nitko od njih nikada nije dobio odštetu za stres i zdravstvene probleme koje su pretrpjeli kao posljedicu deložacije.

Prijetnje smrću i oružane racije

Slovenka Marinković, koja je rođena u srbijanskom gradu Leskovcu, preselila se u Split 1972. godine sa suprugom, koji je bio oficir JNA. Njih dvoje su se odvojili 1987. i on je na početku rata 1991. napustio Hrvatsku zajedno sa JNA, prepuštajući njoj stanarsko pravo na njihov stan.

Njezina 18-godišnja kći napustila je Split 1991. i upisala se na fakultet u Beogradu. Potom je njezina mlađa kći također otišla u Srbiju živjeti s bakom, nakon što je nekoliko puta telefonom dobila prijetnje da će biti silovana i ubijena jer joj je otac bio oficir JNA.

Slovenka Marinković slika ustupljena iz privatne arhive, slika preuzeta sa sajta BIRN-a

Marinković je i sama bila pod velikim pritiskom; telefonska linija joj je bila odsječena, a njezine su je kolege u lokalnoj ljevakarni optužile da “pomaže pobunjene Srbe u Kninu”.

Rekla je kako je 1993. skupina vojnika isprva pokušala da joj oduzme stan, što je ona uspjela spriječiti zajedno sa svojim susjedama. No, kasnije te godine, lokalna jedinica Hrvatskih obrambenih snaga (HOS), koja je imenovana po fašističkom zapovjedniku iz Drugog svjetskog rata Rafaelu Bobanu, postala je aktivnija u obavljanju nezakonitih prisilnih deložacija.

Kako kažu Marinković i Tonči Majić, lokalni aktivist koji je pokušao zaustaviti deložacije, jedinicu je vodio njihov zapovjednik Ivan Perkušić, alias Barba. Ulica Ruđera Boškovića, koja se nalazila u blizini njenog stana, bila je epicentar aktivnosti ove jedinice. Sa ove ulice su iseljene desetine obitelji, a tu se danas nalazi i spomenik podignut u čast ove jedinice.

Kada je Perkušić izbacio majku sa malom kćerkom iz stana koji se nalazio iznad stana Slovenke Marinković, prisiljavajući je s pištoljem uperenim u glavu da izađe, njegovi su vojnici stan pretvorili u centar za dilažje droge i ilegalno kockanje, kaže Marinković. Ona je tada shvatila da će on uskoro doći i do njezinih vrata.

Kad su Perkušić i njegovi naoružani ljudi u veljači 1994. godine pokucali na vrata, ona je odbila da ih otvori, ali ih je on provalio i ušao. Pozvali su policiju i dva policajca su došla, ali nisu mogli ništa učiniti da joj pomognu.

“Ti jadni policajci... Ja sam bila toliko ljuta i raz-

bešnjela, svađala sam se [sa vojnicima], bila sam toliko ratoborna, a oni [policajci] meni: ‘Molimo vas, molimo vas, nemojte da vas ubiju – svašta se može dogoditi’“, priča Marinković.

Kako je bila ljuta, Marinković im je rekla da hrvatski građani “nikada neće dobiti državu” ako se budu ponašali ovako. Jedan od vojnika je prišao da je udari, ali je Majić stao u njezinu obranu, zbog čega je ostao slomljena nosa.

Vojna policija je odvela Marinković i Majića u vojni zatvor Lora u Splitu, gdje su prema sudskim presudama u ratu mučeni srpski civili, ali su nekoliko sati nakon toga pušteni intervencijom zamjenika ministra obrane Gorana Dodiga.

Oni su se pokušali vratiti u stan Marinković, ali je tamo već bilo puno vojnika koji su krali njen imetak.

“Rekla sam vojnom policajcu da ovi ljudi... krađu moje stvari i pitala ga je li njemu normalno da to samo gleda. A onda me jedan od njih pitao da li imam račune za te stvari. Ja sam ga pitala koje [račune], a on je samo odgovorio da sve to pripada Hrvatskoj sada“, prisjeća se ona ironično se smijući.

Dodig im je pomogao organizirati sastanak s načelnikom vojne policije Matom Laušićem, no on je odbio pomoći.

“Kada sam mu rekla da bi vojnik koji je preuzeo moj stan trebao biti izbačen, on je rekao: ‘Ne, gospođo Marinković, ja nemam moralno pravo potjerati hrvatskog vojnika iz vašeg stana’“, rekla je ona.

Ona je šest godina kasnije, 2000, konačno vratila

stan nazad, dobivši slučaj protiv bivšeg vojnika koji je živio tamo. Također je dobila i naknadu za pričinjenu štetu i za ukradene stvari, te joj je refundirana suma koju je ona platila kao najam za stan dok nije mogla stanovati u svom.

Ona je također pokrenula slučaj za dobivanje odštete za duševnu bol uzrokovanu ovim incidentom – čime je postala prva i jedina istjerana osoba koja je to učinila. Iako joj je Županijski sud u Splitu dosudio odštetu u visini od oko 10.000 eura, Županijski i Vrhovni sud su donijeli odluku protiv nje, obrazlažući da incident nije imao trajan utjecaj na njezino mentalno stanje.

“Strašno, bilo je strašno“, kaže ona. “Ono što me najviše smeta jest to da se svi ponašaju kao da se ništa ovdje nije dogodilo. Sugeriraju kao da je sve bilo fino i dobro; da su ljudi živjeli normalno, da nitko nije imao problema.”

‘ODJEDNOM SAM POSTALA NEVIDLJIVA’

Slobodanka Poštić, 71-godišnja učiteljica engleskog, poljskog i ruskog jezika, radila je kao tumač na vojnoj akademiji u Zagrebu, sve do 1991. godine, kad su svi izgubili posao nakon što je akademiju preuzelo hrvatsko Ministarstvo obrane.

Dok je pokušavala pronaći novi posao, neki su joj njeni prijatelji i poznanici okrenuli leđa, jer je bila iz mješovite porodice.

“Tada sam vidjela tko su moji prijatelji, jer me masa ljudi prestala vidjeti; odjednom postaneš nevidljiv“, kaže Poštić.

Godine 1992. njezino dijete odlazi živjeti s obiteljskim prijateljima u poljskom gradu Krakowu.

Sljedeće godine, Poštić, zajedno sa svojim partnerom i majkom, odlazi u Krakow, ali čim je došla dobila je poruku da su neki vojnici provalili u njezin stan.

Slijedećeg jutra su se ona i njezin partner vratili u Zagreb, ali bilo je prekasno.

“Došli smo do stana tijekom noći; brava je bila promijenjena. Pozvonili smo i jedna žena je otvorila vrata i rekla kako joj je stan dodijeljen“, kaže ona.

Ženi i nekim vojnicima koji su bili u stanu rekla je da je stan njezin i da nema namjeru da ga ostavi. Onda

je došla grupa od sedam ili osam naoružanih ljudi, koji su ih uveli unutra i počeli im postavljati pitanja.

“Kao ruska i poljska prevoditeljica, imala sam tablicu iznad kompjutera s ruskom i poljskom abecedom, sa svim slovima... Za njih je to bio dokaz da sam ja imala šifrane poruke“, rekla je ona s blagim osmijehom.

Poštić kaže da je u stan došla s dokumentom koji dokazuje njezino stanarsko pravo na taj stan, ali joj je dokument oduzet, tako da je policajci koji su kasnije došli nisu mogli uvesti u vlasništvo, a naknadno su joj rekli i da nemaju nadležnost nad slučajem.

Otišla je u Ministarstvo obrane, gdje joj je službenica rekla: “Da sam na vašem mjestu, ja bih napustila Hrvatsku.“ Kada se prijavljivala za socijalnu pomoć, jer je bila samohrana majka bez posla i stalnog boravka, uredski su joj službenici rekli da mora promijeniti adresu kako bi primala poštu, zbog čega je nakon šest mjeseci izgubila stanarsko pravo na svoj stan.

Kad je na općinskom sudu popunjavala neke dokumente za njen slučaj, jedan je sudski službenik rekao drugom: “Doći ću kada završim s ovom četnikušom”.

Zauvijek izgubljene uspomene i knjige

Nekoliko mjeseci nakon što je Poštić iseljena iz stana, pozvao ju je jedan od susjeda i rekao da ljudi iznose njezine stvari. Kada je došla, vidjela je uniformirane muškarce kako ukrcavaju njene stvari u kamione.

Kad ih je pitala gdje ih nose, jedan od njih je odgovorio: “Gospođo, vas bi trebalo ubiti, a ne objašnjavati vam kuda idu vaše stvari.” Zatim je jedan vojnik s podsmijehom iz njenog stana, koji se nalazio na prvom katu, bacio jastuk njenog djeteta, dok je drugi mladi vojnik punio džepove s kinder jajima koje je tamo našao.

Iako joj je rečeno da će većina stvari, uključujući i zbirku rijetkih rječnika koje je koristila za svoj rad, biti odnijete u vojno skladište, stvari nisu bile tamo.

“Provela sam ljeto hodajući u tuđim cipelama i odjeći, obilazila antikvarijate u nadi da ću vidjeti neku od mojih knjiga, a nisam imala ni novčića... godinama kasnije, na nekim novim policama za knjige, znala sam podići ruku tamo gdje mi je nekad stajala enciklopedija ili rječnik“, rekla je ona tužno.

Poštić nije imala novca za odvjetnike, ali je bila član nevladine organizacije Građanski odbor za ljudska prava, koja je financirala njen slučaj protiv Ministarstva obrane, čija je bila odluka da se njen stan da na privremeno korištenje nekom drugom.

Slovenka Marinković (u sredini) i Tonči Majić (desno) na konferenciji za štampu nakon iseljenja. Fotografiju ustupio Tonči Majić. Fotografija preuzeta sa sajta BIRN-a

Na kraju je ipak dobila spor protiv Ministarstva i 2005. vratila svoj stan, ali su ona i njena kćerka izgubile sve što su tamo imale.

“Kad sam godinama kasnije dobila stan nazad, sjećam se kako mi je dijete, koje je studiralo u Americi, pisalo: ‘Mama, molim te, nemoj prodati stan dok ga ne vidim... Sjećam se i kako smo, dok smo ga prodavali, gladili zidove stana rukama’, rekla je, gotovo plačući.

PETNAEST GODINA BORBE ZA PRAVDU

Mirjana Jakopec je bila Hrvatica udata za Srbina, oficira JNA, Milutina Jovičevića. Radeći kao službenica u banci u sjevernom gradu Varaždinu, ona je 1960-ih dobila stanarsko pravo na stan JNA, od kojeg je tada

odustala kako bi oboje mogli dobiti stan u Zagrebu.

Jakopec, koja danas ima 71 godinu, razvela se od Jovičevića 1990. godine, kada je on sa JNA iz Zagreba premešten u Beograd.

Kao Hrvatica koja je bila u braku s oficirom JNA, ona i njezin sin Jovica su u Zagrebu bili maltretirani od samog početka 1990-ih; jednom je deset naoružanih ljudi došlo do njezinih vrata u pokušaju da je zastraše kako bi otišla.

Tvrdi da Ministarstvo obrane nikada nije poslalo neki dokument kojim bi joj dali do znanja da je njeno stanarsko pravo upitno. No, kada je jedan dan njezin sin krajem kolovoza 1992. godine došao kući, otkrio je da je brava promijenjena i da netko drugi – ratni veteran Jure Mrkonja – živi u stanu.

Kada je zamolila Mrkonju da napusti stan, on je to odbio.

Mirjana Jakopec (desno), nakon što je 2005. dobila natrag svoj stan. Fotografiju ustupila Mirjana Jakopec. Fotografija preuzeta sa sajta BIRN-a.

“On je rekao: ‘Ja nemam ništa s vama. Ja imam rješenje [o privremenom korištenju], on [stan] je moj’. Ja sam mu rekla: ‘Ali on nije tvoj. Mogu ti dati cijeli grad... ali ovo je moje’, kaže ona.

Mrkonja joj je dao tjedan dana da iznese svoje stvari iz stana. Otišla je u policiju, gdje su joj rekli da nemaju nikakvu nadležnost nad vojnicima.

Jakopec je kasnije otkrila da joj je stanarsko pravo oduzeto mjesec dana ranije. Objašnjava da je stambena komisija u Ministarstvu obrane napravila dva nezakonita poteza.

Najprije je komisij napisala interno izvješće u kojemu je pogrešno navela da ona ne živi više tamo i da stan može biti dodijeljen nekome drugom, jer oni nisu zakonski stanari. Zatim je Mrkonji dala rješenje za privremeno korištenje stana, za koje je kasnije dokazano da je neustavno.

Jakopec je potrošila oko 25.000 eura na odvjetnike, koji su dobili slučaj na upravnom sudu u rujnu 1993. godine, pri čemu je ukinuta odluka o oduzimanju stanarskog prava donesena prethodne godine.

No, odluka nije stupila na snagu i slučaj se vukao po sudovima više od 12 godina.

Konačno, jedan dan u prosincu 2005. godine, dok je uobičajeno šetala oko zgrade u kojoj se stan nalazi, vidjela je da nema svijetla. Nazvala je susjeda pitati

uredzastupnika.gov.hr 28.03.2019.

ELEZOVIĆ PROTIV HRVATSKE

OTKAZ STANARSKOG PRAVA NIJE POVRIJEDIO LJUDSKA PRAVA

Dana 28. ožujka 2019. g. Europski sud za ljudska prava donio je odluku kojom je utvrdio da je tužba tužitelja **Vitomira i Marije Elezović** očigledno neosnovana. Tužitelji su tvrdili da je otkaz njihovog stanarskog prava povrijedio njihovo pravo na dom i pravo na poštivanje njihovog prava vlasništva. Naime, tužitelji su imali stanarsko pravo na stanu u Puli. Početkom 1992. godine tužitelji su se zatekli u Bosni i Hercegovini, u kojoj je upravo počeo rat, te su zbog ratnih zbivanja do studenog 1992. izbjivali iz Republike Hrvatske. U međuvremenu, Ministarstvo obrane

ima li koga unutra.

“Rekao mi je da se Mrkonja iselio iz stana“, rekla je ona.

“Odvjetnik je došao sa mnom i pozvonio. Kako nitko nije odgovarao, rekao je: ‘ulazite u kuću’“

Aktivistica Semina Lončar pozvala je bravara, govoreći mu da je Jakopec izgubila ključ, dok je aktivista Zoran Pusić donio kauč i dvije stolice, da bi izgledalo kao da ona živi već tamo. Jakopec je odmah ušla u posjed stana, a Mrkonja se nikada nije vratio.

Jakopec je konačno dobila slučaj na općinskom sudu 2007, čime je završila njena 15 godina duga borba za službeno vraćanje stanarskog prava, iako je morala platiti dodatnih 17.000 eura državi, plus pokriti troškove štete koju je načinio Mrkonja. Njezina garaža i automobil, koji su joj bili oduzeti, nikada joj nisu vraćeni.

“Znate, kad me novinar nazvao i kazao da ‘sam došla predmet’, rekla sam: ‘Ne vjerujem vam; to je nemoguće’, prisjeća se ona.

“Nakon svih manipulacija i pokušaja da me poraze, nisu uspjeli. Ja sam bila snažnija“, dodala je sa smiješkom.

„Ja sam jedna od malobrojnih koji su uspjeli dobiti nazad svoj stan, ali samo zahvaljujući tome što sam bila ustrajna.“

je dalo stan na korištenje trećim osobama, u skladu s tadašnjim zakonima. Protiv tužitelja je pokrenut parnični postupak radi otkaza njihovog stanarskog prava, koje je Općinski sud u Puli u konačnici presudom otkazao, utvrdivši da tužitelji u zakonom predviđenom roku nisu iskoristili pravna sredstva protiv trećih osoba radi svog povratka u stan. Europski sud je utvrdio da je tužiteljima, u skladu s tadašnjom sudskom praksom, morao biti predvidljiv otkaz njihovog stanarskog prava u slučaju da ne koriste pravna sredstva protiv trećih osoba radi povrata posjeda stana. Nadalje, Europski sud se složio sa hrvatskim sudovima da nije postojala realna prepreka za tužitelje da u roku od šest mjeseci ta pravna sredstva i iskoriste, imajući u vidu trenutak kada su se vratili iz ratom zahvaćene Bosne i Hercegovine i saznali da su treće osobe u njihovom stanu. Prema tome, tužiteljima nisu povrijeđena njihova ljudska prava zbog otkaza stanarskog prava.

KRISTININA LJUDSKA PRAVA OSTALA U STRASBOURGU

Veliko vijeće Europskog suda za ljudska prava, ne raspravljajući o meritumu ovog slučaja, proglasilo se nenadležnim. Tako je presuda ostala nepotpuna u definiranju obveza Hrvatske prema bivšim nositeljima stanarskog prava, kažu u Međunarodnom komitetu za ljudska prava. Savjetnik te udruge u Sarajevu, Massimo Moratti, koji je i sam bio uključen u ovaj slučaj, je razočaran:

„Mi smo očekivali da će sud ući u meritum ovog pitanja, ali nisu htjeli jer su ovo pitanje shvatili kao vruć krumpir.“

Odvjetnik Krstine Blečić, Toni Vukičević:

„Sud je odlučio što je odlučio. Defakto je sud na ovaj način odbio da uđe u meritum spora, da izgradi svoj stav o problematici koja tišti, ne samo nju, nego i čitav niz drugih građana sa ovih područja.“

Osamdeset-godišnja Krstina Blečić se neće vratiti u Zadar, te će i dalje nastaviti živjeti kod svoje kćeri u Rimu, kojoj je došla u posjet u srpnju 1991. godine. U Zadar se zbog rata više nije mogla vratiti, a u njen stan, u kojem je živjela od 1953. godine, uselila je obitelj s dvoje djece. Kako Krstine Blečić u Zadru nije bilo više od šest mjeseci, to joj je oduzeto stanarsko pravo.

I tako je slučaj Blečić postao jedan od 23 tisuće sličnih hrvatskih slučajeva, ali i prvi među njima kojeg je razmatrao sud u Strasbourgu.

No, taj sud je prije godine i po dana u prvostupanjskoj presudi dao za pravo hrvatskoj državi ocjenjujući da „eskalacija oružanog sukoba ne opravdava napuštanje grada jer je ta situacija jednako pogodila sve građane“. To nam je svojedobno komentirao splitski odvjetnik Jadran Franceschi:

„Sud se vjerojatno rukovodio činjenicom da su pred zakonom svi jednaki. Da li su zaista u to vrijeme svi bili jednaki, teško je reći. To je bio period kada se ipak ulazilo u stanove na jedan nasilan način. Postojala je određena prijetnja.“

Da bi se potpunije razumjela pozicija Krstine Blečić, valja napomenuti da je ona porijeklom iz Srbije i Crne Gore.

Krstina Blečić se žalila na presudu, da bi se jučer sud proglasio nenadležnim zato što je Hrvatska Europsku konvenciju o ljudskim pravima potpisala tek 1997. godine, a događaji iz žalbe su se zbili prije

tog vremena:

„To jasno pokazuje doktrinarni stav suda da se oni time ne mogu i ne trebaju baviti i upućuje one koji su puni jugo-nostalgije na to da Jugoslavija nikada nije ratificirala konvencije za zaštitu ljudskih prava“, kaže predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora, Žarko Puhovski.

Dobro, Jugoslavija sa svojim pravom je prošlo vrijeme, ali što je s Hrvatskom?

„Po mom sudu je jedino pitanje može li se političkim, da ne kažem moralnim, pritiscima postići nešto da država shvati sebe kao odgovornu za te stvari i da poduzme nešto za pomoć tim ljudima, ali osobno ne vjerujem da je to nešto što možemo očekivati.“

Je li pravda rekla svoje kad je u pitanju sudbina Krstine Blečić, pitali smo njena odvjetnika, Tonija Vukičevića:

„Ostala je još samo jedna mogućnost, a to je Komitet za ljudska prava pri Ujedinjenim Narodima, ali mana tog postupka je ta da nema veliku izvršnu snagu, koju bi imala odluka Europskog suda. Odluke Komiteta za ljudska prava su više deklarativne.“

Dvadeset i tri tisuće ljudi, odnosno obitelji, poput Krstine Blečić, po hrvatskim zakonima nemaju pravo povratka u stan u kojem su živjeli, ali imaju pravo na povratak u Hrvatsku, odnosno mogli su tražiti dodjelu stana u najam ili dodjelu građevnog materijala. To je zatražilo skoro 10 tisuća izbjeglica. Državni tajnik u Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka, Damir Špančić, kaže da će potrajati taj povratak: „kojeg će hrvatska vlada zajedno u suradnji sa međunarodnim organizacijama i institucijama završiti u sljedeće tri do četiri godine.“

BLEČIĆ PROTIV HRVATSKE

Država na koju se presuda odnosi : Hrvatska

Institucija Evropski sud za ljudska prava

Stepen važnosti : Referentni slučaj

Jezik : Hrvatski

Datum : 08.03.2006

Članovi 8, 8-1, 35, 35-3, P1-1, P1-1-1

Kršenje nije relevantno

Nekršenje nije relevantno

Ključne reči (Čl. 8) Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, (Čl. 8-1) Poštovanje doma, (Čl. 35) Uslovi prihvatljivosti, (Čl. 35-3-a) Ratione temporis, (P1-1) Zaštita imovine, (P1-1-1) Neometano uživanje imovine

Broj predstavke 59532/00

Zbirke Sudska praksa

Presuda ESLJP

Veliko veće

Sažetak U predmetu Blečić protiv Hrvatske, Evropski Sud za ljudska prava zaseda u Velikom veću.

Predmet je formiran na osnovu predstavke, koju je podnela hrvatska državljanka, rođena 1926. godine i živi u Rimu. Oslonila se na povredu Čl.8 Konvencije i Čl.1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Podnositeljka predstavke i njen suprug, 1953. godine, zajedno su stekli stanarsko pravo na stanu u Zadru, a nakon njegove smrti, podnositeljka je postala jedini nosilac navedenog prava. Julia 1991. godine, podnositeljka je otišla u posetu kod svoje ćerke, koja živi u Rimu, a stan u Zadru je zaključala, zajedno sa svojim stvarima. Krajem avgusta 1991. godine, u Dalmaciji je došlo do eskalacije oružanih sukoba, a Zadar je ubrzo bio izložen konstantnom bombardovanju. U međuvremenu, podnositeljki je bilo obustavljeno isplaćivanje penzije, izgubila je zdravstveno osiguranje i u tim okolnostima je odlučila da ostane u Rimu. U novembru 1991. godine, u stan podnositeljke, provalio je izvesni M.F i uselio se, zajedno sa suprugom i dvoje dece, a uz pomoć službenika iz opštine.

Dana 12. februara 1992. godine, Opština Zadar je pred Opštinskim sudom u Zadru, pokrenula postupak protiv podnositeljke, radi otkaza njenog stanarskog prava. Nakon sprovedenog postupka, Opštinski sud donosi presudu u korist opštine, koju, nakon izjavljene žalbe podnositeljke, Županijski sud u Zadru, ukida i vraća prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje. U ponovljenom postupku dana 18. januara 1994. godine, Opštinski sud u Zadru,

ponovo odlučuje u korist opštine i podnositeljki otkazuje stanarsko pravo, a nakon izjavljene žalbe, Županijski sud u Zadru ponovo ukida presudu Opštinskog suda. Dana 10. aprila 1995. godine, Opština Zadar izjavljuje reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, koji je reviziju usvojio, ukinuo presudu Županijskog suda i potvrdio presudu Opštinskog suda u Zadru, dana 15. februara 1996. godine. Podnositeljka predstave izjavljuje Ustavnu žalbu, dana 8. novembra 1996. godine, koju Ustavnu sud, tri godine kasnije, odbija i utvrđuje da nije došlo do povrede prava podnositeljke.

Evropski Sud za ljudska prava, koji je u predmetnom slučaju zasedao u Velikom veću, glasovima jedanaest prema šest odlučuje da ne može da prihvati odlučivanje o osnovanosti predmeta. U dodatku presude, nalaze se tri izdvojena mišljenja.

Nacionalu,20.03.2006.

NOVI UDAR NA HRVATSKE SRBE

EUROPSKO NE POVRATU 40.000 SRPSKIH STANOVA

PIŠU: Robert Bajruši, Marina Biluš

Priča srpski izbjeglica

U južnom dijelu Siska, uz industrijsku zonu, nalazi se povratničko naselje, no zapravo je riječ o mizernim, zagušljivim i blatom okruženim barakama koje su nekada služile samo za noćenje radnika građevinskog poduzeća Tehnika. Početkom devedesetih te su barake postale izbjeglički centar, a danas su jedini dom većinom srpskih povratnika iz raznih krajeva od Kosova i BiH do istočne Slavonije. Ljubica Sekulić i njezin suprug već osam godina iščekuju povratak riječkog stana u kojem su živjeli 25 godina.

“Suprug, dva sina i ja 1991. iz Rijeke smo otišli na godišnji odmor u Tuzlu mojoj polusestri. Međutim, kada smo se htjeli vratiti kući u Rijeku, autobusi za Hrvatsku više nisu vozili pa smo morali putovati preko Bjeljine i tako smo stigli do Iloka. U međuvremenu su se u jeku rata drugi ljudi uselili u naš stan i nismo se imali gdje vratiti, pa smo smješteni u napuštenu hrvatsku kuću. No to nije bio naš dom, nismo htjeli tuđe i pristali smo na ovaj privremeni smještaj u Sisku, nadajući se da ćemo dobiti natrag naš stan. Na to čekamo od 1998. godine, kada je ova jedna sobica meni i suprugu postala jedini dom”, ispričala je Ljubica Sekulić, u čijem riječkom stanu od travnja 2006. živi jedan Rabljanin. Sekulići su uspjeli pokrenuti spor za povratak stanarskog prava, koji na riječkom Općinskom sudu traje od veljače 1998., a u međuvremenu žive bez ikakvih prihoda i socijalne pomoći i jedino čime raspolažu su paketi soli, šećera, brašna, ulja i krumpira, od kojih, kažu, teško mogu biti siti.

“Moj dom nije Srbija. Moj dom je Hrvatska, a svaki čovjek žudi za svojim domom. U Rijeci smo živjeli, radili, odgajali djecu. Mi nismo stranci, mi smo građani i državljani ove zemlje. I moji pradjedovi i djedovi živjeli su u Hrvatskoj, zašto me netko onda tjera u Srbiju kada tamo nikada nismo pripadali”, ispričala je žena koja osam godina živi u trošnoj baraci, dodajući kako ne razumije da u navodno pravnoj državi u 21. stoljeću ljudi mogu živjeti na mjestu kakvo je povratničko naselje u industrijskoj zoni Siska.

Na povratak u Rijeku također čekaju i supružnici Milena Željković i Aco Jugović te njihov sedamnaestogodišnji sin Danijel. Njih troje već pet godina u barakama dijele sobicu s dva ležaja, jednim stolom i kuhalom. “Radili smo u Rijeci i živjeli u stanu gdje smo stanarsko pravo naslijedili od roditelja. Kada je počeo rat, počela su šikaniranja i prijetnje. Ubrzo smo i suprug i ja dobili otkaz, a na kraju nam je 1995. oduzeto i stanarsko pravo i nismo imali izbora nego da izbjegnemo iz zemlje”, kaže Milena Željković, koja je sa suprugom i sinom nakon bijega iz Rijeke otišla u Srbiju, gdje su bili smješteni u prihvatnom centru nedaleko od Niša. No unatoč svemu, obitelj je odlučila vratiti se u Hrvatsku, gdje su došli 2001. godine kada su smješteni u barake Tehnike.

“Dobili smo informacije da bismo se mogli preseliti u Rijeku u neki zamjenski smještaj, jer je stan u kojem smo nekada živjeli prodan, ali kada će se to dogoditi, nitko ne zna”, kaže Milena Željković. Na pitanje zašto su se odlučili vratiti u Hrvatsku kada su već bili u Srbiji, odgovara: “Prije svega, moj sin i ja rođeni smo u Hrvatskoj. U Rijeci je ostalo moje rođenje, moja mladost, radni staž, moj život. Hrvatska je moja država, ali za rata je bilo tako kako je bilo i morali smo se maknuti. Ali mi želimo živjeti u svojoj zemlji. Zato smo se vratili i zato smo spremni proći i ove mučne barakaške godine”, zaključila je povratnica kojoj je najveća radost tinejdžer Danijel, njezin sin koji je unatoč teškim uvjetima u kojima je prisiljen živjeti, vrlo dobar učenik i, kažu, odličan nogometaš.

ЖЕНЕ У ПРОЦЕСИМА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

СЛУЧАЈ НАДЕ ПУПОВАЦ

Нада Пуповац кћи Михајла, рођена 10.03.1953. године у Перушићу код Бенковца, гдје је живјела.

Пресудом ЖС у Задру К-25/94. од 11.11.1995. у одсуству је проглашена кривом заједо са још 17 лица српске националности, “да су дана 18.11.1991. године у току оружаних сукоба између српских одметничких јединица и појединаца тзв. ЈНА, на једној страни, те оружаних снага РХ на другој страни, проводећи великосрпску идеју војног освајања и издвајања дијела територија РХ, као наоружани припадници тзв. ЈНА, заједно са више других за сада неидентификованих припадника наведених војник и паравојних формација ушли у село Шкабрња, у којем је живјело искључиво хрватско становништво, којом приликом је убијено 45 цивила”.

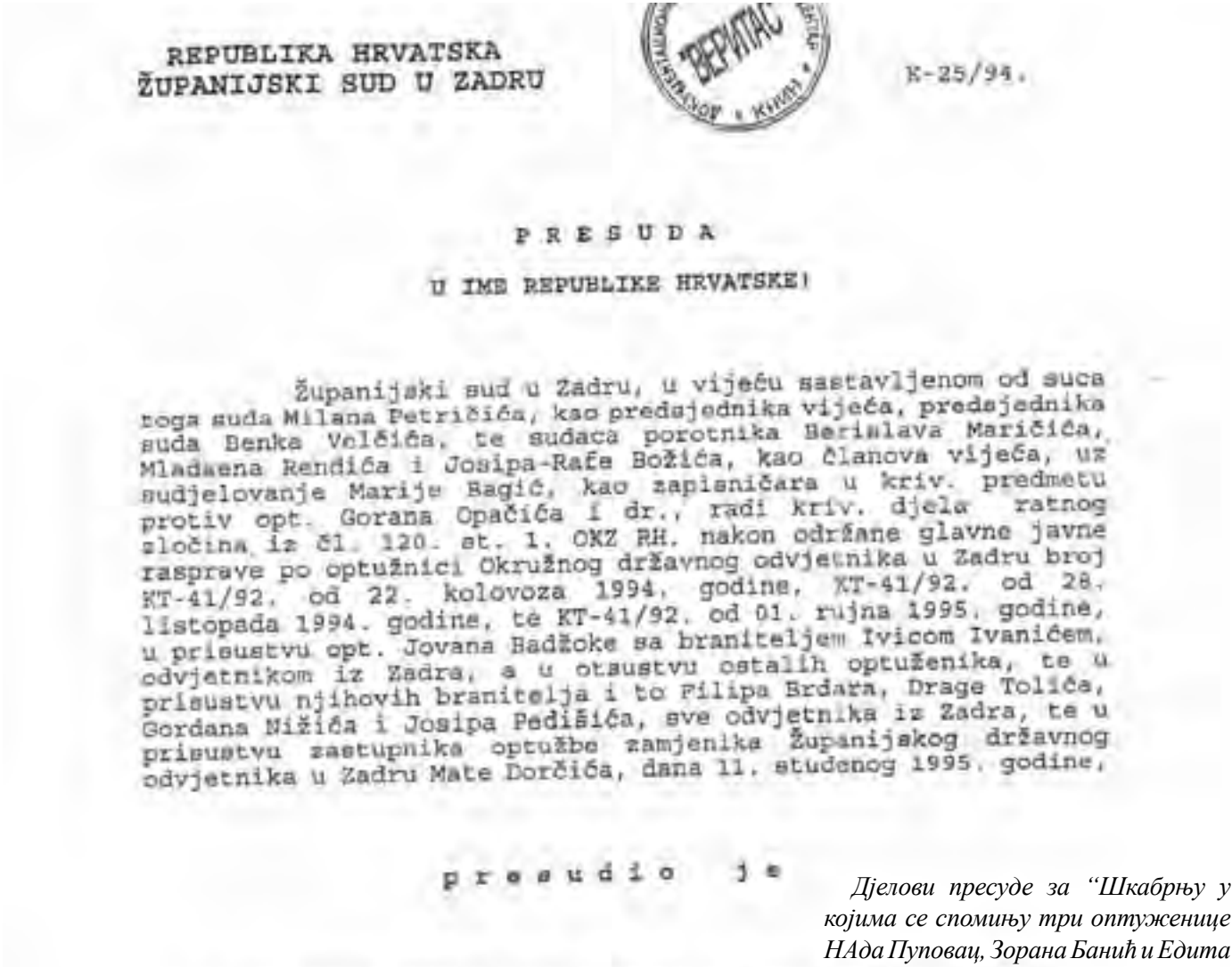
Истом пресудом у одсуству је осуђена на

15 година затвора, која је потврђена пресудом Врховног суда РХ број И Кж 399/1997. од 16. јуна 1998. године.

На основу Споразума о сарадњи у прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, злочина против човечности и геноцида између Тужилаштва за ратне злочине Србије (ТРЗ) и Државног одјетништва Републике Хрватске (ДОРХ) од 13. октобра 2006. године, предмет “Шкабрња И”, у којем је један од процесуираних и Нада Пуповац уступљен је правосуђу Србије.

Према сазнањима “Калине” поступак пред надлежним правосудним органима у Србији у децембру 2024. године био је још у фази истраге.

Инфо: УГ “Калина”

Дјелови пресуде за “Шкабрњу у којима се спомињу три оптуженице НАда Пуповац, Зорана Банић и Едита Рађен, пресуду из архива Веритас-а.

i nedostupan,

VI-opt. NADA PUPOVAC, kćerka Mihajla, rođena 10. ožujka 1953. godine u Perušiću - ranije općina Benkovac, Srpkinja, sada nepoznatog prebivališta, jer je u bijegu i nedostupna,

VII-opt. EDITA RADEN, udata POTKONJAK, kćerka Nikole, rođena u Benkovcu, gdje je i živjela, Srpkinja, sada nepoznatog prebivališta jer je u bijegu i nedostupna,

VIII-opt. ZORANA BANIĆ, kćerka Marka, rođena 14. kolovoza 1952. godine u Zemunik Gornjem, po zanimanju, medicinska sestra, Srpkinja, sa posljednjim prebivalištem u Zemunik Gornjem, a sada nepoznata prebivališta, jer je u bijegu i nedostupna.

- 5 -

K-25/94.

čime su optuženici počinili krivično djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske,

pa se

o s u d j u j u

i to:

I-opt. GORAN OPAČIĆ, II-opt. BOŠKO DRAŽIĆ, III-opt. ZORAN JANKOVIĆ, IV-opt. DJURO KOSKOVIĆ, V-opt. MIRKO DRAČA, VI-opt. NADA PUPOVAC, VIII-opt. ZORANA BANIĆ, IX-opt. VOJIN LAKIĆ, X-opt. PETAR RADMANOVIĆ, XI-opt. MILENKO BJELANOVIĆ, XII-opt. ISO BJELANOVIĆ, XIII-opt. ŠPIRO BJELANOVIĆ, XIV-opt. RENATO PETROV, XXIII-opt. DESIMIR IVANEŽA, XXIV-opt. MIROSLAV MLINAR i XXVI-opt. MARINKO POZDER, na temelju čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske svaki na kaznu zatvora od po 20 (dvadeset) godina,

VII-opt. EDITA RADEN udata POTKONJAK, po istom zakonskom propisu na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina, te

XXV-opt. JOVAN BADŽOKA, po istom zakonskom propisu, na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, u koju mu se kaznu uračunava vrijeme provedeno u pritvoru.

Troškovi ovog kaznenog postupka padaju na teret pro-računskih sredstava suda.

- 21 -

K-25/94.

Sjeća se iste prigode i da im je prišao jedan mladić koji je rekao da je on MLINAR što su ga u Benkovcu isparali te se šakama tukao u prsa. Njegov sin Neven star 12 godina koji je bio u podrumu Slavka Šegarića rekao joj je da je među četnicima prepoznao ĐURU KOSKOVIĆA, koji da je ubio njegovog djeda Krstu Šegarića, Josu Miljanića, Stanu Vicković i Lucu Šegarić. I sin joj je rekao da je sa tim Đurom bila i pucala ZORANA BANIĆ.

Ova svjedokinja na glavnoj raspravi (223), ponovila je detaljno svoj iskaz u istrazi, a dodala da je DESIMIRA IVANEŽU prepoznala, jer ga je znala od ranije, dobro pozna njegovu majku, očito je i on nju prepoznao pa ju zato udario puškom i pitao je za supruga. Kada spominje JNA i četnike, prvi su oni koji su bili u uniformama JNA, a drugi u maskirnim uniformama, zapušteniji, neuredni, ali je teško reći da je bilo razlike u ponašanju ovih osoba. Banić Zorana i Pupovac Nada bile su u maskirnim uniformama sa oznaka "SAO Krajina", bilo je i drugih obilježja po uniformama, bedževa sa noževima i elično.

Dakle, prema iskazu ove svjedokinje očevica sa izvjesnošću je bilo moguće identificirati kao sudionike događaja IV-opt. ĐURU KOSKOVIĆA, VIII-opt. ZORANU BANIĆ, XXIII-opt. DESIMIRA IVANEŽU, te XXIV-opt. MIROSLAVA MLINARA, i to kao pripadnike paravojne formacije Milicije "SAO Krajine", dakle pripadnike neregularnih snaga, koji su učestvovali u direktnim likvidacijama civila osobno, te maltretiranju civila.

Svjedok Marijan Pešut (64), naveo je da je do 13. siječnja 1992. godine živio u Lisičiću, a tada je prognan. Poznavao je iz vidjenja Radjen Ernesta, sina Ilije iz Benkovca, koji je među prvima obukao neprijateljsku uniformu kao "oficir bezbjednosti", te bio u tzv. "Martićevoj miliciji". Kasnije mu je jedan od "koljača" iz grupe GORANA OPAČIĆA i to Slobodan Čoso sin Ilije iz Jagodnje rekao da je uz njega u masakru u Škabrnji učestvovao i taj Ernest Radjen. Za sebe je Čoso rekao da je u Škabrnji bio u grupi GORANA OPAČIĆA, a tamo da su bili i Ernestova sestra EDITA RADJEN i NADA PUPOVAC, kći Milivoja iz Perušića Gornjeg. U siječnju 1992. godine u Benkovcu sreo je NADU PUPOVAC, koja mu je rekla da je ona četnik, da se bori za svoj narod i pohvalila se da je sa svojom grupom bila u Škabrnji. Od Brice Banića iz Lepura saznao je da je Nada bila na čelu specijalnog voda "Martićeve milicije". I od drugih mještana Popovića čuo je da je NADA PUPOVAC i EDITA RADJEN bile zadužene za protjerivanje i maltretiranje ljudi. Sjeća se i riječi Slobodana Čose da je najokrutniji bio GORAN OPAČIĆ, da bi malo živih ostalo gdje prolazi njegova jedinica.

Dakle, prema iskazu ovoga svjedoka koji je detaljan i precizan, premda dijelom kazuje i o saznanjima iz druge ruke, da je nesporno moguće kao sudionike u inkriminiranom zločinu i to kao one aktivne i okrutne zbog svojih stavova i dragovoljstva u paravojnim formacijama identificirati I-opt. GORANA OPAČIĆA, VI-opt. NADU PUPOVAC i VII-opt. EDITU RADJEN.

СЛУЧАЈ ЗОРАНЕ БАНИЋ

Fotografija preuzeta sa sajta 24. sata hr. Foto: Filip Brala

Банић Зорана кћи Марка, рођена је 14.08.1952. године у Бенковцу.

Живјела је у Земуну Горњем код Задра. Пресудом ЖС у Задру К-25/94. од 11.11.1995. у одсуству је проглашена кривом заједно са још 17 лица српске националности, “да су дана 18.11.1991. године у току оружаних сукоба између српских одметничких јединица и појединаца тзв. ЈНА, на једној страни, те оружаних снага РХ на другој страни, проводећи великосрпску идеју војног освајања и издвајања дијела територија РХ, као наоружани припадници тзв. ЈНА, заједно са више

других за сада неидентификованих припадника наведених војник и паравојних формација ушли у село Шкабрња, у којем је живјело искључиво хрватско становништво, којом приликом је убијено 45 цивила”.

Истом пресудом у одсуству је осуђена на 20 година затвора, која је потврђена пресудом Врховног суда РХ број И Кж 399/1997. од 16. јуна 1998. године. На основу ИП-ове потјернице ухапшена је 01.11.2001. године у Швајцарској и екстрадирана у Републику Хрватску 16. новембра исте године. На њен захјтев дозвољена јој је обнова поступка. На првом поновљеном суђењу, пресудом Жупанијског суда у Задру број К-67/01. од 02.10.2002. проглашена је кривом и осуђена на казну затвора од 13 година, коју је Врховни суд РХ својим рјешењем укинуо и вратио на поновно суђење.

На другом поновљеном суђењу, поново је проглашена кривом и осуђена на казну од 10 година затвора, коју је Врховни суд РХ пресудом број И Кж-901/04. од 14.12.2004. године преиначио тако што јој је првостепену казну од 10 година смањено на 6 година.

Казну затвора је издржавала до 31.10.2007 године у женском затвору у Пожеги.

ИНФО: УГ “Калина”

Dnevno.hr, 18.11.2024.

МЈЕСТО ТЕШКИХ ЗЛОЧИНА ЗА КОЈЕ ЈЕ ОСУЂЕНА САМО МЕДИЦИНСКА СЕСТРА

ПИСЕ: SNJEŽANA VUČKOVIĆ

Шкабрња данас обилježava годишницу страдања цивила и бранитеља у нападу који су, под заповједништвом Ратка Младића, починили припадници бивше ЈНА и српских паравојних постројби.

Шкабрња је у Домовинском рату имала укупно 56 цивилних жртава и 25 погинулих бранитеља. Мушки је убијено и масакрирано 43 цивила и 15 хрватских бранитеља. Након рата још је шестеро мјештана stradalo од заос-

талих минско-експлозивних средстава. До ослобођења у Војно-редарственој операцији Олуја 1995. године, у Шкабрњи је убијено 86 особа, пише povijest.hr.

Напад на Шкабрњу почео је 18. студеног 1991. године рано ујутро из два смјера. Једна колона тенкова и оклопних транспортера с камIONIMA пјешаства дошла је преко Земунка Горњег, а друга из смјера Биљана Донјих. Агресор је главним ударом напао западни улаз у Шкабрњу, код zaseoka Ambar и Раžовљеве главце, гдје су уз жеток уатрену потпору из непријатељских упоришта и зракопловства ангаžиране јакe тенковско-пјешачке снаге четника и ЈНА.

За масакр осуђена само медицинска сестра

Четници и припадници ЈНА до средишта села и цркве Велике Госпе дошли су тек предвечер тјерајући испред тенкова заробљене бранитеље и цивиле као живи штит. Претежито жене, дјеча и старије особе, који су се скрили у подрумима и другим заклоњеним просторима, насил-

но су извлачени ван, убијани и масакрирани. Стотинак цивила, углавном жена и дјеце, заробили су и одвели у Benkovac. За злочине у Шкабрњи осуђена је само nekadašnja медицинска сестра Zorana Banić. Bila је optužena и осуђена за kršenje међународног права, односно за судјеловање у нападу и убијању становништва у Шкабрњи 18. студеног 1991.

Прво је у одсућности осуђена на 20 година затвора, а по ухићењу у Швајцарској 2001. и изручењу Хрватској на поновљеном суђењу била је осуђена на 13 година затвора. Након поништења те одлуке на још једном поновљеном суђењу осуђена је на десет година, а Врховни суд је смањио ту казну на шест година. Из затвора је изашла у listopadu 2007. године.

Neven Šegarić био је десетогодишњак када је по реакцијама својих родитеља shvatio да се у Шкабрњи почињу događati лоше ствари. Svoj strah nije точно знао definirati све док nije svjedoлио stravičnom pokolju цивила у Шкабрњи и убијању чак 14 људи са његовим презименом. Међу њима Lucu и Krstu, baku и djeda са којима је Neven Šegarić dijelio stričev подрум све док у њега nisu banули четници:

Desetогодишњак preživio pokolj

“Mog djeda је ubиo Đuro Kosović, čovjek kojeg је moj djed puno puta nahranio и čiju је djecu moj stric skupa са mnом vodio на kupanje. Teško је opisati moje stanje када sam gledao ubиjanje članova moje obitelji и susjeda с којима sam do minute prije био у подруму. Са deset година ne znate previše, ali iteka-

ко осјећате. Pretpostavljam да sam prvenstveno био у stanju šoka...”, ispričao nam је Neven.

Nakon pokolja га је, каже, Ispitivao baš čovjek који је ubиo njegova djeda, а prisjetio се и Zorane Banić, jedine осуђене за pokolj у Шкабрњи: “Nije ih zanimalo što smo ми djeca, stalno су нас ispitivali за имена nekih људи из sela, tražili да кажемо гдје је оружје и sličно. Maltretiranje, vrijeđanje и psovanje ‘ustaške majke’ nije prestajalo. На tom ispitivanju vidio sam Zoranu Banić и још dvije жене које су биле naoružane, iako су се ту našле као медицинске sestre. Zorana Banić је cijelo vrijeme huškala четнике да нас pobиju, govorila је ‘treba ih poklatи’. На суђењу које се odigrало puno година након rata, izjavio sam samo ono što sam vidio: poticala је на ubиjanje и nije pomagala ranjenim civilima, али nju osobно nisam vidio да је ikога ubиla.

Ратни заповједник Шкабрње још увијек чека правду

Ратни заповједник обране Шкабрње Marko Miljanić сваке године на obljetnicу pokolja у Шкабрњи podsjeća како ne postoji samo jedan krivac: “Otkako се dogodila Шкабрња, nitko nije odgovарао niti će. Tvrdim да neće. Nitko nije pitao што је Ratko Mladić radio tih дана око Шкабрње, што је radio 9. ninski корпус... Ја već godinama nudim имена и prezимена заповједника, pukовника и generala, majora и kapetana који су vodили своје постројбе на Шкабрњу. Ми perемо savjest са Zoranом Banić и nekim marginalcima.”

25.01.2005.

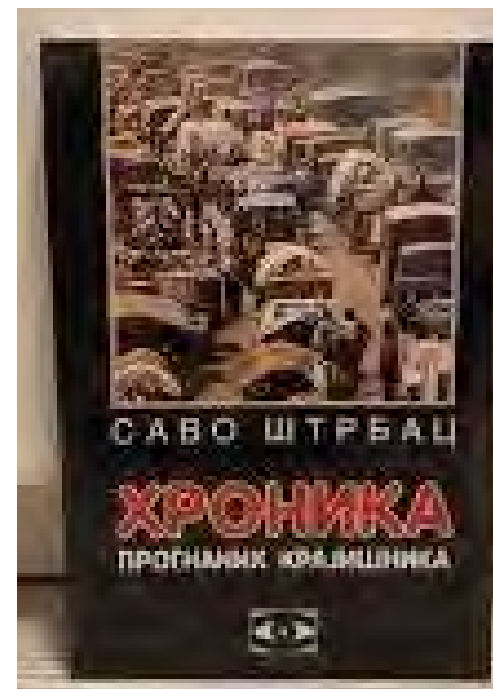
ПРЕСУДА

пише: Саво Штрбац

Врховни суд Хрватске на свом сајту објавио је пресуду у случају Зорана Банић.

Зорану Банић је Жупанијски суд у Задру још 1995. године осудио у одсућности, са групом од 18 лица, на казну од 20 година, због судјеловања у нападу на Шкабрњу 18. новембра 1995. године, што је оквалификовано као ратни злочин над цивилним становништвом.

Крајем октобра 2002. године, Зорана је са мужем и кћерком добила исељеничку визу за Аустралију. Аустралијске власти су је вратиле

са сиднејског аеродрома назад истим авионом са којим је и дошла, јер се њено име нашло на Интерполовој потијерници. Са њом су вратили и чланове њене породице. На аеродрому у Цириху, по повратку из Аустралије, 1. новембра, ухапсила ју је швајцарска полиција и 26. новембра исте године изручили су је у Хрватску.

На поновљеном суђењу Зорана се бранила ћутањем. Једино је тврдила да уопште није била тога дана у Шкабрњи, него да се са кћерком скривала у једном подруму у Земунику Горњем, гдје је прије рата и живијела.

У том првом поновљеном суђењу свиједочило је више од 50 мјештана Шкабрње, а десетак је посвиједочило да су је тога дана видјели у Шкабрњи, наоружану и у војној униформи. Она је опет тврдила да је мобилисана тек крајем децембра те године и то као медицинска сестра, што је иначе и била и као такву су је од прије рата знали сви људи из Шкабрње, пошто је као патронажна сестра сваки дан долазила у ово село. Замолбеним путем свиједочиле су и бивше комшије Зоранине који сада живе у Црној Гори и Србији.

Суд не вјерује Србима, и Зорани изриче казну од 13 година затвора. По њеној жалби Врховни суд Хрватске укида ту пресуду и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

На трећем суђењу (другом у присутности), Зорана износи своју одбрану. Константно је тврдила да у Шкабрњи није била критичнога дана, а нити касније, те да је она била хуманитарни радник и да јој њена вјера забрањује злочин. На овом суђењу прочитан је и исказ свјedoкиње Пуповац Наде, која је и сама осуђена, у одсуству, за овај догађај на 20 година затвора. Нада признаје да је била у Шкабрњи, а уз њу и још двије жене као медицинске сестре, Јасна Икач и Душанка Витас. Суд не вјерује ни Нади Пуповац и осуђује Зорану на 10 година затвора.

Жале се и заступник оптужбе и оптужена. Суд дјелимично уважава жалбу оптужене Зоране на начин да преиначује пресуду првостепеног суда са 10 на 6 година затвора. Образложење необично дуго за одлуку Врховног суда – исписано на пуних 16 страница. Има ту свега а највише исправљања «кривих Дрина» из првостепеног поступка.

И Врховни суд оцјењује да је исказ свјedoкиње Наде Пуповац «неувјерљив и нелогичан јер из података које је доставила ПУ Задар произилази

да се не располаже подацима да су Јасна и Душанка биле мобилисане у јединицама ЈНА». Исти тај суд анализирајући потврду о мобилизацији оптужене, из које произилази да је мобилисана 27.12.1991. године, оцјењује да то не значи да није била у Шкабрњи. Од оваквих и сличних «бисера» врви образложење пресуде Врховног суда.

А казна?

Чињеница је да је криминална количина, која је доказана оптуженој током овог поступка, далеко мања од оне за коју је проглашена кривом ранијим двијема пресудама. Првом пресудом проглашена је кривом да је била саизвршалац у убијању 44 лица, а другом да су њеним саизвршилаштвом смртно страдала 34 лица, а трећом (преиначеном) да су њеним судјеловањем убијена само четири лица, па је размјерно наведеној криминалној количини суд смањивао и казне. Али кроз ту казну од 10 година није у довољној мјери дошла до изражаја «околност да она ипак није предузела радње које су непосредно узроковале смрт жртава», те такође је по оцијени Врховног суда, примјерена казна од 6 година затвора.

Толико од Врховног суда Хрватске. Сада је пресуда правоснажна. Нема више жалби. Остаје могућност улагања ванредних правних средстава, са малом шансом за успијех.

Посматрачу са стране, овакав ток суђења и смањивања казне од 20 на 6 година може изгледати да се заиста нешто поправља у правосуђу и као успијех одбране. Али то је само на први поглед и за недовољно упућене у овај случај.

Ова пресуда је, по мени, трули компромис Врховног суда Хрватске према Жупанијском суду у Задру (очито је добро процијењено да ни на наредном суђењу нижи суд неби другачије поступио), сједне стране и с друге стране покушаја да се преко релативно мале казне, отклони или ублажи оцијене међународне заједнице да се према Србима изричу престроге казне,

Гледано из Зоранине позиције, ова пресуда је велика правна заблуда и људска неправда, јер је она осуђена за нешто што није учинила. Медијска слика ратног злочинца, каква ју је пратила од дана изручења у Хрватску, тежа је и болнија од било колике затворске казне.

Из књиге “Хроника Прогнаних Крајишника I”

REPUBLIKA HRVATSKA

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Z A G R E B

Broj: I Kž 901/04-7

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

Vrhovni sud Republike Hrvatske
SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Marijana Svedrovića, kao predsjednika vijeća, te Hajrije Novoselec, Milivoja Mikora, Ranka Marijana i Dražena Tripala, kao članova vijeća i višeg sudskog savjetnika Vojimira Katića, kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv opt. Z. B. zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, odlučujući o žalbama optuženice Z. B. i državnog odvjetnika podnesenim protiv presude Županijskog suda u Zadru broj K-2/04 od 1.7.2004. godine, u sjednici vijeća održanoj 14. prosinca 2004. godine u nazočnosti branitelja optuženice L. Š., odvjetnika iz Z. i zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske mr. Slavka Zadnika,

p r e s u d i o j e:

I. Djelomično se prihvaća žalba opt. Z. B., preinačuje se presuda suda prvog stupnja u odluci o kaznenoj sankciji tako da se optuženici, za kazneno djelo za koje je tom presudom proglašena krivom, iz čl. 120. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, na temelju tog zakonskog propisa izriče kazna zatvora u trajanju od šest godina.

Temeljem čl. 45. Osnovnog krivičnog zakona u izrečenu kaznu optuženici se uračunava vrijeme za koje joj je bila oduzeta sloboda od 1. studenoga do 26. studenoga 2001. godine, te vrijeme provedeno u pritvoru od 27. studenoga 2002. godine pa nadalje.

II. U preostalom dijelu odbija se žalba opt. Z. B., a u cijelosti žalba državnog odvjetnika kao neosnovane i u pobijanom, a nepreinačenom, dijelu potvrđuje se presuda suda prvog stupnja.

Образложење

Pobijanom presudom Županijski je sud u Zadru, u obnovi postupka koja je dopuštena rješenjem istog suda br. Kv-453/01, od 21. studenoga 2001. godine, djelomično stavio izvan snage presudu istog suda br. K-25/94 od 11. prosinca 1995. godine u odnosu na žaliteljicu Z. B. i to u činjeničnom dijelu izreke i u dijelu o kazni, tako da ju je proglasio krivom zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (OKZRH), za koje je izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 godina. U izrečenu kaznu sud je optuženici uračunao vrijeme za koje je bila lišena slobode od 1. studenog 2001. godine do 26. studenog 2001. godine, te vrijeme provedeno u pritvoru od 27. studenog 2001. godine pa nadalje.

Temeljem čl. 122. st. 4. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine", broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99 i 58/02, u daljnjem tekstu ZKP) optuženica je u cijelosti oslobođena obaveze plaćanja troškova kaznenog postupka.

Protiv ove presude ponijele su žalbe obje stranke.

Optuženica, putem branitelja L. Š., odvjetnika iz Z., pobija presudu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede kaznenog zakona i odluke o kazni, te predlaže da se pobijana presuda preinači tako da ju sud oslobodi optužbe, ili da se pobijana presuda ukine i predmet ustupi Međunarodnom kaznenom sudu za ratne zločine učinjene na području bivše Jugoslavije u Hagu.

Državni odvjetnik pobija presudu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni i predlaže da se presuda preinači tako da sud optuženici izreče strožu kaznu.

U odgovoru na žalbu državnog odvjetnika i dopuni toga odgovora, koje je optuženica uložila putem svoga branitelja, tvrdi se da žalba državnog odvjetnika nije osnovana i predlaže da se ona odbije, a da se prihvati žalba optuženice.

Prije održavanja sjednice vijeća, temeljem čl. 373. st. 1. ZKP spis je dostavljen na dužno razgledavanje Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske. Zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske mr. Slavko Zadnik u pismenom mišljenju br. KŽ-DO-1666/04, od 27. rujna 2004. godine, predložio je da se obije žalba optuženice kao neosnovana, a prihvati žalba državnog odvjetnika podnesena zbog odluke o kazni, te da se u tom dijelu preinači pobijana presuda na način kao što se predlaže u žalbi.

Postupajući po zahtjevu optuženice navedenom u žalbi o sjednici vijeća obaviještena je i ona i njezin branitelj L. Š.. Kako je ocijenjeno da nazočnost optuženice koja je u pritvoru i ima branitelja na sjednici vijeća ne bi bila svrhovita nije osiguran njezin dolazak na sjednicu.

Zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske mr. Slavko Zadnik predložio je na sjednici vijeća, kao i u pismenom mišljenju, da se prihvati žalba državnog odvjetnika uložena zbog odluke o kazni, a da se žalba optuženice odbije kao neosnovana, dok je branitelj optuženice u cijelosti ostao kod žalbe i odgovora na žalbu te predložio da se prihvati žal-

ba optuženice i preinači pobijana presuda tako da ju sud oslobodi optužbe, ili da se ukine i predmet ustupi Međunarodnom kaznenom sudu u Hagu, a da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovana.

Žalba optuženice je djelomično osnovana, dok je žalba državnog odvjetnika neosnovana.

Na žalbu optuženice zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka

Nije u pravu optuženica kada tvrdi da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP time što je u izreci presude utvrdio da je optuženica sudjelovala u izvlačenju iz podruma i drugih zaklonjenih mjesta civilnog stanovništva, te da je sudjelovala u istjerivanju civila iz podruma S. Š. i to dječaka I. B., N. Š. i Ž.Š., a zatim i J. M., K. Š. i S. V., koji su u dvorištu ubijeni, dok je u podrumu kuće ubijena L. Š., a u obrazloženju presude ni jednom riječju nije naveo koga je ona i kako nasilno izvukla iz podruma.

Ova tvrdnja žaliteljice nije točna.

Iz pobijane presude proizlazi da sud u cijelosti prihvaća iskaz svjedoka N. Š. koji, opisujući kako su ubijeni njegovi djed i baka K. i L. Š., te J. M. i S. V., tvrdi da su u podrum ušli četnici, među kojima je bila i optuženica, „koja je bila na skalama što vode u podrum“, da su imali puške u rukama i da su istjerali van.

Iako iskaz svjedoka Ž.Š. sud u cijelosti ne prihvaća, o čemu će biti više riječi u nastavku ove odluke, sud prvog stupnja prihvaća istinitim one dijelove iskaza tog svjedoka koji su u skladu sa iskazom N. Š., između ostalog u dijelu kada kaže da je optuženica došla naoružana puškom u dvorište i u podrum S. Š. iz kojega su istjerane osobe, koje su potom ubijene, dok je L. Š. ubijena u podrumu.

Nakon analize ovih dokaza sud na stranici 53. presude zaključuje da je optuženica ulazila u podrum naoružana i odjevena u maskirnu uniformu i s ostalim pripadnicima paravojnih postrojbi istjerala iz podruma civile.

Prema tome svoje utvrđenje iz izreke presude da je optuženica sudjelovala u istjerivanju iz podruma K. Š. civilnih osoba, trojice dječaka i trojice odraslih osoba, koje su potom u dvorištu ubijene, sud je, suprotno tvrdnji žaliteljice, obrazložio.

Žaliteljica pogrešno drži da je u izreci presude utvrđeno da je počinila kazneno djelo iz čl. 120. OKZRH time što je provodila velikosrpsku ideju vo-

jnog osvajanja i izdvajanja dijela teritorija Republike Hrvatske, da je učestvovala u masovnom topničkom uništavanju, bez ikakve vojne potrebe, stambenih i gospodarskih objekata, da je donosila plan o ubijanju civila i istjerivanju iz podruma i da je bila pripadnica vojske SAO Krajine, a te okolnosti uopće ne obrazlaže u pobijanoj presudi.

Prema činjeničnom opisu djela iz pobijane presude proizlazi da je sud utvrdio, da je optuženica, provodeći velikosrpsku ideju o izdvajanju dijelova teritorija Republike Hrvatske, nakon što je slomljen otpor branitelja sela, zajedno s ostalim pripadnicima, uglavnom paravojnih formacija tzv. SAO Krajine, ušla u selo i sudjelovala „u nasilnom izvlačenju civila iz podruma“ tako da je došavši do kuće S. S. učestvovala u istjerivanju iz podruma dječaka I. B., N. Š. i Ž.Š., te triju odraslih civilnih osoba, J. M., K. Š. i S. V., koji su, u dvorištu ubijeni.

Optuženica nije proglašena krivom da je sudjelovala u uništavanju stambenih, gospodarskih i sakralnih objekata, kao što pogrešno drži žalba, a sudjelovanje u izradi plana o istjerivanju iz podruma civila i njihovom ubijanju uopće se ne spominje u pobijanoj presudi, pa je potpuno nejasno zbog čega žaliteljica to ističe u žalbi.

Naravno da u odnosu na te radnje, za koje optuženica uopće nije proglašena krivom, sud nije bio ni dužan bilo što navesti u obrazloženju pobijane presude.

Što se tiče utvrđenja suda da je optuženica bila pripadnica vojske SAO Krajine tu je okolnost sud temeljito obrazložio navodeći, na str. 41 presude, zbog čega njenoj obrani da u to vrijeme nije pripadala nikakvim paravojnim postrojbama ne vjeruje, kao ni iskazu svjedoka Đ. J. i Z. Č., koji također tvrde, da postrojbe teritorijalne obrane uopće nisu učestvovala u napadu na Škabrnju, pa i da optuženica nije u napadu učestvovala, a na više mjesta u presudi navodi zbog čega smatra da je bila pripadnica paravojnih postrojbi SAO Krajine, navodeći da je bila odjevena u uniformu, naoružana. Također se poziva i na podatke koji proizlaze iz „Radne beležnice JNA“ koju je vodio potpukovnik M. B., zamjenik komandanta 108. MTBR, sjedište u Benkovcu, iz kojih proizlazi da su u napadu na Škabrnju učestvovala i jedinice TO Benkovac (str. 53 presude).

Točno je da sud nije posebno obrazložio iz kojih dokaza proizlazi da je optuženica učestvovala u provođenju velikosrpske ideje izdvajanja dijela teritorija

Republike Hrvatske, ali je opće poznato da su vojne akcije, koje su u kritično vrijeme poduzimale postrojbe tadašnje JNA i naoružane postrojbe pobunjenih Srba, kojima su se pridružile razna paravojne formacije koje su u Hrvatsku došle s područja Srbije, kao npr. „Beli orlovi“, bile usmjerene upravo na to.

Opće poznate, tzv. notorne činjenice, nije potrebno dokazivati tijekom kaznenog postupka, pa već radi toga sud nije bio dužan o tome izvoditi dokaze, niti tu činjenicu posebno obrazlagati u presudi. Osim toga, tijekom dokaznog postupka, prema odredbi čl. 338. ZKP, utvrđuju se činjenice koje su važne za presuđenje, dakle činjenice o postojanju elemenata kaznenog djela koje je predmet optužbe, činjenice iz kojih se zaključuje o stupnju krivnje počinitelja i činjenice koje su važne za odabir vrste i mjere kazne, a sve su te činjenice utvrđene dokazima koji su provedeni i o njima je sud naveo razloge u obrazloženju presude, koje prihvaća u cijelosti i ovaj sud, pa utvrđuje, da nije osnovana žalba optuženice uložena zbog bitne povrede iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP.

Točno je da sud u obrazloženju presude ne navodi koje su civilne i vojne osobe stradale za vrijeme borbe, a koje poslije toga. Međutim, žaliteljica ispušta iz vida da to nije predmet inkriminacije za koju je ona proglašena krivom.

U postupcima koji su završili presudom br. K-25/94, kojom je optuženica proglašena krivom zbog kaznenog djela iz čl. 120. OKZRH, zajedno sa još 23 osobe, protiv koje je dozvoljena obnova postupka, optuženica je proglašena odgovornom za smrt 44 osobe, a presudom u obnovi postupka br. K-67/01, proglašena je odgovornom za 34 osobe, i tada je bilo od značaja utvrditi da li su sve usmrćene osobe bile civili i da li su one usmrćene nakon prestanka borbenih djelovanja, što je sud prvog stupnja i utvrdio u prethodnom postupku, te smanjio broj žrtava sa 44 na 34 ali je ta presuda, odlukom ovog suda ukinuta. Međutim, u ovom postupku sa punom sigurnošću je utvrđeno da su ubijeni J. M., K. Š., S. V. i L. Š. bili civili i da su ubijeni nakon prestanka borbi, što se žalbama ni ne dovodi u sumnju.

Prema tome svojstvo ostalih ubijenih osoba i vrijeme njihove smrti, u odnosu na tijek borbenih djelovanja, nije predmetom ovog kaznenog postupka, niti je od značaja za odgovornost optuženice, pa sud nije bio o tome dužan navoditi bilo kakve razloge u obrazloženju presude.

Nije u pravu žaliteljica kada tvrdi da je sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 10. ZKP time što je izmijenio prvobitnu presudu na njezinu štetu, protivno odredbi čl. 411. st. 4. ZKP, kada je u činjenični opis, koji je bio predmetom postupka čija je obnova dopuštena, dodao da je ona bila naoružana automatskom puškom.

U citiranoj presudi, kojom su, uz optuženicu, proglašene krive još 23 osobe zbog kaznenog djela iz čl.120. OKZRH, pravomoćno je bilo utvrđeno da su svi optuženici, kao pripadnici ili tzv. JNA, redovnog ili mobilnog sastava, ili kao pripadnici neprijateljskih paravojnih formacija tzv. „SAO Krajine“ ili takvih formacija sa područja Srbije, naoružani učestvovali u napadu na selo Škabrnju. Prema tome tom je presudom utvrđeno da je i žaliteljica bila naoružana, ali nije bilo navedeno koju je vrstu oružja imala uza se.

Kada je u pobijanoj presudi sud naveo da je bila naoružana automatskom puškom, samo je preciznije odredio vrstu naoružanja kojom je raspolagala, što nije bilo precizirano u presudi br. K-25/94.

Stoga ovaj sud utvrđuje da tom izmjenom činjeničnog opisa nije počinjena bitna povreda na koju se žaliteljica poziva.

Tvrdnja optuženice da je sud počinio tu istu povredu i time što joj je kao otegotnu okolnost cijenio da je tijekom izvršavanja djela vikala da treba klati i djecu, što nije utvrdio u prethodnom postupku, također nije točna.

Svjedok Š. N. je još na glavnoj raspravi 20.3.2002. godine govorio o tome da je optuženica vikala da djecu treba poklati, a njegovom je iskazu sud u cijelosti povjerovao i utvrdio da se događaj u podrumu i u dvorištu Š. S. zbio upravo na način kako ga svjedok opisuje, te da se optuženica ponašala kako je to svjedok prikazao.

Prema tome okolnost što je u pobijanoj presudi navodi sud, nije nova okolnost, pa sud prvog stupnja nije počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 10. ZKP kada ju spominje u obrazloženju presude na str. 54, gdje govori o kaznenoj odgovornosti optuženice, a ne, kako se u žalbi tvrdi, kada obrazlaže odluku o kaznenoj sankciji. Stoga nije točna tvrdnja žalbe da tu okolnost, u ovom postupku, sud ocjenjuje otegotnom okolnošću za razliku od prethodnog postupka, kada ju među takvim okolnostima ne spominje.

Na žalbe stranaka zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i žalbu optuženice zbog

povrede kaznenog zakona

Prigovarajući utvrđenom činjeničnom stanju žaliteljica prigovara ocjeni dokaza suda prvog stupnja, prvenstveno ocjeni iskaza svjedoka N. Š. i Ž.Š., te iskaza svjedoka obrane J. Đ., Z. Č., M. M. i N. P., te tvrdi da je sud pri ocjeni dokaza bio neprincipijelan i neobjektivan i prihvatio iskaze svjedoka optužbe u dijelovima u kojima terete optuženicu i pored toga što su brojni svjedoci mijenjali iskaze, a nije prihvatio iskaze svjedoka obrane samo zato što su srpske nacionalnosti.

Točna je tvrdnja optužbe da su neki svjedoci mijenjali iskaz tijekom postupka, ali se ne može prihvatiti žalbeni navod da je sud nekritički i olako prihvatio sve iskaze koji idu na teret optuženici, za razliku od iskaza svjedoka koji potvrđuju njezinu obranu da kritičnog dana nije bila u Škabrnji.

Po ocjeni ovog suda sud je prvog stupnja vrlo detaljno ispitao svjedoke. Onim svjedocima, koji su mijenjali iskaze predočio je razlike i tražio njihovo obrazloženje o tome, a zatim je sa potrebnom dozom kritičnosti analizirao svaki pojedini iskaz, sam za sebe i u usporedbi s drugim iskazima i materijalnim dokazima. Nakon toga u presudi je naveo koje činjenice iz kojih dokaza utvrđuje, kojim iskazima ili dijelovima iskaza pojedinih svjedoka vjeruje i zbog čega, a kojima ne, i te razloga u cijelosti prihvaća ovaj sud.

Ne može se prihvatiti tvrdnja žaliteljice da je svjedok N. Š., tijekom postupka, mijenjao iskaz pod utjecajem sredine u kojoj živi i pod utjecajem istražitelja Haškog suda, tako da ju je prilikom svakog narednog ispitivanja sve više i teže teretio.

Kada se uspoređi iskaz tog svjedoka koji je dao istražnom sucu, na glavnoj raspravi u postupku čija je obnova dozvoljena, u prethodnom postupku na glavnoj raspravi 20.3.2002. godine i na glavnoj raspravi u postupku u kojemu je donijeta pobijana presuda, onda je vidljivo da taj svjedok nije različito iskazivao o okolnostima koje je opisivao, već je opširnije i detaljnije opisivao događaj. Činjenica je da je tijekom istrage i prvostupanjskog postupka, čija je obnova dozvoljena, svjedok ispitan kratko i da stranke nisu u znatnoj mjeri koristile svoje pravo da mu postavljaju pitanja, za razliku od prethodno provedenog postupka i ovog, kada je iskaz svjedoka evidentiran na pet stranica zapisnika. Kod takvog načina ispitivanja logično je da se svjedok sjetio nekih detalja o kojima do tada nije iskazivao. On sam na glavnoj raspravi 20.3.2003. godine, kada ga stranke ispituju o nekim detaljima koje je različito opisivao kaže: „Meni se

blokira sjećanje jer mi dođe teško zbog ovih događaja. Sve sam ovo doživio kao dijete i kada o tome govorim svaki puta se sjetim još nekog detalja.“ (list 980 spisa).

Točno je da je taj svjedok mijenjao iskaz u odnosu na okolnost kojim je oružjem ubijen njegov djed K., tvrdeći, najprije, da je ubijen pištoljem, a zatim puškom, te da mu je pucano u leđa, a kasnije da mu je pucano u potiljak. Kada su mu predočene razlike svjedok je izjavio da ne može točno odrediti oružje kojim je pucano u njegovog djeda i pokazao je da je oružje bilo prislonjeno na stražnju stranu vrata.

I pored ovih nepreciznosti, kada se iskaz svjedoka o tome kako je ubijen Š. K. uspoređi sa nalazom i mišljenjem sudsko medicinskog vještaka prim.dr. J. D. iz obdukciskog nalaza i onog koji je dao na glavnoj raspravi (list 990 spisa), proizlazi da je uzrok smrti tog oštećenika strijelna ozljeda vrata iz blizine sa gnječenjem i vratne i kičmene moždine.

Prema tome neznatne razlike koje sud navodi u pobijanoj presudi na str. 43 spisa i koje žalba akcentira i po ocjeni ovog suda ne dovode u sumnju objektivnost iskaza svjedoka, kao što se želi prikazati u žalbi.

Po ocjeni ovog suda nema baš nikakve sumnje da su okolina u kojoj optuženik živi ili istražitelji Haškog suda utjecali na svjedoka da zlonamjerno tereti optuženicu i preuveličava njezine postupke.

Da je svjedok to želio učiniti imao je prilike usuglasiti svoj iskaz sa iskazom svjedoka Ž.Š., koji je tijekom postupka tvrdio da je optuženica poduzela konkretne radnje kojima su lišeni života K. Š. i J. M.. Međutim svjedok je i nakon što je upoznat sa sadržajem iskaza Ž.Š. decidirano tvrdio da optuženica osobno nikoga nije lišila života.

Nejasno je zbog čega obrana smatra da bi Haški istražitelji poučili svjedoka da neistinito tereti optuženicu. Nevjerojatno je da bi djelatnici tog pravosudnog tijela na takav način djelovali na svjedoka, a osim toga, koliko je poznato, pred tim sudom se uopće i ne vodi kazneni postupak protiv žaliteljice.

Osim toga s ovom iznesenom sumnjom u proturječnosti je žalbeni prijedlog da se ovaj predmet ustupi Haškom sudu, čime se izražava povjerenje u taj sud.

Konačno i sama žaliteljica navodi da svjedok nema nekih osobnih razloga da je neobjektivno tereti, pa ovaj sud ocjenjuje da je sud prvog stupnja osnovano prihvatio iskaz svjedoka kao objektivian i istinit.

Što se pak tiče prigovora svjedoku Ž.Š., točno je da je vještak psihijatar dr. E. Ž. na glavnoj raspravi

8.4.2002. godine (list 1110 spisa) dao mišljenje da je svjedok blago mentalno retardirana osoba i da boluje od PTSP, vrlo izraženih dimenzija, ali da može iznositi tijekom događaja bez prisutnosti javnosti i optuženice i uz nazočnost stručne osobe, pa ga je sud na taj način i ispitao, a da je na glavnoj raspravi tijekom ovog postupka dao mišljenje da se psihičko stanje svjedoka, zbog neadekvatnog liječenja, do te mjere pogoršalo da više nije u stanju dati valjan, kvalitetan i razlozan iskaz, pa je sud, uz suglasnost stranaka, pročitao njegov raniji iskaz.

No ta okolnost ne čini iskaz svjedoka, koji je dao u vrijeme kada je zdravstveno stanje dopuštalo da bude ispitan, neuporabljivim, kao što smatra žaliteljica. Njegov je iskaz zahtijevao vrlo preciznu analizu i kritičnu ocjenu, a upravo tako je i postupio sud prvog stupnja kada je ocijenio da je stekao dojam da svjedok „ima potrebu konstruiranja iskaza na način da optuženicu tereti za konkretna usmrćenja pojedinih osoba“, te da je u tom dijelu prilagođavao iskaz materijalnim tragovima, prvenstveno nalazu i mišljenju liječnika obducenta u dijelu u kojem je govorio o uzroku smrti K. Š., što je sud detaljno obrazložio, pa se žaliteljica upućuje na obrazloženje na str. 43 presude.

Međutim, i po mišljenju ovog suda iskaz Ž.Š. nije apsolutno neprihvatljiv, pa je pravilno sud uspoređio iskaz sa iskazom N. Š. i podacima iz „Ratne beležnice JNA“ i „Operativnog dnevnika 180-te MTBR JNA“ i ocijenio koji je dio iskaza tog svjedoka objektivian, uvjerljiv i prihvatljiv i zbog čega, o čemu je naveo razloge na str. 44 presude.

Žaliteljica u žalbi iznosi dijelove iskaza pojedinih svjedoka koji su na različiti način opisivali kada su i pod kojim okolnostima, te gdje 18. studenog 1991. godine nju vidjeli, zaključujući da su ti dijelovi toliko različiti da je evidentno da se radi o neistinitim iskazima. Spominje se tako iskaz N. P., J. P., L. B., N. H. i M. J., ali te iskaze i sud prvog stupnja ocjenjuje neobjektivnima, u cijelosti ili djelomično i o tome navodi razloge na str. 45 i 46 spisa, koje u cijelosti prihvaća ovaj sud.

Optuženica je i tijekom kaznenog postupka prigovarala iskazima svjedoka S. G. i N. K. koji tvrde da su zarobljeni i dovedeni u centar sela oko 17.15 sati i da su tamo nju uočili navodeći da je u to vrijeme bila noć i da oni objektivno nisu bili u stanju vidjeti ono o čemu su iskazivali, a te prigovore ponavlja i u žalbi.

Sud je tijekom postupka pribavio podatke od Hrvatskog meteorološkog zavoda o vremenskim uvjetima na dan 18.11.1991. godine, koji se nalaze na listu

1224 spisa. Iz tog dopisa proizlazi da je 18.11.1991. godine građanski sumrak završio u 17,02 sata i da se radi o takvom stanju vidljivosti kada se više ne može čitati na otvorenom. Završetak astronomskog sumraka nastupio je u 18 sati i 10 minuta, a to je trenutak tzv. mrkne noći.

Osnovano je sud iz tih podataka zaključio da su svjedoci, u vrijeme o kojemu govore, mogli vidjeti i prepoznati optuženicu, o čemu je naveo opširne razloge na str. 46 presude, koje u cijelosti prihvaća i ovaj sud.

Što se tiče ocjene iskaza svjedoka obrane Đ. J., Z. Č., M. M. i N. P. sud je i u tom dijelu pravilno ocijenio da su iskazi tih svjedoka neuvjerljivi i usmjereni na to da olakšaju procesni položaj optuženici u ovom postupku.

Kada se usporede iskazi M. M. i njezinog svekra M. Č. vidi se da su oni potpuno različiti, jer svjedokinja tvrdi da su 18. studenog 1991. godine u podrumu njihove kuće bili i ona i svekar Č., a M. Č. tvrdi da uopće ne zna što se dešavalo 18. studenog 1991. godine, jer je sve to vrijeme bio izvan kuće i boravio s ovcama na ispaši.

Svjedokinja M. M. evidentno nastoji pod svaku cijenu pomoći optuženici, što proizlazi i iz nesporne činjenice da kuća obitelji M. uopće nema podruma, kao što je vidljivo na fotografijama koje je u spis predmeta predala svjedokinja N. P., nakon čega je optuženica ustvrdila da točno u toj kući nema podruma, ali da postoji jedna prostorija, u ravnini zemlje, koju svi nazivaju podrumom, pa da u tom smislu treba tu mačiti iskaz M. M. a i njezinu obranu.

Međutim, da dotična kuća nema podruma saznalo se tek nakon što je svjedokinja P. pridonijela slike u spis predmeta.

Sud je vrlo detaljno analizirao iskaz N. P. i došao do pravilnog zaključka da on, sam po sebi, nije uvjerljiv i logičan, a da je i u suprotnosti s iskazom svjedoka N.B., na kojega se N. P. poziva kao na osobu koja je bila s njom u društvu i koja zna koje su osobe uz nju bile u Š. u svojstvu medicinskog osoblja, a u suprotnosti je i sa podacima iz „Ratnog dnevnika JNA“ i „Operativnog dnevnika 180 MTBR“, dakle s dokumentima koje je ispostavila strana u sukobu kojoj je pripadala i svjedokinja.

Tvrdnja svjedokinje da nije bilo nikakvog plana napada na selo Š., već da su postrojbe tadašnje JNA nastojale pregovorima osloboditi cestu do aerodroma Zemunik, te da je do borbe došlo kada je poginuo poručnik S., još prije ulaska u selo Š., kada je putem

megafona pozivao hrvatske snage da osiguraju koloni miran prolaz, nije istinita.

U „Ratnom dnevniku JNA“ (list 267 spisa) evidentirano je pod datumom kada je izvršeno djelo: „18.11.1991. godine, 7,30 sati naše snage otpočele su ratna dejstva ka Škabrnji, Nadinu i D. Zemunik u punoj gotovosti, prema prethodnom rasporedu“. Dakle evidentno je da je plan napada postojao i da su neprijateljske snage po njemu postupale.

Da pogibija poručnika S. nije bila povod da dođe do borbenih djelovanja proizlazi iz spomenutog „Operativnog dnevnika“ (list 860 spisa) u kojemu je navedeno da je u 11,15 sati zatražen dolazak helikoptera radi transporta poručnika S. koji je povrijeđen, pa je taj podatak u skladu s iskazom svjedoka N.B. koji tvrdi da je poručnik pogođen kada je neprijateljska vojna kolona već ušla u Škabrnju i kada su borbeni djelovanja već bila u tijeku.

Sud je provjerio tvrdnje svjedokinje P. da su, uz nju, bile mobilizirane kao medicinske sestre J. I. i D. V., ali iz podataka koje je dostavila PU Zadarska proizlazi da se ne raspolaže podacima da su te dvije osobe bile mobilizirane u postrojbama JNA.

Kod takvog stanja dokaza, čak i kada se apstrahira činjenica da je N. P. pravomoćno osuđena zbog kaznenog djela ratnog zločina iz čl. 120. OKZRH izvršenog u Škabrnji 18.11.1991. godine, radi čega je zainteresirana da ovaj događaj prikazuje neobjektivno, ni po ocjeni ovog suda ne može se prihvatiti iskaz te svjedokinje kao objektivan i vjerodostojan.

U odgovoru na žalbu optuženica je tvrdnjom da joj je J. I. vrlo slična pokušala uvjeriti sud da postoji mogućnost da su se svjedoci, koji tvrde da su je vidjeli u Škabrnji, zabunili, odnosno da su ju zamijenili sa J. I..

Međutim niti je J. I., prema fotografiji koju je optuženica priložila uz dopunu odgovora na žalbu, njoj slična, jer se radi o mnogo mlađoj osobi, niti su se svjedoci, koji tvrde da optuženicu dobro poznaju, mogli zabuniti, pa ni tom tvrdnjom nije dovedeno u sumnju utvrđenje suda da je optuženica bila u Škabrnji.

Krajnje je neuvjerljivo da bi se čak 12 osoba, koje decidirano tvrde da su je vidjele tijekom napada, a većina ju od ranije poznaje, zabunili u pogledu njenog identiteta, na način kao što se želi prikazati u žalbi.

Pravilno sud ocjenjuje i da je iskaz Đ. J. neodređen i neuvjerljiv, prvenstveno stoga što svjedok, želeći uvjeriti sud da optuženica nije učestvovala u napadu na Škabrnju, tvrdi da postrojbe TO nisu uopće bile angažirane u tom napadu, što je u suprotnosti sa sa-

držajem zaplijenjene dokumentacije JNA u kojoj je navedeno da su te postrojbe ušle u Škabrnju, kao što je obrazloženo na str. 48 presude.

Nejasno je zbog čega žaliteljica inzistira na tome da je sud trebao utvrditi, provođenjem daljnjih dokaza, jesu li sve poginule osobe bili civili ili ne i jesu li poginule za vrijeme borbe ili ne.

Optuženica je proglašena krivom da je supočinitelj ratnog zločina čije su žrtve J. M., K. Š., S. V. i L. Š. i nema baš nikakve sumnje da su svi ubijeni bili civili, a ubijeni su nakon prestanka otpora, dakle ne za vrijeme borbenih djelovanja.

Iz podataka MC Zadar – patologija, zapisnika o obdukciji, a za Š. L. i iz matične knjige umrlih proizlazi da su žrtve starije osobe. V. S. rođena je 1936. godine, Š. K. 1927. godine, Š. L. 1922. godine i M. J. 1928. godine. Svi su se nalazili u podrumu zajedno sa dječacima I. B., N. Š. i Ž.Š., i svi su ubijeni iz neposredne blizine. V. S. ubijena je ustrijelom u glavu, Š. K. ustrijelom u lice i vrat, M. J. ustrijelom u lice, a Š. L. ustrijelom u glavu s prednje strane i u desnu ruku.

Nikakvo oružje u podrumu iz kojeg su istjerane žrtve nije nađeno. Svjedoci N. Š. i Ž.Š. tvrde da su pripadnici postrojbi, među kojima je bila optuženica, koje svjedoci nazivaju četnicima, tjerali Š. K. da ide u kuću svog sina, u susjedstvo i da tamo traži oružje.

Prema tome, nema baš nikakve sumnje da su žrtve zločina, koji je predmetom ovog postupka, bili civili.

Pod kojim su uvjetima i u kojim okolnostima lišeni života ostali stanovnici Škabrnje, koji su bili imenovani u presudi donesenoj u predmetu čija je obnova samo u odnosu na optuženicu dopuštena i u prethodno ukinutoj presudi, nije od značaja za odgovornost optuženice, jer se ona ne dovodi u bilo kakvu vezu s njihovom smrću.

Osnovano je sud odbio provesti dokaze kojima je bio cilj utvrditi povod zbog kojega je došlo do napada na Škabrnju, što se detaljno opisuje na str. 14 i 15 žalbe i kako je tekao taj napad tijekom 18.11.1991. godine, jer se optuženici ne stavlja na teret odgovornost za donošenje odluke o napadu ili rukovođenje tom akcijom, niti je za te radnje proglašena krivom. Ona nije optužena po principu zapovjedne odgovornosti, već zbog određenih, konkretnih aktivnosti koje je poduzela nakon što su neprijateljske snage, kojima je pripadala, slomile otpor i ušle u selo Škabrnju.

Nepotrebno je, radi toga, i po ocjeni ovoga suda provoditi vještačenje po vještaku vojne struke i saslušavati kao svjedoke djelatnike Ministarstva pra-

vosuđa RH i Štaba obrane grada Zadra.

Što se pak tiče stanovišta žalbe da je bilo potrebno kao svjedoke saslušati dr. L. P. i Z. L., koji je vršio mobilizaciju za TO Benkovac, na okolnost da optuženica nije bila mobilizirana u vrijeme napada na Škabrnju, pravilno je ocijenio sud prvog stupnja da je i te dokaze nepotrebno provoditi, jer je iz iskaza brojnih svjedoka utvrđeno da je ona bila u Škabrnji 18.11.1991. godine. Pri tome je nebitno da li se tamo našla radi toga što je bila mobilizirana ili nije. Konačno, u spisu predmeta nalazi se potvrda o mobilizaciji optuženice iz koje proizlazi da je mobilizirana 27.12.1991. godine, ali to ne znači da nije sudjelovala u napadu na Škabrnju, kao što pravilno uzima sud prvog stupnja.

Nejasno je zbog čega državni odvjetnik pobija presudu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja kada, istovremeno, predlaže da se ona samo preinači u odluci o kazni.

Sud je utvrdio da je optuženica tijekom događaja govorila da treba poklati i djecu. Točno je da je taj dio teksta ispušten iz činjeničnog opisa djela, ali on i nije nužan sastojak opisa djela. Prema odredbi čl. 268. st. 1. toč. 2. ZKP opis kaznenog djela sadrži činjenice iz kojih proistječe zakonsko obilježje kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja, predmet na kojemu je i sredstvo s kojim je djelo počinjeno, te ostale okolnosti potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi.

U konkretnom slučaju djelo je počinjeno ubojstvom civila J. M., K. Š., S. V. i L. Š. kojemu je prethodio napad u vidu njihovog istjerivanja iz podruma i u tom dijelu sve su potrebne činjenice navedene u opisu djela. Navedene riječi, koje je sud ispustio iz činjeničnog opisa, u odnosu na optužbu državnog odvjetnika, predstavljaju samo pobliži opis ponašanja optuženice koji s posljedicom djela nije ni u kakvoj vezi, pa je pravilno postupio sud kada ih je ispustio iz opisa djela.

Valja naglasiti da ni zamjenik Glavnog državnog odvjetnika, ni u pismenom mišljenju, a ni u mišljenju koje je iznio na sjednici vijeća u tom dijelu nije podržao žalbu državnog odvjetnika.

Prema tome ovaj sud smatra da je činjenično stanje, na kojemu se temelji odluka o odgovornosti optuženice, pravilno i potpuno utvrđeno.

Na tako utvrđeno činjenično stanje sud je pravilno primijenio zakon kada je ponašanje optuženice pravno označio kao kazneno djelo iz čl. 120. OKZRH.

Već je naprijed navedeno da su svi oštećenici u trenutku smrti bili civili i da nisu pružali bilo kakav ot-

por napadačima.

Odredbom čl. 3. toč. 1.a) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata, čija se povreda stavlja na teret optuženici, propisano je da je, u slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, zabranjeno prema osobama, koje ne učestvuju međusobno u neprijateljstvima, poduzimati postupke kojima se nanose povrede života i tjelesnog integriteta, naročito sve vrste ubojstava i sakaćenja, svireposti i mučenja, a odredbom čl. 4. Protokola II, koji se također odnosi na zaštitu žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba u st. 2. također je propisano da je zabranjeno vršiti nasilje nad životom, zdravljem, fizičkih i mentalnim blagostanjem ljudi. U čl. 13. st. 1. istog Protokola propisano je da civilno stanovništvo, te pojedini civili neće biti predmetom napada i da su zabranjeni svi akti čiji je glavni cilj širenje straha među stanovništvom.

Pravilno je sud prvog stupnja utvrdio da su postupci, kojima su bili lišeni života oštećenici, poduzeti protivno odredbama naprijed citiranih međunarodnih propisa i da sadrže sve elemente kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. OKZRH.

Pogrešno drži žalba da optuženica ne može biti supočinitelj kaznenog djela za koje je proglašena krivom samo zbog toga što ona osobno nije poduzela neposrednu radnju kojim je oduzet život oštećenici-ma.

Prema odredbi čl. 35. st. 3. Kaznenog zakona supočinitelji kaznenog djela su dvije ili više osoba koje ili sudjeluju u izvršenju radnje kaznenog djela ili na drugi način bitno pridonose njegovom počinjenju.

Sud je prvog stupnja, po ocjeni ovoga suda, pravilno utvrdio da je optuženica svojim ponašanjem bitno pridonijela izvršenju kaznenog djela.

Prije svega kod nje su se stekle sve subjektivne i objektivne pretpostavke nužne za postojanje supočiniteljstva.

S pravom sud prvog stupnja navodi da iz ukupnog ponašanja optuženice, koja s puškom ulazi na stepenice podruma, čeka da iz njega izađu odrasli i djeca, prisustvuje izdavanju naredbe da oštećenici J. M., K. Š. i S. V. kleknu, nakon čega su ubijeni, a bilo je evidentno da će se to dogoditi, proizlazi da je učestvovala u realizaciji zajedničke odluke da se civili ubiju, pri čemu je irelevantno da li se ta odluka može označiti kao eksplicitni dogovor, s točnom podjelom uloga ili se radi o prešutnom dogovoru. Iz njezinog je

ponašanja očito da je bila svjesna da djeluje s ostalim supočiniteljima i da je upravo to htjela, pa su i po ocjeni ovoga suda ispunjene i subjektivne i objektivne pretpostavke supočiniteljstva.

Kod činjenice, koja proizlazi iz iskaza većeg broja svjedoka da su vojnici iz redovnog sastava tadašnje JNA, pokušavajući spriječiti ubijanje civila, pozivali pripadnike drugih postrojbi na prethodni dogovor da se civili ne smiju ubijati podrška optuženice ponašanju ostalih supočinitelja, od trenutka kada je stajala u podrumu i na stepenicama s oružjem u ruci i tako prinudila osobe da izađu u dvorište, a zatim s oružjem stajala u dvorištu i prisustvovala njihovom ubijanju, čime je pružala podršku ostalim supočiniteljima da izvrše zajednički naum, predstavlja tako znatan doprinos izvršenju djela da se ima uzeti da je ona imala funkcionalnu vlast nad djelom. Naime u takvoj situaciji, kada je prethodno dogovor bio da se civili ne smiju ubiti, već samo distanciranje od nauma ostalih dovelo bi u pitanje izvršenje djela, a pogotovo izričito suprostavljanje.

Ne može se, stoga, prihvatiti tvrdnja žaliteljice da prema odredbi čl. 120. st. 1. OKZRH za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva može biti odgovorna samo ona osoba koja naredi izvršenje djela ili ona koja učini konkretnu radnju kriminaliziranu u tom propisu. Svaki učesnik izvršenja djela, koji svojim postupcima bitno pridonosi izvršenju, odgovara za djelo jer se doprinosi svakog od njih uračunavaju svim supočiniteljima. To je bitna konzekvenca supočiniteljstva koju je osnovano primijenio sud prvog stupnja u konkretnom slučaju.

Što se tiče žalbene tvrdnje da optuženica ne može biti kazneno odgovorna za inkriminirano kazneno djelo prema odredbi čl. 10. st. 1. Dopunskog protokola uz Ženevsku konvenciju od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava nemeđunarodnih sukoba – Protokol II, jer je bila medicinska sestra ni ona se ne može prihvatiti.

Prije svega naglašava se da je taj navod žalbe u suprotnosti s obranom u kojoj se tvrdi da optuženica uopće nije učestvovala u napadu na Škabrnju.

Ove prigovore stavljala je obrana i tijekom glavne rasprave. Pravilno je sud u pobijanoj presudi naveo da se optuženica ne može smatrati pripadnicom saniteta i o tome je u presudi opširno naveo logične i uvjerljive razloge.

Točna je tvrdnja žalbe da je u čl. 10. st. 1. Protokola II propisano da nitko ne može biti kažnjen za obavljanje dužnosti medicinskog karaktera, ali optuženici

se ne stavljaju na teret postupci koji bi bili poduzeti u okviru te dužnosti, dakle kao stručnoj i moralnoj obavezi medicinske sestre, već oni koji nisu s tim ni u kakvoj vezi.

Koje su dužnosti sanitetskog osoblja propisano je u I Ženevskoj konvenciji za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u ratu, od 27.7.1929. godine. U čl. 24. te Konvencije propisano je da je sanitetsko osoblje namijenjeno pronalaženju, prikupljanju, prenošenju i njezi ranjenika i bolesnika. Samo u tim slučajevima zajamčena im je i tom Konvencijom, kao i čl. 10. Protokola II zaštita na koju se poziva žaliteljica.

Prema tome, čak i da je žaliteljica tijekom postupka iskazivala da je u napadu na Škabrnju sudjelovala kao medicinska sestra, budući u kući i dvorištu Š. S. nije obavljala dužnost medicinske sestre, već je djelovala apsolutno suprotno zahtjevima medicinske deontologije, ona je kazneno odgovorna za posljedice radnji koje je poduzela.

Ovaj sud, stoga, smatra da sud prvog stupnja nije povrijedio zakon kada je optuženicom proglasio krivom zbog kaznenog djela iz čl. 120. OKZRH.

Na žalbe stranaka zbog kaznene sankcije

Nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da je optuženici izrečena preblaga kazna, već je u pravu žaliteljica kada kaznu ocjenjuje prestrogom.

Činjenica je da je kriminalna količina, koja je dokazana optuženici tijekom ovoga postupka, daleko manja od one za koju je proglašena krivom presudom br. K-25/94 i one za koju je proglašena krivom presudom br. K-67/01. Prvom spomenutom presudom optuženica je proglašena krivom da je bila supočiniteljica više radnji kojima su ostvareni elementi kaznenog djela iz čl. 120. OKZRH, da je sudjelovala u napadu i ubijanju civilnog stanovništva, pri čemu je ubijeno 44 osobe, da je učestvovala u uništavanju u velikim razmjerima imovine tog stanovništva i da je učestvovala u izradi plana za ovaj napad.

Drugom spomenutom presudom proglašena je krivom za iste radnje, ali se tvrdilo da su njenim supočiniteljstvom smrtno stradale 34 osobe.

Pobijanom presudom sud je djelomično stavio izvan snage dio činjeničnog i pravnog opisa djela tako da je pobijanom presudom optuženica proglašena krivom samo da je kršeći pravila Međunarodnog prava za vrijeme ratnog sukoba sudjelovala u napadu i ubijanju civilnog stanovništva, pri čemu su njenim

sudjelovanjem ubijene samo četiri osobe, pa je osnovano sud prvog stupnja preinačio presudu i u odluci o kaznenoj sankciji.

Međutim, ovaj sud smatra da ove činjenice nisu došle dovoljno do izražaja kada je sud, umjesto prije izrečenih 20 godina zatvora, odnosno 13 godina zatvora optuženici izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

Kroz tu kaznu nije u dovoljnoj mjeri došla do izražaja okolnost da ona ipak nije poduzela radnje koje su neposredno uzrokovala smrt žrtava. I pored činjenice da je rekla da i djecu treba ubiti, što se posebno apostrofila u žalbi državnog odvjetnika, osim te izjave ona nije poduzela niti jednu radnju kojom bi tu izjavu učinila ozbiljnom.

Oblik njenog učestvovanja u izvršenju kaznenog djela ukazuje ipak na izvjestan manji stupanj krivnje, nego što je uzeo sud prvog stupnja kada joj je izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

Po ocjeni ovog suda primjerena kazna načinu na koji je optuženica učestvovala u izvršenju djela, stupnju njezine krivnje i utvrđenim olakotnim i otegotnim okolnostima je kazna zatvora u trajanju od 6 godina, pa joj je ovom presudom takva kazna i izrečena.

Temeljem čl. 45. OKZRH u izrečenu kaznu optuženici je uračunato vrijeme lišenja slobode od 1. studenog do 26. studenog 2001. godine i vrijeme provedeno u pritvoru od 27. studenog 2001. godine pa nadalje.

Iz naprijed iznesenih razloga valjalo je djelomično prihvatiti žalbu optuženice i preinačiti pobijanu presudu u odluci o kaznenoj sankciji, na način kako je učinjeno pod toč. I. izreke pobijane presude, a u preostalom dijelu odbiti žalbu optuženice kao neosnovanu a u cijelosti odbiti žalbu državnog odvjetnika, pa je presuđeno kao u izreci (čl. 390. st. 1. i 387. ZKP).

U Zagrebu, 14. prosinca 2005. godine

Zapisničar: Predsjednik vijeća:

Vojimir Katić, v.r. Marijan Svedrović, v.r.

Zorana Banić na suđenju; Foto: Jure Miskovic/CROPIX

“Jutarnji list”, 31.10.2007.

NIKAD SE NEĆU VRATITI U HRVATSKU!

Piše: Nikolina Radić Ančić

ZADAR - Zorana Banić (56), medicinska sestra iz Zemunika Gornjeg, puštena je danas na slobodu nakon što je u ženskoj kaznionici u Požezi odslužila šestogodišnju zatvorsku kaznu zbog kršenja pravila međunarodnog prava za vrijeme ratnog sukoba te sudjelovanja u napadu i ubijanju civila, pri čemu su njezinim sudjelovanjem ubijene četiri osobe u Škabrnji 18. studenoga 1991. godine.

Banićka je iz Požege prebačena u Zadar gdje su joj se sređivali osobni dokumenti za otpuštanje iz zatvora i odlazak u Crnu Goru gdje bivša medicinska sestra ima kćer i muža.

- Ni danas se ne osjećam krivom za ono zbog čega sam bila u zatvoru. U zatvoru mi je bilo grozno i teško sam podnosila sve ove godine. Sada idem u Crnu Goru svojoj obitelji i više se ne namjeravam vraćati u Hrvatsku, rekla je Zorana Banić nakon što je puštena iz prostora zadarskog zatvora.

Ni danas se ne osjećam krivom za ono zbog čega sam bila u zatvoru. Bilo mi je grozno i teško sam podnosila sve ove godine. Sada idem u Crnu Goru svojoj obitelji

Prije nego što se pozdravila sa svojim odvjetnikom Lukom Šuškom i sjela u vozilo Međunarodnog crvenog križa iz Podgorice, Banićka je novinarima rekla i kako zamjera predstavnicima srpske zajednice u Hrvatskoj što je ni jednom nisu kontaktirali i posjetili dok je bila u zatvoru te pitali kako je.

Odvjetnik Šušak i danas je pri stavu da je Zorana Banić nevino osuđena jer nije bilo dokaza da je nekoga ubila, a ni nitko od svjedoka nije takvo što rekao niti opisao sam čin jednog od ubojstava za koje je terećena.

Kako je međunarodnom konvencijom bila zaštićena kao članica saniteta, Šušak je podnio zahtjev Sudu za ljudska prava u Strasbourgu te zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv presuda Županijskog suda u Zadru i Vrhovnog suda RH.

Zorana Banić je 2001. godine uhićena u Švicarskoj i izručena Hrvatskoj. Na prvom suđenju na zadarskom Županijskom sudu, gdje joj je suđeno u odsutnosti, osuđena je na 20 godina zatvora zbog ratnog zločina nad civilima u Škabrnji 18. studenoga 1991. godine. Na ponovnom suđenju nakon uhićenja osuđena je najprije na 13, pa na 10 i konačno na 6 godina zatvora.

СЛУЧАЈ ЕДИТЕ РАЂЕН

Едита Рађен, фотографија преузета са сајта "Политике"

Рађен Едита кћи Илије, рођена 03.09.1962. године у Бенковцу, гдје је и живјела.

Пресудом ЖС у Задру К-25/94. од 11.11.1995. у одсуству је проглашена кривом заједно са још 17 лица српске националности, "да судана 18.11.1991. године у току оружаних сукоба између српских одметничких јединица и појединаца тзв. ЈНА, на једној страни, те оружаних снага РХ на другој

“Jutarnji list”, 17.05.2007.

OSUĐENOJ ZA ŠKABRNJU SUD U ZADRU ODBIO NOVI PROCES

ZAGREB - Suprotno uputi Vrhovnog suda u slučaju Edite Rađen, koja tvrdi da nikada u životu nije bila u Škabrnji, a u odsutnosti je zbog masakra koji je tamo počinjen nad hrvatskim civilima osuđena na 15 godina zatvora, Županijski sud u Zadru nije razmotrio ponuđene dokaze, nego je promptno odbio njen zahtjev za obnovom postupka.

Zadarski sud, podsjetimo, Editu Rađen osudio je na petnaest godina zatvora na temelju izjave jednoga svjedoka koji nije bio u Škabrnji kada su srpske postrojbe svladale otpor branitelja, ušle u selo i počinile zločin nad 44 osobe, nego je od nekog drugog čuo

strani, provodeći velikosrpsku ideju vojnog osvajanja i izdvajanja dijela teritorija РХ, као наоружани припадници тзв. ЈНА, заједно са више других за сада неидентификованих припадника наведених војник и паравојних формација ушли у село Шкабрња, у којем је живјело искључиво хрватско становништво, којом приликом је убијено 45 цивила”.

Истом пресудом у одсуству је осуђена на 15 година затвора, која је потврђена пресудом Врховног суда РХ број И Кж 399/1997. од 16. јуна 1998. године. На основу ИП-ове потјернице ухапшена је 08.02.2006. у Бања Луци и исти дан је пуштена пошто је имала држављанство БиХ.

Из Бања Луке је затражила обнову поступка у одсуству, што јој је рјешењем ЖС у Задру број: И К-1053/05-3. од 27.04.2007. и дозвољено. Рјешењем ЖС у адру број: Кв-377/09. од 14.12.2009. године обустављен је кривични посутпак против Едите Рађен након што је ЖДО у Задру преквалификовао кривично дјело ратног злочина у оружану побуну. Истим рјешењем укинут је притвор и повучена потјерница.

ИНФО : УГ “Калина”

da je E. Rađen bila tamo na strani agresora.

E. Rađen, inače sestra Ernesta Rađena koji je zbog zločina u Škabrnji nedavno uhićen u Grčkoj i čeka izručenje, danas živi u Banjoj Luci i već nekoliko godina pokušava ishoditi obnovu postupka.

Edita Rađen tvrdi da je u vrijeme počinjenja zločina radila kao medicinska sestra u zubnoj ambulanti u Benkovcu te je sudu priložila izjave šestorice svjedoka

Tvrdi, naime, da je u vrijeme zločina bila na svom radom mjestu medicinske sestre u zubnoj ambulanti Doma zdravlja u Benkovcu. Sudu u Zadru je priložila pismene izjave šestorice svjedoka koji su potvrdili da je u vrijeme zločina bila u ambulanti, a njen odvjetnik Slobodan Budak predložio je da se kao dodatni dokaz izvrši uvid u upisnik pacijenata koji su na dan napada u Škabrnji bili u Benkovcu u zubnoj ambulanti, jer će iz njega biti jasno je li E. Rađen tada upisivala pacijente. Kako je Županijski sud u Zadru odbio njen zahtjev držeći se stava da je ponavljanje postupka moguće jedino ako se E.

Rađen preda i pojavi na sudu (a ona to ne želi jer smatra da ne treba najmanje godinu dana provesti u zatvoru kako bi dokazala da je nevina), njen odvjetnik Budak obratio se Vrhovnom sudu, a u tome ga je podržalo i Državno odvjetništvo.

Vrhovni sud nedavno je donio odluku i usvojio žalbu, čime je otvorio vrata za odstupanje od dosadašnje prakse da se dopušta obnova postupka samo u slučaju prisutnosti okrivljenika. Dopuštajući i drukčiju praksu, Vrhovni je sud zadarskome predmet vratio na ponovno odlučivanje i pritom jasno naveo što treba učiniti.

- Osuđenica je iznijela niz novih saznanja o činjenicama, predloženjem adresa svjedoka koje je potrebno saslušati, kao i ovjerene izjave, te novu

činjenicu vezanu uz pribavu protokola primljenih pacjenata. No, zadarski sudac Ante Anić je tu uputu ignorirao i odbio zahtjev E. Rađen. Odvjetnik Budak ponovno je napisao žalbu Vrhovnom sudu.

Oglušivanjem na upute Vrhovnog suda u slučaju Edite Rađen, Županijski sud u Zadru zapravo provocira najviši sud u državi da sam zauzme stav i striktno se odredi o tome može li se dopustiti obnova postupka kada okrivljenik nije dostupan našem pravosuđu. Teoretski Vrhovni sud može ponovno naložiti zadarskom da preispita nove činjenice, no time riskira da se priča E. Rađen vrti u krugu, pa je izvjesnije da će sam presuditi.

Novi izazov Vrhovnom sudu

година затвора: “Иако ни њој није доказана ниједна од инкриминација из оптужнице. Као ни Мирку Драчи који је добио 20 година затвора. Једини докази у сва три случаја јесу сведочења појединаца која су, по правилу, била непрецизна и, онако, више из друге него прве руке”, упозорава Шушак.

Драчу је, каже Шушак, оптужио командант Збора народне гарде са шкабрњског подручја Марко Миљанић да му је убио оца Јосу Миљанића. Такође по принципу рекла–казала. Изјавио је на суду да му је то јавио неко ко се није хтео представити.

Шушак у обраћању задарском тужилаштву наводи да је Едита Рађен осуђена на темељу сведочења само једног сведока, Маријана Пешута, који је на суду изјавио да је чуо од других особа како је медицинска сестра Едита Рађен тога дана била у Шкабрњи. “Он не наводи да је Едиту он тамо видео, него да су је видели неки други људи који су му то рекли. Ни речи, дакле, није рекао о томе да је она тамо некога убила, или починила друге злочине. Само да је тамо била. И то је, свеједно, било довољно задарском Жупанијском суду да јој одмери 15 година робије. Суду ништа није значила ни изјава двојице рањених хрватских војника, на суђењу Зорани Банић, Жељка Шегарића и Ивице Билавера, да су им “медицинске сестре након пуцњаве у Шкабрњи пружиле помоћ”, са огорчењем се Шушак осврће на овај случај.

Шушак подсећа и на измењену одлуку Врховног суда Хрватске у обновљеном судском поступку против Зоране Банић, сматрајући да се оптужена не може теретити за злочине ако им је само присуствовала. “Зашто онда тако није поступљено

и кад је реч о Едити Рађен? Уосталом, према члану 10, ст. 2 Хашке конвенције санитетско особље не може одговарати због учешћа у неким борбеним операцијама ако при том само ради свој посао”, наглашава Шушак. Критичан је при том и према хашком суду који, према његовим речима, није уважио чињеницу да је у Шкабрњи дошло до оружаног сукоба између ЈНА и Збора народне гарде “чији су се војници повукли у село и пуцали из кућа, па су при том страдали и цивили”.

Шушак за такве судске пропусте терети и хашки суд “који је у оптужници против Слободана Милошевића прећутао чињеницу да су у Шкабрњи

Zadarski list , 23.12.2009.

EDITA RAĐEN OSLOBOĐENA ZBOG NEDOSTATKA DOKAZA

Piše: Suzana Bandić

Nakon prekvalifikacije kaznenog djela u ponovljenom postupku protiv Edite Rađen kojoj se sudilo zbog ratnog zločina u Škabrnji 1991. godine, u nedostatku dokaza zadarski je Županijski sud obustavio kazneni postupak protiv nje

Edita Rađen-Potonjak (47), zadarskoj javnosti poznatija kao medicinska sestra u Domu zdravlja u Benkovcu optužena za ratni zločin u Škabrnji 1991. godine, protiv koje se na zadarskom Županijskom sudu vodio postupak u odsutnosti, oslobođena je svih optužbi, a ujedno je povučena i tjeratica koja je za njom bila raspisana.

Takva je odluka, naime, donesena prije svega desetak dana jer je u nedostatku dokaza zadarsko Županijsko državno odvjetništvo obustavilo kazneni postupak protiv nje.

Riječ je o ponovljenom sudskom postupku za koji joj se prvi puta zajedno s još 17 osoba sudilo još tijekom Domovinskog rata. Krajem 1995. godine taj je postupak okončan, a Edita Rađen-Potonjak koja se 1992. godine zamijenivši kuću preselila u Banja Luku, u odsutnosti osuđena na 15 godina zatvora. Osuda se temeljila na izjavi jednog svjedoka koji nije bio u Škabrnji u vrijeme zločina, već je svjedočio kako je čuo od druge osobe da je i ona sudjelovala u pokolju. Stoga ju je Županijski sud u Zadru osudio samo

биле борбе и да су, док се пуцало из кућа, били измешани цивили и припадници ЗНГ-а”, користећи при том као доказ списе Жупанијског суда у Задру. “Главни државни тужилац Младен Бајић такође зна за случај Едите Рађен и ништа није предузео како би се у овом случају поштовао закон”, упозорава Шушак.

О захтеву за заштиту законитости поводом свог случаја Едита Рађен је обавестила амбасаде САД, Грчке, Србије, БиХ, Амнести интернешенел, хашки суд и Хјуман рајтс воч.

zbog sudjelovanja u oružanoj pobuni, a u nedostatku dokaza bila je oslobođena optužbi za sudjelovanje u pokolju.

Presuda je 1998. godine odlukom Vrhovnog suda postala pravomoćna, no nakon žalbe koju je uložio njezin branitelj Slobodan Budak cijeli postupak je vraćen na ponovno suđenje. Tužiteljstvo je preinačilo optužnicu prekvalificiravši kazneno djelo u optužbu za djelo oružane pobune, međutim, ni tijekom tog obnovljenog postupka nije pronađen niti jedan dokaz da je ona u vrijeme zločina uistinu fizički i bila u Škabrnji. Kako je riječ o djelu koje potpada pod Zakon o općem oprost, zadarskom sudu nije preostalo ništa drugo nego obustaviti postupak, potvrdili su iz Županijskog državnog odvjetništva.

Isti odvjetnik na zadarskom je Županijskom sudu prošle godine zastupao i Editina brata Ernesta Rađena, kojega se također sumnjičilo za ratni zločin u Škabrnji 1995. godine kada je izmasakrirano i mučki ubijeno 43 civila, mahom staraca, a nakon što ga je temeljem međunarodne tjeralice Hrvatskoj izručila Grčka. U pritvoru zadarskog istražnog centra on je tada proveo 21 dan, a potom je pušten u nedostatku dokaza.

Svaga nekoliko mjeseci potom kada je u Zadar došao kao trener grčkog košarkaškog tima, ekskluzivno za Zadarski list progovorio je o zločinu u Škabrnji i okolnostima koje su dovele do njegovog uhićenja. Zanimjao je bilo kakvu odgovornost za škabrnske nevine žrtve kazavši kako su to prema njegovim saznanjima najvjerojatnije počinili dobrovoljci iz Srbije. No, Rađen je tada izrekao i onu bolnu, poražavajuću istinu, o krvnicima koji su počinili zločin u Škabrnji, a koje su i sami Škabrnjani koji godinama čekaju pravdu svjesni.

ПРЕСУДА БЕЗ ДОКАЗА

Од нашег сталног дописника

Пише: Милан Јакшић

Задар, септембра – Едита Рађен, по занимању медицинска сестра, која као избеглица из Хрватске живи у Бањалуци, поднела је Жупанијском државном тужилаштву у Задру захтев за заштиту законитости јер сматра да је пресуда изречена против ње грубо кршење хрватског Кривичног закона. Тај суд је 11. новембра 1995. године пресудио да је 26 оптужених Срба са ширег задарског подручја 1991. године починило ратни злочин у месту Шкабрња које се у хрватској ратној статистици наводи као једна од локација са највише побијених хрватских цивила у време последњег рата. Едита Рађен је добила 15 година затвора “иако на суду није доказано да је у моменту када су се тамо одвијале борбе уопште била у Шкабрњи”, изјавио је за “Политику” адвокат Лука Шушак који је у њено име и поднео захтев за заштиту законитости. Брат Едите Рађен, Ернест, иначе помоћни кошаркашки тренер у солунском ПАОК-у, ухапшен је пре десет дана у Грчкој на основу међунароне потернице из Хрватске, где је осумњичен за учешће у ратним злочинима. Рађен је одбацио све оптужбе.

Пресуду Едити Рађен потврдио је и Врховни суд Хрватске 16. јуна 1998. године. У захтеву за заштиту законитости наведен је и случај Зоране Банић, такође осуђене на задарском суду. И то три пута до сада: најпре на 20, затим на 12 и на крају на шест

– Taj bi se slučaj mogao riješiti u nekoliko mjeseci, naravno, kada bi i hrvatska i srpska strana imale volje za to, pogotovo sada kad srpska i hrvatska policija usko surađuju baš na pitanjima ratnih zločina, tim više što se ne radi o pojedinačnom zločinu počinjenom pod okriljem noći. O tome bi najviše trebao znati

načelnik sigurnosti 180. mtrbr. Major Branislav Ristić koji je ispitivao svjedoke. On je još uvijek živ i mislim da živi u Beogradu – rekao je našem novinaru Rađen.

Županijski sud u Zadru, u vijeću sastavljenom od sudaca ovoga suda i to Dijane Grancarić kao predsjednice vijeća, te Ante Anić i Borisa Babica kao članova vijeća, uz sudjelovanje Jagode Kuzevski kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv **optužene EDITE RAĐEN POTKONJAK**, zbog kaznenog djela protiv Republike Hrvatske - oružane pobune iz čl. 235. st. 1. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, povodom optužnice Okružnog državnog odvjetništva u Zadru broj KT-41/92 od 22. kolovoza 1999.g., činjenično, zakonski i pravno izmijenjene podneskom Županijskog državnog odvjetnika dana 3. prosinca 2008.g., nakon prijedloga Županijskog državnog odvjetništva Zadar od 3. prosinca 2008.g., u sjednici vijeća održanoj dana 14. prosinca 2008.g. temeljem odredbe čl. 1. i 2. Zakona o općem oprost,

riješio je

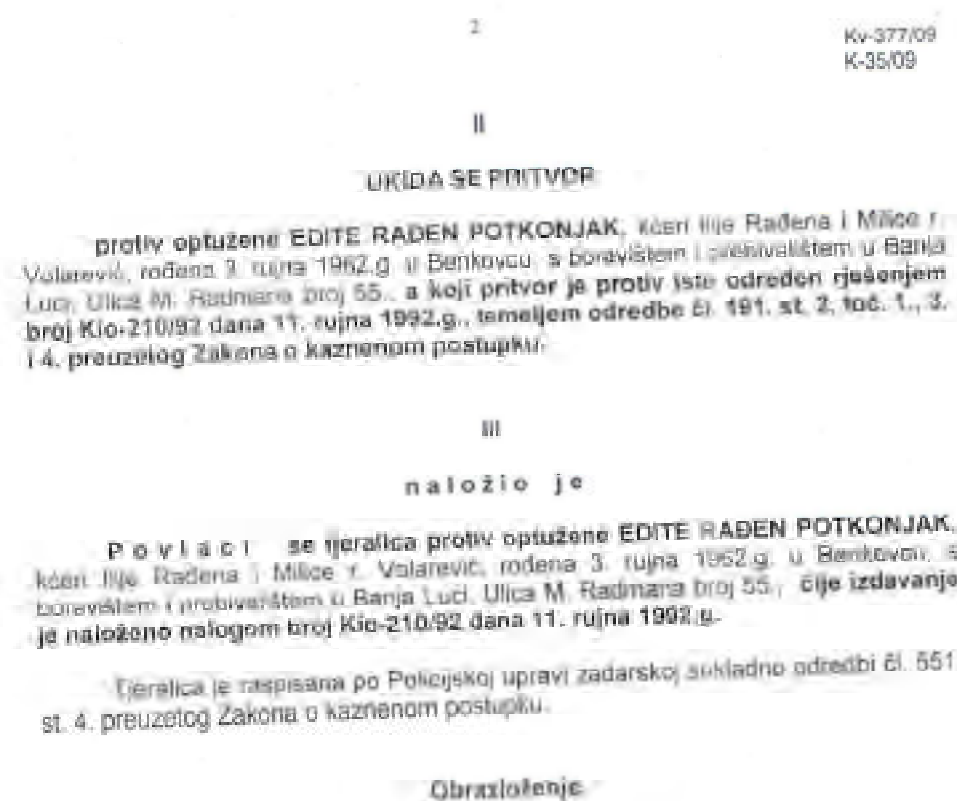
1

Obustavlja se kazneni postupak protiv optužene EDITE RAĐEN POTKONJAK, kćeri lije Radana i Milice i Volarevic, rođena 8. rujna 1962.g. u Benkovcu, s boravištem i prebivalištem u Banja Luci, Ulica M. Radmeha broj 55.

da je ljekom 1991.g. u Benkevcu, prihvaćajući velikosrpsku ideju vojnog osvajanja dijelova Republike Hrvatske i na tom osvojenom teritoriju stvaranja paravojne tvorevine tzv. RSK i njenog pripajanja Republici Srpskoj s ciljem stvaranja tzv. Velike Srbije, kako bi i sama pridonijela toj ideji, pristupila paravojnim postrojbama pobunjenih Srba na tada okupiranom području, te nabavila pištolj i odijenu uniformu.

dalje, sudjelovala u oružanoj pobuni koja je upriličena na ugrožavanje Ustavom utvrdjenog državnog i društvenog ustroja i sigurnosti Republike Hrvatske,

pa da je time počinio kazneno djelo protiv Republike Hrvatske – oružanom pobunom, naznačeno i kaznjivo čl. 235. st. 1. Kaznenog zakona Republike Hrvatske

Presudom Županijskog suda u Zadru br. K-25/94 od 11. prosinca 1995.g. osuđena Edita Rađen Potkanjak osuđena je zbog učina kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 130. st. 1. OZK Republike Hrvatske. Zbog toga, 18. studenog 1991.g. u mjestu Škabrnja, je je osuđena na kaznu počinjenog dana 18. studenog 1991.g. u trajanju od 15 (petnaest) godina. Presuda je postala pravomoćna dana 16. lipnja 1998.g. kada je potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj KZ-399/1997.g.

Navodom zahtijeva za obnovu postupka kojega je osuđenik Edis Rađen Potkenjak podnio u pisam svog bratoljaka, Slobodna Budisla, odvjetnika iz Zagreba. Županijskom sudu u Zadru, sud je potužen određene izvidne radnje, te je od Hrvatske uprave zaštitarska zatražio provjeru navoda iz zahtjeva za obnovu postupka, pa je sukladno utvrđenom dana 28. siječnja 2009.g. riješenjem br. Kv-92/09 osuđenik Edis Rađen Potkenjak dopustio obnovu kaznenog postupka.

Županijsko državno odvjetništvo u Zadru u međuvremenu je, a temeljem ranijih podnesaka koje je podnosila osuđenica Edita Rađen Poltronjak, zatražilo određene provjere navoda u istim podnescima putem Policijske uprave zadranske, a isto tako i temeljem Memoranduma o suglasnosti u osvrnutvanju i unaprijeđenju međusobne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije, Protokola o suglasnosti u osvrnutvanju suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala s Okružnim tužilaštvom u Banja Luci i

3

Kv-377/09
K-35/09

Sporenje o međusobnoj suradnji s vrhovnim Državnim tužiocem Republike Crne Gore.

Dana 3. prosinca 2009.g. županijski državni odvjetnik u Zadru dostavio je ovome sudu podnesak u kojem stoji da mijenja činjenični opis, zakonski opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela koje se optuženoj Editi Rađen Potkonjak stavlja na teret i to na način da se sada tereti za učin kaznenog djela protiv Republike Hrvatske, oružanom pobunom iz čl. 235. st. 1. Kaznenog zakona Republike Hrvatske. Istodobno, županijski državni odvjetnik predložio je primjenom Zakona o općem oprostui protiv Edite Rađen Potkonjak obustaviti postupak.

Naime, kako se navodi u podnesku, iz rezultata svih provjera, da je proizišlo kako je izostala osnovana sumnja da bi optužena Edita Rađen Potkonjak počinila kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, jer da niti jedna ispitaná osoba nije potvrdila da bi Edita Rađen Potkonjak dana 18. studenog 1991.g. izostajala sa svog radnog mjesta medicinske sestre u Domu zdravlja Benkovac, pa da se stoga nije moglo zaključiti da je sudjelovala zajedno s italim neprijateljskim postrojbama u napadu na Škabrnju dana 18. studenog 1991.g.

Markulin, isto tako, tužitelj navodi kako iz izjave Milke Žepine koja je u to vrijeme radila u Domu zdravlja u Benkovcu, slijedi da je Editu Rađen Potkonjak tijekom Domovinskog rata, i to dok je Milka Žepina bila u Benkovcu do prosinca 1992.g., više puta vidjela u vojnoj odori s kožnim opasačem, a Milka Žepina da je također navela kako nitko od medicinskog osoblja Doma zdravlja Benkovac nije bio službeno angažiran u vojnom savjetu, što znači da se Edita Rađen Potkonjak pobunjenicima pridružila dragovoljno.

Također, iz prikupljenih obavijesti slijedi da je Edita Rađen Potkonjak dana 21. siječnja 1991.g. ishodila odobrenje za nabavljanje oružja i to pištolja, kako to slijedi iz odluke PS Benkovac broj 511-17.10 D/P/1-1165/90, reg. br. 340/91 od 21. siječnja 1991.g., što ukazuje na zaključak da je već tada optužena Edita Rađen prihvatila ulogu pobunjenika i počela se pripremati za oružanu pobunu. Da je Edita Rađen doista i nabavila pištolj i to upravo radi sudjelovanja u oružanoj pobuni, ukazuje i činjenica što je u to vrijeme bila zaposlena u Domu zdravlja Benkovac kao medicinska sestra, pa joj za obavljanje njezinog posla pištolj nije bio potreban, a niti je osobno imala kakvih opravdanih razloga nabavljati pištolj u neke druge svrhe.

Stoga, kako naposljetku slijedi zaključak da je Edita Rađen počinila kazneno djelo oružane pobune iz čl. 235. st. 1. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, radi čega da je valjalo promijeniti činjenični opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela koje joj se ranije stavlja na teret.

No, međutim, kako je kazneno djelo oružane pobune obuhvaćeno Zakonom o općem oprostui, sudu ne preostaje ništa drugo nego obustaviti postupak primjenom istog Zakona, što je naposljetku u podnesku državnog odvjetnika i predloženo.

Prijedom prednje navedenog odlučeno je kao u izradi ovog rješenja, te je kazneni postupak protiv optužene Edite Rađen Potkonjak neprimjen obustavljen, radi primjene Zakona o općem oprostui.

4

Kv-377/09
K-35/09

Sukladno rješenju o obustavi kaznenog postupka učinil je protiv optužene Edite Rađen Potkonjak, te je naloženo Policijskoj upravi zadarskoj povlačenje tjeračice protiv iste.

U Zadru, 14. prosinca 2009.g.

ZAPISNICAR

Jagoda Kuzevski

PРАВНА ПОУКА

Protiv ovog rješenja nezadovoljna stranka može podnijeti žalbu u roku od 3 (tri) dana računajući od dana primitka pisanog prijepisa ovog rješenja. Žalba se podnosi u dovoljnom broju primjerka za sud i protivnu stranu, putem ovoga suda, a o kojoj odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske. Pravovremeno dložena žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

DOKAZI:

1. Županijsko državno odvjetništvo Zadar, na broj KT-41/09;
2. optužena Edita Rađen Potkonjak, Ulica M. Radmanskog broj 55, Banja Luka, BiH;
3. branitelj optužene, Slobodan Budak, odvjetnik iz Zagreba, Savska cesta 110;
4. MUP RH, Policijska uprava zadarska;
5. u spislu Kv-377/09, K-25/94 i K-35/09.

Šestnaest ovog rješenja
izdala: 14. prosinca 2009.
Odlučeno: 14. prosinca 2009.

СЛУЧАЈ НАДЕ КАЛАБЕ

Fotografija izvor FACEBOOK

оружаног сукоба..., према ратним заробљеницима из Вуковарске болнице који су им предати од стране припадника Јна, вршили убиства, тјелесно их повређивали и према њима нечовјечно поступали на начин којим се вријеђа људско достојанство, на који начин су лишили живота најмање 200 лица, од којих су идентификован 192 лица“, чиме су починили кривично дјело ратни злочин против ратних заробљеника.

Пресудом Вијеће за ратне злочине Апелационог суда у Београду - Одељења за ратне злочине број Кж1 По2-2/2014. од 24. новембра 2017. Правоснажно је осуђена на казну затора од 11 година.

Нада Калаба је казну затвора издржавала у Казнено поправном заводу за жене у Пожаревцу.

За вријеме служења казна обрађала се ДИЦ „Веритас“ за помоћ с обзиром да јој је истовремено и супруг био на издржавању казне, за своју дјецу која су за вријеме њихог боравка у затвору била код рођака.

ИНФО: УГ “Калина”

ао у истражи и у свједоčenju tijekom nastavka glavne rasprave održane krajem kolovoza, nego su navodili još neke njegove zločine, te pričali o prijetnjama koje im je svjedok-pokajnik upućivao u vrijeme trajanja istražnog postupka prošle godine, u slučaju da njega budu spominjali u vezi s Ovčarom.

Đanković, optužen da je sa suoptuženim pripadnicima Teritorijalne obrane Vukovara i pripadnicima paravojne jedinice "Leva Supoderica" formirao streljački vod i ubijao ratne zarobljenike, u svojoj obrani tvrdi da je bio na Ovčari, da nije nikoga ubio, te da mu je prvooptuženi Miroljub Vujović, komandant TO Vukovar kazao da će "trećina zarobljenika biti puštena kućama, trećina biti razmijenjena, a trećina biti odvedena u zatvor u Srbiju".

Nada Kalaba, inače supruga drugooptuženog Stanka Vujanovića, zamjenika komandanta TO, optužena je da je iz hangara na Ovčari izvela svog bivšeg kolegu s posla i ubila ga hicem iz pištolja, tvrdila je da je to učinio upravo svjedok pokajnik Petković Štuka, ali je detalje odlučila iznijeti u nastavku postupka, u

Нада Калаба кћи Ненада, рођена 21.01.1962. године у Вуковару гдје је и живјела.

Оптужницом Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије број: К-ТРЗ-4/03. од 16.09.2005. године заједно са 18 саоптуженика „терете се да су 20.11.1991. године на пољопривредном добру Овчара у Вуковару у тадашњој РХ у саставу бивше СФРЈ, као припадници ТО Вуковар аи добровољачке јединице „Лева суподерица“, а које војне формације субиле у саставу тадашње ЈНА, кршећи правила међународног права за вријеме

“Јутарњи лист”, 27.09.2004.

OVČARA: OPTUŽENI TVRDE DA JE SVJEDOK PATOLOŠKI UBOJICA

OPTUŽENI за ratni zločin na Ovčari kod Vukovara, Nada Kalaba i Miroslav Đanković zvanі Dani, који су своју одбрану одлучили изнијети након што су у претходном наставку поступка чули исказ свједока покajника Spasoja Petkovića Štuke, у понедјелјак су пред Специјалним судом за ратне злочине у Београду, као и осталих 15оро оптужених, изјавили да нису криви, те свједока покajника прогласили патолошким убојicom који је лажно свједочио против њих, како би себе спасао затвора и одговорности.

Обоје су, износећи одбрану, изјавили да свједок-покајник није починио "samo" три убојства која је призн-

suočenju s Petkovićem.

Suđenje je nastavljeno suočavanjem 17-oro optuženih, ali je s tog dijela glavne rasprave isključena javnost. Kako se očekuje, u utorak će suđenje biti nastavljeno, također bez prisustva javnosti, ispitivanjem drugog svjedoka-pokajnika, Bože Latinovića zvanog Boro Krajišnik, također pripadnika nekadašnje Teritorijalne obrane Vukovara.

Protiv oba svjedoka-pokajnika prošle je godine vođena istraga, te su obojica prvotno bili optuženi,

Dnevno.hr 21.11.2023.

LICE UBOJICE

Jedina žena osuđena за zločin на Ovčari: Nevjerojatno što је učinila hrvatskom kolegi s posla

Nada Kalaba jedina је žena osuđena за ratni zločin на Ovčari.

Devet godina zatvorske kazne dodijeljeno јој је zbog ubojstva Josipa Batarela о чему је posvjedočio i Dragutin Berghofer (Beli). Dragutin је, naime, један од sedmorice који су преживјели покољ на Ovčari, а који је испричао како је Nada извукла из hangara svog бившег kolegu s posla i pucala u njega јер је 'smatrala да је он крив за оtkaz који је добила пар мјесеци прије злокobних догађаја.'

Iz hangara извукла и ubila hrvatskog kolegu s posla

О Nadi Kalabi се не зна превише, а као једина жена осуђена за теške злочине на Ovčari, необјашњиво је мало медијски истражена. Једино што се за Kalabu зна, јест да је ријеч о хладнокрвној и немилосрдној жени, о којој многи говоре у контексту 'fatalne'. Нешто мало више доznали смо од Nikole Kajkića, бившег истражitelja који ју је tijekom тражења информација по Србији о детаљима с највећег stratišta у Hrvatskoj – имао прилику и упознати:

“Nada Kalaba је одслужила 9-godišnju kaznu i живи у Србији са својим супругом Stankom Vujanovićem (poznat са snimke у којој предводи kolonu четника која пјева 'bit' će mesa, klat' ćemo Hrvate'). Vujanović је био замjenik komadankta T.O. Petrova Gora, чји су припадници били углавном домаћи Срби из Vukovara.”

ali im је status promijenjen након што су специјалном тужителју за ратне злочине и истражном sucu одлучили испричати све детаље злочина на Ovčari. Svjedoci-suradnici, по Zakonu, морају изнијети истину, јер им у супротном пријети одузимање статуса свједока-suradnika и враћање у status optuženika.

Prema onome што се neslužbeno чуло након коловошког свједоčenja свједока Petkovića, он је ponovio свој истражни исказ, којим терети većину од 17 optuženih за злочине на Ovčari 1991. године.

Kajkić каже да је управо у њиховој кући био štab:

У Nadinoј кући је био štab

“У њиховој кући је био štab. Kod nje су spavali Šljivančanin, Mrkšić i, između осталог, познати koljač са Ovčare – Spasoje Petković Štuka”.

О tome како се у вријеме убјања заробљеника нашла на Ovčari гдје је управо njezin супруг Stanko био задужен за strijeljanje, Kajkić каже:

“Nju је dovezao E. Hadžić из Bihaća који је такођер је судjelовао у strijeljanju. Kalaba i danas poriče своју krivnju, те negira ubojstvo Josipa Batarela а i njezin супруг је ustrajan у tome да је она potpuno nevina.”

Iako су се naknadно појавиле неке indicije да је у žrtvu за коју је Kalaba осуђена pucano из оруђа које је pripadало E. Hadžićу, те да је zapravo стварни убојца управо он, остаје чињеница да је Nada Kalaba supruga vodećег egzekutora с Ovčare, да је у вријеме smaknuća била једина жена која је tome šутке свједочила, те да је у својој кући угошћавала највећа крвничка имена Vukovara.

Питања оптуженом нема, оптужени нема ништа више да изјави.

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Имам да кажем.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ако имате још нешто да кажете.

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Ја нисам знао где се налази Овчара и камоли стао, а у затвору сам због чега, 6 месеци сам ја у затвору, да неко каже да сам био па у реду него нисам ни где се налази то.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро то сте нам рекли, хвала лепо.

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Жао ми је тих жртава тамо али ја нисам био учесник тога, жао ми је тих људи који су умрли тамо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Разумели смо, кажете да Вам је жао тих људи који су страдали али у томе нисте учествовали?

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Ја нисам имао удела.

Председник већа у 11 сати издаје

НАРЕДБУ

Претрес се прекида на 30 минута ради одмора.

Настављено у 11,30 сати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У међувремену напустио нас је колега Јелушић примећујем, остали браниоци су овде да и колега Мамула, али ту је господин Штрбац. Да наставимо саслушање оптужених. Молим вас нека приступи госпођа Калаба Нада. Добар дана госпођа Калаба. Прво да Вас питам, да ли сте разумели оптужбе које стоје против Вас? Добили сте оптужницу у писменом облику, чули сте пре неки дан прошле седмице сте чули и усмено излагање оптужбе од стране заменика тужиоца за ратне злочине, па Вас питам да ли сте разумели те оптужбе?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Јесам.

Оптужена Калаба Нада најпре упитана од стране председника већа изјављује да је разумела оптужницу.

Госпођо Калаба на ово питање не морате одговорити, ја претпостављам да сте се Ви већ консултовали са Вашим браниоцем у том смислу како би сте на моје питање одговорили, да ли признајете да сте извршили то кривично дело као и своју кривичну одговорност?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Нисам извршила ништа.

Не признајем да сам извршила кривично дело ни своју кривичну одговорност, како то оптужену пита председник већа, а потом поучена исказује:

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Госпођо Калаба по закону нисте у обавези да изнесете Вашу одбрану, не морате одговарати на питања која ћемо поставити, можете се бранити ћутањем, да ли желите да се браните ћутањем или ћете рећи све што Ви мислите да треба да нам кажете?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Ја сада не бих хтела да износим моју изјаву док не чујем, док не буду саслушани заштићени сведоци пошто ме једини терете.

Након тога свакако бих изнела све што знам што се тиче предмета.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Дакле, Ви за сада желите да се браните ћутањем?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Ја не знам како Ви то тумачите.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Тако се зове, дакле или изнесите одбрану или се браните ћутањем, дакле за сада не желите да изнесете Вашу одбрану, али тиме можете да отежате прикупљање доказа који иду у Вашу корист?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Ја бих тако одлучила.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ипак би сте овако?

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА:

Потом, поучена од стране председника већа исказује да за сада нежели да изнесе своју одбрану док у поступку не буду саслушани сведоци сарадници а потом би своју одбрану изнела.

ОПТ. НАДА КАЛАБА: Да, јер ме они једини терете.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА:

И при овом свом опредељењу остаје и након што је од стране председника већа поучена односно упозорена да тиме може да отежа прикупљање доказа који иду у њену корист.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала лепо можете заузети Ваше место.

Након тога суд, у смислу одредби члана 321 став 2 ЗКП доноси

РЕШЕЊЕ

Да се прочитају записници о саслушању оптужене Калаба Наде од 26.12.2003. године и од 18.05.2004. године, те исте по овлашћењу председника већа чита судијски помоћник Снежана Трифуновић.

Записник од 26.12.2003. године

Ја сам рођена 1962. године у Вуковару. Живела сам са породицом у Борову Селу, где сам завршила основну школу. Завршила сам средњу трговачку школу у Вуковару и радила сам у Робној кући «Нама» у Вуковару на одељењу кристала и текстила, а касније на прехрани. У Вуковару сма живела до 1995. године, а затим сам прешла у Сомбор. Неко време тамо живела па затим у Београду, односно Земуну. Од 1987. године сам у ванбрачној

заједници са Станком Вујановићем и из те везе нас двоје имамо кћерку Јелену која сада има 13 ипо година. Станко има из претходног брака кћерку која има сада 21 годину и која је у Немачкој код моје тетке у Констанцу, она је иначе студент Пољопривредног факултета у Земуну, а тренутно је само у посети код моје тетке. Станко има рођену сестру у Аустралији која је јуче поподне дошла, а мислим да остаје 4 недеље. Моји родитељи живе у Борову Селу, а Станкови родитељи у селу Прхово у Срему. Ја нисам нигде запослена, а Станко је имао фирму за производњу бетонских блокова до лишења слободе, али због болести није могао то да ради. Он је иначе у притвору од 23.03.2003. године. Када су почели они познати догађаји у Вуковару 1991. године било је претњи, пуцања, сви су се плашили па смо на неки начин били принуђени на самоорганизовање по кућама односно двориштима. То су биле више неке страже у ноћним сатима. Ја сам у то време била на боловању а тада сам радила у самопослузи «Нама» из Загреба а пословља је био Сабљак Мартин. У то време командант територијалаца је био Душан Јакшић. Ја знам да су мештани из Вуковара територијалци уствари показивали пут војницима који су дошли касније па је тако Станко припао чети капетана Бојковског и био је у улици Зелене, а то је следећа улица од наше улице у којој смо имали кућу а коју је држала чета Мирољуба Вујовића који је припао под команду капетана Радића. Почеле су да се воде озбиљније и интензивније борбе и знам да се касније кренулу у деблокаду касарне из више праваца. Ја сам покушавала да изађем из Вуковара, чак сам требала једном приликом да идем војним камионом који је носио храну према Борову Селу, али је тај камион разнет, а ја стицајем околности нисам тог дана била у том камиону. После тога се више није могло изаћи напоље и ја сам остала у кући. Иначе, у тој кући у којој сам била капетан Радић је имао тако да кажем штаб, то је у ствари место где је он био са младим војницима. То је у ствари било у кући Станковог оца која се налази дубље у дворишту у односу на нашу кућу која је била до улице. Ја знам да је Станкова сестра остала заробљена у Вуковарској болници а тамо је радила као лаборант. Она се зове Невенка Данилчевић, а њен супруг је био у то време у Борову Селу. Знам да је Станко стално покушавао да ступи у контакт са њом и да провери да ли је уопште жива. Када је Вуковар ослобођен 18. новембра 1991. године знам да је Станко отишао по њу у болницу и довео ју је негде после 12 часова. Тада су прорадиле емоције, она је причала шта се све дешавало у болници, јавили смо и њеном мужу да дође и он из Борова Села. Није он могао да дође јер Борово Село још није било ослобођено, тако да је он тек касније могао да дође. Следећег дана, дакле, 19. новембра 1991. године у раним поподневним часовима негде око 14 или 15 сати код нас у кући је дошао Стево Зорић звани «Ћево», тражио је Станка па када је Станко изашао рекао му је да он иде на Овчару и да тражи тамо неку породицу и замолио Станка да га одвезе. Станко је у то време возио неки црвени ауто трула вишња не знам да ли је «Форд сиера» или «Опел вектра». Њих двојица су отишли а није ми Станко рекао када ће се вратити. Иначе, те вечери смо се договорили да направимо вечеру јер је Ђорђе Терзић чија је жена такође била заробљена у болници као и Невенка рекао да ће донети прасе. У сваком случају он је то прасе донео предвече око 19 или 20 сати и ту се скупило нас доста и вечерали смо. Иначе у нашој улици једино смо ми имали струју пошто је ту био Радићев штаб па је имао мали агрегат. Ту су биле неке Ненине пријатељице, знам да је

био официр Хаџија који је свирао гитару, био је капетан Бојковски, капетан РАдић, био је ту и његов курир војник којег су звали «Штука». Мада Радић био стално ту, излазио је повремено, а ту је био један војник из Ниша Небојша Јандрић, не знам чији је он био војник. Тај Ђорђе Терзић који је донео то прасе био је ту и Бранко Вујановић, то је отац Станков, а била је ту и Мира Терзић, Ђорђетова жена та која је била заробљена у болници, а биле су ту и комшије Душан Војновић и Жељко Петровић. Станко је дошао негде око 19 или 20 часова. Знам да су заједно ушли Станко и Жељко Петровић а сада да ли су заједно и дошли то нисам сто посто сигурна. Ту смо вечерали и задржали се дубоко у ноћ. Када су се разишли а Станко и ја смо остали у кући као и Нена и Станков тата. Према томе, ја тога дана нисам била на Овчари нити сам знала где је Овчара само знам да је био путоказ када се иде из Вуковара према Сотину, постоји путоказ за скретање у лево када се иде из Сотина. Следећег дана били смо код куће с тим што је Станко отишао на «Велепромет» да донесе намирнице па је то и донео и тада је дошао и Ненин муж Дуле. Седели смо са њим и причали. Ни тога дана ја нисам ишла на Овчару, а нити је Станко ишао на Овчару. Када ме је питао истражни судија да ли је Станко говорио шта се дешавало на Овчари тога дана када је био кажем да ништа није причао о томе, није ту ништа говорио. Ја сам први пут сазнала да је било можда стрељање заробљеника на Овчари у августу месецу 1992. године када је објављен текст у «Вечерњем листу» када је новинар Јован Дуловић наводно објавио текст у којем се спомиње да је наводно био крвави пир на Овчари и да су то урадили Станко Вујановић, Мркшић, Радић, Шљиванчанин. Ја имам негде тај чланак у свом стану. Не знам за текст у «Времену» под називом «Крвава прича», а за шта ме пита истражни судија. Само сам чула за то. Новинар Јован Дуловић је повремено био у кући преко пута нашој код Милке Пајић а нама се представљао као писац. Био је симпатичан чичица који је бележио оно што су му говорили. Ја сам била шокирана када сам видела тај текст, иначе Дуловић је повремено долазио у ту кућу где је био тзв. Радићев штаб а ту су долазили и други борци који су требали Радића. Негде у току борби знам да се појавила добровољачка јединица којом је командовао Милан Ланчужанин звани Камени и њихов штаб је био у кући Васе Робија, то је друга кућа од наше. Штука иначе је био најмлађи Радићев војник и Радић га је пазео као своје дете. Ја стварно не знам верујте да ли је он био на Овчари или није. Иначе, те вечери када смо вечерали оно прасе сећам се једног детаља да ми је тада «Штука» поклатио новчаницу од 20 франака, не знам да ли француских или швајцарских са посветом «Нади од Штуке» са уписаним датумом 19. новембра 1991. године нажалост немам више ту новчаницу. Ја знам да је Станко од оружја имао аутоматску пушку и неки трофејни шкорпион са већом жутом футролом. Ја код себе имам радну књижицу и сада ћу погледати када сам добила отказ када сам се вратила са боловања и у књижици стоји датум да ми је отказ уручен 16.07.1991. године. Ја сам поштом добила решење о престанку радног односа у потпису је био директор Кршић Владимир а већ сам рекла да ми је пословођа био Сабљак Мартин. Када сам ја дошла на посао након боловања рекли су да могу да се вратим кући и да ћу поштом добити објашњење, а рекли су ми усмено да сам добила отказ, а ја сам знала да сам отказ добила зато што сам Српкиња, као и многи други који су радили у тим фирмама. То ми је саопштио Перо Цвитановић који је практично заменик

пословође Сабљак Мартина. Нисам се ја ништа бунила знала сам шта ми следи па нисам ни тражила разговор са пословођом и директором. Ја сам истина тражила разговор са директором али је наводно био на путу у Загребу па ми је секретарица Маријана која је била добра жена рекла да дођем следећег дана, међутим, нисам ни онда нашла директора и тада су већ почеле да се постављају барикаде. Вратила сам се и више нисам ни одлазила на посао. Ја сам висока око 168 цм, мада не знам тачно и пред крај рата у Вуковару имала сам 40-ак килограма. Била сам више гладна него сита, била сам баш гладна. На посебно питање браниоца објашњавам да сам ја пушку држала само у средњој школи за време одбране, а за време рата уопште нисам држала оружје јер имам фобију од оружја. Јесте да је у дворишту наше куће било пуно оружја јер је ту Радић држао своје оружје од војске, али ја то нисам никада дирала. Нисам никад пуцала из пиштоља нити знам да рукујем пиштољем. Колико против мене буде одређен притвор молим да се за сада не ангажује Центар за социјални рад јер ће бригу о мојој кћерки преузети до даљег Станкова сестра Невенка. То је све што имам да изјавим.

Записник од 18.05.2004. године

Ја сам саслушана 26.12.2003. године и тада сам изнела своју комплетну одбрану. Немам ништа да додам нити да изменим у односу на тај исказ. Додајем само да ми је јако тешко што сам у оваквој ситуацији и што ми је породица практично уништена. Без обзира на то што је притвор облигаторан бранилац адв. Перковић предлаже да се притвор укине обзиром на околности у којима се окривљена налази.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Дакле, наравно госпођа Калаба касније у току поступка уколико се Ви определите да ипак изнесете Вашу одбрану ми ћемо Вам то омогућити. Нека приступи оптужени Булић Милан. Добар дана господине Булићу, да ли сте разувели оптужбе које стоје против Вас.

ОПТ. БУЛИЋ МИЛАН: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Разумели сте? Да ли признајете да сте извршили кривично дело које Вам се ставља на терет?

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И своју кривичну одговорност?

ОПТ. КАТИЋ СЛОБОДАН: Не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА:

Оптужени Булић Милан најпре упитан од стране председника већа, исказује да је разумео оптужницу и да не признаје извршење кривичног дела ни своју кривичну одговорност, а потом поучен од стране председника већа, исказује:

Господине Булићу по закону нисте у обавези да изнесете Вашу одбрану,

СЛУЧАЈ ИВАНКЕ САВИЋ

Fotografija printskrin you tube

Савић Иванка кћи Јована, рођена 12.01.1926. године у Доњем Класнићу код Глине, живјела у Вуковару. Ухапшена 23.10.2000. године.

Оптужницом Жупанијског државног одвјетништва у Вуковару број: К-ДО-11/01. од 20.04.1993. године Савић Иванка се терети "да је, од октобра 1991. до априла 1992. године у складишту предузећа "Велепромета" у Вуковару, проказивала Хрвате и друге несрбе који су ондје били заточени, активно судјеловала у њихову застрашивању и злостављању, те за себе од Хрвата узимала покућство и вриједније ствари", чиме је починила кривично дјело ратног злочина против цивилног становништва.

Пресудом Жупанијског суда у Осијеку бој К-95/93. од 29.06.1994. у одсуству је проглашена кривом и осуђена на казну затвора у трајању од 8 година.

Врховни суд РХ пресудом број: И Кж-842/94. од 13.12.1994. године потврдио је првостепену пресуду.

Иванка Савић је ухапшена 23.10.2000. године у Вуковару и послата на издржавање казне затвора. На њен захтјев дозвољена јој је обнова поступка и обустављено извршење казне до даљњег.

Након обновљеног поступка Жупанијски суд у Вуковару, пресудом број: К-3/01. од 21. јануара 2004., стављена је изван снаге ранија пресуда ЖС у Осијеку од 29. 06. 1994. године, те је поново проглашена кривом због истог кривичног дјела и осуђена на казну затвора у трајању од 4 године и 6 мјесецу. У изречену казну урачунато јој је и вријеме проведено у притвору од годину дана десет мјесеци.

Врховни суд РХ пресудом број: И Кж 429/04. од 08.06.2004. године потврдио је првостепену пресуду.

ИНФО: УГ "Калина"

28.11.2013.

ZLOČIN U VUKOVARU
(OPT. IVANKA SAVIĆ)

Postupak protiv Ivanke Savić, za kazneno djelo genocida, a potom ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

TIJEK POSTUPKA

Okružno državno odvjetništvo Osijek podiglo je 20. travnja 1993. godine optužnicu broj KT-295/92 kojom je Ivanku Savić optužilo da je od sredine listopada 1991. do sredine travnja 1992. godine u Vukovaru, pridruživši se okupacionim snagama, određivala koje pripadnike hrvatskog i drugih nesrpskih naroda će se protjerati, koje odvesti u zatočeništvo, među kojima su neki kasnije nestali, određivala prisilni rad, sudjelovala u zatvaranjima, ograničavala slobodu kretanja, određivala odvođenje u koncentracijske logore, gdje su ljudi mučeni i ubijani, te sama odredila više od 220 pripadnika hrvatske narodnosti, koje su četnici na mjestu događaja zaklali, a preostale pripadnike hrvatskog i drugih nesrpskih naroda protjerala u Republiku Hrvatsku, pa da je time počinila krivično djelo genocida iz čl. 141. st. 1. OKZ RH.

Navedenu optužnicu pogledajte ovdje.

Županijski sud u Osijeku je, kao sud prvog stupnja, 29. lipnja 1994., nakon provedene glavne rasprave u odsutnosti optuženice, opt. Ivanku Savić ogласio krivom zbog počinjenja krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH i osudio je na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina.

Presudu Županijskog suda u Osijeku K-52/93-104 od 29. lipnja 1994. nemamo.

Vrhovni sud Republike Hrvatske 13. prosinca 1994. odbio je žalbu opt. Ivanke Savić ipotvrdio prvostupanjsku presudu.

Presudu VSRH broj I Kž 842/1994-3 od 13. prosinca 1994. godine pogledajte ovdje.

Na temelju zahtjeva osuđene Ivanke Savić obustavljeno je izvršenje kazne zatvora idopuštena je obnova postupka.

Obnovljeni postupak – opći podaci

Županijski sud u Vukovaru

Broj predmeta: K-3/01

Sudsko vijeće: sudac Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća; sudac Stjepan Čolaković, član Vijeća; suci porotnici Perica Kešinović, Štefanko Andrić i Marko Radić, članovi Vijeća

Optužnica: Okružnog državnog odvjetništva Osijek broj KT-295/92 od 20. travnja 1993. godine,

preuzeta od strane Županijskog državnog odvjetništva u Vukovaru pod brojem K-DO-11/01

Kazneno djelo: genocid, nakon izmjene ratni zločin protiv civilnog stanovništva

Optuženica: Ivanka Savić, prisutna

Branitelj optuženice: Ivica Mačvanin, odvjetnik iz Vukovara

Nakon provedenog obnovljenog postupka na Županijskom sudu u Vukovaru 21. siječnja 2004. godine donesena je presuda kojom je izvan snage stavljena presuda Županijskog suda u Osijeku od 29. lipnja 1994. godine, no proglašena je krivom što je od listopada 1991. do travnja 1992. u skladištu poduzeća “Velepromet” u Vukovaru neprijateljskim oficirima prokazivala Hrvate i druge pripadnike nesrpskog stanovništva koji su sudjelovali u obrani grada, sudjelovala u zastrašivanju i zlostavljanju Hrvata te iz kuća građana hrvatske narodnosti odnosila vrijedne predmete, čime je počinila kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH. Izrečena joj je kazna zatvora u trajanju od 4 godine i 6 mjeseci.

Presudu Županijskog suda u Vukovaru od 21. siječnja 2004. godine pogledajte ovdje.

Vrhovni sud Republike Hrvatske 8. rujna 2004. godine odbio je kao neosnovane žalbe državnog odvjetnika i optuženice te je potvrdio presudu suda prvog stupnja.

duzeća “Veleprometa” u Vukovaru prokazivala Hrvate i druge nesrbe koji su se ondje bili zatočeni. Po optužnici aktivno je sudjelovala i u njihovu zastrašivanju i zlostavljanju, a od Hrvata uzimala za sebe pokućstvo i vrjednije stvari.

Zbog navedenih optužaba Ivanka Savić osuđena je u odsutnosti 1994. na osam godina zatvora na Županijskom sudu u Osijeku. U ponovljenu sudskom postupku ove godine na vukovarskom Županijskom sudu Županijsko je državno odvjetništvo tražilo da Sudsko vijeće potvrdi kaznu Ivanki Savić izrečenu 1994. na Županijskom sudu u Osijeku, što je Vrhovni sud također odbio.

U svojoj obrani Ivanka Savić je tvrdila da je nevina, a za optužbe je rekla da su “insinuacije i laži”. U priopćenju Županijskog suda u Vukovaru navodi se kako je sudski postupak protiv Ivanke Savić “bio predmet neosnovanih prozivanja, čak i međunarodnih organizacija, u prvom redu zbog poodmakle životne dobi optuženice”.

INDEX.HR, 19.05.2004.

HRW: SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE U RH PRISTRANA

VEĆINA suđenja za ratne zločine na hrvatskim sudovima pokazuje etničku pristranost i nedostatak profesionalizma, ocijenila je u ponedjeljak američka organizacija za zaštitu ljudskih prava Human Rights Watch.

HRW u priopćenju kao primjer koji pokazuje općenite mane hrvatskog pravosuđa u progonu ratnih zločina navodi suđenje Srpkinji Ivanki Savić iz Vukovara, koja je, kako tvrdi ta organizacija, bez stvarnih dokaza osuđena za ratne zločine 21. siječnja 2004.

Dva temeljna problema suđenja Ivanki Savić, kaže HRW, organizacija sa sjedištem u New Yorku, su pogrešna primjena hrvatskog i međunarodnog prava kao i etnička pristranost protiv nje kao Srpkinje.

"Problemi na suđenju Savićevoj, pristranost i nedostatak pravnog profesionalizma, karakteristika su većine suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj", rekla je Rachel Denber iz HRW-a dodajući kako se hrvatski sudovi trebaju držati mnogo viših standarda u krojenju pravde.

Ivanka Savić, 78, osuđena je nepravomoćno na 4,5 godine zatvora zbog potkazivanja Hrvata koji su sud-

jelovali u obrani Vukovara srpskim okupatorima nakon pada grada, zlostavljanja jedne Hrvaticе i krađe vrijednih predmeta iz kuća susjeda Hrvata. HRW kaže da na suđenju nisu iznijeti dokazi da je Savić potkazala Hrvate, a za druge optužbe da su utemeljene na očitom iskrivljavanju svjedočenja ključnog svjedoka.

Kao argument za nisku opću ocjenu standarda suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj HRW navodi kako je hrvatski Vrhovni sud u posljednje vrijeme poništio niz odluka županijskih sudova sa suđenja Hrvatima za ratne zločine koja su rezultirala ili oslobađanjem ili blagim kaznama te presude nekim Srbima i poslao slučajeve na ponovno suđenje.

Savić je također uložila žalbu i Vrhovni sud treba odlučiti o slučaju.

"Dužnosnici, suci i odvjetnici trebaju prihvatiti da prava suđenja zahtijevaju stručnost kao i etničku nepristranost", rekla je Denber u priopćenju naglašavajući kako bi međunarodna zajednica i posebice Europska unija trebala poslati tu poruku Hrvatskoj energičnije nego do sada.

HRW kaže kako sve veća spremnost Haškog suda da ustupi slučajeve nacionalnim pravosuđima u okviru strategije završetka svoga rada naglašava važnost učinkovitog i poštenog suđenja na domaćim sudištima kako bi se osigurala pravda i vladavina prava u zemljama bivše Jugoslavije.

VRHOVNI SUD POTVRDIO PRESUDU IVANKI SAVIĆ ZA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILA

Vrhovni je sud odbio kao neosnovanu žalbu Ivanke Savić (78) iz Vukovara te potvrdio presudu Županijskog suda u Vukovaru koji ju je u siječnju ove godine nepravomoćno osudio na četiri godine i šest mjeseci zatvora za kažnjivo djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, priopćio je danas vukovarski sud.

Sedamdesetosmogodišnja Ivanka Savić optužena je da je od listopada 1991. do travnja 1992. u skladištu po-

CROATIA: THE CASE OF IVANKA SAVIC**Human Rights Watch Briefing Paper****July 19, 2004****SUMMARY**

On January 21, 2004, the county court in Vukovar sentenced seventy-seven-year-old Ivanka Savic to four-and-a-half years' imprisonment for war crimes. The crimes were allegedly committed in the Croatian town of Vukovar after it fell into the hands of the Yugoslav Army and Croatian Serb rebels in November 1991. Her conviction is a blatant miscarriage of justice. It also illustrates the present shortcomings in the conduct of war crimes trials by courts in Croatia—shortcomings which seriously inhibit the fairness of the proceedings.

Human Rights Watch is not in a position to determine whether Savic carried out the acts of which she is accused. However, having examined the case files and attended the last day of the trial, Human Rights Watch finds that the evidence does not warrant the conviction of the accused on the charges laid.¹ The court in Vukovar accepted allegations against Savic that found no corroboration in testimonies heard at the trial; the court misinterpreted key testimonies in the trial and used the distorted statements against the accused; and, erroneously applied provisions of international humanitarian law (the laws of war) and

Croatian law.

While the decision of the Vukovar county court may stem from a lack of requisite competence in applying municipal law and provisions of international humanitarian law, Human Rights Watch is concerned that the decision may also reflect pervasive ethnic bias against Serb defendants in war crimes prosecutions in Croatia. This bias has been documented by Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)² and Human Rights Watch.³

County courts outside large cities—which have heard the majority of war crimes cases—are particularly prone to bias and lack of professionalism in the conduct of war crimes trials. The Supreme Court of Croatia has recently annulled a number of county courts' acquittals or decisions resulting in lenient sentences, in war crime prosecutions against with ethnic Croat defendants, and sent all the cases for retrial. The Supreme Court has also overruled most guilty verdicts of ethnic Serbs convicted of war crimes by county courts during the same period, and sent those cases back to the original courts for retrial.⁴ The continued annulment of the majority of trial court decisions in war crimes cases is not sustainable in the long term, however.

In October 2003, the Croatian parliament adopted legislation that would permit the transfer of war crimes cases from county courts with territorial jurisdiction to county courts in Croatia's four biggest cities – Zagreb, Osijek, Rijeka, and Split.⁵

CASE HISTORY

Ivanka Savic (born in 1926) lived in Vukovar before the war. She remained in the town while it was under siege by Serb and Yugoslav forces between August and November 1991. In April 1992, when the Serb forces expelled the remaining group of ethnic Croats from Vukovar, Ivanka Savic joined the expellees and went to the territory controlled by the Croatian government.⁶

In December 1992, Savic was detained in Osijek, and in April 1993 she was indicted for genocide. The trial in Osijek took place between June 1993 and June 1994. In December 1993, in the midst of the trial, Croatian authorities exchanged Savic and a group of other Serbs for a group of Croat prisoners of war. The trial nevertheless continued in her absence. In April 1994, the prosecutor changed the genocide charge against Savic into a charge of war crimes against civilian population. On June 29, 1994, the county court in

Osijek sentenced Savic in absentia to an eight years' imprisonment, finding violations of article 120 of the Croatian Penal Code, with reference to articles 3(1), 27, and 33 of the 1949 Fourth Geneva Convention.⁷ Savic appealed the Osijek court decision, claiming errors of fact and law, as well as violations of the procedure prescribed by the law.⁸

It was only in 1997 that the authority of the Croatian government was fully restored in Vukovar, ending a two-year transitional period after the war, during which the U.N. administered the area. Ivanka Savic was arrested by the Croatian police in Vukovar in October 2000 in order to serve her sentence. Savic requested retrial, a right provided by the Croatian law.⁹ Vukovar County Court granted the request. The new trial started in May 2001, on identical charges, but this time in presence of the defendant. In August 2001, the court approved provisional release of Savic (a measure similar to bail in common law countries).

Savic's new trial was suspended after only two sessions, and resumed in November 2003. With the agreement of the parties, the Vukovar court admitted the statements from twelve witnesses who testified in the trial in 1993-94. Five additional witnesses testified in December 2003 and January 2004. On January 21, 2004, the court set aside the June 1994 judgment by the Osijek county court and entered a new conviction of Savic. Savic has appealed the January 2004 decision, and the case is pending before the Supreme Court.

THE CHARGES AGAINST SAVIC

In Savic's new trial, the County Prosecutor asked the Vukovar court to leave in force her 1994 conviction by the Osijek County Court. The court in Osijek had found Savic guilty of the crimes she allegedly committed between November 1991 and April 1992. The Osijek court found that Savic had "denounced" (identified at the request of the Serb forces) non-Serbs who participated in defense of the town, and that as result of her denunciation, Blazenka Garvanovic and Janos Barn, had been taken away from a detention facility by armed Serbs and not seen since. The Osijek court also found that Savic had intimidated and ill-treated Marija Blazinic, an ethnic Croat woman from Vukovar, by forcing Blazinic to serve and cook for her, and by telling Blazinic that she was Savic's servant. The Osijek court also found that Savic had stolen valuables from the house of Marija Blazinic and from another house in the neighborhood.¹⁰

The Osijek court found that, by carrying out the

above acts, Savic committed war crimes against civilian population. Specifically, in the opinion of the court, she (1) intentionally (sa umisljajem) aided and abetted in the inhumane treatment of civilians; (2) employed means of intimidation and ill-treatment against civilians; and (3) pillaged civilian property. These acts were punishable under article 120 of Croatian Penal Code, which was in force when the crimes were alleged to have been committed.¹¹ The court found that Savic acted in violation of articles 3(1), 27, and 33 of the Fourth Geneva Convention.¹²

COURT FINDINGS AGAINST SAVIC

In the new trial, the Vukovar court found Ivanka Savic guilty on the same charges as the Osijek court ten years earlier. However, while reaching the same legal conclusions, the Vukovar court differed from the Osijek court on one important issue of fact, and for that reason the court set aside the wartime conviction and entered a new one. The disappearance of Blazenka Garvanovic and Janos Barn, in the opinion of the Vukovar court, was not related to any "denunciation" by the accused.¹³ The court nevertheless found Ivanka Savic guilty of "denunciation." The part of the judgment where the court gives the reasons for the decision stated that Savic had "denounced" Juraj Grabusic, Ivo Pleckovic, and Mato Gombovic, ethnic Croats who were then taken to Serbia and ill-treated there.¹⁴

CONCERNS WITH THE CONDUCT OF THE TRIAL**INSUFFICIENT EVIDENCE TO ESTABLISH FACTS FROM THE INDICTMENT****"DENUNCIATION" NOT PROVED**

In criminal trials in the former Yugoslavia, the prosecution has the burden of proof that the accused has committed the crime alleged in the indictment. The county court in Vukovar concluded that the prosecutor had proved beyond reasonable doubt that Savic had "aided and abetted in the inhuman treatment of the civilian population." That finding pertains to the inhumane treatment of three Croats who were taken from Vukovar to Serbia on an unspecified date in November or December 1991, and ill-treated in Serbia. The court found that Savic, among others, was responsible for their hardship.

The evidence presented in the trial offers no basis for such a conclusion. Following the fall of Vukovar in November 1991, those Serbs and Croats civilians who did not depart to Serbia or other parts of Croatia took

shelter in the few houses and buildings that had survived the fighting, including the warehouse belonging to the “Velepromet” enterprise. Seven witnesses who testified in the Savic trial in Osijek (in 1993-94) had been placed in that warehouse, under the guard of armed Serbs. Six witnesses had testified in the original trial that Savic had entered the premises one night in the company of a Serb soldier carrying a flashlight. The witnesses’ accounts of what happened next were so contradictory that no intelligible conclusion could be drawn. Nonetheless, the court in Osijek accepted as credible the testimony of witnesses who claimed that Ivanka Savic had denounced Janos Barn, who was taken away soon thereafter and had never been seen since.¹⁵ The court also concluded that the [taking away] and eventual disappearance of Blazenka Garvanovic, another person placed in the warehouse, was related to the denunciation by Savic on that night.¹⁶

When the Supreme Court of Croatia heard the appeal against the decision of the Osijek county court in December 1994, it accepted the conclusion of the Osijek court in relation to Savic’s alleged involvement in the disappearance of Barn and Garvanovic.¹⁷ However, at the trial in Vukovar, on December 8, 2003, a female witness who had given evidence in the Osijek trial regarding the disappearance of Janos Barn told the court she had not been present in the warehouse at any time during the night visit by Savic, and that her statement from 1993 was based only on rumors she had heard.¹⁸ The Vukovar county court also found no evidence showing that armed Serbs have taken away Blazenka Garvanovic as result of identification by Savic.¹⁹

Despite rejecting the allegations linking Savic to the disappearance of Janos Barn and Blazenka Garvanovic, the Vukovar court accepted the testimony of a single witness incriminating the defendant for the “denunciation” of three other individuals present in the warehouse on the night in question—Juraj Grabusic, Ivo Pleckovic, and Mato Gombovic.²⁰ Several days after the event, the three men were transferred to a detention camp in Serbia where they were subject to inhuman treatment.

Grabusic, Pleckovic and Gombovic testified at the 1993-1994 trial in Osijek. Their testimony exculpates Savic. Gombovic explicitly denied that, during the night visit, Savic pointed at him or said something about him. Pleckovic said that Savic did not say anything, and that the only person who spoke was the soldier, who informed one of the civilians present about the death of his son. Grabusic told the court

that he had never even seen Savic at “Velepromet.”

Two more witnesses testified in 1993-1994 about the night visit. One stated that Savic said nothing and did not point at anybody. Another witness stated that he could not hear or see well what, if anything, was happening.

It is also worth noting that Gombovic and Pleckovic did not know Savic prior to that night. A reasonable inference is that Savic did not know Gombovic and Pleckovic either, and for that reason alone she could not have identified them. The Vukovar court failed to establish whether Grabusic had known the accused before the critical night, and whether she had known him.

Savic told the court in Vukovar that, on the critical night, the soldier took her from another “Velepromet” premises in which she and her neighbors were located, to the premises in which the witnesses were staying. As she did not know anybody in the premises, she asked the soldier to allow her to return to the first premises with her neighbors and stay there.²¹

The court in Vukovar offered no explanation as to why it accepted the claim of the witness who allegedly saw and heard Ivanka Savic identifying Gombovic, Pleckovic, and Grabusic. The court merely asserted that his testimony was “clear, logical, and persuasive.”²² The court thus completely disregarded the evidence from Gombovic, Grabusic, and Pleckovic that Savic did not point at them during the event, and the fact that Gombovic and Pleckovic – and possibly Grabusic as well – did not even know Savic at the time of the alleged incident (so she was unlikely to have identified them).

INTIMIDATION AND ILL-TREATMENT OF MARIJA BLAZINIC NOT PROVED

In finding that Ivanka Savic intimidated and ill-treated Marija Blazinic, the Vukovar court relied primarily on Blazinic’s testimony.²³ Blazinic testified that her house was severely damaged during the siege of Vukovar, and that she moved in with a neighbor after the fall of the town as a result.²⁴ According to Blazinic, Ivanka Savic stayed with the same neighbor. Blazinic claimed that on a number of occasions—while armed Serb extremists (Chetniks) were present—Savic ordered Blazinic to cook for her and serve her, saying that time had come for Blazinic to be her “slave.”²⁵ The court accepted this testimony unreservedly, although it misunderstood Blazinic’s testimony as referring to events in her own house.²⁶

The Vukovar court’s unqualified reliance on the testimony of Marija Blazinic is not justified, because of Blazinic’s questionable credibility as witness. In her testimony before the Osijek court in June 1993, Blazinic claimed that, after the fall of Vukovar, Savic had nationalistic Serb insignia on her hat, on occasions carried a rifle, and used the rifle to shoot at Blazinic’s house.²⁷ All other witnesses, however, stated that they have never seen Savic with weapons or the insignia. Given that on Blazinic’s own evidence her house had already been “destroyed,” it appears unlikely that Savic would have shot at Blazinic’s house.²⁸ Blazinic also told the court that her husband and Ivanka Savic had had a disagreement just before the war.²⁹ Given that background, the court should have treated Blazinic’s allegations against Savic with caution rather than with unreserved trust.

To strengthen its conclusion about Savic’s harassment of Marija Blazinic, the Vukovar court also invoked testimony by Milica Arsenic, the neighbor with whom Blazinic and Savic stayed after the fall of Vukovar. The judgment repeatedly states that, according to Milica Arsenic, “her husband threw out Ivanka Savic from the house, because [Savic] mistreated and harassed Marija Blazinic.”³⁰ The judgment, however, simply falsifies this part of Arsenic’s statement. What this witness told the court was the following: “After a month or so, my husband threw out Ivanka Savic from the house, because the two of them, Marija Blazinic and Ivanka Savic, could not be there together.”³¹ Nowhere in her statement did Milica Arsenic suggest that Ivanka Savic “mistreated or harassed” Marija Blazinic.

PILLAGE NOT PROVED

Savic was convicted by the Vukovar court on two counts of pillage (pljacka). For each count, the court relied on the evidence of a sole witness. Marija Blazinic testified that Savic stole sheets, alarm clock, plates, a handcart, and a tapestry, from her house. The court’s full and exclusive reliance on the testimony by Marija Blazinic is questionable, given the pre-war resentments that may have induced the witness into making or exaggerating allegations about the accused. Other witnesses in the trial had no knowledge about the alleged pillage of Blazinic’s possessions by the accused.

Another witness, Joakim Mudri, testified that Savic stole pillows and blankets from Kruno Bradaric’s house, as well as coal and wood from Bradaric’s yard. The Vukovar court accepted Mudri’s testimony, although his credibility was shattered when Kruno

Bradaric testified in the court. Mudri claimed in his evidence that at the time of the incident Bradaric was being held in “Velepromet,” and that he later saw Savic shouting insults at Bradaric.³² Bradaric told the court that he had left Vukovar months before the fall of the town, and returned only in November 2001, ten years after the alleged events.³³ Bradaric told the court he had no knowledge about the missing items from his house.

COURT’S FAILURE TO ESTABLISH LEGAL ISSUES

In addition to failing to establish facts in a credible way, the court failed to examine a range of legal issues that ought to have been clearly resolved before any conclusion about commission of war crimes could reasonably be inferred. Specifically, the court failed to establish a causal link between the “denunciations” and inhuman treatment of the persons Savic allegedly denounced; failed to establish a criminal intent behind the “denunciations,” and; failed to show that Savic’s alleged treatment of Marija Blazinic amounted to a war crime.

No Causal Link Established Between “Denunciations” And Inhuman Treatment of Gombovic, Pleckovic, and Grabusic

The court in Vukovar acknowledged that in order for conduct to be considered as an act of aiding or abetting, punishable under criminal law, the conduct has to contribute in a concrete way to commission of the main crime, even if the contribution is not a decisive or the sole factor facilitating the commission of that crime.³⁴ The court, however, failed to establish any such causal link between the alleged “denunciation” of Juraj Grabusic, Ivo Pleckovic, and Mato Gombovic, and their transfer to, and inhumane treatment in, Serbia.

The court, for example, disregarded the fact that all three men testified how, upon their arrival to “Velepromet,” they were interrogated about their sons’ participation in the Croatian army. The men may therefore have been “punished” because of information about their sons’ activities they divulged during interrogation. The court did not explore this possibility. Under the inquisitorial system prevalent in the former Yugoslavia, it is the duty of the court to ascertain relevant facts, irrespective of the effort and the contribution by the opposing parties.

NO KNOWLEDGE AND CRIMINAL INTENT BEHIND “DENUNCIATIONS” ESTABLISHED

The court also disregarded other basic elements that need to be established when aiding and abetting are claimed to exist. Under Croatian law at the time the alleged crime took place, an aider and abettor must act with a requisite intent (*umisljaj*),³⁵ which exists when “the perpetrator is aware of his act and wishes to carry it out; or, he is aware that a prohibited consequence could result from his commission or omission, and he nevertheless accepts it.”³⁶ The Vukovar court simply stated that Ivanka Savic had the requisite awareness and intent, and offered no corroboration for the assertion.

FAILURE TO SHOW THAT TREATMENT OF MARIJA BLAZINIC AMOUNTS TO A WAR CRIME

The Vukovar court accepted the allegations that Ivanka Savic had on a number of occasions compelled Marija Blazinic, in the presence of Chetniks, to serve and cook for her, and that such treatment amounted to a war crime. However, the court failed to make a legal analysis supporting this conclusion.

In Croatia, as in other parts of the former Yugoslavia, for a conduct to be a war crime it has to constitute a violation of international humanitarian law as codified in specific international conventions.³⁷ (Customary international law is not invoked in war crimes indictments and judgments.) In the judgment against Ivanka Savic, the Vukovar court invoked articles 3(1), 27, and 33, of the Fourth Geneva Convention. The court did not specifically state which provisions pertain to the acts Savic allegedly committed. As for the intimidation and ill-treatment of Marija Blazinic, the court may have had in mind violations of either article 27, or article 33, or both.³⁸

If the court was relying on article 33, because the term “intimidation” appears therein, it fell into error because the paragraph in which the term is used pertains to collective punishments, not to acts directed against an individual person.³⁹ If, however, the court applied Article 27 – which mandates humane treatment of civilians – the acts of the accused might indeed be a breach of that article. However, the court in Vukovar failed to show that having Marija Blazinic cook for Ivanka Savic, over a relatively short period of time and with an unknown frequency,⁴⁰ rose to the level of a war crime. No evidence was presented, for instance, that Ivanka Savic used force or violence or threat of violence to compel Marija Blazinic to work for her.

The conclusion about the court’s failure follows

even if the Croatian Penal Code serves as the only point of reference in examining the nature of the conduct at issue. Article 120, the provision of Croatian Penal Code invoked by the court, prohibits two dozen acts. In the text of article 120, the prohibition of intimidation is preceded by the prohibition of forced deportation, forced conversion to another religion, forced prostitution, and rape; it is followed by the prohibition of hostage taking, collective reprisals, and illegal imprisonment to concentration camps. Given the gravity of these crimes, the court failed to explain show that the alleged actions reached the requisite level of ill-treatment to be war crimes.

CONCLUSION

The International Covenant on Civil and Political Rights stipulates that, “in the determination of any criminal charge against him...everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law.”⁴¹ The decision of the Vukovar court violates these provisions on multiple grounds.

While Human Rights Watch rarely comments on the content of court decisions, and generally focuses on procedural issues, the glaring deficiencies in the sentencing judgment against Ivanka Savic are of such magnitude that they cannot pass without comment. The Vukovar County Court did not credibly establish the facts alleged in the indictment. The court also failed to address and resolve crucial legal issues of intent, causation, and the conditions for the applicability of provisions in the Croatian penal code. The Supreme Court should annul the Vukovar County Court’s decision.

Human Rights Watch welcomes the October 2003 legislation allowing for the transfer of war crimes cases in Croatia to courts in large cities. Until judges and prosecutors acquire sufficient knowledge of international humanitarian law, and politicians, judges, and lawyers genuinely recognize that ethnic bias in war crimes prosecutions is unacceptable and take active steps to combat it, war crimes cases will remain unsuitable for trial in county courts outside large cities. More generally, the Croatian government should redouble its efforts to bring to an end the pervasive practice of ethnic bias in war crimes trials.

СЛУЧАЈ СЛАЂАНЕ КОРДА

Корда Слађана кћи Петра, рођена 28.10.1973. године у Вуковару, гдје је и живјела.

Жупанијско државно одвјетништво у Осијеку отпушницом КТ-300/92. од 16.07.1996. године оптужило је укупно 23 Србина, међу којима и Слађану Корда, због кривичног дјела геноцида и ратног злочина против цивилног становништва.

Терете се да су „током окупације Вуковара, као припадници различитих непријатељских

јединица, активно судјеловали у покушају етничког чишћења источног дјела Хрватске и стварања ‘Велике Србије.’“

Пресудом Жупанијског суда у Вуковару, број К-86/98. од 16.05.2000. године правоснажно је у одсуству осуђена на 8 година затвора, која је потврђена пресудом ВСПХ од 06.11.2000. године.

Инфо: УГ Калина

Zločin u Vukovaru, Stajićevu i Sremskoj Mitrovici

(opt. Stevan Curnić i dr.) Postupak protiv Stevana Curnića, Damira Sirete, Radivoja Jakovljevića, Sime Samardžije, Nenada Žigića, Miloša Bulića, Bože Latinovića, **Sladane Korda**, Milana Samardžije, Petra Rašića, Stanka Vujanovića, Mirka Vojnovića, Mihajla Kataline, Milana Ikača, Darka Fota, Marka Crevara, Stanimira Avramovića, Gorana Lančuzanina, Marka Kraguljca, Gorana Mugoše, Zorana Stankovića i Stevana Vladislavljevića.

OPTUŽNICA

Županijsko državno odvjetništvo u Vukovaru 20. svibnja 1999. optužnicom DO-K-12/99 optužilo je Stevana Curnića zv. Cigan, Damira Siretu zv. Sičo, Radivoja Jakovljevića zv. Frižider, Simu Samardžiju, Nenada Žigića, Miloša Bulića zv. Buliđa, Božu Latinovića zv. Boro, Sladanu Korda, Milana Samardžiju, Petra Rašića, Stanka Vujanovića, Mirka Vojnovića zv. Čapalo, Mihajla Katalinu zv. Pahulj, Milana Ikača zv. Turukalo, Darka Fota, Marka Crevara, Stanimira Avramovića zv. Micko, Gorana Lančuzanina zv. Lančo, Marka Kraguljca, Gorana Mugošu zv. Kuštro, Zorana Stankovića zv. Kesega i Stevana Vladislavljevića, zbog počinjenja kaznenih djela genocida iz čl. 119. OKZ RH i ratnog zločina protiv civilnog sta-

novništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH.

Prvooptuženi Stevan Curnić jedini je hrvatskom pravosuđu dostupan okrivljenik. Svi ostali su u bijegu.

Optužnicu ŽDO u Vukovaru broj DO-K-12/99 od 20. svibnja 1999. pogledajte ovdje.

Optužnica je izmijenjena u završnom govoru 18. travnja 2000. godine.

PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK

Županijski sud u Vukovaru

Broj predmeta: K-86/98

Raspravno vijeće: sudac Miroslav Šovanj, predsjednik Vijeća, sudac Željko Marin, član Vijeća, suci porotnici Drago Poljak, Ivica Rušnov i Borislav Obradović, članovi Vijeća

Kazneno djelo: genocid iz čl. 119. OKZRH i ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Presuda (sažetak)

Presudom Županijskog suda u Vukovaru od 16. svibnja 2000. godine zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva slijedeći optuženici proglašeni su krivima i osuđeni na kazne zatvora: Stevan Curnić na 15 godina, Damir Sireta na 12, Radivoje Jakovljević na 20, Simo Samardžija na 15, Nenad Žigić na 20, Božo Latinović na 15, Sladana Korda na 3 godine i 6 mjeseci, Goran Mugoša na 5 i Zoran Stanković na 5 godina. Zbog pomaganja u počinjenju kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva Mihajlo Katalina osuđen je na 5, a Milan Ikač na 7 godina zatvora.

Optuženici su proglašeni krivima što su kao pripadnici različitih postrojbi (rezervnog sastava tzv.

JNA, četnika, šešeljevaca, arkanovaca i dr.):

Stevan Curnić kao stražar na “Veleprometu”:

– usmrtio Zorana Bajića prerezavši mu vrat;

– nanio teške ozljede Stipanu Lučiću ispalivši mu rafal u noge;

– izveo Sinišu Rajkovića zvanog Zlatko, kojemu se od tada gubi svaki trag;

– izdvajao civile i zarobljenike i odvodio ih na ispitivanje, gdje su bili zlostavljani i mučeni, pa je tako vodio na ispitivanje i Silvestra Fundu i Anu Horvatinec;

– izdvajao iz autobusa zarobljenike i tukao ih, pa tako i Miroslava Frasa;

Stevan Curnić i Damir Sireta zajedno,

– nakon što je Sireta naredio zarobljenom Ekremu Nakičeviću da trči prema kukuruzima, što je ovaj i učinio, iz automatskih pušaka ispalili po nekoliko rafala prema Ekremu Nakičeviću i usmrtili ga;

Radivoj Jakovljević:

– zajedno s nekoliko osoba zlostavljao vukovarskog Roma Zdravka (sina Đene), zvanog Edi, a potom ga usmrtio hicima iz automatske puške;

– zarobljenog Fanoli Gojanija pokušao usmrtiti nožem, u čemu ga je spriječio nepoznati oficir JNA;

– iz grupe zarobljenika izdvojio pripadnika albanske narodnosti imenom Daut, i dok su ga drugi pripadnici srpskih postrojbi držali, nožem mu presjekao vrat i odrezao glavu;

– zajedno s nekoliko neutvrđenih osoba strijeljao osam ili devet osoba, a potom strijeljao još dvije osobe, i to jednog bivšeg pripadnika policije i nepoznatog mladića iz Sotina;

– pljačkao zarobljenike, pa je tako Fanolu Gojaniju uzeo 2.000,00 DM;

– fizički zlostavljao zarobljene civile u Vukovaru;

Simo Samardžija:

– ulazio u hangare te tražio i pokazivao tko je sudjelovao u obrani grada te ih odvodio prema ciglani, gdje su vršena strijeljanja;

– tukao zarobljene civile, pa je tako pretukao braću Molnar;

Nenad Žigić:

– kao zapovjednik logora “Velepromet” prilikom ispitivanja mučio zarobljenike, tako što je dopuštao

neidentificiranim osobama da ih tuku, pa je tako postupio i prema Ani Horvatinec, ali i osobno ih tukao, pa je tako tukao Damira Lilija;

– nakon ispitivanja i mučenja slao je pojedine osobe na strijeljanje, pa je po njegovoj naredbi ubijen i Ivan Ravlić;

Božo Latinović:

– ulazio u hangare na “Veleprometu” i pokazao najmanje dvadeset branitelja i izveo ih van, među njima i Nediljka Buljubašića, nakon čega bi se čuli kratki rafali, a svim izvedenim osobama se od tada gubi svaki trag;

Sladana Korda:

– **u dva navrata prilikom ispitivanja udarala Anu Horvatinec;**

– **zastrašivala i terorizirala zarobljene civile, među njima i Dragutina Berghofera;**

Mihajlo Katalina:

– pljačkao imovinu zarobljenog stanovništva, pa je tako prislonio pištolj na čelo zarobljenog Rudolfa Grafa i oduzeo mu 5.000,00 DM;

– pokazivao branitelje pa je tako odveo na ispitivanje i Vinka Karalića, kojemu se od tada gubi svaki trag;

Milan Ikač:

– nakon zarobljavanja prešao na stranu šešeljevaca, ulazio u hangare i pokazivao branitelje, a zatim bi te osobe bile izvođene van, odakle su se čuli pucnji, a od tada im se gubi svaki trag;

– pretuko Živorada Miljkovića;

Goran Mugoša:

– pljačkao, pa je tako na Ovčari pretresao zarobljenike, uzimao im novac i pritom ih tukao, pa je od Dragutina Berghofera uzeo 350,00 DM i ručni sat;

Zoran Stanković:

– pljačkao, pa je tako od Roberta Mataušeka uzeo 1.4000,0 DM i 500 tadašnjih dinara.

Nasuprot tome, optuženici Petar Rajšić, Miloš Bulić, Mirko Vojnović, Stanko Vujanović, Darko Fot, Marko Crevar, Stanimir Avramović i Marko Kraguljac oslobođeni su optužbe.

Ponaosob su oslobođeni optužbi:

– Miloš Bulić da je izdvajao i tukao zarobljenike

hrvatske nacionalnosti, pri čemu je Damjana Samardžića usmrtio, da je izdvajao građane nesrpske nacionalnosti i odvodio ih na strijeljanje te da je odlazio u logor Stajićevo te zatvor u Sremskoj Mitrovici i zlostavljao zarobljene Hrvate;

– Petar Rajšić da je izdvajao zarobljenike za logore u Srbiji, prijetio zarobljenicima da ih treba pobiti te zlostavljao zarobljenog Zvonka Ivaniševića;

– Mirko Vojnović da je sudjelovao u strijeljanju ratnih zarobljenika na “Veleprometu”;

– Stanko Vujanović da je na “Veleprometu” čuvao zarobljenike;

– Darko Fot da je izdvajao zatvorenike i vodio ih na ispitivanje te dolazio u zatvor u Sremskoj Mitrovici tući i ispitivati te da je ondje ispitivao i tukao Josipa Brekala;

– Marko Crevar da je prokazivao ljude na “Veleprometu”, ondje istukao zarobljenog Ivicu Salomona, te u zatvoru u Sremskoj Mitrovici ispitivao i zlostavljao zarobljenike;

– Stanimir Avramović da je zlostavljao i tukao zarobljenike, u Stajićevu prokazivao zarobljenike, nakon čega su bili zlostavljani;

– Marko Kraguljac da je razdvajao zarobljenike na Srbe i nesrbe, tukao ih na “Veleprometu”, ondje istukao Fanoli Gojana, u Stajićevu i Sremskoj Mitrovici ispitivao i zlostavljao zarobljenike.

Prema optuženicima Milanu Samardžiji, Goranu Lančuzaninu i Stevanu Vladislavljevićuoptužba je odbijena, jer je državna odvjetnica u završnom govoru odustala od kaznenog progona.

Presuda Županijskog suda u Vukovaru broj K-86/98 od 16. svibnja 2000. godine

PRESUDA I RJEŠENJE VSRH

VSRH u sjednici održanoj 6. studenog 2000. godine djelomično je prihvatio žalbu državnog odvjetnika te je preinačio prvostupanjsku presudu u odluci o kazni u odnosu na optužene Simu Samardžiju, Božu Latinovića, Sladanu Korda, Mihajla Katalinu, Milana Ikača i Gorana Mugošu, pa je ove optuženike osudio:

– Simu Samardžiju i Božu Latinovića na kaznu zatvora od po 20 godina;

– **Sladanu Korda na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina;**

– Mihajla Katalinu na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina;

– Milana Ikača na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina i

– Gorana Mugošu na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina.

Djelomičnim prihvatanjem žalbe državnog odvjetnika ukinuta je presuda u odnosu na Zorana Stankovića, Stanka Vujanovića, Darka Fota, Marka Crevara, Stanimira Avramovića i Marka Kraguljca pa je u odnosu na njih predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

U preostalom dijelu prvostupanjska presuda je potvrđena.

Presudu i rješenje VSRH broj I Kž 666/00-7 od 6. studenoga 2000. pogledajte ovdje.

PONOVLJENI PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK

Županijski sud u Vukovaru

Broj predmeta: K-27/00

Raspravno vijeće: sudac Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća, sudac Željko Marin, član Vijeća, suci porotnici Martin Jurić, Stanko Vukojević i Zoran Bračić, članovi Vijeća

Optuženici: Stanko Vujanović, Darko Fot, Marko Kraguljac, Marko Crevar i Stanimir Avramović, odsutni

Presuda (sažetak)

Presudom Županijskog suda u Vukovaru broj 27/00 od 25. travnja 2003. godine optuženici Stanko Vujanović, Darko Fot, Marko Kraguljac, Marko Crevar i Zoran Stanković proglašeni su krivima i osuđeni na kazne zatvora: Stako Vujanović na 5 godina, Darko Fot na 5 godina, Marko Kraguljac na 8 godina, Marko Crevar na 3 godine i Zoran Stanković ne 8 godina.

Stanko Vujanović proglašen je krivim što je u vukovarskoj bolnici izdvajao pojedine zarobljenike i odvodio ih u “Velepromet”, tu ih čuvao da ne pobjegnu i time spase život.

Marko Kraguljac proglašen je krivim što je naredio opt. Darku Fotuda istuče zarobljenog Josipa Brekala, što je ovaj i učinio, što je osobno tukao zarobljenog Josipa Crnjca te što je u Stajićevu naredio da se istuče Vlado Vodopija i osoba prezimena Ragač.

Darko Fot proglašen je krivim što je po naredbi Marka Kraguljca istukao Josipa Brekala, što je u “Veleprometu” prijetio Mirku Hucu.

Marko Crevar proglašen je krivim zbog zlostavl-

janja Ivice Salomona na “Veleprometu”.

Zorn Stanković proglašen je krivim zbog prijetnji upućenima Fanoli Gojaniju i višekratnog fizičkog zlostavljanja istog, kao i zbog oduzimanja 1.400,00 DM Robertu Mataušeku.

Opt. Stanimir Avramović oslobođen je optužbe da je nakon okupacije Vukovara zlostavljao zarobljenike.

Presudu Županijskog suda u Vukovaru broj 27/00 od 25. travnja 2003. godine možete pogledati ovdje.

Maxportal, 27 veljače, 2021

ЧЕТНИКУ КОЈИ ЈЕ ’91. У ВУКОВАРУ УБИО СЕНИШУ (16), ДРЖАВА ЈЕ ОБНОВИЛА КУЋУ 27 ВЕЛЈАЧЕ, 2021

Nakon što je u ožujku prošle godine londonska policija na aerodromu Heathrow, na temelju međunarodne tjeralice hrvatskog pravosuđa zbog kaznenog djela ratnog zločina, uhitila Vukovarca Dragutina Hajdu (71), on je u studenom iste godine izručen našim vlastima i od tada se nalazi u pritvoru osječkog zatvora.

Terete ga da je 18. studenog 1991., nakon što su vojska JNA i srpske paravoјне јединице okupirale Vukovar, kao član једне od paravoјних skupina, a s ranije osuđenim Stevom Curnićem i još једним четником, sudjelovao u premlaćivanju a potom i ubojstvu 16-godišnjeg dječaka Siniše Rajkovića.

СЛУЧАЈ НЕНАДОВИЋ ЈОВАНКЕ

Ненадовић Јованка кћи Глише, рођена 19.06.1993. године у Кусоњама код Пакраца, гдје је и живјела.

Жупанијско државно одвјетништво Пожега оптужницом КТ-12/94. од 07.01.1999. године оптужило је 18 лица међу којима је била и Ненадовић Јованка због кривичног дјела ратног злочина против ратних заробљеника, а терете се „да су дана 08.09.1991. године у Кусоњама, као припадници српско-терористичке организације, након што су заробили 7 припадника ХВ који су извршавали борбене задатке, везали их жицом те у намјери да их усмрте ударили их тупо-тврдим предметима по тијелу и глави, резали им дијелове тијела те испалили у њих више хитаца

PRESUDA I RJEŠENJE VSRH

VSRH u sjednici održanoj 18. listopada 2007. године укинуо је првотупанјску пресуду у односу на Stanimira Avramovića (oslobađajući dio) te Marka Crevara i Stanka Vujanovića (osuđujući dio).

Djelomično је prihvaćena žalba opt. Marka Kraguljca pa mu је izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 godina.

U ostalom dijelu пресуда суда првог stupnja је potvrđena...

Prema iskazu svjedoka, Sinišu је iz hangara na Veleprometu, гдје су након пада града били zatočeni civili i branitelji, iz масе izdvojio Curnić, који га је potom odveo u просторе stolarije. Tamo су njih тројца zlostavljali dječaka, за којег су znali да mu је otac Stjepan poginuo braneći grad kao pripadnik ZNG-a. Kako се navodi u optužnici, tukli су га kundacima pušaka, а kad је dijete palo na tlo i nije се više micalo, više puta су га izboli bajunetama i tako usmrtili.

– Na Veleprometu су нас postrojili uza zid. Nakon desetak minuta došao је Pero Krtinić, moj prvi susjed, i naredio да pođem s njim. Uveo me u skladište stolarije, на vratima је stajala djevojka, kćer suca, Slađana Korda. Isjekla mi је kožnu jaknu, tražila novac uz psinke i pogrdne riječi gurnula me u skladište. U stolariji је bilo puno ljudi, muškaraca, žena. Iživljavali су се nad svima, tukli, psovali, vrijeđali. Једну trudnicu су stavili pred себе i prema njoj bacali noževe...

из ватреног оружја, од којих повреда су умрли.

Ненадовић Јованка је ухапшена 19.10.2000. године по повратку из избјеглиштва у Кусоње код Пакраца.

Пресудом ЖС у Пожеги од 01.02.2001. године ослобођена је од оптужбе због недостатка доказа.

Јованка је 1941. године преживјела усташко клање као осмогодишња дјевојчица. Имала је видан ожиљак на врату. Била је бачена у јаму. Чудом је преживјела. Јованка је код себе чувала пожутјели новински чланак о том догађају.

ИНФО: УГ “Калина”

СЛУЧАЈ ЕРАКОВИЋ СМИЉЕ

Ераковић Смиља кћи Васе, рођена 03.12.1962. године у Штикову код Книна, гдје је и живјела.

ЖДО Шибеник рјешењем број: КТ-30/95. Од 11.09.1995. године отворио је истрагу против 13 лица српске националности, међу којима се налазила и Смиља Ераковић, због кривичног дјела ратног злочина против цивилног становништва и ратних заробљеника.

Ераковић Смиља заједно са још двије особе терете се да су као припадници „наоружаних одметничких јединица војске тзв. РСК у насељу Маовице појединачно или у групи са осталим припадницима њихове војске насилно улазили у куће власништво хрватских житеља, те из тих кућа узимали и односили кућанске апарате,

ЕРАКОВИЋ СМИЉА кћи Васе, рођена 18.10.1962. године у Дрнишу, општина Дрниш, домаћица, 2 дјеце, сада на адреси, БАТАЈНИЦА ул. 4. ЈУЛ 122

ИЗЈАВА

У петак поподне, 04.08.1995. године, након што су почеле да падају гранате, по нашем селу Штикову, покупила сам најнужније ствари и заједно са 2 дјеце и мојим комшијама, на трактору кренули смо према Книну.

Због нестанка горива а и кваром на трактору у предграђе Книна, стижемо ујутро око 5 сати.

Негдје код “ТВИК-”, затиче нас јако гранатирање. Једна граната, која је долетјела међу првима, смртно је погодила на трактору ГРУЈИЋ НИКОЛУ син Крсте, рођен 1967. године, а тешко ранила БОГДАНОВИЋ МАРКА стар око 67 година и

намјештај, ламперију и остале вриједне ствари, а потом куће запалили.

Сви процесуирани су се вријеме „Олује“ склонили у камп УНКРО-а у Книну, одакле су их унпрофорци изручили Хрватима 16.09.1995. године.

Рјешењем Жупанијског суда у Шибенику број: Кио-91/95. од 10. јануара 1996. године, након што је државни одвјетник изјавио да одустаје од кривичног гоњења, обустаљена је истрага против Ераковић Смиље и још пет лица, те им је истим рјешењем укинут и притвор.

ИНФО: УГ “Калина”

лакше ранила ЕРАКОВИЋ СМИЉУ жену Илије, рођену 1947. године, сви из Штикова.

Бјежимо пред кишом граната у једну кућу, у подрум. Све до 10 и 30 сати артиљерија усташка, туче по граду.

Негдје око 12 сати, када се мало утишала артиљеријска паљба, прелазим у другу зграду у којој је било атомско склониште. Нас 10 прелази у ту зграду, која се налази у правцу зграде СУП-а Книн. У склоништу затичемо 5 људи, 3 Хрватице и 2 Србина. Ту смо пружили већу помоћ Смиљи која је крварила иза уха. Око 13 сати у склониште улази један усташки војник, пита за рањенике. Вјероватно је једна од Хрватица шта су биле са нама, њему рекла за рањену Смиљу.

Заједно са Смиљом, истјерују нас из склоништа и одводе у једну кућу код раскршћа. Ту проналазимо још једну жену са бебом, која нам прича да су јој одвели мужа и оца, још јутрос у непознатом правцу.

Ту се кратко задржавамо, па нас поново воде даље. Сада нас одводе у ресторан “Балкан”.

Ту налазимо много људи.

За све ово вријеме, пролазе усташки тенкови из правца болнице.

Око 15.00 сати постројавају нас у колону по двоје. У колони су већином жене, дјеца и старци.

Идемо цестом у правцу моста на Крки. Код робне куће наилазимо на прве лешеве. Уз пут срећемо

усташке војнике, који нас пљују, деру се, прете, носе телевизоре, узимају аута, стављају телевизоре и украдену робу на тенкове, стављају и моторе на тенкове, тенковима газе аутомобиле и др. Цестом има пуно лешева цивила. Пуно је и крви на асфалту. Код моста сам видјела 2 младића уз коњску запрегу, заклана. Чула сам да су из Орлића. Пуно је и стари и жена успут лежало убијено уз преврнуте тракторе, фрезе, запрежна возила и ауте.

До капије УН лежало је више од 20 мртвих. Поред капије у црним врећама било је око 10 мртвих.

Заборавила сам да кажем, да су ми још код ресторана “Балкан”, двојица усташа приликом постројавања, одузела 5000 ДМ, нешто ЈУ динара, које су одмах исцјепали, те вјенчани прстен (бурму).

У камп УН улазимо око 17.00 сати нас преко 100. Одмах нас пописују дају храну и пребацују у кино салу.

У кампу заједно са 21 женом радим све послове. Послије 20 дана по кампу се прочуло да Хрвати траже 64 или 65 ратних злочинаца који су међу нама у кампу и да међу овима има и једна жена. Мени се пожалила Смиља Ераковић кћи Петра, да вјероватно њу сумњиче јер је њен муж Илија био комадант чете на Свилаји.

Њу су послије неколико дана саслушавали у присуству адвоката Вере Бего-Мацуре, теретивши је за ратни злочин. Сви у кампу су стали у њену одбрану, посебно и из разлога јер је имала седмеро дјеце. Пустили су је на миру.

Дан уочи одласка конвоја за СРЈ, након што сам окупала и спремила дјecu за дуго путовање, по мене долазе двојица људи из кампа. Један је био Маријановић, а другоме се имена не сјећам. Одводе ме да примим некакво рјешење по ком сам ја починила наводно неке ратне злочине.

У просторији гдје су ме одвели била је Вера Бего-Мацура и Слободан Ланг који ме је напао да се кријем у кампу, и зашто одмах не признам да сам починила злочин. Објаснила сам им да сам цијело вријеме рата била код куће, да сам домаћица, породила двоје дјеце и да у никаквим војним формацијама нисам била.

Ништа није вредјело од ових мојих навода. Вера је ту написала жалбу, а мене су ипак одвели.

Дјecu остављам Божици Врањковић, а ја одлазим са још 37 људи из кампа у затвор у Шибеник.

Већ пред капијом УН стављају ми лисице,

претреса ме жена-полицајац, а полицајци хрватски ми прете за “злочине”; које сам наводно починила у Кијеву. У Кијеву никада нисам ни била.

Довозе нас у дворану у Мандалину, ту испитују, не туку ме, али провоцирају и вичу, те ме вређају.

Присиљавају ме да кажем, односно да признам да сам пљачкала у хрватском селу Маовице, те да је мој муж то већ признао. Наравно ништа нисам признала, чак сам предложила да оду у моју кућу у Штиково и утврде да ли у њој има опљачканих ствари. Прескочила сам да кажем да за вријеме мог боравка у кампу УН, сам сазнала и добила поруку од мужа Шпире који је био заробљен од усташа и налазио се у затвору у Сињу.

Увече нас одвозе у ОЗ Шибеник. У затвору, постројавају, опет претресају и траже од нас да стојимо мирно окренутим лицем право зиду више од сат времена. Послије тога мене одводе у самицу у којој остајем два дана, а онда ме пребацују на други спрат у нову самицу.

Мислим, 25.09.1995. године да ме саслушава судија Нинић уз присуство мог адвоката Младена Кларића. Све сам поново негирала. Послије десет дана, посјећује ме адвокат који каже да су свједоци Ераковић Љубомир, Вудраговић Јован и Вудраговић Недјељко, потврдили да сам све вријеме рата била код куће, и да ме сад више не терете.

Међутим, нити ме пуштају на слободу, нити ме више саслушавају. Не дозвољавају ми да идем у шетњу, не излазим никако из самице, пуна три мјесеца. Пар пута су ме посјетили из ЕЗ и пошто сам се њима пожалила на здравствене проблеме, одвели су ме једном код гинеколога, кој ми је преписао нешто љекова.

У међувремену, добијам поруке од мужа. Њему пишем. О дјeci сам сазнала тек након два мјесеца проведена у затвору. Оно када сам била код доктора, он је примјетио да сам блиједа.

Питао је да ли излазим у шетњу. Одговорила сам да ме не пуштају. Он је обавијестио судију, па су ме послије пуна три мјесеца почели пуштати у шетњу у кругу затвора, али само неколико пута.

Никакву оптужницу, нити друге папире нисам добила, сем Рјешења о продужењу притвора.

Ослобођена сам 10.01.1996. године, рјешењем о обустави поступка, када сам пребачена на оток Обоњан. Ту остајем 14 дана. Ту срећем Кашић Војина из Житнића, старији човјек негдје око 60

година и друге људе, њих 15-ак. На Обоњану је сабирни центар и за Србе, Хрвате и Муслимане. Чак је и школа ангажирана. Ту сви раде. То је као радни логор.

Дана 25.01.1996. године, нас 6-еро из Шибеника крећемо у возилу МКЦК за Београд.

Возимо се преко Бенковца, Обровца, Грачаца и Коренице. У овим мјестима нисмо видјели никога, све је пусто, а села уз цесту су сва спаљена. Нема ни птица, нема ни људи, све је опустошено.

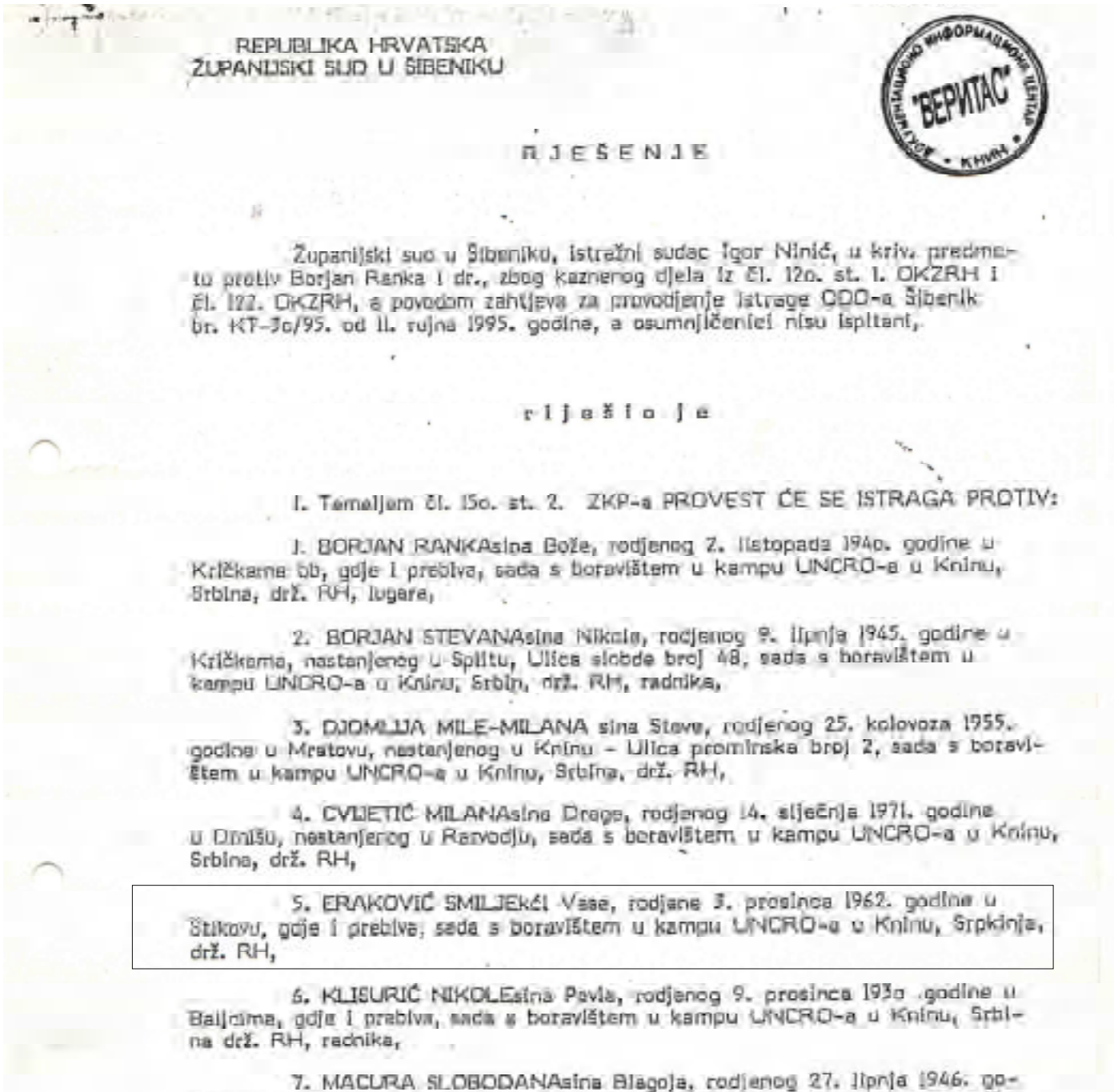
До Карловца је све пусто. Тек ту почињемо да срећемо људе и ауте. У Загребу остајемо једну ноћ

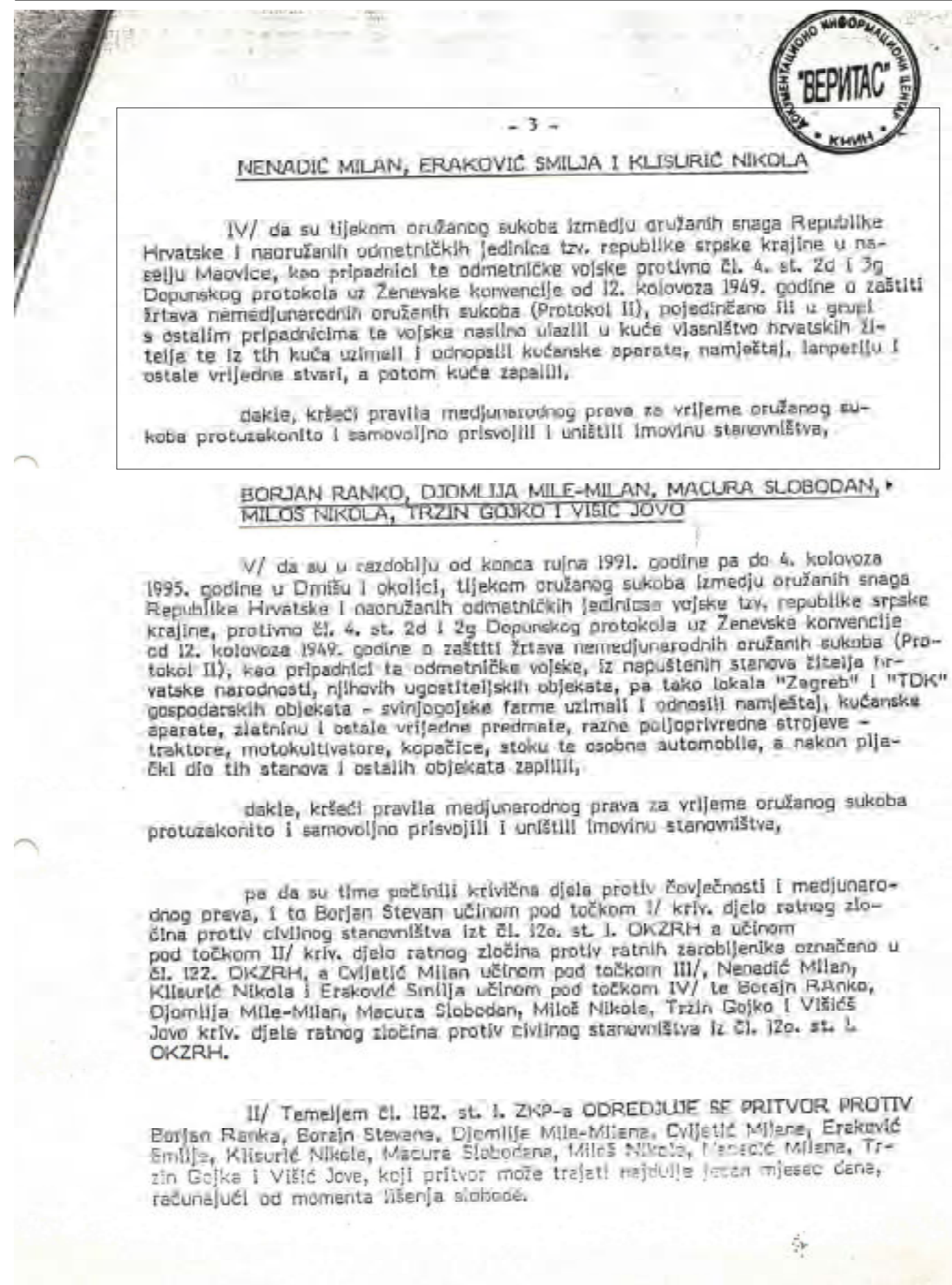
а сутрадан долазимо у СРЈ, тј. 26.01.1996. године, гдје сам се састала са мужем и дјецом. Муж ми је ослобођен, прије мене тј. 31.12.1995. године, иако је он све вријеме био у војсци РСК, а ја ни једног дана.

У Београду, 18.03.1996. године

ИЗЈАВУ УЗЕО: Николић Радивојс.р.

ИЗЈАВУ ДАЛА: Ераковић Смиља, с.р.

ЛОГОРИ,
СИЛОВАЊА
И БОРБА ЗА
ПРАВДУ

ГАЈЕВА И КЕРЕСТИНАЦ

Предмет: ЖДО Загреб, К-ДО-384/10.

Процесуирани: СТЕПАН КЛАРИЋ (1957), ДРАЖЕН ПАВЛОВИЋ (1965), ВИКТОР ИВАНЧИН (1952), ЖЕЉКО ЖИВЕЦ (1968), ГОРАН ШТРУКЕЉ (1967).

Истрага отворена 24.11.2010 због крив. дјела ратног злочина против цивилног становништва и ратних заробљеника. Оптужница подигнута 18. новембра 2011.

Терете се да су од децембра 1991. до 25. маја 1992. у Загребу и Керестинцу, за вријеме трајања оружаног сукоба између оружаних снага Републике Хрватске и српских паравојних формација, окривљени Кларић као комадант Коначишта ратних заробљеника које се првотно налазило у Загребу, а потом у касарни “Керестинец”, окр. Павловић, Иванчин, Живец и Штрукељ, као припадници Хрватске војске, надзирући рад стражарских служби те као такви надређени осталим стражарима - припадницима Хрватске војске у наведеном Коначишту и имајући фактичну надлежност надзора над њима, а сви одговорни за примјену прописа међународног ратног права, починили наведена крив. дјела. Окр. Кларић је у наведеном својству допуштао споменутим окривљеницима и осталим подређеним стражарима те другим припадницима Хрватске војске да заточене ратне заробљенике физички и психички злостављају и с њима у томе сам судјеловао, а кад сами нису у томе судјеловали, знајући да се ратни заробљеници физички и психички злостављају, споменути окривљеници нису подузели ништа да таква протузаконита поступања спријече и казне, чиме су пристали да њима подређене особе наставе с таквим протуправним радњама као и на њихове посљедице. Терети их се да су у наведеном раздобљу на разне начине злостављали укупно 26 особа чиме су им нанијели велике патње и повреде тјелесног интегритета и здравља.

Такође као радње извршења крив. дјела наведене су: приморавање ратних заробљеника на сполне односе са заробљеницама као и силовања заробљеница.

Оптужница је измјењена у октобру 2012. године.

Жупанијски суд у Загребу пресудом број: К-рз-6/11. од 31. октобра 2012. године прогласио их је кривим и осудио на казне затвора: Степана Кларића на 3 године и 6 мјесеци, Дражена Павловића на 1 (једна) годину, Виктора Иванчина на 2 (двје) године, Жељка Живеца на 1 (једна) годину и Горана Штрукеља на 1 (једну) годину.

Сједница Жалбеног вијећа ВСПХ одржана је 16. априла 2014. године. Првостепена пресуда је укинута и предмет је враћен првост. суду на поновно одлучивање.

У поновљеном поступку ЖДО Загреб је поднеском од 8. фебруара 2016. измијенило оптужницу те оптужене, уз ратни злочин против ратних заробљеника, оптужио и за ратни злочин против цивилног становништва.

Пресудом ЖС у Загребу од 24. марта 2016. године сви оптужени су поново проглашени кривима за почињење ратног злочина против ратних заробљеника ратног злочина против цивилног становништва. Злочин је почињен у периоду од децембра 1991. до 25. маја 1992. године.

Врховни суд Републике Хрватске пресудом број: И Кж 411/16 од 15. фебруара 2017., по жалбама ДОРХ-а и свих оптужених, преиначио је првостепену пресуду у правној ознаци на начин да се из инкриминација изузима ратни

злочин против цивилног становништва, пошто је првостепени суд починио битну повреду одредаба кривичног поступка – забране “реформације ин пеиус”, јер када постоји жалба оптуженика (а ДОРХ се жалило само по питању висине казне) пресуда у поновљеном поступку се не може измијенити на штету окривљеника.

Из напријед наведених разлога, ВСПХ је својом пресудом уједно преиначио првостепену пресуду

T-portal, 24.09.2012.

SUĐENJE ZA KERESTINEC

'Silovali su me više puta i spajali na struju'

'Silovali su me nekoliko puta, nikad ista osoba, uvi-jek u istoj prostoriji i tamo su me spajali na struju, mis-lim da je to bilo 15 ili 20 puta', kazala je Rajka Majkić iz Siska svjedočeći na Županijskom sudu u Zagrebu na suđenju petorici bivših hrvatskih vojnika optuženih za zlostavljanje ratnih zarobljenika i civila u Kerestincu

Svjedokinja je ispričala kako ju je policija pokupi-la zajedno sa suprugom u njihovoj kući u Sisku pod okriljem noći u siječnju 1992. godine. Suprug joj je, kazala je, pušten dan kasnije, a ona je puštena tek na-kon razmjene u Nemetinu dva mjeseca poslije.

Ispričala je kako su je najprije odveli u Barutanu, a potom u Kerestinec u kojem je prvu večer nekoliko muškaraca palicama pretuklo Slobodna Kukića

'Silovali su me više puta, morala sam im dojk-u pokazivati, a prijetili su mi i da će je odsjeći. Znali su mi stavljati i vreću na glavu i onda puštati struju da me trese', kazala je svjedokinja i dodala kako ne zna tko su bili ljudi koji su je silovali i mučili, ali da se sjeća kako je naredbe izdavala osoba koju su zvali 'Doktor'.

Njega je opisala kao osobu nižeg rasta koja je nosila naočale i bila odjevena u vojnu uniformu.

Miloš Crnković kazao je kako ga je policija na ulici u Sisku pokupila u siječnju 1992. godine, nakon čega je odveden u Barutanu pa u Kerestinec u kojem je po dolasku zajedno s još nekoliko ljudi poredan licem

у погледу висине казни па је: опт. Стјепана Кларића осудио на затворску казну од 4 године и 6 мјесеци, опт. Дражена Павловића на 2 године, опт. Виктора Иванчана 3 године, Жељак Живеца на 2 године и опт. Горана Штрукеља на једну годину и 5 мјесеци затвора.

ИНФО: УГ Калина

prema zidu.

'Kada smo pitali gdje smo dovedeni rečeno nam je da je to ustaški logor. Potom je nas šest odvedeno u drugu sobu gdje nam je na papiru dana pjesma 'Evo zore, evo dana, evo Jure i Bobana' koju smo morali naučiti pjevati. Ukoliko ne bi dobro pjevali, vezali bi nas lisicama za radijatore i mlatili.

Također su nas spajali na struju i skidali do gola i tjerali da trčimo kroz hodnike. Prilikom trčanja bi nas tukli. Znali su nas postrojiti u sobi, a onda bi doveli jednu nagu ženu i morali smo se samozadovol-javati ispred nje. Ako netko ne bi mogao, slijedilo je mlaćenje', ispričao je Crnković

Prema njegovom svjedočenju, premlaćivanje su obavljali Goran, Viktor, Ivo i jedna osoba po nadim-ku Okac koja se stalno vozila u krug po Kerestincu. Viktora je pak opisao kao crnog visokog čovjeka koji je imao brkove.

Iako je danas trebao svjedočiti i Ivan Ivanković, agent SIS-a, kojega se jedan svjedok sjetio jer je imao značku s brojem 003, to se nije u potpunosti dogodilo. Naime, u sudnici se pojavio Ivan Ivanković, ali, čini se, ne onaj kojeg je sud tražio.

Naime, Ivanković je kazao kako je pripadnik HV-a od 1993. godine te da u inkriminiranom periodu uopće nije bio pripadnik HV-a. Također je izjavio da mu je poznato da u HV-u ima još ljudi koji se zovu kao i on, ali da ne poznaje nikog tko je navedenom periodu bio u SIS-u.

Ivanković, kojeg sud traži, navodno je s tadašnjim šefom SIS-a Josipom Perkovićem često bio u Ker-estincu.

ZLOSTAVLJANJE ZAROBLJENIKA

Žrtve Kerestince nisu došle svje-dočiti

Na suđenje petorici bivših hrvatskih vojnika op-tuženih za zlostavljanje ratnih zarobljenika i civila u tzv. konačištu ratnih zarobljenika u Kerestincu danas nije došao nitko od troje svjedoka, bivših zatočenika i žrtava zlostavljanja.

Milena Adamović, Milka Badrić i Slobodan Kukić trebali su svjedočiti o fizičkim, psihičkim i seksual-nim zlostavljanjima u Kerestincu, no, iako im je sud-ski poziv uredno dostavljen nisu se pojavili u sudnici

“Večernji list”, 16.05.2012.

PAKAO KERESTINCA

Zatvorenici Kerestince: Morali smo polugoli plesati po dvorištu

Morale smo se skidati gole do pasa, a muškarci su morali skinuti donji dio odjeće. Takvi smo morali u paru plesati u krugu zatvora. Bilo je to po noći – ka-zala je Danica Poznanović

– U toj su sobi bili crni zidovi, a bio je crn i prozor. Ne znam je li bio obojen ili je na njemu bio nali-jepljen najlon. U sredini su bili stol i stolac, a klu-pa je bila ispod prozora – opisivala je jučer Danica Poznanović sobu za mučenje u kerestinečkom zat-voru u kojem je početkom rata provela tri mjeseca.

Ta je žena ondje prošla psihičke i fizičke torture, a svjedočila je u nastavku suđenja bivšem šefu zatvo-ra Stjepanu Klariću i još četvorici na zagrebačkom Županijskom sudu.

PONIŽAVANJE U ZATVORU

Ispričala je da su je zlostavljali budući je po leđi-ma žicom kroz koju je prolazila struja. Od toga su joj bile ostale kraste koje su zacijelile. U tzv. zatvorskoj crnoj sobi, kazala je, s leđa su je tukli muškarci ko-jima ne zna ime, a nije ih smjela ni pogledati jer je tijekom torture morala gledati u pod ili ispred sebe.

zagrebačkog Županijskog suda.

Obrana i tužiteljstvo suglasili su se kako nije potreb-no svjedočenje dviju svjedokinja na glavnoj raspravi, već će se koristiti njihovi iskazi iz istrage, dok će se svjedoka Kukića ponovno pozvati na sud.

Dvije svjedokinje u istrazi su potvrdile da su ih u Kerestincu tukli, mučili strujom te tjerali da gole do pasa plešu sa zatvorenicima bez donjeg dijela odjeće.

Za zlostavljanje 34 ratna zarobljenika od prosinca 1991. do 25. svibnja 1992. optuženi su bivši zapovjed-nik konačišta u Kerestincu Stjepan Klarić i četvorici njemu podređenih hrvatskih vojnika - Dražen Pav-lović, Viktor Ivančin, Željko Živec i Goran Štrukelj. Svi odbacuju optužbe.

Suđenje se nastavlja sutra.

Dvojica su je, tvrdi, ondje i pljuskala. Svjedokinja je također ispričala na koji su način pritvorenici i zaro-bljenici bili ponižavani.

– Morale smo se skidati gole do pasa, a muškarci su morali skinuti donji dio odjeće. Takvi smo morali u paru plesati u krugu zatvora. Bilo je to po noći – kazala je.

Dodala je da je u Kerestincu bilo još žena, a da je jedna zbog zlostavljanja i pobacila. O zlostavljanju koje je proživio svjedočio je i Đorđe Jovičić. On je također bio u Kerestincu, a prije toga u zatvoru u Gajevoj i Selskoj. Rekao je da je nakon razgovora s Klarićem odveden u susjednu sobu u kojoj su ga če-tiri osobe, za koje tvrdi da su bili pripadnici SIS-a i vojne policije, pretukle. Kazao je također da je u jednom trenutku izgubio svijest. Kasnije je, dodao je, tražio liječničku pomoć jer je mokrio krv, ali je nije dobio. Jednom su zatvoreniku, ispričao je, vo-jnici u zatvoru pružali pomoć tako što su mu omota-li novine oko vrata. U Kerestincu ga, kazao je, nisu više tukli, ali je bio psihički zlostavljan.

Jedva je hodao

S njim u sobi bio je Dobroslav Gračanin, rezervni oficir JNA s činom majora, kojeg su, rekao je, tukli.

– Bio je nemoćan i jedva je hodao. Znali su ga tući i kada bi dolazili po njega. Jednom kad su ga vraćali u sobu, bio je prebijen kao mačka – ispričao je.

ZATOČENICA IZ KERESTIN- CA: SVAKE VEČERI SU ME TUKLI U TZV. CRNOJ SOBI

Bivša zatočenica tzv. konačišta ratnih zarobljenika u Kerestincu 78-godišnja Pantelija Zec posvjedočila je danas u nastavku suđenja bivšem zapovjedniku tog zatvora Stjepanu Klariću i četvorici njemu podređenih hrvatskih vojnika optuženih za ratni zločin da su je nepoznati stražari dva mjeseca svake večeri tukli i zlostavljali.

Bivša radnica sisačkoga Komunalca, koja danas živi u blizini Banje Luke, ispričala je na zagrebačkome Županijskom sudu da su je nepoznate osobe odvele iz kuće u veljači 1992., cijeli dan maltretirale i odvele u policiju, gdje ju je pokojni Đuro Brodarac, tada načelnik sisačke policije, dva puta pljusnuo, nakon čega je 11 dana provela zatočena u sisačkoj Željezari. Poslije toga odvedena je u Kerestinec, gdje su je svake večeri trojica nepoznatih muškaraca u maskirnim odorama tukli i zlostavljali u tzv. crnoj sobi, vrijeđajući je da je "četnička kurva".

Prisjetila se da joj je na prvom ispitivanju jedan od mučitelja pod vrat stavio škare za živicu te upaljačem krenuo prema očima zaprijetivši da će joj "skinuti glavu i zapaliti". Rekal je da su zatočenike znali istuširati, skinuti ih do gola i otvoriti vrata i prozore te ih u tim zimskim danima ostaviti "na propuhu", pri čemu su muškarci morali plesati goli od pasa naniže, a žene od pasa naviše.

Posvjedočila je da su ih predstavnici Međunarodnoga crvenog križa posjećivali svakog petka, no njezina zbog straha i prijetnja ništa nije prijavila. Prisjetila se da su stražari svaki put kad bi dolazio Crveni križ jednu ženu skrivali u zamrzivaču, nakon čega bi je zatočenici pokušali ugrijati kako ne bi umrla. Sjeća se da se žena zvala Zorka, a poslije je čula da je umrla.

Svjedokinja je rekla da su je prestali zlostavljati nakon dva mjeseca, kad je stigla nova skupina stražara koji su bili dobri. Dodala je da su joj posljednje večeri uoči odlaska prve skupine "čupali bradavice" na prsima.

Nakon razmjene krajem svibnja 1992. liječila se

mjesec dana u bolnici u Beogradu, a i danas ima tegoba s leđima i bubrezima, po kojima su je najviše tukli.

Svjedokinja je rekla kako ne bi prepoznala svoje mučitelje "jer je prošlo puno vremena, a i prilikom zlostavljanja ih nije smjela gledati". Ne zna ni njihova imena jer su jedan drugoga zvali po nadimcima, kao što su Kum i Doktor. Na kraju je rekla da će od optuženih tražiti odštetu te da, "iako je svašta prošla, nikome ne želi zlo".

Na današnjem ročištu psihijatrijskim vještačenjem utvrđeno je da druga svjedokinja koja je došla iz Kozarske Dubice zbog senilne demencije nije sposobna svjedočiti, no rečeno je kako je najvjerojatnije bila sposobna svjedočiti kad je u veljači 2009. dala prvi iskaz.

Ročište je, inače, počelo sa zakašnjenjem jer pravosudni policajci iz zatvora nisu doveli optuženoga Gorana Štrukelja, koji je odlukom Vrhovnoga suda jučer ponovno pritvoren u Remetincu, gdje su i ostali optuženici, bivši zapovjednik zatvora u Kerestincu Stjepan Klarić i bivši hrvatski vojnici Dražen Pavlović, Viktor Ivančin i Željko Živec. Njih se tereti da su od prosinca 1991. do 25. svibnja 1992. zlostavljali 34 zarobljena pripadnika neprijateljske JNA i srpska civila koji su uglavnom uhićeni u okolici Zagreba i Siska.

Suđenje se nastavlja sutra iskazima novih svjedoka.

КЕРЕСТИНАЦ - ДАНИЦА ВУРУНА

<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/>

USRH2021B922AIII

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Prvom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sudac Branko Brkić, predsjednik Vijeća, te suci Andrej Abramović, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Josip Leko i Goran Selanec, članovi Vijeća, u postupku koji su ustavnom tužbom pokrenuli Borislav Vuruna iz Kozarske Dubice, Bosna i Hercegovina, te Radislav Vuruna iz Novog Sada, Republika Srbija, oboje zastupani po Domagoju Rupčiću i Lani Kostanjšek, odvjetnicima u Sisku, na sjednici održanoj 16. listopada 2024. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se odbija u dijelu u kojem je podnesena protiv presude Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-1764/2020-2 od 25. studenoga 2020.

II. Utvrđuje se da je zbog dugotrajnosti parničnog i kaznenog postupka podnositeljima ustavne tužbe povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) te im se na temelju članka 63. stavka 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst) određuje primjerena naknada i to:

- podnositelju Borislavu Vuruni iz Kozarske Dubice, Voje Petra Borojevića bb, Bosna i Hercegovina, iznos od 2.422,50 eura,

- podnositelju Radislavu Vuruni iz Novog Sada, Sime Milutinovića Saratlje 20, Republika Srbija, iznos od 2.422,50 eura.

III. Naknada iz točke II. izreke ove odluke bit će isplaćena iz državnog proračuna u roku od tri (3) mjeseca od dana podnošenja zahtjeva podnositelja Ministarstvu pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske za njezinu isplatu.

Образложење

1. Borislav Vuruna iz Kozarske Dubice, Bosna i Hercegovina i Radislav Vuruna iz Novog Sada, Republika Srbija (u daljnjem tekstu: podnositelji), oboje zastupani po Domagoju Rupčiću i Lani Kostanjšek, odvjetnicima u Sisku, podnijeli su pravodobnu i dopuštenu ustavnu tužbu u povodu presude Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-1764/2020-2 od 25. studenoga 2020.

1.1. Podnositelji u ustavnoj tužbi navode da su im osporenim presudom povrijeđena prava zajamčena člancima 14. stavkom 2. i 29. stavkom 1. Ustava te člankom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06 i 13/17.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

1.2. Za potrebe ustavnosudskog postupka, a na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), pribavljen je spis Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: P-12206/2019.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

2. Danica Vuruna, pravna prednica podnositelja, podnijela je 28. studenoga 2001. Općinskom sudu u Sisku tužbu protiv Republike Hrvatske radi naknade štete pretrpljene zbog pritvaranja i zlostavljanja u logoru u Kerestincu tijekom 1992. godine. Naknadu štete potraživala je od tužene Republike Hrvatske navodeći da je navedeni logor u to vrijeme bio pod nadzorom policije i vojske Republike Hrvatske, koja je morala spriječiti protuzakonito postupanje prema tužiteljici.

2.1. Općinski sud u Sisku se rješenjem od 29. srpnja 2003. oglasio mjesno nenadležnim te je predmet ustupljen na postupanje nadležnom Općinskom

sudu u Zagrebu.

2.2. Općinski građanski sud u Zagrebu presudom broj: P-9719/03 od 2. lipnja 2008. odbio je kao neosnovan tužbeni zahtjev podnositeljice, ocijenivši da je tužba u predmetnom postupku podnesena protekom zastarnih rokova za naknadu štete.

2.3. Ta je presuda u povodu žalbe tužiteljice ukinuta rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-6823/08-2 od 14. svibnja 2013. te je predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

2.4. Tužiteljica je podneskom od 18. srpnja 2013. predložila prekinuti predmetni parnični postupak do okončanja kaznenog postupka koji je u tijeku radi kaznenog djela ratnog zločina počinjenog na štetu tužiteljice.

2.5. Općinski građanski sud u Zagrebu rješenjem broj: P-4195/13-55 od 27. kolovoza 2013. utvrdio je prekid postupka u predmetnoj pravnoj stvari do okončanja kaznenog postupka koji predstavlja prethodno pitanje za odluku u parničnom postupku.

2.6. Tužiteljica Danica Vuruna preminula je 18. kolovoza 2013., o čemu je Općinski građanski sud u Zagrebu obaviješten 18. lipnja 2018. od strane nasljednika Danice Vurune - podnositelja Borislava Vurune i Radislava Vurune - koji su izjavili da kao nasljednici pokojne preuzimaju predmetni parnični postupak.

2.7. U međuvremenu je pravomoćno okončan kazneni postupak presudom Županijskog suda u Zagrebu broj: K-Rz-5/14 od 24. ožujka 2016., koja je djelomično preinačena presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž-411/16 od 15. veljače 2017. kojom su optuženi u tom predmetu proglašeni krivim za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, između ostalih i na štetu Danice Vurune, fizičkih i psihičkih zlostavljanja u Konačištu ratnih zarobljenika u Kerestincu u vremenskom razdoblju od 29. siječnja 1992. do 3. ožujka 1992.

2.8. Općinski građanski sud u Zagrebu rješenjem broj: P-4195/13-60 od 26. listopada 2018. odredio je da se nastavlja postupak u predmetnoj pravnoj stvari s podnositeljima Borislavom Vurunom i Radislavom Vurunom kao nasljednicima pokojne tužiteljice Danice Vurune.

2.9. Općinski građanski sud u Zagrebu rješenjem broj: P-6123/18-2 od 27. veljače 2019. obustavio je postupak u predmetnoj pravnoj stvari pozivom

na članak 215.b Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/91., 91/92., 112/99., 88/01. - članak 50. Zakona o arbitraži, 117/03., 88/05. - članak 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07. - odluka USRH broj: U-I-1569/2004 i dr., 84/08., 96/08. - odluka USRH broj: U-I-1569/2004 i dr., 123/08. - ispravak, 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13., 28/13. - članak 145. Zakona o sudovima, 89/14. - odluka USRH broj: U-I-885/2013 i 70/19.), ocijenivši da se radi o postupku o pravima (naknada nematerijalne štete koja nije priznata pravomoćnom odlukom) koja ne prelaze na nasljednike, u skladu s člankom 204. stavku 1. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91., 73/91., 3/94., 111/93., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01; u daljnjem tekstu: ZOO/91).

2.10. To je rješenje u povodu žalbe podnositelja ukinuto rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-2133/2019-2 od 4. srpnja 2019. te je predmet vraćen prvostupanjskom sudu na daljnji postupak uz sljedeće obrazloženje:

"Naime, u slučaju smrti stranke ZPP predviđa dva instituta, i to prekid postupka i njegovo nastavljanje sukladno odredbama čl. 215., odnosno obustavu postupka sukladno odredbama čl. 215.b.

Stoga, kako je sud prihvatio stupanje nasljednika u parnicu nakon smrti ranije tužiteljice i odredio nastavljanje postupka rješenjem od 26. listopada 2018. upravo pozivom na odgovarajuće odredbe čl. 215. ZPP (...), tada više nije bilo osnova za obustavljanje (nastavljenog) postupka u odnosu na zakonske nasljednike koji su, po odobrenju suda, preuzeli postupak, nego treba meritorno odlučivati o tužbenom zahtjevu tih tužitelja."

2.11. Nakon provedenog postupka Općinski građanski sud u Zagrebu presudom broj: P-12206/19-70 od 23. travnja 2020. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda) odbio je kao neosnovan tužbeni zahtjev podnositelja za naknadu štete uz sljedeće obrazloženje:

"Među strankama nije sporno da je prednica I i II-tužitelja pok. Danica Vuruna boravila u Konačištu ratnih zarobljenika i u Kerestincu u vremenskom razdoblju od 29. siječnja 1992. do 03.ožujka 1992. godine.

Pravomoćnom presudom Županijskog suda u Zagrebu K-RZ-5/14 od 24. ožujka 2016. godine djelomično preinačenom presudom Vrhovnog suda

Republike Hrvatske posl. br. I Kž 411/16-11 od 15. veljače 2017. godine optuženi Stjepan Klarić i dr. proglašeni su krivim za kazneno djelo ratnih zločina protiv, između ostalih i pok. Danice Vuruna koja je u više navrata pretučena te joj je puštana električna struja kroz tijelo.

Time je utvrđena odgovornost tuženika i to po općim pravilima o odgovornosti za štetu koja je počinjena pok. Danici Vuruna.

Predmet spora je zahtjev tužitelja kao nasljednika pok. Danice Vuruna za naknadu nematerijalne štete u smislu odredbe čl. 200. ZOO-a koju je ista pretrpjela u razdoblju od 29. siječnja 1992. g. do 03.ožujka 1992. godine.

Stoga se na predmetni spor primjenjuju odredbe Zakona o obveznim odnosima koji je bio na snazi u vrijeme štetnog događaja dakle, Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine broj 53/91,73/91,3/94, 7/96, 91/96, 112/96, i 88/01 - dalje ZOO).

Naime, prema odredbi čl. 1163. Zakona o obveznim odnosima iz 2005. godine koji je stupio na snagu 01. siječnja 2006. godine (Narodne novine broj 35/05 - dalje ZOO/05) odredbe ZOO/05 neće se primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu toga Zakona. Ovo zato što u slučaju prouzrokovani a štete tjelesnom ozljedom obvezni odnos nastaje u trenutku ozljeđivanja jer u tom trenutku nastaje pravna osnova za naknadu štete, neovisno o tome što su neke od posljedica nastupile naknadno i neovisno je li u tom trenutku poznat opseg i visina pretrpljene štete.

Prema odredbi čl. 204. ZOO potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednike samo ako je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom, time da pod istim uvjetima to potraživanje može biti predmet ustupanja, prijevoda i prinudnog izvršenja.

U konkretnom slučaju potraživanje naknade nematerijalne štete nije priznato pravomoćnom odlukom ili pisanim sporazumom.

Neosnovano tužitelji navode da bi primjena odredbe čl. 204. ZOO-a bila otklonjena odlukom Županijskog suda u Zagrebu posl. br. Gž-2133/2019 od 04. srpnja 2019. godine obzirom je tom odlukom samo navedeno da sud nakon nastavka postupka ne može više obustaviti isti sukladno odredbi čl. 215.b. ZPP-a, već da treba meritorno odlučiti o osnovanosti zahtjeva, što znači utvrditi da li je zahtjev tužitelja osnovan ili ne.

Isto tako je neosnovano pozivanje tužitelja na to da bi primjena odredbe čl. 204. ZOO-a u konkretnom slučaju predstavljala pretjerani formalizam.

Naime, prvenstveno valja navesti kako je neposredno oštećena u predmetnom štetnom događaju Danica Vuruna, umrla, te zahtjev za naknadu štete koju je ona pretrpjela potražuju njezini nasljednici pri čemu se radi o nematerijalnoj šteti koju nisu pretrpjeli tužitelji neposredno.

Primjena odredbe čl. 204. ZOO-a u takvom slučaju ne predstavlja pretjerani formalizam već postupanje sukladno važećim zakonskim odredbama te suđenje u skladu s ustaljenom sudskom praksom (Rev-755/09, 1019/09, Rev-2374/10, Rev-961/10 i dr.).

Stoga bi upravo bilo ustavnopravno neprihvatljivo (a s aspekta pravne sigurnosti i vladavine prava te jednakosti svih pred zakonom) istu mijenjati (tako Rev-478/16).

Slijedom navedenog nije ostvarena osnovna pretpostavka za prelazak tražbine nematerijalne štete na nasljednike, ovdje tužitelje, jer u vrijeme smrti pok. Danice Vuruna tražbina po osnovi naknade nematerijalne štete nije bila utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom ili sporazumom stranaka.

Isto se odnosi i na zahtjev temeljem odredbe čl. 202. ZOO-a obzirom se također radi o naknadi nematerijalne štete koju je pretrpjela prednica tužitelja.

Kako u odnosu na utuženo potraživanje ne postoji materijalnopravna sukcesija to je valjalo tužbeni zahtjev tužitelja odbiti i odlučiti kao u izreci pod točkom I."

2.12. Protiv prvostupanjske presude podnositelji su podnijeli žalbu koja je odbijena kao neosnovana presudom Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-1764/2020-2 od 25. studenoga 2020. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda), uz sljedeće obrazloženje:

"U žalbenom postupku sporno je da li tužitelji kao pravni slijednici Danice Vuruna mogu s uspjehom zahtijevati naknadu nematerijalne štete, odnosno je li ta naknada prenosiva na njezine nasljednike. Nadalje, sporno je da li se u ovoj pravnoj stvari ima primijeniti Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj: 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 112/99 i 88/01- dalje: ZOO/91) koji je bio na snazi u vrijeme nastanka štetnog događaja 1992., odnosno odredba čl. 204. st. 1. kojim je propisno da potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi

na nasljednika samo ako je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom ili sada važeći Zakon o obveznim odnosima (‘Narodne novine’, broj: 35/05 - dalje: ZOO/05), odnosno odredba čl. 1105. st. 1. kojim je propisano da tražbina naknade neimovinske štete prelazi na nasljednika samo ako je oštećenik podnio pisani zahtjev ili tužbu, a sve u smislu odredbe čl. 1163. st. 1. ZOO/05 kojim je propisano da se odredbe ovoga Zakona neće primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Sud prvog stupnja svoju odluku u bitnome temelji na utvrđenju da su pravomoćnom presudom Županijskog suda u Zagrebu, poslovni broj K-rz-5/14 od 24. ožujka 2016. djelomično preinačenom presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poslovni broj Kž- 411/16-11 od 15. veljače 2017. opt. Stjepan Klarić i dr. proglašeni krivim za kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, između ostalih i na štetu Danice Vuruna koja je fizički i psihički zlostavljana u Konačistu ratnih zarobljenika u Kerestincu u vremenskom razdoblju od 29. siječnja 1992. do 3. ožujka 1992., a time je nedvojbeno utvrđena odgovornost tuženice za nastalu štetu (čl. 12. st. 3. ZPP).

Prvostupanjski sud pobijanom presudom odbija tužbeni zahtjev uz obrazloženje da se u predmetnom sporu ima primijeniti odredba čl. 204. st. 1. ZOO/91 zato što u slučaju prouzrokovanja štete tjelesnom ozljedom obvezni odnos nastaje u trenutku ozljeđivanja jer u tom trenutku nastaje pravna osnova za naknadu štete, neovisno o tome što su neke od posljedice nastupile naknadno i neovisno je li u tom trenutku poznat opseg i visina pretrpljene štete. S obzirom da u vrijeme smrti Danice Vuruna naknada nematerijalne štete nije bila utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom ili sporazumom stranaka time nije ostvarena temeljna pretpostavka za prelazak tražbine na njezine nasljednike, ovdje tužitelj.

Pravna shvaćanja prvostupanjskog suda o neprenosivosti tražbine u smislu odredbe čl. 204. st. 1. ZOO/91 i da se u konkretnom slučaju prema vremenu nastanka štetnog događaja ima primijeniti ovaj Zakon u skladu s ustaljenom sudskom praksom revizijskog suda i stoga ne predstavljaju pretjerani formalizam, a kako to neosnovano ističu žalitelji.

Suprotno žalbenim navodima, primjena odredbe čl. 204. st. 1. ZOO/91 nije otklonjena rješenjem ovog drugostupanjskog suda poslovni broj Gž-2133/19-2 od 4. srpnja 2019. budući da iz obrazloženja nave-

dene odluke samo proizlazi da sud nakon odluke o nastavljaju postupka (čl. 215. ZPP) u odnosu na nasljednike sada pokojne tužiteljice ne može više isti obustaviti primjenom odredbe čl. 215.b st. 1. ZPP nego treba meritorno odlučiti o tužbenom zahtjevu.”

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

3. Podnositelji u ustavnoj tužbi ističu da su osporene odluke kojima su sudovi ocijenili da podnositelji kao nasljednici pokojne tužiteljice ne mogu u parničnom postupku ostvariti naknadu nematerijalne štete koju je pretrpjela njihova pravna prednica, koja je preminula tijekom trajanja parničnog postupka, rezultat pretjerano formalističke primjene prava.

Smatraju da u konkretnom predmetu nisu primjenjive odredbe ZOO-a/91, koji su redovni sudovi primijenili kao mjerodavni zakon, a prema kojima potraživanje naknade nematerijalne štete ne prelazi na nasljednike sve dok nije utvrđeno pravomoćnom presudom. Osim toga, smatraju da primjenom članka 204. ZOO-a/91 na kojem su sudovi utemeljili odluke postupak nije mogao biti okončan presudom, već je u tom slučaju postupak trebao biti obustavljen primjenom odgovarajuće odredbe Zakona o parničnom postupku.

Podnositelji nadalje prigovaraju duljini vođenja parničnog i kaznenog postupka. Ističu da je trajanje kaznenog postupka bio glavni razlog zašto prednica podnositelja koja je bila žrtva povrede ustavne i konvencijske zabrane mučenja i nezakonitog oduzimanja slobode, za života nije dočekala okončanje kaznenog postupka, navodeći da bi u slučaju da je kazneni postupak bio pokrenut i okončan ranije, prednica podnositelja za života ostvarila pravo na naknadu pretrpljene štete.

Podnositelji smatraju da im je zbog navedenoga povrijeđeno ustavno pravo jednakosti pred zakonom te ustavno i konvencijsko pravo na pravično suđenje.

Stoga su predložili usvojiti ustavnu tužbu te ukinuti osporenu drugostupanjsku i prvostupanjsku presudu.

IV. MJERODAVNO PRAVO

4. Članak 204. ZOO-a/91 u mjerodavnom dijelu glasi:

“Nasljeđivanje i ustupanje potraživanja naknade

nematerijalne štete

Član 204.

(1) Potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednika samo ako je priznato pravomoćnom odlukom ili pismenim sporazumom.

(...)”

4.1. Mjerodavni dio članka 1163. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” broj 35/05.), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2006., glasi:

“Primjena ovoga Zakona

Članak 1163.

(1) Odredbe ovoga Zakona neće se primjenjivati na obvezne odnose koji su nastali prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

(...)”

V. OCJENA USTAVNOG SUDA

5. Polazeći od predmeta spora te navoda i razloga ustavne tužbe Ustavni sud je prigovore podnositelja razmotrio s aspekta članka 29. stavka 1. i članka 6. Konvencije.

Mjerodavni dio članka 29. stavka 1. Ustava glasi:

“Članak 29.

Svatko ima pravo da ... sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama...

(...)”

Mjerodavni dio članka 6. stavka 1. Konvencije glasi:

“Članak 6.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, ..., i u razumnom roku ispita njegov slučaj (...)”

(...)”

6. Pravo na pravično suđenje, zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava i člankom 6. stavkom 1. Konvencije, skup je postupovnih jamstava kojima se osigurava postupovna pravičnost postupka. Ono ima tako važno mjesto u demokratskom društvu da ne može biti nikakvog opravdanja za restriktivno tumačenje tih jamstava. Načelo pravičnosti sudskog postupka treba poštovati u svim okolnostima. Međutim, odgovor na pitanje što čini pravičan pos-

tupak ne može podlijeđati jednom nepromjenjivom pravilu, već ovisi o svim okolnostima svakog pojedinog postupka.

6.1. Ustavni sud ponavlja da nije njegova zadaća preuzeti ulogu sudova te utvrđivati činjenice i tumačiti pravo u konkretnim sudskim predmetima, već je to prvenstveno zadaća redovnih sudova. Ustavni sud neće dovoditi u pitanje utvrđenje činjenica, ocjenu dokaza i tumačenje zakona od strane redovnih sudova, osim u slučaju očite arbitrarnosti, kad primijeti da zaključci redovnih sudova nisu imali nikakvu pravnu osnovu, odnosno da su redovni sudovi primijenili zakon u određenom slučaju očigledno pogrešno ili tako da su došli do proizvoljnih zaključaka.

6.2. Predmet parničnog postupka koji je prethodio ustavnosudskom postupku bio je zahtjev tužiteljice Danice Vurune za naknadu nematerijalne štete pretrpljene zbog neosnovanog pritvaranja i zlostavljanja u logoru u Kerestincu tijekom 1992. godine. Nakon što je tijekom parničnog postupka tužiteljica Danica Vuruna preminula, podnositelji su, kao nasljednici pokojne tužiteljice, preuzeli predmetni postupak.

6.3. Osporenim presudama sudovi su u bitnome ocijenili da potraživanje naknade nematerijalne štete koju je pretrpjela pokojna tužiteljica Danica Vuruna nije prenosivo na nasljednike u skladu s člankom 204. stavkom 1. ZOO-a/91, pa da stoga podnositelji ne mogu osnovano potraživati isplatu te štete iza pokojne tužiteljice Danice Vurune (v. t. 2.11. i 2.12. obrazloženja ove odluke).

6.4. Ustavni sud ocjenjuje da su sudovi u osporenim presudama za svoje zaključke i odluku, posebice o tome zbog čega je u konkretnom predmetu primjenjiv ZOO/91, u skladu s čijim odredbama potraživanje nematerijalne štete nije prenosivo ako nije priznato pravomoćnom odlukom, kao i o tome zbog čega je u okolnostima konkretnog predmeta o zahtjevu podnositelja meritorno odlučeno, dali dostatne i relevantne razloge, a okolnosti konkretnog slučaja ne upućuju na to da bi ti razlozi bili arbitrarni ili očito nerazumni. Izraženo pravno shvaćanje sudova zasniva se na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni materijalnog prava te nema nikakvih naznaka da bi u tom smislu osporene presude bile arbitrarne ili očito nepravilne.

6.5. Iz tih razloga nisu osnovani navodi podnositelja o povredi njihova prava na pravično suđenje zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava i član-

kom 6. stavkom 1. Konvencije.

6.6. U odnosu na navode podnositelja da je njihova majka bila žrtva zlostavljanja i povrede prava na osobnu slobodu, valja istaknuti da je i u praksi Europskog suda za ljudska prava izraženo shvaćanje o načelno neprenosivoj prirodi pritužbi i osobnoj prirodi prava iz članaka 3. i 5. Konvencije (v. predmet Kaburov protiv Bugarske, br. 9035/06, odluka o nedopuštenosti od 19. lipnja 2012.).

7. Iz tih razloga nije osnovana ustavna tužba podnositelja u dijelu u kojem osporavaju presudu Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-1764/2020-2 od 25. studenoga 2020., slijedom čega je na temelju članaka 73. i 75. Ustavnog zakona odlučeno kao pod točkom I. izreke.

8. Podnositelji u ustavnoj tužbi ujedno prigovaraju dugotrajnosti vođenja parničnog i kaznenog postupka i time ističu prigovor povrede prava na suđenje u razumnom roku.

8.1. Budući da je predmetni parnični postupak vođen radi naknade štete zbog nezakonitog pritvaranja i zlostavljanja u logoru tijekom 1992. godine te da je radi utvrđivanja svih okolnosti i odgovornosti za zlostavljanje prednice podnositelja usporedno s parničnim postupkom vođen i kazneni postupak koji je predstavljao prethodno pitanje za naknadu utužene štete, Ustavni sud razmatrao je u cjelini trajanje parničnog i kaznenog postupka koji su prethodili ustavnosudskom postupku.

8.2. Iz činjenica i okolnosti predmeta proizlazi da je pokojna prednica podnositelja pokrenula parnični postupak radi naknade štete tužbom od 28. studenoga 2001. Taj je postupak okončan presudom Županijskog suda u Zagrebu broj: Gž-1764/2020-2 od 25. studenoga 2020. koja je podnositeljima dostavljena 19. siječnja 2021. Dakle u razmatranom razdoblju parnični postupak trajao je devetnaest (19) godina, jedan (1) mjesec i dvadeset i dva (22) dana. U međuvremenu je okončan i kazneni postupak zbog kaznenog djela ratnog zločina počinjenog na štetu prednice podnositelja i to presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž-411/16 od 15. veljače

2017.

8.3. Što se tiče dopuštenosti prigovora zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, imajući u vidu stajališta Ustavnog suda u odlukama broj: U-III-A-7473/2022 od 27. lipnja 2023. i broj: U-III-A-322/2014 od 23. prosinca 2014. i utvrđenja Europskog suda za ljudska prava u predmetu Mirjana Marić protiv Hrvatske (br. 9849/15, §§ 72. - 81., presuda od 30. srpnja 2020.) Ustavni sud ocjenjuje da je prigovor dopušten.

8.4. Ustavni sud ponavlja da se razumnost duljine postupka uvijek mora procjenjivati u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja prema složenosti predmeta, ponašanju podnositelja i nadležnih tijela te važnosti predmeta postupka za podnositelja.

8.5. Imajući u vidu da predmet podnositelja i njihove pravne prednice nije riješen više od 19 godina te vodeći računa o značaju i važnosti predmeta za podnositelja i njihovu prednicu, koji nisu doprinijeli njegovu trajanju, Ustavni sud ocjenjuje da je povrijeđeno pravo podnositelja i njihove prednice da sud u razumnom roku odluči o njihovim pravima, kako je to zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

8.6. Utvrdivši da je ustavna tužba osnovana, na temelju članka 63. stavaka 1. i 2. Ustavnog zakona donesena je odluka kao u točkama II. i III. izreke.

8.7. Visinu naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, Ustavni je sud utvrdio uzimajući u obzir okolnosti predmeta, uz istodobno uvažavanje ukupnih gospodarskih i socijalnih prilika u Republici Hrvatskoj.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

dr. sc. Branko Brkić, v. r.

Ustavni sud Republike Hrvatske

Zagreb, 16. listopada 2024.

U-III-922/2021

КЕРЕСТИНАЦ - ПАНТЕЛИЈА ЗЕЦ

Nezavisne novine, 18.05.2012.,

ISPOVIJEST IZ LOGORA U SISKU:

BRODARAC ME TUKAO I SKAKAO PO MENI

BANJALUKA – Svako večer oko sedam sati vodili su nas iz jedne u drugu sobu koja je služila za mučenje, vukli me za uši, za bradavice na dojke, udarali po leđima, a ja sam tražila da me ubiju i da završim muke.

Ovako počinje ispovijest za "Nezavisne novine" Pantelija Zec (76) koja je ratne 1992. godine kao Srпкиnja uhapšena u Sisku i po logorima provela pet i po mjeseci dok nije razmijenjena. Tvrdi da je prva maltretirana kao Srпкиnja u Sisku doživjela upravo od Đure Brodarca, ratnog načelnika policije u Sisku, kojeg su zbog zločina nad Srbima u Sisku u ponedjeljak uhapsile hrvatske vlasti.

"Došla su neka dvojica i izvršila premetačinu po kući nakon čega su me odveli od kuće 11. februara 1992. godine. Čitav taj dan su nas provocirali, dva puta dolazili u kuću, odvodili u stanicu policije pa vraćali kući i tako sve dok nije pao mrak.

Onda su došli po mene i odveli u veliku stanicu policije u Sisku. Odveli su me u neku kancelariju gdje je sjedio neki čovjek koji je tražio dokumente. Kada sam mu dala dokumente, počeo je da galami na mene i psuje majku četničku. Skočio je sa stolice i ošamario me dva puta od čega sam se srušila. Kada sam pala na pod, prišao mi je i počeo da skače po meni i udara me. Kasnije sam saznala da je to Đuro Brodarac, ali nije izgledao kao sada na televizoru. Bio je crn, a sada je bijel kao ovca", ispričala je Pantelija.

Brodarac 1992. godine nije izgledao kao sada na TV. Bio je crn, a sada je bijel kao ovca, kaže starica

Starica priča da je nakon što je dobila batine od Brodarca kombijem sa još nekim ljudima odvezena u željezaru u Sisku gdje su već bili pristigli Srbi.

"Tu sam bila 11 dana nakon čega su me odveli u logor Remetinac gdje smo doživjeli strahote. Kada sam tamo stigla, uveli su me u sobu. Jedan vojnik imao je upaljač, a ovaj drugi nož. Taj sa upaljačem kaže – sad

ću ti oči spaliti, a ovaj s nožem priča da siječe uši. Bio je tu još neki brko, onako visok i traži od mene dokumente, a ne mogu da progovorim, borim se sa ovom dvojicom ovamo. Onda on opet traži dokumente, a ja ne mogu od ove dvojice. Skoči na mene i baci me na pod", sjeća se strahota Pantelija.

Ističe da su ih mučili na sve moguće načine, a da su ženu što je imala muža i dvoje djece u logoru svako večer silovali.

"Svako večer. Ostala je trudna", govori Pantelija i kaže da imena ne zna i da su joj sjećanja već izbljeglila, ali da su scene strahote veoma jasne.

Pantelija priča da je nakon pet i po mjeseci torture po logorima razmijenjena i otišla u Srbiju gdje je mjesec dana provela u bolnici i oporavljala se od neuhranjenosti, povreda i trauma koje je doživjela u Sisku.

Starica se sjeća policajke Alene koja je bila gora od pola vojnika i muškaraca

Ona naglašava da su je neki ljudi iz Hrvatske u Banjaluci ispitivali za zločine u Sisku i da im je sve ispričala što je znala.

"Rekli su da će me zvati na sud u Zagreb. Otići ću tamo i sve ispričati, mada imena ne znam, samo znam za tog Brodarca jer su njega svi u Sisku znali. Ove ostale što su me mučili, ne znam. Prošlo je dugo vremena i ti ljudi iz Hrvatske donosili su mi neke velike slike i pitali znam li ih i da li ih se sjećam. Ne znam, prošlo je puno godina", priča Pantelija.

Ova starica sjeća se policajke Alene koja je bila gora od pola vojnika i muškaraca, ali isto tako da se sjeća i svojih cimerki u logoru koje su sa njom dijelile sobu.

"Sa mnom u sobi u logoru bile su Devka Račić, Milena Adamović, Danica Prodanović, Danica Vuruna, neka Radmila iz Prijedora... Imali smo u ćošku sobe kantu gdje smo vršile nuždu. Nisu nam dali da se umivamo, ma užasno", priča Pantelija.

Ona govori da su povremeno u logor dolazili pripadnici Crvenog krsta te da se znalo kada oni nekoga zapišu, naveče dobije batine.

"Meni je jedan njihov vojnik rekao da se ne upisujem na te spiskove jer oni to opet odnesu tamo u vojsku i onda oni po spisku idu i maltretiraju", kaže Pantelija koja na kraju dodaje da je preživjela i ono što

se preživjeti inače ne može.

Ko je Đuro Brodarac

Đuro Borodarac rođen je 1. januara 1944. u Hrvatskom Selu pokraj Topuskog.

Tijekom prvih višestranačkih i demokratskih izbora, nakon kolebanja između Koalicije narodnog sporazuma i HDZ-a, Brodarac se na kraju odlučio za HDZ. Početkom rata u Hrvatskoj imenovan je na mjesto komandanta Policijske uprave Sisak. Brodarca su mediji okarakterisali "neprikosnovenim vladarom Siska i Sisačko-moslavačke županije".

Cijelo vrijeme, od 1991. do danas, u medijima je optuživan za nestanak Srba tokom rata, što je on uvijek demantovao.

Obavljao je mnoge javne i političke funkcije a između ostalog 1992. postao je saborski zastupnik.

Brodarac optužen za smrt 31 osobe

Županijsko državno tužilaštvo iz Osijeka podnijelo je juče istražnom sudiji tamošnjeg Županijskog suda zahtjev za provođenje istrage protiv Đure Brodarca, Vlade Milankovića i Drage Bošnjaka zbog osnovane sumnje da su počinili ratni zločin protiv civilnog stanovništva na sisačkom području 1991. i 1992. godine. Za pomenutu trojicu predloženo je određivanje pritvora jer postoji bojazan da će boravkom na slobodi ometati istragu.

U optužnici se navodi da je Brodarac od jula 1991. do juna 1992. godine, na području Siska i Banovine odgovoran za zlostavljanja najmanje 69 civila s pod-

ručja Siska, od čega je 31 osoba usmrćena. Isto tako navodi se da je Brodarac, iako svjestan svih tih nezakonitih postupanja, i sam lično naređivao protivzakonita zatvaranja većeg broja srpskih civila i učestvovao u njihovom zlostavljanju.

Drugoosumnjičenog Milankovića optužnica tereti da u periodu od jula 1991. do juna 1992. nije preduzeo ništa, iako je znao da njemu podređeni neovlašteno i nasilno ulaze u kuće i stanove Srba i odvođe ih u improvizovane zatvore, prilikom ispitivanja fizički i psihički ih zlostavljali, pri čemu je 31 osoba ubijena.

Trećeosumnjičenog Bošnjaka terete da je tokom avgusta 1991. godine na području Siska i Banovine, kao pripadnik specijalne jedinice policije "Vukovi", protivno odredbama međunarodnog ratnog i humanitarnog prava, organizovao i predvodio grupu za sada nepoznatih pripadnika iste jedinice. Tereti se da je s pripadnicima te grupe neovlašteno lišavao slobode, zlostavljao i usmrćivao Srbe.

Skrivala sina u kaci za đubar

Pantelija Zec, koja je u Sisku radila više od 30 godina u Komunalnom preduzeću, sjeća se i mjeseci prije nego što je uhapšena kada je po sisačkim njivama skrivala sina Iliju.

"Kao Srbin moj sin Ilija dobio je otkaz u željezari. Vidjelo se da neće izaći na dobro. Nekoliko dana sam ga skrivala u kaci za đubar koja je bila na njivi. Oborila sam kacu, postavila dolje deke i jorgane i tu je on noćivao dok nije postalo nepodnošljivo. Onda sam mu dala para i rekla da bježi kako zna i umije i tako je on preko livada pobjegao iz Siska", priča Pantelija.

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući 7. veljače 2023.

u odboru u sastavu: Pauliine Koskelo, predsjednica,

Lorraine Schembri Orland, Davor Derenčinović, suci, i Dorothee von Arnim, zamjenica tajnika Odjela, uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 35853/19) protiv Republike Hrvatske koji je državljanka Bosne i Hercegovine gđa Pantelija Zec, koja je rođena 1935. godine i živi u Laktašima („podnositeljica zahtjeva“) i koju je zastupao g. D. Rupčić, odvjetnik iz Siska, podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 1. srpnja 2019.,

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada“), koju je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik, obavijesti o prigovoru na temelju članaka 3. i 6. Konvencije, a da se ostatak zahtjeva proglasi nedopuštenim, odluku Vlade Bosne i Hercegovine da neće ostvariti svoje pravo da se umiješa u postupak u skladu s člankom 36. stavkom 1. Konvencije i pravilom 44. stavkom 1. Poslovnika Suda, očitovanja stranaka, nakon vijećanja odlučuje kako slijedi:

PREDMET SPORA

1. Predmet se odnosi na prigovor podnositeljice zahtjeva da nije mogla dobiti naknadu za nematerijalnu štetu koju je pretrpjela zbog zlostavljanja od strane agenata države 1992. godine.

2. Dana 11. veljače 1992., tijekom rata u Hrvatskoj, policija je podnositeljicu zahtjeva, civilnu osobu, uhitila i predala hrvatskoj vojsci. Podnositeljica je bila pritvorena u Konačištu ratnih zarobljenika Kerestinec do lipnja 1992. i zlostavljali su ju vojnici Hrvatske vojske.

3. Dana 5. studenoga 1997. godine Hrvatska je ratificirala Konvenciju.

4. Tijekom 2007. godine podnositeljica zahtjeva pokrenula je parnični

postupak protiv države tražeći naknadu štete zbog zlostavljanja. U to vrijeme

istraga ratnih zločina koje su počinili pripadnici Hrvatske vojske u Kerestincu bila je u tijeku od 2001., no nije dovela do podizanja optužnice.

5. Presudom koja je postala pravomoćna 7. travnja 2011., građanski sudovi odbili su podnositeljčinu tužbu jer je podnesena izvan objektivnog zakonskog roka zastare napominjući da, budući da nisu donesene nikakve osuđujuće presude u kaznenom postupku, duži zakonski rok zastare nije primjenjiv.

6. U studenom 2011. nadležni državni odvjetnik podigao je optužnicu protiv S. K.-a, zapovjednika Konačišta ratnih zarobljenika Kerestinec, i nekoliko drugih pripadnika Hrvatske vojske zbog ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, među ostalim podnositeljice zahtjeva. U travnju 2016. raspravni sud proglasio ih je krivima za kaznena djela koja su im stavljena na teret. U veljači 2017. Vrhovni sud potvrdio je njihovu osudu.

7. Prema hrvatskom pravu, kad je šteta uzrokovana kaznenim djelom, objektivni zakonski rokovi

zastare za zahtjeve za naknadu štete produljuju se tako da odgovaraju rokovima propisanim za progono kaznenih djela. S obzirom na to da kazneni progono za ratne zločine ne zastarijeva, dana

4. svibnja 2017. podnositeljica zahtjeva zatražila je ponavljanje prvotnog parničnog postupka, pozivajući se na osudu vojnika Hrvatske vojske za ratne zločine 8. Prema hrvatskom pravu, prijedlozi za ponavljanje postupka, ako se temelje na pojavi novih dokaza ili na činjenici da je nadležno tijelo pravomoćno riješilo prethodno pitanje na kojem se temeljila odluka građanskog suda, mogu se podnijeti u roku od pet godina od pravomoćnosti presude donesene u parničnom postupku čije se navlačenje traži. Podnositeljčin prijedlog za ponavljanje postupka stoga je odbačen jer je podnesen izvan objektivnog zakonskog roka zastare od pet godina. Građanski sudovi nisu prihvatili tvrdnju podnositeljice zahtjeva da nije mogla poštovati taj rok jer je kazneni postupak protiv pripadnika Hrvatske vojske toliko dugo trajao.

9. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije zbog odluka domaćih sudova kojim je njezin prijedlog za ponavljanje parničnog postupka protiv države odbačen. Prigovorila je i, na temelju članka 3. Konvencije, zbog činjenice da u konačnici, zbog duljine trajanja istrage i kaznenog postupka protiv pripadnika Hrvatske vojske, nije mogla ostvariti naknadu štete zbog zlostavljanja.

OCJENA SUDA

10. Sud smatra da nije potrebno odgovoriti na sve tvrdnje stranaka jer je zahtjev u svakom slučaju nedopušten iz sljedećih razloga.

11. Kad je riječ o prigovoru podnositeljice zahtjeva na temelju članka 3. Konvencije da nije mogla ostvariti naknadu štete zbog zlostavljanja kao rezultat duljine trajanja istrage i kaznenog postupka, Sud na početku primjećuje da se zlostavljanje podnositeljice zahtjeva od strane vojnika Hrvatske vojske dogodilo 1992. godine, odnosno prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku 5. studenoga 1997. (vidi stavke 2 i 3 ove odluke). Nadalje primjećuje da je kazneni postupak protiv pripadnika Hrvatske vojske okončan u veljači 2017. (vidi stavak 6 ove odluke), dok je podnositeljica zahtjeva svoj zahtjev Sudu podnijela 1. srpnja 2019., više od dvije godine kasnije.

ODLUKA

ZAHTJEV BR. 35853/19

Pantelija ZEC protiv Hrvatske

12. Iz toga proizlazi da je, u onoj mjeri u kojoj se može smatrati da podnositeljica prigovara duljini trajanja istrage i kaznenog postupka protiv pripadnika Hrvatske vojske, odnosno da iznosi prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 3. Konvencije, taj prigovor nedopušten na temelju članka 35. stavka 1. zbog nepoštovanja pravila o šest mjeseci te se mora odbaciti na temelju članka 35. stavka 4. 13. Prigovor podnositeljice zahtjeva da u konačnici nije mogla ostvariti naknadu zbog zlostavljanja treba ispitati na temelju članka 13. Konvencije (vidi Vasil Sashov Petrov protiv Bugarske, br. 63106/00, stavci 58. – 61., 10. lipnja 2010., i Klauz protiv Hrvatske, br. 28963/10, stavak 38., 18. srpnja 2013.).

14. Uzimajući u obzir činjenicu da se na članak 13. ne može pozivati nezavisno, već samo u vezi s jednim ili više materijalnih članaka Konvencije, te zato što je zlostavljanje podnositeljice izvan vremenske nadležnosti Suda (vidi stavak 11 ove odluke), proizlazi da je prigovor na temelju članka 13. nespojiv *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije i mora se odbaciti na temelju njezina članka 35. stavka 4.

15. Kad je riječ o podnositeljičinu prigovoru na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, Sud na početku primjećuje da je parnični postupak u kojem su domaći sudovi zbog zastare odbili tužbu podnositeljice zahtjeva radi naknade štete protiv države okončan 2011. godine (vidi stavak 5 ove odluke). Međutim, podnositeljica zahtjeva podnijela je svoj zahtjev Sudu

1. srpnja 2019., odnosno izvan šestomjesečnog roka utvrđenog u članku 35. stavku 1. Konvencije, pri čemu se podrazumijeva da njezin naknadni-prijedlog za ponavljanje postupka nije djelotvorno pravno sredstvo koje bi moglo prekinuti tijek tog roka (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, Sapeyan protiv Armenije, br. 35738/03, stavak 23., 13. siječnja 2009.).

16. Iz toga proizlazi da je, u mjeri u kojoj treba smatrati da se podnositeljičin prigovor na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije odnosi na nedostatak pristupa sudu u postupku koji je okončan 2011. godine, taj prigovor nedopušten na temelju članka 35. stavka 1. zbog nepoštovanja šestomjesečnog roka te

se mora odbaciti na temelju članka 35. stavka 4.

17. Kad je riječ o podnositeljičinu prigovoru zbog odluka domaćih sudova kojim je njezin prijedlog za ponavljanje parničnog postupka protiv države odbačen, Sud ponavlja da, iako se članak 6. stavak 1. obično ne primjenjuje na postupak povodom prijedloga za ponavljanje postupka, priroda, opseg i posebne značajke takvog postupka u danom predmetu i u konkretnom pravnom sustavu mogu dovesti taj postupak u područje primjene tog članka (vidi Bochan protiv Ukrajine (br. 2) [VV], br. 22251/08, stavak 50., ECHR 2015). U ovom predmetu podnositeljičin prijedlog za ponavljanje postupka je odbačen isključivo iz postupovnih razloga, odnosno, jer je podnesen izvan petogodišnjeg zakonskog roka zastare, a da se domaći sudovi ni na koji način nisu bavili osnovanošću predmeta (vidi stavak 8 ove odluke i usporedi nasuprot tome predmet Trivkanović protiv Hrvatske (br. 2), br. 54916/16, stavak 58., 21. siječnja 2021.). Iz toga proizlazi da postupak povodom prijedloga podnositeljice za ponavljanje postupka nije bio odlučujuć za utvrđivanje njezinih prava i obveza građanske naravi i da stoga članak 6. stavak 1. nije primjenjiv na taj postupak.

18. U skladu s tim, taj dio prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije nedopušten je jer je nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) i mora biti odbačen sukladno članku 35. stavku 4. Konvencije.

19. Sud primjećuje da od 2017. godine podnositeljica zahtjeva može zatražiti naknadu štete izravno od pripadnika Hrvatske vojske S. K.-a i D. P.-a na temelju pravomoćne kaznene presude kojom su osuđeni za ratne zločine (vidi stavak 6 ove odluke).

Iz tih razloga Sud jednoglasno

utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana

9. ožujka 2023.

Dorothee von Arnim Pauliine Koskelo

Zamjenica tajnika Predsjednica

POTRESNA ISPOVEST STARICA: PREŽIVELA SAM PAKAO ĐURE BRODARCA!

Petak, 24. Jun 2011. | Autor: G. Raković

(3) (2) (1)

Starica Pantelija Zec priča za Kurir o strahotama koje je doživjela od Hrvata u logoru. Vukli su me za bradavice, hteli da mi upaljačem pale oči i seku uši velikim nožem

KURIR

BEOGRAD - Matrosirali su me pet i po meseci. Tuki, vukli za uši i bradavice na lojkama, mislio sam da se neću živa izvući. Pek, preživela sam.

Pantelija Zec, 75-godišnja starica iz Siska koja je preživjela torturu Đure Brodarca, ratnog komandira policije u ovom gradu koga je Hrvatska policija uhapsila zbog zločina nad Srbima, za Kurir govori o strahotama koje je doživjela tokom 11 dana boravka u improvizovanom logoru u Šalazari u Sisku i skoro šest meseci u logoru Remetinec kod Zagreba.

Kako su mi mučili

- Sedam se tog 11. februara 1992. podično! Upeli su mi u kuću u šest ujutru. Tražili su mog sina. Privukli su mi siva, tumbali i tumarali bez ikakvog objašnjenja i naloga.

Nekoliko puta tog dana vodili su me u policijsku stanicu i vraćali. U policiji me je Brodarac bacio na pod, skakao po mami i šutirao me. Bio je tu jedan Jovan, koji mi je govorio: „Nemoj ženu tući, šta ti je ona skrivla?“ Ništa nije vredelo - počinje svoju priču Pantelija, koja danas živi u Banjaluci. I nastavlja:

Logor strave

- Đura je bio glavni u policiji u Sisku. Kad su me zavrtili, neka dvojica njegovih su mi rekla: „Ovde ti zato što je Đura tako nekad“. U policiji je bila i neka ženaka, plavkica, na zrem imena jer su se oni međusobno oslovljavali sa „kuma“, „kuma“ ili „gospođino“, ona me je šamerala i bacala na pod - kaže starica. Nakon 11 dana u Šalazari, gde je držana sa drugim Srbima, koji su, kako svedoči, ležali po podu ispod ribara na vojnim čaradama, prebačena je u logor Remetinec.

- Tek tamo su nastale strahote. Jedan vojnik je imao upaljač, kojim je htio da pali oči, a drugi, a nožem, rekao je da on seče uši - priča se Pantelija i dodaje da će, ako je budu pozvali da svedoči, oči i ispriču kakav je pakao preživjela.

Đura je glavni krivac

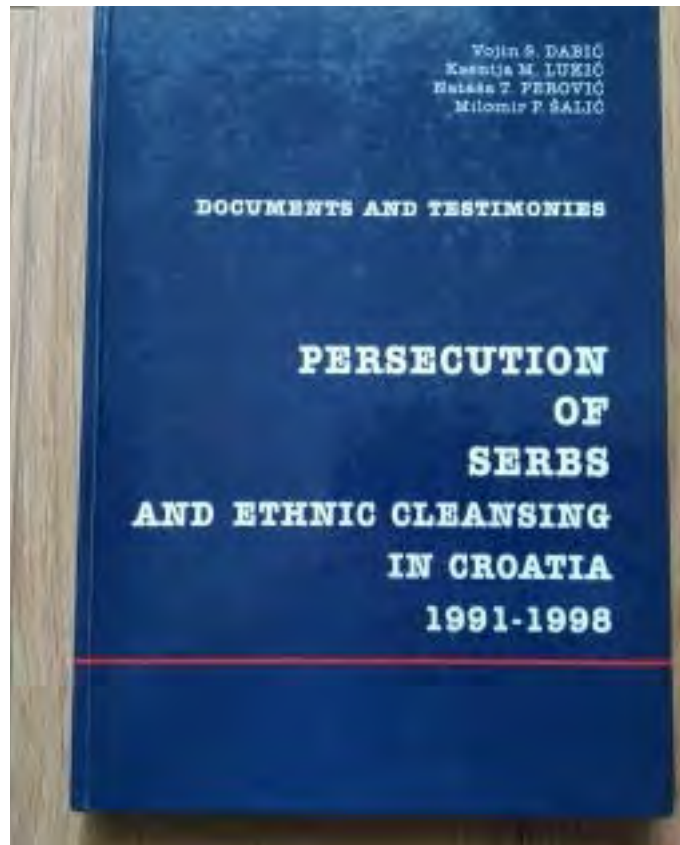
Pantelija Zec ka, nakon pet i po meseci provedenih u logoru, sporazijala duže od mesec dana od mučenja.

- neuhvatljivosti i strahu, koje je preživjela. Šta, koga je imao u šutnju u kom je držana vođa za bebu, danas živi u Kraljevu, oženjen je. Ona je u Banjaluci. Odmisla mučenja Đuri Brodarca.

- Sedam je to bilo strašno, onog čoveka. Eto, vođa, sad je posrtao. Ma, on je glavni krivac - kaže Pantelija.

Vreći: Starica. Preživjela sam pakao Đure Brodarca.

КЕРЕСТИНАЦ - МАРИЈАНА МАРИЋ

МАРИЈАНА, Радојке, МАРИЋ

Доц. Но Ф ВИИИ-3

Београд, Април 12, 1993.

Маријана Марић, српкиња из Церничке Шуметлице, говори о својим патњама у Хрватским логорима за Србе Реметинац и Керестинац, гдје је била мучена и силована. У њеној изјави она говори о ономе што се дешавало њеној фамилији и Српском живљу у њеном селу.

Маријана (Радојка) Марић, српкиња, рођења 03. јуна 1968. у Новој Градишци, са пребивалиштем у Шуметлици Церничкој, у Републици Хрватској, тренутно смјештена у Београду, Република Србија

СВЈЕДОЧЕЊЕ

Шуметлица Церничка је била етнички чисто српско село са око стотињак кућа, окружено хрватским селима. Због те ситуације, и због тога што је било настањено већином са старим људима,

село никад није било војна претња новооснованој хрватској власти нити се супротстављало хрватској војсци. Збор народне гарде РХ дошао је у село 29. октобра 1991. и поставио своју базу, која је служила као упориште у борбама против Срба који су се налазили на планини Папук. Срби из Шуметлице њих су знали само по пљачкашким и убилачким походима. Већ у новембру 1991. , након доласка хрватске војске, већина Срба је напустила село. Углавном су пребјегли у Босну преко Нове Градишке. Њихове куће је, одмах након њихова одласка, опљачкала хрватска војска. Почетком 1992. минирали су и уништили 27 кућа. Неколицина преосталих Срба није имала дозволу да напусти село, морали су се јављати три пута дневно хрватској полицији.

Прво велико злостављање Срба почело је када су дошли у село припадници 108. батаљона ЗНГ из Славонског брода, Прво је ухапшен Славко Живковић, а одмах након тога, 26. новембра 1991. ухапшени су такође и Вељко Додиковић и Миленко Вучетић. Једног дана су све српске куће у селу биле претражене. 30. новембра 1991. велики број срба је приведен на испитивања. Ово хапшење је било сигнал преосталим наивним Србима да овдје више немају шта да траже и да име је боље да напусте своје властите домове у РХ. Тако је група од њих 10 (8 мушкараца и двије жене) 01. децембра 1991. покушала да крене у Босну преко Псуња (што је иначе био једини пут из села који није водио кроз хрватка села). Али у шуми, изнад села Подвршки, упали су у засједу коју су им поставили Хрватски војници. Вељко Додиковић (1950) је убијен на лицу мјеста. Хрватски војник који га је убио иронично је објаснио присутним људима “видјели сте хтео је побијећи”. Рано ујутро 01. децембра 1991. Хрватски војници такође су убили Милу Дрековића (рођеног 1927) и његову жену Марицу Дрековић (рођена 1935) које су такође имала намјеру да напусте село. Тијела свих убијених људи су донешена у село и сахрањена су на гробљу у селу. Хрватски војници нагурали су шестеро њих у ауто Хрватске војске и одвели су их у Нову Градишку у полицију. Једини који је успио да им побјегне је (све ово се дешавало 01. децембра око 05.00) био је Миленко Вучетић. Он се сакрио у неку мочвару и крио се по

жбуњу цијели дан, након тога је тумарао шумом неколико дана и око 04. децембра 1991. успио је да дође у Шуметлицу Церничку непримјећен. Српкиња Јулијана Протић сакрила га је у свој сеник, она није напустила село јер је хтијела да сачува од пљачке куће свога сина и кћерке. Док сам била у Шуметлици, чула сам од моје мајке, а касније у Београду и од других мјештана (који су већином завршили у Србији) о убиствима још неких сељана српске националности.

Угрешић Јула (1918.) је убијена у својој кући. Убили су је припадници Хрватске војске, њено тијело је откривено 07. јануара 1992.

Протић Зорка (1912.), рођена у Баћину, тешко је повређена крајем фебруара 1992. Повредили су је припадници хрватске војске у кући Милке Наранцић, кбр. 95 у Шуметлици Церничкој. Комшиница Јула Цревар позвала је хитну и Зорка Протић је превежена у болницу у Новој Градишци гдје је преминула након неколико дана од посљедица повреда. Сахрањена је на гробљу у Новој Градичци.

Батић Бошко (рођен око 1932.) убијен испред своје куће у Шуметлици Церничкој у јануару 1992. сарањен је на сеоском гробљу.

Матијевић Маријан (рођен око 1967.) његова мајка била је хрватица, а отац србин, из Шуметлице Церничке. Нестао је почетком 1992. а нађен је мртав у марту 1992. у близини железничке станице у Славонском броду. Идентификован је на основу докумената нађених код њега. Хрватски војници нису дали његовој породици да га сахране у Шуметлици Церничкој него наводно на градском гробљу у Новој Градишци.

Славујевић Петра (рођен око 1905.), српкиња из Церничке шуметлице. Задављена је у љето 1992. на дијелу земље који је она обрађивала на сеоском имању. Убио ју је припадник хрватске војске из Шуметлице Церничке, који јој је и раније претио. Сахрањена је на сеоском гробљу.

Миличевић Марко, србин, рођен 1927., из Шуметлице Церничке. Нестао је негдје 11. јуна 1992., и неколико дана касније нађен је мртав недалеко од своје куће. Он је био ратни инвалид, десна нога му је била анпутирана испод колена. Након што је његово тијело пронађено хрватске власти дуго нису дале да се тијело покопа тако да је сахрањен тек 29. јуна 1992.

Маринковић Цвјетко (рођен око 1934.), руководилац огледног салона “Шипада” у Новој Градишци, рођен у Вишеграду, убијен је почетком октобра 1992 у Шуметлици. Његово мртво тијело нашли су сељани у јарку у близини куће. Убрзо након што су га убили Хрвати су запалили његову кућу.

Ја и моја породица, такође смо доживјела стравичне патње, у току овога рата. Моја мајка Радојка је била дуго заослена у Градској скупштини у Новој Градишци. 8. августа 1992. добила је отказ а други посао није могла добити јер је српкиња. Студирала сам новинарство у Загребу до 1991., али у јесен 1991 пребацила сам се на студиј у Београду, до краја ми је остало само неколико испита. Мој брат Небојша Марић био је у Београду у војној школи (на завршној години). Како смо живјели у различитим дјеловима земље са мајком смо се чули углавном телефоном. Моја мајка би говорила да је у Шуметлици све мирно и да не треба ништа да се плашимо, али по њеном гласу сам осигјетила да то није истина. У септембру 1991. отишла сам кући да је посијетим. Тамо сам провела неколико дана и све се чинило у реду. Све до 01. октобра, када је мајка отишла до града и није се вратила. Отишла сам до полицијске станице у Новој Градишци да пријавим њен нестанак и одмах сам ухапшена. Хрватски полицајац одвео ме је у полицијски затвор у Новој Градишци, гдје је била заробљена и моја мајка. Тамо смо лежале у затвору 17 дана. Повремено смо одвођење на испитивања и обе смо вербално малтретиране, Хрватски војници и полицајци су редовно претили да ће нас побити, али нису нас тукли. Са нама у затвору било је још неколико људи, углавном старијих мушкараца, али међу затворе Марницима могла сам да препознам само бившег полицајца из Нове Градишке, Ранка Љушића, не знам шта се са њим десило касније.

Након што сам пуштена из затвора, моја мајка је спаковала моје ствари и 28. октобра 1991., преко Босне отишла сам у Београд, а она је остала у селу. Шестог новембра 1991. поново је била ухапшена и оптужена да је српска шпијунка, али је ослобођена следећег јутра. Након тога није више била хапшена али је и даље одвођена на информативне разговоре. Нажалост, моја мајка није хтијела да напусти кућу, него је била чврста у својој намјераи да у њој, упркос Хрватским притисцима, остане. У љето 1992., након што сам

положила неке испите у Београду, кренула сам да посијетим своју мајку у Шуметлици, мислила сам да је рат завршен и да ће се све полако смирити. Након неколико дана 19. јуна 1992. науражани гардисти упали су у нашу кућу и одвели су нас у војни затвор у Новој Градишци. Поново смо испитивани и поново су нам пријетили да ће нас побити. Четири дана касније, 23. јуна 1992, пребачени смо у полицијски ауто и одведени у логор за србе у Реметинцу у близини Загреба. Биле смо смјештене у Сектору 9. Ја сам била заточена у соби број 108 са још три дјевојке. Оптужена сам за оружану побуну против Републике Хрватске, а мајка за шпијунажу. Оптужнице су наравно биле намјештене. Јаи дјевојке које су дјелиле моју хелију (њихова имена нећу да поменем, пошто мислим да на то немама право, нека оне саме одлуче да ли желе да говоре о својим патањама) свакодневно смо пребијане, тучене и сексуално злостављане. Не знам шта су хрвати радили мојој мајци, јер никада, ни ја ни она, нисмо могле снаге да о томе причамо. Ако мајка хоће нека исприча оно што јој се десило, ја не могу говорити у њено име.

Након 14 дана злостављања у Реметинцу, 07. јула 1992., мајка и ја смо пребачена у злогласни Керестинац, логор за Србе. Моја мајка је поново бачена у самицу, а ја у собу са шест девојака, свакодневно смо злостављане тучене и силоване. Хрватски војници су нас понижавали на сваки могоћи начин. У кампу је било јако пуно мушкараца разних годишта, али је такође било и много жена. Најгоре од свих прошла је Ш.Д. , српкиња из Београда, која је била медицинска сестра, а која је ухапшена током напада на Машићку Шаговину, 19. децембра 1991. Њу су стравично Малтретирали хрватски војници и полицајци – пред нама свима објесили су је на неку куку на зиду и тукли је, одводили су је је у тзв. фото хелију и тукли је док се не онесвјести, кад би се онесвјестила поливали би је водом да је поврате па би је опет тукли.

Мајка и ја са још 8 жена из Керестинца, размјењене смо у Неметину 14. августа, 1992. Размјенили су нас за хрватске војнике. Сазнала сма да су међу њима били и ратни злочинци који су убијали и мучили Србе у Вуковару. У почетку сам била сретна што сам ослобођена али касније би се питала да ли је моја слобода исувише коштала.

Наше породично страдање није завршило

са хрватским логорима, мајка и ја смо сазнале да мој брат Небојша Марић (рођен 12. септембра 1972.) када је чуо да смо нас две ухапшене, некако дошао до Шуметлице да види шта нам се то догодило. Неки кажу да је био и у Загребу, али никада нећу сазнати да ли је успио доћи до куће. Само знам да је његово тијело простријељено метком нађено у јарку недалеко од наше куће у Шуметлици 23. јуна 1992. Не знам ко га је и зашто убио. Само могу да закључим на основу онога што сам чула од других људи, да је сахрањен на сеоском гробљу, и да га је сахранио наш комшија Хрват Јошко Милак. Не зна да ли је његов гроб означен крстом или на неки други начин. Након онога што нам се десило у Хрватској, ни ја ни мајка не идемо више тамо, тако да нисмо посијетиле његов гроб.

Хрвати су ме протијерали из моје куће, узели ми све што сам имала у животу, сву срећу и сам живот, чак су ми одузели и право да посјетим гроб мога брата. За њих нема никакве казне, могу само да се надам да ће сада кад тамо више нема Срба увидјети да нису њима Срби проблем него да су сами себи проблем. И надам се да ће једног дана када схвате шта су урадили, нарочито нама Србима, њхове ноћне море бити горе од оних које сам ја имала у њиховим логорима и које проживљавама и дан данас у овој мојој избјегличкој самоћи.

Београд, 12. април 1993.

Изјаву узела : Ксенија Лукић

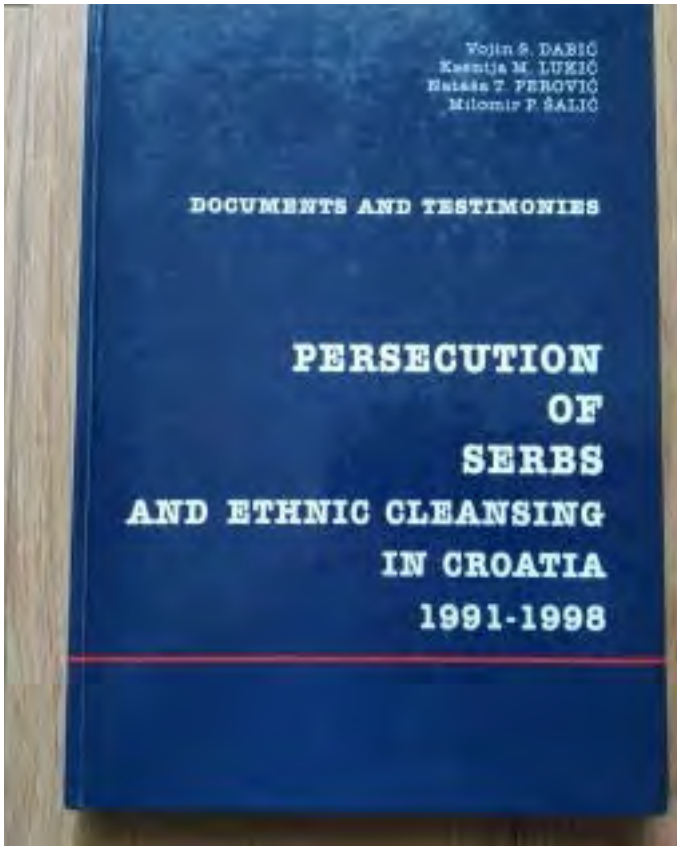
Изјаву дала: Маријана Марић

СЦИЦ, документи о ратним злочинима Но. А-45-7

Усљед нервног слома, који је проситекао као посљедица тортуре у хрватским камповима, Маријана Марић је починила самоубиство 16. маја 1993. Скочила је са Панчевачког моста у Београду и утопила се у Дунаву.

Биљешка Ксеније Лукић

КЕРЕСТИНАЦ - СЛУЧАЈ М.Д.

М.Д.

Доц. Но Ф-ВИИИ-4

Окучани, Јануар 10, 1994

М.Д. српкиња, свједочила је са заштићеним идентитетом, свједочила је како је била мучеа и сексуално злостављана у импровизаном затвору у Новској и Бјеловару од 11. децембра 1991. до 11. фебруара 1992.. Заједно са њом у затвору су били њена мајак и двоје мале дјеце.

М.Д. Српкиња, рођена 1954. становала у Новској, РХ, Сада у РСК дала је Српском сабору, под заштићеним идентитетом, следеће сведочење:

СВЈЕДОЧЕЊЕ

Дана 11. децембра 1991. на путу између села Рајичићи и Рађеновац, заустављен је наш ауто и мене су ухапсили припадници ЗНГ. Заједно са мном ухапсили су и моју мајку З.Л. (1933) сина В.Д. (1972.) и кћерку Ј.Д. (1978.). Само десетак минута пре него што смо ми ухапшени, 11. децембра 1991., а како сам касније сазнала,

хрватски војници убили су мога супруга О.Д. (1952) на путу за Рајачиће. У време хапшења нисмо знали за његову смрт.

Одведени смо у Новску, у затвор који су дражали припадници Збора народне гарде. Тамо смо раздвојени: мој син је одведен на једну страну, међу заробљене мушкарце, док смо ја, моја кћерка и мајка закључане заједно у једну ћелију привременог војног затвора у Новској. Нас три смо биле једине жене у том затвору јер је то био војни затвор и не знам да ли је осим нас у том затвору било других цивила.

Тукли су нас, мучили и злостављали. Ја сам мучена и сексуално злостављана свакодневно, а колико ја знам моја кћерка и мајке нису сексуално злостављање. Оне су тучене, провоциране и извођене на лажне егзекуције, гурали су им пиштоље у уста и онда би опалили (пиштољи су били без муниције). Преживјели су праву психослошку тортуру. Моја мајка и дјеца били су присиљени гледати док су мене силовали хрватски војници и док су надамном вршили сексуалне егзебиције.

У том затвору, ја сам силована изван ћелије у коју смо били затворени, јер је ћелија била исувише мала. Неколико пута, одвели би ме изван затвора, до положаја хрватске војске и тамо ме мучили и силовали. Чешће ме је силовало и сексуално узнемиравало неколико припадника хрватке војске, узнемиравали су ме у свако доба и дана и ноћи, кад год би им се прохтијело. Многе од њих сам знала из виђења, сви су били између 20 до 25 година. Између оних који су ме чешће силовали и сексуално злостављали препознала сам Ивицу Цибана из Новске, Далибора Шустерића званог “Шуцо” из Старог Грабовца и Франца Аршулчића званог “Ханс” из Старог села. Имена других не знам, али би их у свако доба могла препознати. Како сам се увијек борила и опирала, пре сваког чина силовања сам добрано претучена, тако да сам током цијелог боравка у затворау била модра и крвава. Силовали би ме док се не онесвјетим, силили ме на орални сех, и друге перверзије, гурали су своје руке и врхове пушака у моју вагину и радили су ми још много других ствари. Не могу све ни да причам то је напосто ужасно.

Али оно што ме је највише дотукло јесте када

су ме силовали пред мајком и мојој дјецом. Мога сина су дивлајчки тукли док су мене силовали. Замислите само не можете ништа да учините, јер су на вама, а не знате да ли ће ваш син преживејти. Понекад би ме голу одводили да видим сина, он би лежао полумртав у локви властите крви тешко дишући а ја нисам смијела ни да га дотакне да видим да ли је жив. Замислите тај осијећај. Само мајке могу да схвате о чему причам, нико више. То је неподношљиво. Сав мој бол чинио се ништавним према његовом. А они су га тукли без милости, тјерали су и друге затворенике да га туку, од батина пукла му је и бубна опна. Мој син више никад неће ништа чути на десно уво. То је ужасно, ужасно..

Било је грозно видјети престарвљен поглед моје кћери када су нас извели као да кажемо једни другима “последње збогом”. Њој су рекли да ће ме убити после тог сусрета а мени да ће њу убити. Како да вам опишем та осијећања? То је просто немогуће и тај ужас може само мајка осијетити. Наглашавам да сав тај период заробљеништва, прво у Новској а касње у Бјеловару, ниједном нас нису посијетили представници Црвеног крста или посматрачи ЕЕЦ.

Деветог јанура 1992., ја. моја мајка и дјеца пребачени смо у затвор у Бјеловару, који је био смјештен у локалну касарну. Тамо се тортура наставила. Хрватски војници су ми претили да ће силовати моју кћерку, да ће је убити и да ће ми убити и мајку и сина. Мог сина су присили да прогута сребрни новчић, Остали смо у Бјеловару до размјене.

Размјењена сам заједно са мојој дјецом и мајком 11. фебруара 1992. За нас су Хрвати добили своје војнике натрага. Зашто? Сви ти хравтски војници сада поносито ходају и причају о својим “херојским дјелима”. Ко зна кога сада силују и сексуално злостављају, ко зна којим све мајкама прете смрћу њихове дјеце, и доводе им ћерке на “задњи сусрет” пре него их убију. Ко зна колико је мајки преживјело оно што сам је прошла. Боже тако је тешко причати о томе свему. Моја фамилија је растурена. Хрвати су убили мога

мужа, убили су и мене, готово су скроз психички уништили – оно једино што ми је преостало-моју дјецу. Моја кћерка углавном ћути, понекад плане без повода, понашање јој је скроз непредвидиво. Мој син је отишао од нас и покушава да заснује своју породицу али његове очи су испуњене дубоком непремостивом тугом, сломили су га тим батинама, ребра су му неправилно срасла, има јаке главобоље и трагови батинања су још увијек видљиви на његовој глави. Обоје и В.Д. и Ј.Д. су били присиљени да виде ста се мени догађало, ни они ни ја не знамо како да наставимо да живимо након тога. Два пута сам покушала да се убијем и два пута сам спречена у томе. Ја заиста не знам како да наставим живот након свега што ми се десило.

Крајем марта 1992. имала сам абортус у четвртом мјесецу трудноце. Остала сам у затвору у другом стању. Сада имам озбиљне психичке проблеме. Будим се ноћу у паници да неко хоће да науди мојој дјечи, за себе се више ни не бојим само за њих. Добијам неку терапију, али се ништа не мјења на боље. Мој менстрални циклус је озбиљно поремећен, појављује се у интервалима од 3 до 7 месеци, сада га нисам имала већ 5 мјесеци. Свакодневно ме боле глава и стомак. Ко ми може помоћи? и како, кад сјећања не могу да се избришу? А она боле више од свега.

Од децембра 1991. остала сам без супруга и без примања. Радим пола радног времена као куварица. Тамо као радим, мада сам углавном на боловању. Не знам када ћу бити у стању да радим и живим нормално. Чини ми се никад више.

Окучани, 10. јануар 1994.

Изјаву узела

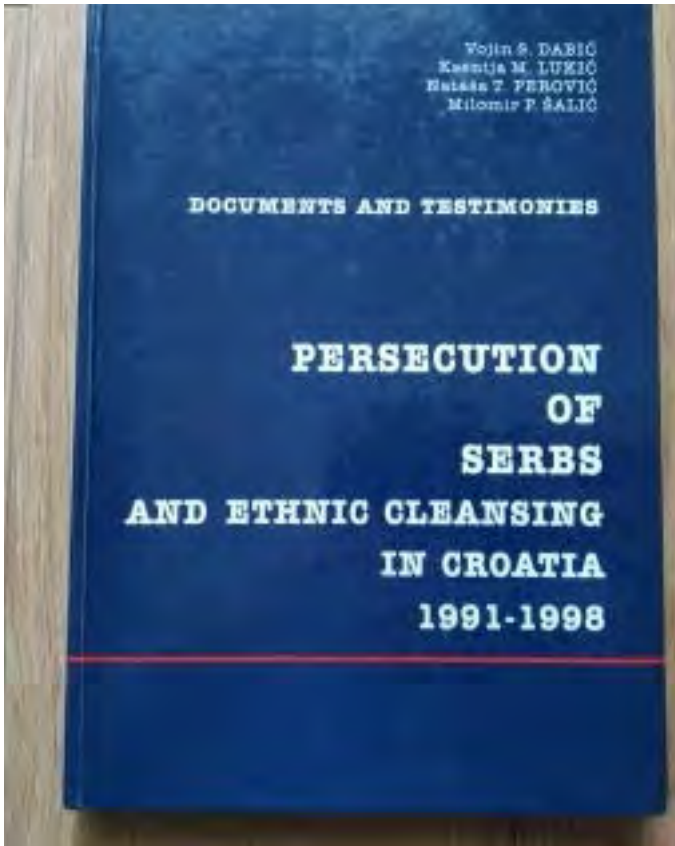
Ксенија Лукић

Изјаву дала

М.Д.

СЦИЦ, документи о ратним злочинима Но. А-47-3

КЕРЕСТИНАЦ - СЛУЧАЈ В.Т.

Доц. Но. Ф ВИИИ-1

В.Т.

Београд, 13. Фебруар 1993.

В.Т., Српкиња, свједочила је под заштићеним идентитетом, свједочила је о свом хапшењу и тортури коју је прошла у логору Керестинац, гдје је заједно са десетак других жена, мучена и сексуално злостављана од почетка јануара до краја априла 1992.

В.Т. Српкиња, рођена 1938, становала је у Сиску, Република Хрватска, сада живи у Републици Српској, дала је Српском сабору у Београду, под заштићеним идентитетом следећу изјаву:

СВЈЕДОЧЕЊЕ

Неколико година сам радила у државном предузећу у Сиску, као чистачица у административној згради. Када је 1991. проглашена независност Републике Хрватске,

била сам пребачена на тежи и мање плаћен посао. Вјерујем да сам деградирана због националне припадности, јер је Хрватица заузела моје радно мјесто. Остале раднице Српске националности су такође пребациване на горе послове, а на концу би били и отпуштани. Њихова радна мјеста добијеле су Хрватице.

Хрватице које су ту радиле константно су нас провоцирале и говориле нам да су оне у својој земљи и да се ми Срби морамо иселити из “суверне Хрватске”.

Ухапшена сам на послу 7. јануара 1992. године. Хрватски полицајци Ивица КЕЛАВИЋ и Ивица КРНЕЦ пришли су ми и рекли да их слједим. Обојица су хрвати из Гладова и дути низ година су се дружили са мојим сином. Осијећала сам се непријатно, јер је Ивица Крнец, неколико дана раније напао моју 17.-то годишњу кћер Д.Т на улици, у Сиску. Питао је гдје је и зашто се на да видјети по граду, онда се распитивао за брата јој С.Т. Она је рекла да су обоје у Босни. Наиме, бојећи се да ће бити малтретирани, што је била честа појава 1990. и 1991. у Сиску, послала сам их код моје породице у Босну. Ја сам остала у Сиску надајући се да неће доћи до рата између Срба и Хрвата. Моја кћерка је дошла кући сва у сузама и била је јако уплашена.

Келавић и Крнец док су ме приводили рекли су ми да ме воде у полицијску станицу у Сиску да дам изјаву. Мислила сам да је то у вези са пљачком која се десила у мојој кући. Наиме, провела сам новогодишње празнике 1991/1992 са својом дјецом и када сам се вратила затекла сам све испретурано и поломљено. А на улазу је био окачен папир “Нема уласка четницима! За вас овдје нема живота! Масакрираће вас и мучити усташка гарда.” Сличне поруке су биле исписане и по зидовима по цијелој кући, кућа је била изврнута наопачке, а ТВ, видео рекордер, постељина, ћебад и све што је било од икакве вредности украдено је. Мој комшија С.П., Србин након сличних претњи, напустио је Сисак у јуну 1991. а у његову кућу уселио се хрватски војник. Пријавила сам провалу хрватској полицији али нико није ништа учинио по том питању. Зато сам мислила да ме воде у полицију да дам изјаву поводом те провале.

Када смо дошли у полицијску станицу у Сиску, хрватски полицајац ме је питао зашто сам пре нове године ишла у Босну, гдје сам била када је кућа обијена, итд. Рекла сам им да сам била у посјети мојој дјечи у Приједору, јер је тамо моја кћерка ишла у школу а мој син је покушавао да нађе посао у Босни. Такође сам рекла да је мој син хтио да се прикључи ЗНГ-ама да постане хрватски војник, али да је одбијен јер је Србин. Након испитивања у полицијској станици у Сиску полицајац ме је одвео у главни штаб ЗНГ у Сиску, који је био смјештен у згради која је накада била у власништву ЈНА.

Након испитивања у Главном штабу, била сам затворена у згради која је накада била складиште ЈНА. Са мном у ћелији биле су С.Б., Д.П и још две жене. Ниједна није знала зашто смо тачно ухапшене. Све смо биле јако уплашене. Одатле смо одвежене у жељезару где смо држане три дана. Нисмо биле тучене, али су хрватски полицајци лупали по нашим прозорима, викали да нас треба побити, пресећи нам вратове, да нећемо дочекати јутро и сличне ствари. Биле смо врло уплашене. Ја сам се нарочито бојала за моју кћерку, која је дошла са мном из Приједора да проведемо заједно зимски распуст у сиску, и није се још вратила у Босну.

Из Жељезаре смо одведене у Логор за Србе, Керестинац, у близини Загреба. У Керестинцу смо смјештени у оставама, које су некада припадале ЈНА. Своју ћелију сам дјелила са још двадесет других жена. Међу њима биле су А.Ђ. (стара око 40 година) из Приједора, Н.П (рођена 1948.) и С.Ч. (стара око 40 година) из Двора на Уни, која је већ била у логору када смо ми стигли. Оне су константно тучене, злостављане и силоване јер су наводно кувале ручкове за српску војску. На крају су Н.П. и С.Ч. скроз полудјеле. Давани су им електрични шокови, тако да су имале пликове по врату, грудима, леђима и рукама, а током сваке тортуре стављали су им пластичне вреће на главе и тако их гушили. Када су Н.П и С.Ч остале трудне, чувари су их негдје одвели. Касније смо сазнали да су размјењене.

Још једна цимерка у ћелији била је хрватица Д.Н. (стара око 40 година) која је ухапшена у Костајници, а која је била удата за Србина. Она је била затворена са нама али према њој нису тако поступали – чак су јој давали колаче и чоколаде. Она је имала пиџаму, тренерку и патике, док смо

ми остали све време били у одјећи у којој смо и ухапшени, нисмо имали никаву пресвлаку. Чувар би знао рећи : “Ми чувамо наше згодне дјевојке да видимо да ли ће их доћи потражити неки четник.” Никада нам није помагала, нити је са нама дјелила ишта од онога што је добијала. Она је преносила хрватским чуварима оно што ми говоримо у ћелији, за шта смо ми касније добијали батине.

Са нама у ћелији била је Б.О. (стара око 46 година) која прије радила у маркету у Сиску и која је ухапшена на свом радном мјесту. Била је силована. Изгубила је доста кила у логору. Пребијана је као и ми остале, и давали су јој електричне шокове. Док је извођена напоље, чувар јој је добацио “Б. сад ћеш га добити”. Била је веома тиха и плакала је тихо све време. Остала је у Керестинцу и након што сам је размјењена.

Моја комшиница, српкиња, М.Ш. (рођена 1939. или 1940.) и Т.П (стара око 60 година) су такође биле у логору. Т.П. сам знала само из виђења, чистила је улице, била је неписмена и ментално заостала. Стално је тучена. Колико ја знам ни М.Ш. ни Т.П. нису силоване од стране хрватских војника и полицајаца, али су их присиљавали на орални секс.

Три мјесеца након мог хапшења, у априлу 1992. године, моја бивша комшиница М.К., Српкиња, рођена 1944. године, доведена је у логор. Од ње сам сазнала да моје кћерка Д.Т. није ни силована ни убијена, како су ми говорили хрватки војници, него да је отишла у Приједор. М.К. је имала рођаке на Банији у селу Жировац, које је онда било у РСК, и отишла им је у посјету. Хрвати су ово сазнали, и ухапсили је када се вратила, испитивали су је у полицијској станици у Сиску, и довели је у логор Керестинац. Тукли су је, давали јој електричне шокове и мучили је. Она је остала у логору и након мог одласка.

Још једна жена, Е.М. (стара око 68 година) рођена у Србији, прва жена варилац у Сисачкој жељезари она је такође остала у логору након мене. К.Р. (стара око 36 година), такође је била са нама у ћелији, док је њен муж Ј.Р. био заточен у мушком дјелу логора. К.Р. је константно извођена на силовање, али није остала у другом стању. Мање је тучена од нас осталих.

Чувари у логору тукли су нас сваки дан. Прво би тукли мушкарце па затим жене. Скоро свако вече, од поноћи па до око четири ујутро прво

би ишли на “логорки плес”. Чувари су нас тјерали да играмо једни са другима док не изгубимо свјест. Током прва два сата логорског плеса мушкарци би били голи од струка нагоре, а жена од струка надоле. Након два сата би се мјењали и онда ми мушкарци били голи од струка на доле а жене од струка на горе. Хрвати су у овоме много уживали. Након плеса следио би “ледени туш”. Одвели би нас у просторије са тушевима. Били смо присиљени да се свучемо до гола и припадници ЗНГ би нам се смијали и гледали да ли смо довољно истучени. Прво би нас полиљевали ледено хладном водом – ово се дешавло током јануара, фебруара и марта – онад би пустили врелу воду. Хрвати су често издвајали по једног мушкарца затвореника, он би онда добио највише батина, умотали би га у ћебе и онда би наредили осталима да га вуку и да са њим бришу под. Сваку ноћ врисци су одзвњали ходником. Тукли су нас врећама напуњеним пјеском, боксерима, војним чизмама и палицама.

Често су ме затварали у “црну собу”. То је била соба обојено у црно, без прозора, са зидовима умрљаним крвљу од претучених Срба. Био нас је страх на сам помен ове собе, а камоли од уласка у њу. Присили су ме да лижем крв са зидова. У тој “црној соби” су нас испитивали и тукли. Хрватски војници су обично играли неке игрице, подјелили би се у три групе, први би били обучени у униформе ХОС-а, друга тројица у униформе ЗНГ, а трећа група у хрватске полицајце, у камуфлажна одијела са бијелим појасевима. Такмичили би се ко ће више да нас туче. Најгоре од свега било је то што би ми цијели дан радили тешке физичке послове око логора и војних барака и онда касније, гладни и жедни, били би мучени и тучени до раног јутра.

Хрватски војници и чувари су млађе жене силовали готово сваки дан, а своје перверзије са нама старијим женама су задовољавали на разне друге начине: гурали су нам пиштоље у вагине, онда у уста и то би радили док не би прокрвариле. Током ове тортуре обичавали су да нас питају да ли желимо да нам пуцају у вагину. Молила сам чувара да ме убије, јер сам хтијела да оконча ове патње. Понекад би повукли окидач, али пиштољ би био празан.

Ми старије жене, смо често након хладно врелог туша одвођене у халу логора. Поредали би нас са једне стране, комплетно голе, а са друге стране поредали би мушкарце који су из других

логора довођени ту ради размјене. У Керестинцу би их тукли хрватски војници све док их на крају не размјене. Често су то били старији мушкарци, који су ухапшени као цивили. Они би такође били голи а чувари су их присиљавали да мастурбирају и ејакулирају. Они који то нису били у стању, а ту је било и људи старих преко 70 година, пребијани су. Када ми се ово мучење завршило, одводили би мушкарце а ми смо морале да чистимо и лижемо под. Н.П. и С.Ч. су нам причале да је било ситуација када су мушкарци, затвореници били присиљени да силују затворенице.

Најгори третман смо имали од војника које су обично звали један другога по надимцима: један је био “Доктор” а друг је био Виктор звани “Дуги”, а био је и један проћелав чији надимак не знам. Групе хрватских војника стално су долазиле у Керестинац како би нас мучили и силовали онда би одлазили. Ушла би ова тројица а за њима би ишли и остали који су се драли “Кога ћемо да тучемо? види ове четнике, хоћемо ли да им сјечемо вратове!” . Крв би нам се ледила у венама. Долазили би једни за другима а ми смо се осиијећали тако грозно. Нисмо имали ништа чиме би се могли убити.

Од свих старијих жена Е.М. је имала најмање среће. Једном су нас упитали коме треба гинеколог, она се јавила јер је била у стравичном стању након батинања. “Прегледавао” ју је хрватски војник звани “Доктор”, који је постао познат јер је тукао затворенике док им бубрези не отпадну.

Највише батина добила је С.Ш. (рођена 1939) која је мало пре него је ухапшена била у Београду у посјету рођацима, а Хрвати су то сазнали. Један од комшија Хрвата пријавио је хрватском полицајцу да је она рекла”Истина мора изаћи ван, људи ће сазнати о логорима у којима се муче Срби”. Због овога је она тучена скоро до смрти. Била је сва црна од претрпљених удараца. Тукли су је тако јако да је цијели камп одзвњао од удараца упућених њој. Након што су је бацили натраг у ћелију, сву претучену, дошао је још један чувар и везао јој преко главе пластичну врећицу тако да није могла да дише, одвео је поново у “црну собу” и поново је малтеретирао. Ово се стално понављало. Такође су јој пуштали електричне шокове тако да је преко цијелог тијела имала велике тамне модрице. Не знам како је та жена преживјела.

Мушкарци су трпјели још горе батине:

једног од њих су звали “четнички командир”. Био је то човијек од 60-так година, добијао је електро шокове, палили су га са заваривачем, и тешко повређивали на разне начине. Неко ко се звао Д., из Сиска и ко је био ожењен Хрватицом, женом која је радила као шеф станице, њега су ножем сјекли по грудима и стомаку, имао је велике ране од ноже и маснице од давлeња, и био је сав модар од примљених удараца. Ј.Р. (стар око 57 година) кога су звали “Мајка” зато што је он стално одговарао “Мајко, ја то нисам учинио”. Стравично су га тукли.Он је ухапшен када је дошао у Сисак да подигне своју пензију. Често су га вјешали на куке и тукли га врећама пјеска. Он је био сав плав и натечен од удараца, изгледао је заиста грозно.

Нијенам било дозвољено да комуницирамо једни са другима, повремено би размјенили по коју ријеч само када би напољу чистили око логора. Тако сам сазнала од једног старијег човијека да је (стар 72 године) да је ухапшен док је хранио своју стоку у Гладову, околица Сисака. Он је такође био стравично претучен, иако он није ништа учинио. Била је довољна чињеница да је Србин.

Почетком фебруара 1992. логор су посијетили представници Међународног црвеног крста. Хрвати су од њих сакрили С.Ч., Н.П, С.Б., и П. Дј. Мало пре доласка ових представника оне су изведене и одведене негдје, вратили су их 5 сати касније плаве и преплашене , тресле су се цијелим тијелом. Затражиле су чај, али га никад нису добиле. Од њих смо сазнале да су биле затворен у собу која је била екстремно хладна, како их представници МКЦК не би видјели. Мало пре доласка представника МКЦК, чувари су у нашу собу доњели кревете са чистим бијелим постељинама, и ми смо легле на њих. Чим су представници отишли, кревети су нам одузети. Када су одвели горе поменуте жене да их сакрију, нама су запретили да ће нас мучити још и више ако икоме кажемо за њих. Мене је “Доктор” ударио његовим пиштољем у око, тако да ми је поцепао кожу и направио велику модрицу, прдставницима МКЦК нисам смијела ништа рећи јер сам се бојала да би то могло доћи до Хрвата. Нико од нас није ништа рекао предстаницима МКЦК тако да су Хрвати били сретни. Рекли су нам да имају своје информере свугдје и да ће живог одерати онога ко каже било шта.

Била сам размјењена у априлу 1992. у мјесту

у којем никад раније нисам била. Пре размјене затвореници из Осијека су доведени у Керестинац и ту су били испитивани и тучени. Били смо размјењени, нас 40 измрцварених и претучених из Керестинца за 390 хрватских војника. Читали су наша имена са папира, један затвореник из Керестинца је размјењен за 9 хрватских војника. Док су пролазили поред нас, хрватски војници су нам викали: “Шта су ове вјештице учиниле? Гледајте још увијек имају уши! И још увијек имају очи! Шта су ови наши овдје радили? Да сте дошли у наше руке добили би што заслужујете. Извадили би вам очи и одсјекли уши, наше руксакe би напунили са вашим прстима.” Када сам отишла на српску страну, била сам скроз изbezумљена и константно сам плакала. Смешно је што су хрватки војници размјењени за нас, старе и измучене жене. Од мучења кроз која сам прошла нисам могла да ходам, док су ти хрватски младићи ходали нормално и претили нам.

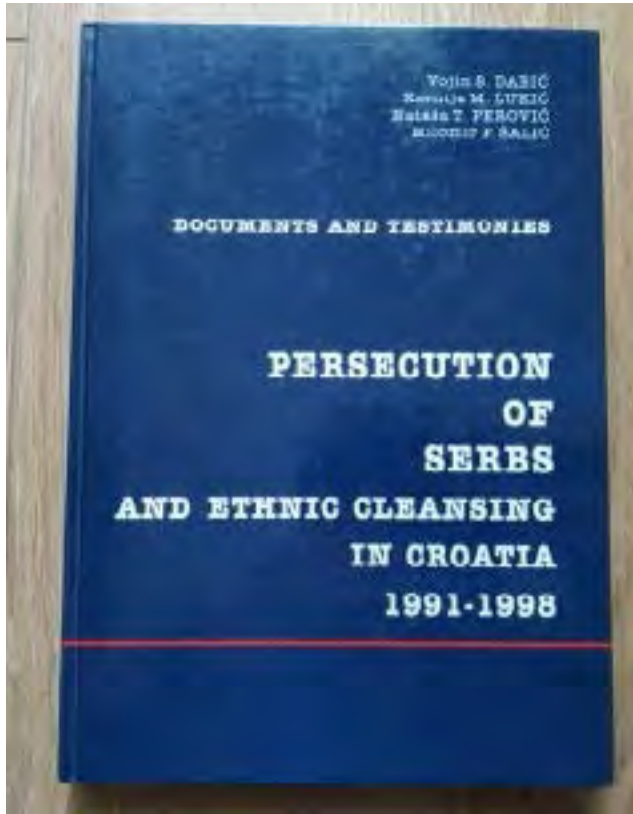
Иза мене у логору су остали М.Ш., Е.М., Т.П., Д.Н., Б.О., М.К. и још три жене чији имена се не могу сјетити. С.Б. и С.Ч. су размјењен у мањој размјени која је била прије моје, јер су биле у таквом очајнмом стању да су Хрвати мислили да ће им умрети. На С.Б. су се отварале живе ране, па су је се брзо ријешили. Ми смо мислили да су их одвели лекару, тек после смо сазнали да су оне размјењене. Не знам шта се дешавало са мушкарцима који су остали у логору иза нас, али могу само да замислим како им је било међу хрватком војском и полицијом.

Београд, 13. фебруар 1993.

Изјаву узела	
Ксенија Лукић	
Изјаву дала	
В.Т.	

СЦИЦ, документи о ратним злочинима Но. А-70-6

ШУМЕТЛИЦА ЦЕРНИЧКА - ЈУЛИЈАНЕ ПРОТИЋ

ЈУЛИЈАНА, Петра, ПРОТИЋ

Доц. Но. Ф ВИИИ-2

Београд, 8. јануар 1993. год.

Јулијана Протић, српкиња из Шуметлице Церничке, свједочила је о томе како су је малтретирали и опљачкали Хрватски војници, због чега је била принуђена напустити своје село.

Јулијана (кћерка Петра) Протић, српкиња, рођења 1912. у Шуметлици Церничкој, општина Нова Градишка, Република Хрватска, живјела у Шуметлици Церничкој, кбр. 62, сада у Београду; изјавила је следеће:

СВЕДОЧЕЊЕ

Прошло је више од двадесет година од смрти мога мужа, од његове смрти живјела сам сама у мојој кући у Шуметлици Церничкој. Моја породица је расута по свијету, мој син се оженио о отишао да живи у Швајцарку, а моја кћерка, након што су је доживјела саобраћајну несрећу у којој

су јој страдала дјеца, доживјела је нервни слом и већину времена је проводила у у Новом Саду, гдје се лијечила од посљедица нервног слома. Обоје, и син и кћерка, су имали, у нашем заједничком дворишту, подигнуте, добро опремљене куће, иако се у њима није фактички живјело.

У јесен 1991. доживјела сам прво малтретирање, када су хрватски војници упали у моју и кћеркину кућу. То је било убрзо након што су се стационарали у селу. Кад су Хрвати дошли у већем броју, да се ту стационарају, сви млађи Срби су напустили село. Хрватски војници који су упали код мене рекли су да имају налог за претрес куће, иако ми нису показали никакав папир. Све су испретурали, а одњели су оно што је било вредније од технике. Знам да су од неких преосталих Срба из села тражили да иду унаоколо и да скупљају постељину и ћебад за хрватске војнике.

Како су хрватски војници констатно злостављали и претили убиством преосталим србима, у децембру 1991. група сељана, мислим да их је било десетак, покушали су да напусте Шуметлицу Церничку и да се преко Псуња пребаце у Босну. Нису били успијешни у науму: тројицу су убили хрватски војници, шесторица су ухапшена и један је успио побјећи. Миленко Вучетић, србин лутао је шумом неколико дана и нашао је пут натраг за село, а да га хрвати нису спазили. Дошао је до мене, сакрила сам га у сеник, али један од комшија је то примјетио, хрватски војници су дошли и одвели га, не знам шта се са њим касније догађало.

Неколико дана након што су претресли моју и кћеркину кућу, припадници народне гарде опет су дошли код мене. Овога пута су тражили кључ од синове куће и отишли су да и њу претресу. Узели су музичку опрему, и рекли су да ће ми је вратити преко Горана Милака, кој је поријеклом био Загорац, и којег сам занала од раније. Никада је нису вратили. Недељу дана касније дошао је један гардиста и отишао у синову кућу и изнио пића која је тамо пронашао. Мој син је имао велику колекцију различитих пића, коју је годинама брижљиво скупљао и која је било прилично

вредна. Пријавила сам пљачку главном штабу Народне Гарде у Шуметлици Церничкој, али они су рекли да они немају ништа са њим јер то није учинио њихов војник.

Почетком јанура 1992., пет хрватских војника који су носили маске упали су у моју кућу око 23.00. Отворила сам им врата, отели су ми радио и отишли. Пола сата касније вратили су се. Један од њих, прпадник Хрватске народне гарде, бацио ме је на кревет, подерао ми одјећу и силовао ме. Гурао ми је гумену палицу у моју вагину и у анус, и ударао ме док нисам прокрварила. За то време остала четворица су пљачкали по кући. Касније, исти тај војник ме је ударио у главу и ја сам се онесвјестила.

Кад сам се освијестила, хрватских војника није било више. Врло брзо, плашећи се да се они могу вратити. Скупила сам моју одјећу и истрачала из куће и напољу се обукла. Пала сам иза штале, нисам могла да се помијерим. Ту сам лежала до око 9.00 ујутро, када ме је нашла једна жена из

села која ми је помогла. Позвали смо једног Хрвата из Нове градишке, јер су само хрвати могли слободно да се крећу, који ме је одвео својој кући. Он и његова жена бринули су се о мени 3 недеље, и онда су ме одвели код моје нећаке у Загреб, гдје сам остала 9 мјесеци. Одатле сам дошла у Београд, сада сам смјештена у старачком дому.

Београд, 8. јануар 1993.

Изјаву узела

Ксенија Лукић

Изјаву дала

Јулијана Протић

СЦИЦ, филе А-45

КУЛИНЕ

КУЛИНЕ II

Предмет: ЖДО Сплит, К-ДО-97/10.

Процесуирани: ДАМИР БОРШИЋ (1956), МИРОСЛАВ ПЕРИША (1964)

Истрага отворена 03.03.2011. године због злочина над цивилним становништвом.

Оптужница подигнута 30.12.2011. године.

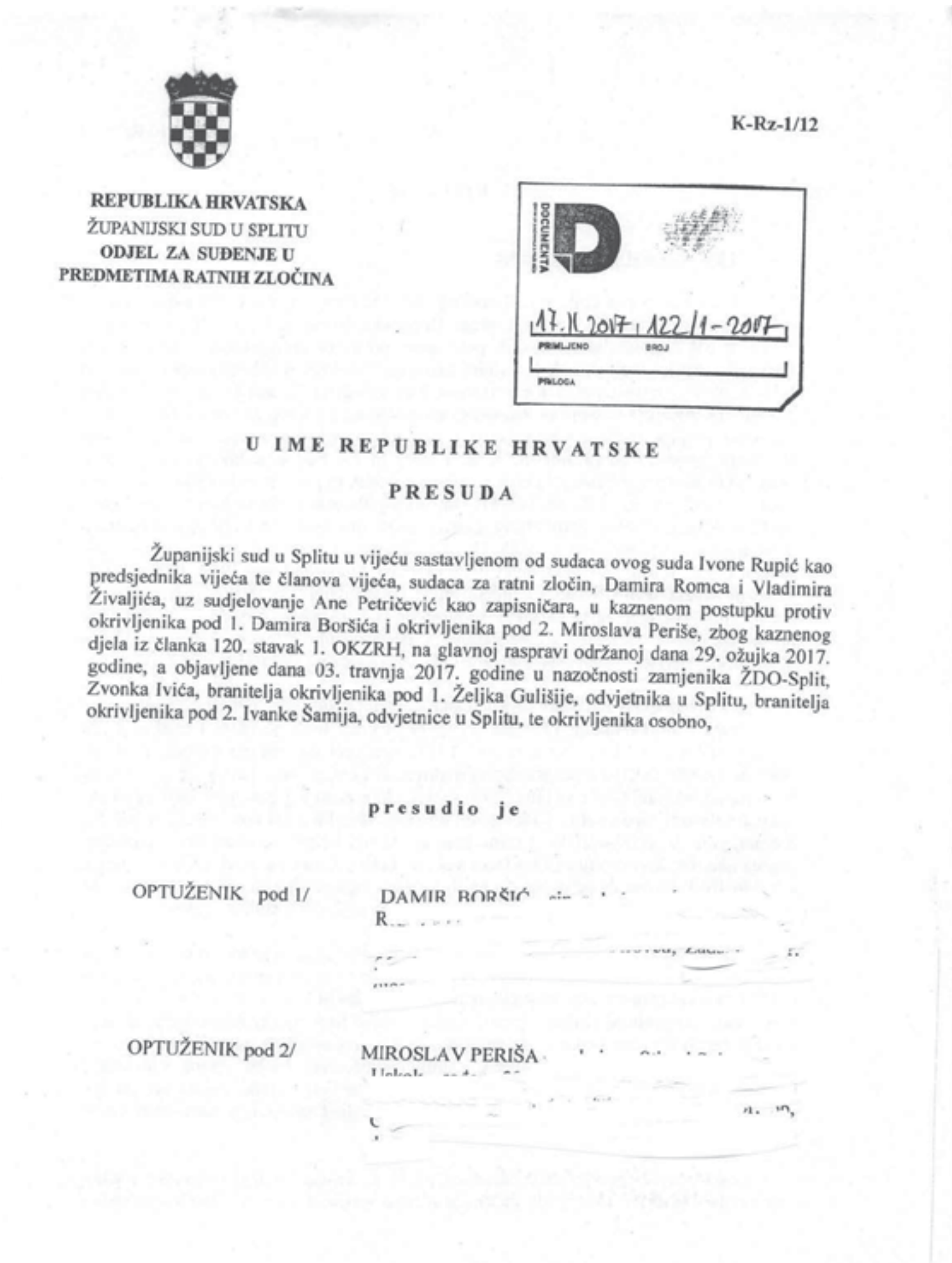
Првооптуженог Дамира Боршића терети се по командној одговорности да је у раздобљу од 21.05. до 17.07.1993. године у Шибенику, у својству управника војног затвора „Кулине“ држао цивиле те знајући да се цивили свакодневно физички, психички и сексуално муче и злостављају те силују од стране подређених му чувара није подузео ништа да таква протузаконита поступања спријечи и казни, а сувише и

особно судјеловао у њиховом физичком малтретирању.

Другооптуженог Мирослава Перишу терети се да је у истом раздобљу, у војном затвору „Кулине“, као припадник Војне полиције и затворски чувар, физички, психички и сексуално злостављао и нечовјечно поступао према заточеним цивилима.

Пресудом Жупанијског суда у Сплиту бр. К-Рз-1/12 од 29.03.2017. године обојица су неправомоћно осуђени на по двије године затвора за ратни злочин над цивилима почињен вишеструким силовањем те физичким, психичким и сексуалним насиљем.

ИНФО УГ: “Калина”

krivi su

Optuženi pod 1/ Damir Boršić

I što je u razdoblju od 21. svibnja do 15. srpnja 1993. u Šibeniku, tijekom oružanog sukoba između oružanih snaga Republike Hrvatske i tzv. JNA, paravojnih snaga iz SR Jugoslavije te srpskih paravojnih postrojbi protuustavne tvorevine tzv. Republike srpske krajine, dok je vojnim zatvorom "Kuline" u Šibeniku upravljala i sa svim osobama zatvorenim u tome zatvoru bila zadužena 2. satnija 72. bojne Vojne policije, postupajući u svojstvu zapovjednika navedenog vojnog zatvora, odgovoran za primjenu propisa međunarodnog prava i imajući zapovjedne ovlasti nad zatvorskim čuvarima, protivno odredbama čl. 3. st. 1. toč. 1a i c Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. te protivno odredbama čl. 75. st. 2.a (II) i b, čl. 76. st. 1., čl. 86. i čl. 87. Dopunskog Protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I), držao u navedenom vojnom zatvoru civile

i znajući da se civili svakodnevno fizički i psihički muče i zlostavljaju od strane podređenih mu čuvara, nije poduzeo ništa da takva protuzakonita postupanja spriječi i kazni, i time pristao da njemu podređene osobe nastave s protupravnim radnjama kao i na njihove posljedice, a suviše i osobno sudjelovao u njihovom fizičkom maltretiranju, tako da su:

- svakodnevno zatvorski čuvari nogama, rukama, gumenim policijskim palicama i svim drugim prikladnim predmetima do kojih bi došli tukli po glavi i cijelom tijelu, nanoseći im tjelesne ozljede, od kojih udaraca ovi bili modri i crni, psihički ih maltretirali tjerajući tako Jankovića da se skine gol i sagne čekajući tko će s njim obaviti spolni odnos do kojeg ipak nije došlo, palili mu upaljačem bradu, sipali velike količine soli u hranu, odvodili ih pa i opt. Boršić u dvorište zatvora, gdje ih prisiljavali da se skinu goli, što su ovi i činili, te ih potom iz gumenog crijeva oko dva sata prolijevali hladnom vodom, tukli gumom po glavi, ulijevali vodu u uši, naređivali im zatim da se obuku, pa ih i nakon toga prolijevali vodom, odvođeci ih zatim u ćeliju a ne dopuštajući im da se presvuku i sa sebe skinu mokru odjeću,

- tijekom večeri sredinom lipnja 1993. zatvorski čuvari u jednoj zatvorskoj ćeliji najprije prisilili da se skinu goli, a zatim ih prisilili na međusoban oralni seksualni odnos i to tako da je, a ovaj jezikom lizao njezin spolni organ, za koje vrijeme tjerali da to gleda, te kroz najmanje deset noći nad od strane čuvara i drugih nepoznatih osoba vršena silovanja i prisiljavanje na oralni seks, tako da je opisano zlostavljanje civila trajalo sve do 15. srpnja 1993. godine kada su ovi razmijenjeni, a uslijed svega kod navedenih civila nastalo oštećenje fizičkog i mentalnog zdravlja,

dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba civilno stanovništvo mučio i iako je bio dužan, propustio spriječiti da se civilno stanovništvo

muči i da se prema njima nečovječno postupa te da im se nanose velike patnje i ozljede tjelesno integriteta i zdravlja.

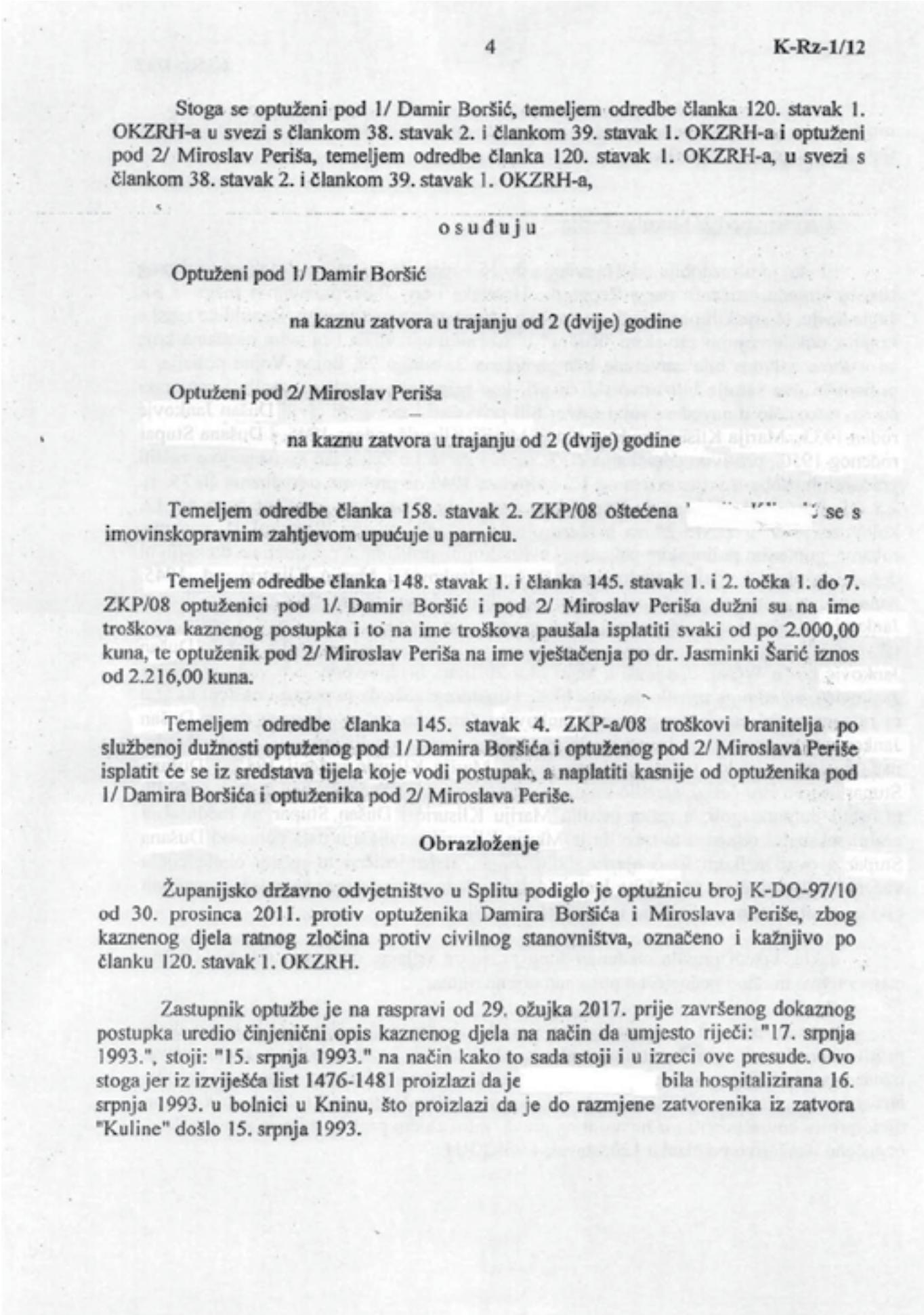
Optuženi pod 2/ Miroslav Periša

II što je u razdoblju od 21. svibnja do 15. srpnja 1993. godine, tijekom oružanog sukoba između oružanih snaga Republike Hrvatske i tzv. JNA, paravojnih snaga iz SR Jugoslavije, te srpskih paravojnih postrojbi protuustavne tvorevine tzv. Republike srpske krajine, dok je vojnim zatvorom "Kuline" u Šibeniku upravljala i sa svim osobama koje su u tome zatvoru bile zatvorene bila zadužena 2. satnija 72. bojne Vojne policije, a pripadnici ove satnije bili zatvorski čuvari, kao pripadnik navedene satnije i zatvorski čuvar, nakon što u navedeni vojni zatvor bili privedeni i zatvoreni civili

1., protivno odredbama čl. 3. st. 1. toč. 1a i c Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. te protivno odredbama čl. 75. st. 2.a (II) i b, članka 76. st. 1. Dopunskog Protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I), nogama, rukama, gumenim policijskim palicama i svim drugim prikladnim predmetima do kojih bi došao, po glavi i cijelom tijelu tukao nanoseći im tjelesne ozljede, tako da su ovi od tih udaraca bili modri i crni, prisiljavao da stane uza zid okrenut licem prema zidu i podigne se na prste, a zatim ga u takvom položaju tukao gumenom policijskom palicom po tijelu, nadalje dok je bio u WC-u, donijevši u kanti oko 20 litara hladne vode, svu vodu prolio po Jankoviću, a zatim ga prisilio da skine hlače i unutarnje gaće da se pogne i nasloni na stol te rukama raširi stražnjice govoreći "ima tko će", s obzirom da se nije imao čime brijati pa je imao dugu bradu, upaljačem mu zapalio bradu, nadalje tijekom jedne večeri sredinom lipnja i uveo u istu ćeliju, naredio im da sa sebe skinu svu odjeću, što ovi u strahu učinili, te ostali potpuno goli, a zatim prisilio na međusobni oralni seksualni odnos, i to tako da je stavljala u usta penis od a ovaj jezikom lizao njezin spolni organ, naizmjenično to radeći oboje cijelu večer, prisiljavajući uz to da to gleda, uslijed čega svega kod navedenih civila nastalo oštećenje fizičkog i mentalnog zdravlja,

dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, civilno stanovništvo mučio i nečovječno postupao prema njima,

čime su počinili i to: opt. Damir Boršić, učinom pod točkom I/ kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, označeno i kažnjivo po članku 120. stavku 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (u nastavku OKZRH) te opt. Miroslav Periša učinom pod točkom II/ kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, označeno i kažnjivo po članku 120. stavak 1. OKZRH.

Политика, 07.04.2017.,

ЗЛОЧИН И КАЗНА

Пише: Саво Штрбац

Недавно су медији у региону пренели вест да је сплитски Жупанијски суд неправоснажно осудио на по две године затвора Дамира Боршића (61), бившег управника војног затвора Кулине у Шибенику, и Мирослава Периша (53), некадашњег чувара у истом затвору, због ратног злочина над цивилним становништвом.

Злостављања су се догађала од 21. маја до 17. јула 1993, а два мушкарца и две жене истог имена и презимена који су били заточени, злостављани су на разне начине. Тукли су их рукама, ногама, гуменим палицама и разним другим средствима, једног мушкараца терали су да се скида го и сагиње, упаљачем су му палили браду јер се није имао чиме бријати, пољивали су их хладном водом, присиљавали на међусобни орални секс, а једну од заточених жена разне су особе силовале десетак дана.

„Ноћу су долазили по мене у ћелију и водили ме у собу преко пута. Изгасили би светло, скинули ме до гола. Ђутали су и силовали ме. Морала сам лизати нечији полни орган. Ако не би то учинила, пребили би ме. Када сам то радила, спрејом би ми премазали очи да ништа не видим... Нисам могла плакати јер нисам имала суза, али сви су ме могли чути у затвору”, део је потресног сведочења (видео-линком) Марије мл. К., једине живе од четворо оштећених. Троје од њих, Душан К., Марија мл. К. и Марија ст. К. били су чобани из села Баљци код Дрниша, а четврти Душан С. припадник СВК из Ивошеваца код Книна, сви српске националности.

Марија мл. је такође преживела „Олују” и избегла у Србију, одакле се 1999. иселила у Америку. Када је започела истрага за овај догађај, нисам веровао да ће имати храбрости да јавно проговори о свему проживљеном у Кулинама

Свих четворо сам познавао. Први пут сам их видео на размени заробљеника између хрватске и српске стране, у јулу 1993. на граничном прелазу Марковац, између Оточца и Подума, у Лици. Тада

је на нашу страну стигло десет заробљеника, међу којима и четворо поменутих.

Пошто су цивили релативно кратко били у заробљеништву, на њих, на путу до Книна, нисам ни обраћао посебну пажњу. По доласку у Книн, заробљенике смо довели у Дом војске, где их је чекала родбина и где им је послужен ручак. Једна од размењених жена, Марија мл., за ручком је скренула пажњу свих присутних кад се почела бацкати по поду, чупајући косе и урличући да су јој усташе заклале сина. Ни кћер је није могла смирити вичући: „Жив ти је син, мајко”. Несрећница је у психичком растројству завршила у книнској болници.

Тек тада нам је Марија ст. причала шта су све преживеле у шибенским Кулинама. Само део тога је изречен на суђењу у Сплиту. Поред тешких батина, понижавајућих групних силовања, лизања крви с пода, пасења траве по дворишту, групног купања шмрковима на дворишту, Марију мл. је највише, по причању Марије ст., погодило када су јој једне ноћи у ћелију донијели месо у шерпи и рекли јој да је то уво њеног сина, кога су заробили и заклали. Док су је терали да то једе, говорили су јој да ће јој ујутро донети и његову ногу. „До тада, Марија мл. је била потпуно нормална. Од тада више није била свесна ничега што јој се догађало.”

Причу о троје киднапованих цивила објавио сам у „Српском гласу” још током рата. Намерно сам избегао да пишем о групном силовању Марије мл. и сличним стварима, јер сам имао на уму колико оне, посебно у једној патријархалној средини, поред психичких траума, утичу и на породичне прилике. Текст сам завршио следећим речима:

„И та размена је завршена. Људи су дошли и отишли. Свако на своју страну, својим путем. Остала је прича о Марији, Мари и Душану, прича о људима у рату. Прича о злочину без казне”.

Марија ст. није имала прилике да се појави као сведок у поступку пред сплитским судом, јер су је убили хрватски војници у акцији „Олуја” у селу Врбнику поред Книна. Дипл. економиста Душан С. „Олују” је дочекао у родном селу, где је остао с мајком. Њу су убили, а њега поново заробили. По други пут сам га преузео од Хрвата у октобру 1996. на Бајакову. Три године касније иселио се у Америку, где је и умро 2010, не дочекавши

да уживо сведочи пред сплитским судом. Душан К. је преживио „Олују” и у току истраге испричао причу из Кулина хрватском тужиоцу у избегличком дому у Шиду, али је умро пре изрицања пресуде његовим мучитељима.

Марија мл. је такође преживела „Олују” и избегла у Србију, одакле се 1999. иселила у

Америку. Када је започела истрага за овај догађај, нисам веровао да ће имати храбрости да јавно проговори о свему проживљеном у Кулинама. Демантовала ме је. И хвала јој.

Али ово више није прича о злочину без казне. Сада је ово прича о злочину и казни. А висина казне иде на душу судијама.

КУЛИНЕ - МАРИЈА КЛИСУРИЋ

Vesti.online, 11.11,2010.

ЋOBANICU TERAО NA SEKS SA PSOM

I садашњи voзaч Josipe Rimac, gradonačelnice Knina, Ivica Burilović bio je jedan od mučitelja Srba u Kulinama, koji dobro zna зашто је Marija Klisurić htela да се ubije

Mario Barišić је о дешавањима у војном затвору Kuline код Šibenika, недавно опшрно сведочио истражном судији у Šibeniku. U ексклузивном разговору за “Vesti” он тврди да се истрага неће зауставити само на онима који су недавно уhapшени.

Међу особама које би требало да одговарају је и nekadaшњи koшаркашки trener Hrvatske Neven Spahija.

- Pročitao sam njegovu izjavu u kojoj тврди да nije bio u Kulinama i да nije mučio, али то nije tačno. Bio je тамо i mučio je civile. To nam je прво испричао војни policajac Ranko Žarković који је obezbeđивao ovaj затвор. Pa ja сам gledao како је са još једним стаžаром из чиста mira i крајње brutalно pretукао једног од dovedених pritvorenika. Sada може да прича šta hoće, али ceo Šibenik је знао šta је radio - прича Mario Barišić, nekadaшњи komandant Vojne policije у Šibeniku i objašnjava да је još stravičniji начин на који су neki ljudi napredovali у službi.

Tadaшњи načelnik Vojne službe bezbednosti (SISA) Tvrtko Pašalić postavio је на место zapovednika 72. bojne Vojne policije Željka Maglova zato što је знао да će бити suroviji у postupanjima од ostalih. Kada сам га upitao што га је odabrao kad не испуњава uslove за ту dužnost, doslovce ми је odgovorio: “Maglovу је majka Srпкиnja. Taj će се uvek dokazivati, а nikada се dokazati neće”. Tako је i bilo - navo-

di Barišić i potvrđuje glasine да су neki од zločina у zatvorima Lora или Kuline snimljeni.

- Zaista се прича да postoје snimci tih zverstava, pa је на једном navodно i Neven Spahija, али ja ih нисам nikada video. Međutim, ponavljam да су svi у Šibeniku znali šta се događa, али niko ništa nije smeo да progovori плаšeћи се за себе i svoju porodicu. Tragično је то што је prošlo 18 godina, а taj strah i dalje postoji. Zbog чега niko не želi да каже да је један од tih mučitelja у Kulinama bio i voзaч Josipe Rimac, gradonačelnice Knina, Ivica Burilović. Neka он исприча јавности šta је то radio у затвору Kuline i да li је tačno да је dovodio своје куће i pritvorene Srпкиње terao на сексуални однос са njim. Neka каже zbog чега је čobanica Marija Klisurić htela да се ubije, а moji војници су је spasli.

Barišić objašnjava да је већи deo pritvorenih srpskih civila из Šibenika из okoline тамо dospeo на основу lažnog сведоčenja Petra Novakovića, Srbina из mešovitог srpsko-hrvatskog sela Upline код Splita.

- Ovaj Novaković је hteo да oženi kćerku Marka Mađara, али mu njena porodica то nije dopustila zato што је bio alkoholičar. Zbog toga се napio i završio у policijskoј stanici. Tamo су га pretukli, naterali да potpiše prazan papir i predali у nadležnost Vojne policije. Ja сам га ispitивao. Prilikom suočenja са pritvorenim Srbima плачући је priznao да је sve izmislio. Tužilaštvo i Vojni sud у Splitu су izdali наређење да се izvrši pretres celoga sela Upline i тамо nismo pronašli ni pračku, а kamoli oružje spremано за pobunu. Detaljan izveštaj сам poslao у Komandu, али istina nikoga nije zanimala i protiv svih tih pritvorenih Srba је podignuta optužnica, mada је истражни sudija у rukama držao moj izveštaj који ih direktno oslobađa krivice.

Index.hr,19.02.2018.

MINISTARSTVO TOME MEDVEDA PONOВNO ЋE ODLUČIVATI HOĆE LI DATI STATUS ŽRTVE SILOVANOJ U ZATVORU KULINE

UPRAVNI sud у Splitu poništio је rješenje Ministarstva hrvatskih branitelja kojim су odbili dati status žrtve Mariji K., која је 1993. godine više puta silovana у војном затвору Kuline у Šibeniku под nadzorом Hrvatske voјske i Vojne policije. Predmet је vraćen на ponovno odlučивање.

Ministarstvo Tome Medveda odbilo је dati Mariji K. status žrtve unatoč nepravomoćnoj presudi protiv dvojice војних policajca 72. bojne VP-a којом су осуђени на затvorske kazne. Sastavni dio tog spisa је i iskaz који је Marija K. 2001. godine dala video linkom из suda у Nevadi. Detaljno је opisala zlostavljanja kroz која је prošla tijekom zatočeništva.

Odvjetnik Petar Bačić, zastupnik Marije K., predao је zahtjev за priznavanje statusа žrtve Mariji K. pola godine prije no što су војни policajci осуђени. Ministarstvo је svoju odbijenicu temeljilo на једногласном stavу Povjerenstva за utvrđивање statusа žrtve silovanja у Domovinskom ratu које је zaključilo да се не radi о сексуалном nasilju у smislu Zakona о žrtvама silovanja.

Sporno im је bilo што oštećena nije priložila medicinsku dokumentaciju i што nije у Hrvatskoј kako би svojim svjedočenjem pokušala promijeniti odluku Povjerenstva.

О iskazu oštećene ni riječi?!

Upravni sud је, pak, zaključio да Ministarstvo branitelja nije на potpun i nesumnjiv način utvrdilo sve činjenice bitne за donošenje odluke. Iz njihovог rješenja nije jasno zbog чега nije poklonjena vjera navodima из optužnice у odnosu на сексуално zlostavljanje Marije K., dok у nalazu i mišljenju Povjerenstva, kao i у obrazloženju rješenja, nema ni riječi о zapisniku s iskazом Marije K., који је такоđer bio priložen uz optužnicu Županijskog državnог odvjetništva у Splitu protiv dvojice војних policajaca.

Upravni sud smatra да је Ministarstvo branitelja moglo zatražiti dopunu dokumentacije i podataka, što је predviđeno Pravilnikom о uvjetima i načinu ostvarivanja statusа i prava žrtve seksualnog nasilja у Domovinskom ratu те Pravilnikom о ustrojstvu i načinu rada Povjerenstva за žrtve seksualnog nasilja. Štoviše, čak је i predviđeno да stranka izjavу može dati на adresi gdje boravi или drugom prikladnom mjestu ukoliko се не može odazvati pozivu Povjerenstva.

U konkretnom slučaju то nije naprаvljeno.

Pravobraniteljica sumnja у diskriminaciju по nacionalnoj i spolnoj osnovi

U ponovljenom postupku Ministarstvo би trebalo otkloniti procesne nedostatke i utvrditi pravo stanje stvari imajući у vidu cjelokupnu dokumentaciju. Presuda Upravnог suda је pravomoćna i protiv nje žalba nije dopuštena.

Za slučaj се иначе zainteresirala i Višnja Ljubičić, pravobraniteljica за ravnopravnost spolova која је zbog sumnje у diskriminaciju по nacionalnoj pripadnosti о svemu изvijestila i пуčku pravobraniteljicu Loru Vidović. Ured pravobraniteljice за ravnopravnost spolova zatražio је од Ministarstva hrvatskih branitelja svu dokumentaciju vezanu за slučaj, kao i razloge zbog чега nisu priznali status žrtve Mariji K.

МАРИЈИ К. ИПАК ПРИЗНАТ СТАТУС ЖРТВЕ СЕКСУАЛНОГ НАСИЉА

Министарство хрватских бранитеља рјешењем од 22. маја 2018. године утврдило је "статус жртве сексуалног насиља из Домовинског рата". Корисница има право на једнократни новчани износ накнаде у висини од 100.000 куна (око 13. 500 евра) и мјесечну новчану накнаду у износу од 2.428 куна (око 325 евра) од дана подношења захтјева. Марија К. је прва жртва српске националности којој је признат статус жртве сексуалног насиља коју су силовали припадницихрватских оружаних снага док је била заточена у шибенском затвору Кулине у току 1993.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO HRVATSKIH BRANITELJAKLASA: UP/I-562-02/16-16/55
URBROJ: 522-05/1-1-1-18-15
Zagreb, 22. svibnja 2018.

Ministarstvo hrvatskih branitelja, u izvršenju presude Upravnog suda u Splitu, poslovni broj: 18 Usl-140/17-10 od 19.2.2018. godine, u predmetu pokrenutom po zahtjevu Marije Klisurić iz Novog Sada, Bulevar cara Lazara 11/32, Republika Srbija, zastupane po punomoćniku Zajedničkom odvjetničkom uredu Ida Bačić i Petar Bačić, odvjetnicima iz Splita, radi stjecanja statusa i ostvarivanja prava, temeljem članka 20. Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN broj: 93/16 i 104/16), članka 38. Zakona o sustavu državne uprave (NN broj: 150/11, 12/13, 93/16 i 104/16) i članka 30. i 31. Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu (NN broj: 64/15 – u daljnjem tekstu: Zakon), donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da **Marija Klisurić** iz Novog Sada, Bulevar cara Lazara 11/32, Republika Srbija, rođena 12.6.1945. godine, OIB: 20342004710, ima status žrtve seksualnog nasilja iz Domovinskog rata.

2. Korisnica prava iz točke 1. ovog rješenja ima pravo na:
– jednokratni iznos novčane naknade u visini 100.000,00 kn, te
– mjesečnu novčanu naknadu u iznosu od 2.427,98 kn, počev od 1.7.2016. godine i dalje, dok za to postoje Zakonom predviđeni uvjeti.

3. Novčana naknada isplatit će se na tekući račun imenovane broj: HR282340009323248709 kod Privredne banke Zagreb d.d.

4. Pravo na novčanu naknadu osobno je pravo korisnice koje se ne može prenijeti na drugu osobu niti se može nasljeđivati, osim dospjelih, a neisplaćenih iznosa novčane naknade.

5. Korisnica prava je u obvezi prijaviti svaku promjenu činjenica o kojima ovisi ostvarivanje odnosno opseg priznatog prava u roku od 15 dana od nastanka promjene, te sve nepravilno isplaćene iznose odnosno iznose primljene po osnovi protupravno ostvarenog, nepripadajućeg prava vratiti.

Obrazloženje

Imenovana je dana 3.6.2016. godine putem opunomoćenika podnijela zahtjev za stjecanje statusa i ostvarivanje prava na novčanu naknadu u jednokratnom iznosu i mjesečnu novčanu naknadu, te je rješenjem ovoga Ministarstva KLASA: UP/I-562-02/16-0016/55, URBROJ: 522-04/I-1-2-17-9 od 28.2.2017. godine odbijena sa zahtjevom za ostvarivanje statusa žrtve seksualnog

2

nasilja iz Domovinskog rata i pripadajućih prava, uz obrazloženje da je u provedenom postupku utvrđeno da ne ispunjava uvjete propisane Zakonom.

Protiv toga rješenja imenovana je zastupana po opunomoćeniku pokrenula upravni spor pri Upravnom sudu u Splitu.

Upravni sud u Splitu, nakon usmene i javne rasprave zaključene dana 9.2.2018. godine, presudom, poslovni broj: 18 Usl-140/17-10 od 19.2.2018. godine, poništio je rješenje Ministarstva hrvatskih branitelja, KLASA: UP/I-562-02/16-0016/55, URBROJ: 522-04/I-1-2-17-9 od 28.2.2017. godine i predmet vratio na ponovni postupak.

U obrazloženju presude Sud je izložio tijek postupka te nakon razmatranja svih činjeničnih i pravnih pitanja utvrdio da je osporeno rješenje, obzirom na stanje spisa i sadržaj obrazloženja, nerazumljivo i proturječno osobito zbog toga što ne sadrži utvrđeno činjenično stanje i razloge koji su bili odlučujući pri ocjeni svakog pojedinog dokaza i svih dokaza zajedno. Nadalje, Sud je utvrdio da postoji proturječnost između onoga što se u razlozima odluke navodi o sadržaju isprava koje prileže spisu upravnog tijela u odnosu na sporno između stranaka radi čega se kao takvo ne može ispitati te je stoga poništio rješenje tuženika i uzimajući u obzir prirodu stvari predmet vratio na ponovni postupak.

Pri tome, Sud je naveo da je u ponovnom postupku, u izvršenju presude potrebno otkloniti procesne nedostatke i utvrditi pravo stanje stvari, imajući pri tome u vidu svu dokumentaciju koja prileži spisu, tužbene navode kao i dokumentaciju koju je tužiteljica priložila tijekom upravnog spora, ocijeniti treba li odrediti izvođenje dodatnih dokaza te potom na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno te na temelju rezultata cjelokupnog dokaznog postupka donijeti novo rješenje uvažavajući pri tome pravna shvaćanja i primjedbe Suda.

Postupajući po navedenoj presudi Upravnog suda u Splitu, u cilju pravilnog i potpunog utvrđenja činjeničnog stanja, ovo Ministarstvo u ponovnom postupku, u imajući u vidu pravno shvaćanje Suda i njegove primjedbe, ponovno je razmotrilo zahtjev i predmet imenovane.

U postupku su stoga razmotreni dokazi priloženi uz zahtjev imenovane, dokazi prihvaćeni tijekom ranije vođenog upravnog postupka, kao i dokumentacija priložena tijekom upravnog spora i u ponovnom postupku.

Uvidom u zahtjev imenovane od 3.6.2016. godine, utvrđeno je da je uz zahtjev priložena punomoć za zastupanje, preslike domovnice, putovnice i rodnog lista kao i preslika optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Splitu, broj: K-DO-97/10 od 31.12.2011. godine, dok je po službenoj dužnosti pribavljeno uvjerenje o prebivalištu od 19.7.2016. godine i dokaz o nekažnjavanju od 19.1.2017. godine.

Osim toga, u tijeku upravnog spora, na raspravi održanoj dana 8.12.2017. godine na Upravnom sudu u Splitu, opunomoćenik tužiteljice u spis je za Sud i tuženo Ministarstvo hrvatskih branitelja, dostavio liječničku dokumentaciju koju posjeduje, a odnosi se na psihičko stanje tužiteljice i to izvještaj liječnika specijaliste od 23.9.2014.g. (3 lista) te izvješće dr. Nabila Youni od 25.3.2009.g. na engleskom jeziku koje je ovjereno na hrvatski jezik od strane ovlaštenog sudskog tumača.

Na navedenoj raspravi Sud je donio rješenje, poslovni broj: Usl-140/17-6, kojim je naložio opunomoćeniku tužiteljice da u roku od 15 dana dostavi uređenu tužbu zajedno s kaznenom presudom Županijskog suda u Splitu na koju se pozivao na ročištu za Sud i protivnu stranku.

Presuda Županijskog suda u Splitu, broj: K-Rz-1/12, objavljena je dana 3.4.2017. godine.

Uvidom u istu utvrđeno je da je nakon provedenog kaznenog postupka zbog kaznenog djela iz članka 120. OKZ RH zaključeno da je Marija Klisurić proživjela seksualno nasilje u zatvoru Kuline u Šibeniku.

Uz navedenu nepravomoćnu presudu, u sudski spis predmeta priložen je i zapisnik, poslovni broj: II KIO-92/10, o ispitivanju imenovane kao svjedoka od 25.2.2011. godine putem uspostavljenih videokonferencijske veze između Županijskog suda u Splitu i Federalnog suda u Las Vegasu, Nevadi, SAD, jer je imenovana u to vrijeme tamo boravila.

МАРИНО СЕЛО

Предмет: ЖДО Пожега К-ДО-14/07, ЖДО
Осијек К-ДО-48/10 -

Процесуирани: ПОЛЕТТО ТОМИЦА(1967),
ТУТИЋ ЖЕЉКО(1967),ДАМИР КУФНЕР,
ДАВОР ШИМИЋ, ПАВАО ВАНЦАШ И АНТУН
ИВЕЗИЋ

Истрага отворена 30.07.2007. због крив. дјела
ратног злочина против цивилног становништва.
Оптужница подигнута 12.08.2008. године,
измјењена 18. фебруара 2009.

Терете да су у новембру и децембру 1991.
те до фебруара 1992. године, током обране
ширег подручја Пакраца од оружаних напада
паравојних формација побуњеног дијела
српског становништва и придружене тзв. ЈНА, у
просторијама рибарске колибе у мјесту Марино
Село (Рибњаци) починили ратни злочин против
цивилног становништва.

Дамира Куфнера, оснивача и стварног
командира Вода војне полиције при 76.
самосталном батаљону Збора народне гарде
и Давора Шимића формалног комадира
вода Војне полиције, противно одредбама
Међународних конвенција, терети се да су
починили споменуто кривично дјело, односно
да је Дамир Куфнер наредио претраге кућа
цивила српске националности тражећи скривено
оружје и хапшење тих цивила те довођење њих
неколицине у импровизовани затвор, при чему је
допустио мучење затворених цивила те њихово
физичко и психичко злостављање, услијед чега је
седамнаестеро цивила преминуло, а шестеро их је
преживјело.

Опт. Давора Шимића терети се да је, током
споменутог времена, знајући да су ухапшени
и заробљен цивили српске националности и
за незаконите поступке, пропустио подузети
мјере како би се спријечила мучења и ударања,
физичко и психичко злостављање, па су његовим
пристајањем на посљедице таквог поступања

усмрћени ухапшени цивили.

Опт. Павла Ванцаша, Томицу Полетта, Жељка
Тутића и Антуна Ивезића терети се да су као
припадници вода Војне полиције у више наврата
током наведеног времена те у различитим
околностима и у различите дане, мучили,
психички и физички злостављали заробљене
цивиле, кажњавајући их тјелесно све до усмрћења.

Оптужница од 18. фебруара 2009. и од
31.05.2011. године у архиви Веритаса.

Пресудом ЖС у Пожеги број: К-11/08. од
13.03.2009. године оптужени су проглашени
кривима и осуђени: Дамир Куфнер на 4 године
и 6 мјесеци, Давор Шимић на 1 годину, Павле
Ванцаш на 3 године, Томица Плето на 16 година,
Жељко Тутић на 12 година и Антун Ивезић на 10
година затвора.

Врховни суд РХ је рјешењем ИКЖ-585/09. од
23.03.2010. године укинуо пресуду првостепеног
суда и вратио на поновно суђење.

Предмет уступљен на мјесну и стварну
надлежност Жупанијском суду у Осијеку.

Поновљено суђење пред Жупанијским судом у
Осијеку

Пресудом Жупанијског суда у Осијеку број:
К-рз-48/10. од 13.06.2011. године опт. Дамир
Куфнер ослобођен је оптужбе, у односу на Дамира
Шимића оптужба је одбијена, опт. Павла Ванцаш
ослобођен је оптужбе, опт. Томица Полетто
проглашен је кривим и осуђен на казну затвора
од 15 година, опт. Жељко Тутић проглашен је
кривим и осуђен на казну затвора утрајању од 12
година, опт. Антун Ивезић ослобођен је оптужбе.

Врховни суд РХ пресудом од 22. новембра
2011. године у цјелости је потврдио провступену
пресуду.

ИНФО: “УГ Калина”

Наиме, именована је захтјев за стјецанје статуса и остваривања права поднијела по
опунomoћенику те је утврђено да не живи у Republici Hrvatskoj, stoga nije osobno sudjelovala u
tijeku ispitnog postupka, pa tako ni u postupku pred Povjerenstvom za žrtve seksualnog nasilja.

Međutim, nakon dopune dokaza odnosno pribavljenog zapisnika Županijskog suda u
Splitu, poslovni broj: II KIO-92/10, u konkretnom slučaju primijenjena je odredba članka 29. stavku
2. Zakona, prema kojoj se stranku iznimno ne mora saslušati ukoliko je ranije dala izjavu pred
nadležnim tijelima.

Nakon svih izvedenih dokaza na temelju priložene i naknadno dostavljene dokumentacije,
sukladno članku 30. Zakona kompletan spis predmeta upućen je Povjerenstvu za žrtve seksualnog
nasilja koje je donijelo pozitivan nalaz i mišljenje broj: 004/18 od 12. ožujka 2018. godine.

Zahtjev imenovan je osnovan.

Naime, nakon što su u postupku utvrđene sve činjenice i okolnosti slučaja, a na temelju
savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno te na temelju rezultata
cijelokupnog postupka, utvrđeno je da imenovana ispunjava zakonske uvjete za stjecanje statusa
sukladno Zakonu te ostvarivanje prava na novčanu naknadu u jednokratnom iznosu kao i mjesečnu
novčanu naknadu.

Ostvarivanje prava na mjesečnu novčanu naknadu imenovanoj, sukladno odredbi članka 26.
stavka 2. Zakona, počinje od 1.7.2016. godine.

Iznos mjesečne novčane naknade utvrđen je sukladno članku 22. stavku 2. Zakona o
izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2018. godinu (NN 124/17) kojim je
propisana osnovica za obračun naknada i drugih primanja na temelju posebnih propisa u iznosu od
3.326,00 kn, što u omjeru od 73% koliko je propisano člankom 26. stavkom 1. Zakona iznosi
2.427,98 kn.

Slijedom svega navedenog riješeno je kao u izreci rješenja.

Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog rješenja nije dopuštena žalba, ali se protiv istog može pokrenuti upravni spor
tužbom koja se podnosi Upravnom sudu u Zagrebu, u roku od 30 dana od dana primitka rješenja.
Tužba se podnosi u dva primjerka i uz istu se prilažu dva neovjerovljena prijevosa rješenja protiv
kojega se tužba podnosi.
S.K.H.

DOSTAVITI:

1. Stranci putem opunomoćenika,
2. Pismohrani, ovdje.

МАРИНО СЕЛО - МИЛКА БУНЧИЋ

Boski sabor - Informacioni centar • Serbian Council Information Center

Appendix III

MILKA (Vaso) BUNČIĆ, ethnic Serb, born July 27, 1938, in Grdjevac, municipality of Bijelovar, living in Pakračka Klisa No.5, temporarily accommodated in Kovilovo near Belgrade, has submitted the following

DEPOSITION

I was arrested on November 14, 1991 by members of the National Guard of the Republic of Croatia (hereinafter: Croat guardsmen), on the road above my home in Pakračka Klisa. I was taken to the yard of villager Zdravko Drinić, I was put in a car waiting there for me and two guardsmen took me to the camp in Marino Selo.

When we arrived at the fisherman's house in Marino Selo, where the camp was located, I was put in a cellar, where I found the following ethnic Serbs: Jela Kukić-Žestić, Rade Gojković, Jovo Žestić, Josip Cicvara and Savo Maksimović, all from Pakračka Klisa, who were apprehended one day before me, on November 13, 1991. That night, after my arrival, they brought in Slobodan Kukić, another ethnic Serb from Pakračka Klisa.

We were located in a room in the cellar, next to which was another room, where they took and beat us. I was not beaten the first few days, but they took the men out one by one, who were beaten by military policemen of the Republic of Croatia (hereinafter: Croat MPs), after which they were brought back into our room. Rade Gojković (1940) was severely beaten, and he was a strong man, so one of the Croats once said: "There's no way to kill this one." The forth evening after my arrival in the camp, Rade was very severely beaten and returned to our room, after which one Croat MP came in, took him off the bed where we slept, and began kicking him in the head. When he had beaten him senseless, "Ace Vlada" and "Ante" took him away, transported him to the Ilova river, and left his body in the shallows.

On one occasion, they took Nikola Ivanović out, beat him very severely, and then burned him with blowtorches across his chest, because he had a very hairy chest. He is an ethnic Serb from Pakrački Batinjani, and arrived at the camp a little before me.

Slobodan Kukić (1949) was once cut across the chest by Croat MPs, after which salt was put on his wounds. Soon after that, I cannot remember the date, but everything was happening within one week after my arrival, Slobodan was taken out to be tortured by electricity (lit.: "to be connected to electricity" - Trans.), and I never saw him again after that.

Jovo Žestić (around 1930) was also very badly beaten, and could not walk. Since they made the men take a shower naked outside, and that using cold water, Jovo Žestić could not walk out of the cellar, so they took him out by force. He managed only to dip his feet

Boski sabor - Informacioni centar • Serbian Council Information Center

and then he died. His corpse was put in a car by Croat MPs and taken away somewhere. I don't know where they buried him, all I know is that he was buried by Jovo Karjnović from Kip and several other ethnic Serbs.

I know that they constantly brought in men from Kip, I didn't know any of them, and they beat them up in the neighboring cellar room. We heard their screams. However, they left as they came. Within five days, all of them were gone.

Myself and Jela, her real name actually being Jevrosima, but we all called her Jela, were not beaten. We had to wash and clean for them and do everything they ordered us to do.

By around November 20, 1991, Croat MPs had killed a lot of people, and some of the ethnic Serbs from Kip had to bury their corpses by the Ilova river. When they had killed them, the attitude of the Croat MPs had changed a little: they constantly brought in new ethnic Serbs, interrogated and beat them, but did not kill them. They told us that they took them to Bijelovar after that, but I have no way of knowing whether this was true or not.

Of all ethnic Serbs who were with us in the cellar, only Jela, Nikola Ivanović, Branko Grujić and myself remained until the end in camp. Later on, the men were less severely beaten, and once they made them beat each other. The one that would hit less hard would be beaten by Croat MPs.

Sometime in February 1992, I cannot remember the exact date, I tried to escape from the camp. I roamed the neighboring forests and villages for four days, I almost got home, but in the Brekinska village Croat MPs caught up with me and returned me to the camp in Marino Selo, and then for the first time they severely beat me. They slapped me until I fell down, and then they beat me with bare hands and sticks over my head, neck and across by back. I was most beaten by one "Dida", from Zagorje. Male ethnic Serbs were beaten worst by "Poleto", "Ante", "Eki", "Kec Vlado" and a Croat from Dobrovac. "Eki" is from Dobrovac, he beat himself, and on one occasion, while he was beating up Slobodan Kukić, he (Kukić) asked: "How can you beat me so when we used to drink together in the pub?" "Ante" said he was from Lipik, by birth from Prekopakra, while "Poleto" was from Dobrovac. All were young men. "Eki" once said that his mother was an ethnic Serb and that he hated her for it.

The commandant of the camp for liquidation of ethnic Serbs from Kip and other villages was one Gojko Brzić from Pakrac, who said that we were not to be afraid that they would kill us, and when he leaves the camp - we would be leaving it also. He was good, as opposed to Davor Širac, who was the commandant before him, at the time when most ethnic Serbs were killed.

On March 29, 1992, we were released from the camp. Branko Grujić and Nikola Ivanović were taken by car to Govedje Polje, while Jela and myself were taken to Pakračka Klisa. When we arrived in the village, we saw that it was all burnt and knocked down, and in my house, which was towards the edge of the village, the room in which my husband and I slept was burned down.

Srpski sabor - Informacioni centar • Serbian Council Information Center

In the evening of May 24, 1992, I think it was on that day, Croat neighbors came and blew up my house. At that time I was with my neighbor, an ethnic Serb, Nevenka Bosanac.

After that, friends from Rijeka came for me and I went there with them. I stayed there all this time, and I arrived in Belgrade only last Thursday, in the eve of the New Year of 1993.

I found out from ethnic Serb womenfolk in the village that around December 2, 1991, not far from the village, at the edge of the Kreša forest, **Pela Kukić** (1945), **Dragica Bosanac** (1939), **Milka Samardžija** (1931), **Nada Žestić-Romić** (1934) and **Jela Kukić** (1917) were murdered. Their corpses lay at the spot of the murder for about two months, and were discovered by a man who happened to be passing by. After that, some committee from Virovitica came and carted away those corpses in an unknown direction. I learnt that they were taken from their homes by people from Dobrovac, Croat guardsmen, and that they were killed by **Zlatko Marković** and **Ivica Poletto**, Croat guardsmen from Pakračka Klisa.

During my stay in the camp of Marino Selo, we were not once visited by the International Red Cross, or any other humanitarian committee. We received no papers related to our stay in the camp. Only in Rijeka did I receive the "yellow card" from the International Red Cross, which enabled me to leave the Republic of Croatia and come to Belgrade.

Belgrade, January 14, 1993

Recorded by:
Ksenija Lukić

Submitted by:
Milka Bundić

The originals of this deposition are on record with the Serbian Council Information Center, dossier: Kip.

ЗЛОЧИНИ
ОД 1991-1995
И БОРБА ЗА
ЊИХОВО
ПРИЗНАЊЕ

СИСАК

Предмет: ЖДО Осијек К-ДО-53/11

Процесуирани: БОШЊАК ДРАГО (1958),
МИЛАНКОВИЋ ВЛАДИМИР (1962),
БРОДАРАЦ ЂУРО (1944).

Истрага отворена 22.06.2011. због крив. дјела
ратног злочина против цивилног становништва
и ратних заробљеника. Оптужница подигнута
16.12.2011. године.

Опт. Владимиру Миланковићу ставља се на
терет да је од средине јула 1991. до средине јуна
1992. године, обављајући од 18. јула до 1. октобра
1991. дужност заповједника полицијских снага на
ширем подручју Сиска и Бановине, а кроз цијело
наведено вријеме и дужност замјеника начелника
Полицијске управе Сисак, иако је био дужан,
није подузео ништа да се незаконита поступања
(насилни уласци у куће и станове, незаконите
претраге, понижавање и застрашивање, физичко
и психичко злостављање) спријече, сузбију и
казне, већ је напротив, користећи се својим
овлашћењима командаанта свих полицијских
постројби, спрјечавао подузимање потребних
мјера и радњи нужних за утврђивање непосредних
починиоца и на тај начин одобравао незаконите
радње себи подређеним припадницима наведених
јединица и охрабривао их на подузимање
таквих радњи, пристајући на то да они наставе
с таквим радњама, те пристајући на посљедице
таквих радњи, при чему је и особно судјеловао
у злостављању и нападима на поједине цивилне
особе, те наредио протузаконита затварања већег
броја цивила српске националности, у којим
активностима је усмрћено 24-еро цивила.

Опт. Драгу Бошњака се терети да је у другој
половини августа 1991. године, као припадник
специјалне јединице полиције “Вукови”
Полицијске управе Сисак, заједно с више за
сада непознатих припадника те јединице, а ради
застрашивања и одмазде над грађанима Сиска
српске националности, организовао и предводио
групу непознатих припадника наведене
постројбе с којима је неовлаштено лишавао
слободе, злостављао и усмрћивао особе српске
националности, па је тако усмрћено осмеро
цивила.

Истрага је вођена и против Ђуре Бродарца, који
је у инкриминисано вријеме обављао дужности
ратног начелника Полицијске управе Сисак,
начелника Штаба команде банијско - кордунског
подручја и члана Регионалног кризног штаба
за Сисак и Банију. У јулу 2011. Бродарац је
преминуо те је кривични поступак против њега
обустаљен.

Поступак је вођен у присуству оптужених пред
Жупанијским судом у Осијеку.

Жупанијски суд у Осијеку пресудом број: К-рз-
3/11 од 09. децембра 2013. године прогласио је
оптуженог Владимира Миланковића кривим због
кривичног дјела ратног злочина против цивилног
становништва и осудио га на казну затвора у
трајању од 7 година, а за кривично дјело ратног
злочина против ратних заробљеника у трајању
од 2 године, па му је изречена јединствена казна у
трајању од 8 година.

Драго Бошњак је ослобођен оптужбе.

Пресудом Врховног суда РХ број: И Кж-282/14.
од 10. јуна 2014. године преиначена је првостепена
пресуда у односу на Владимира Миланковића,
тако да му је изречена јединствена казна затвора
у трајању од 10 година, док је у односу на Драгу
Бошњака потврђена првостепена пресуда.

Уставни суд РХ у априлу 2020. године одбио је
уставну тужбу Владимира Миланковића који је
тврдио да му је повријеђено право на правично
суђење.

СИСАК- СЛУЧАЈ ТРИВКАНОВИЋ

“Novosti”, 25.02.2020.

ОТЈЕРАНА У ГРОБ

Stoja Trivkanović (1950 - 2019) iz Siska izgubila je sve sudske postupke pokrenute zbog ratnog ubojstva dvojice sinova i muža krajem ljeta 1991. godine

Stoja Trivkanović (1950) umrla je sredinom decembra 2019. godine u Sisku ne dočekavši pravdu zbog ubojstva sinova Zorana (23) i Berislava (18) te njihovog oca Nikole Trivkanovića (48). Trojica Trivkanovića su prisilno, 25. augusta 1991. godine, odvedena u nepoznato iz porodične kuće u sisačkom naselju Zeleni Brijeg. Zloglasnom bijelim kombijem, koji je ljeta i jeseni 1991. često viđan po Sisku, uniformirane su se osobe tog dana oko podneva uvezle u dvorište Trivkanovića. Odvedeni su viđeni na ORA-i, poznatom sisačkom mučilištu, nakon čega im se izgubio trag. Tijelo Nikole Trivkanovića pronađeno je dva dana kasnije na obali Save, dok se Stojin košmar zbog sinova nastavio idućih gotovo trideset godina.

Stoju Trivkanović posjetili smo još 2011. godine u Sisku kada nam je ispričala - ‘Nakon lupanja na vrata, upali su u kuću i počeli je pretraživati. Pronašli su Nikolinu cestarsku uniformu, jer je radio u Poduzeću za ceste, te su ga optužili da je riječ o uniformi JNA. Nije im se svidjela niti sinova zastava Crvene zvezde. Potom su ih nasilno odveli. Zoranu nisu dali ni da se obuje, rekavši mu: tamo gdje ideš neće ti trebati’. Uniformirana su lica su potom krenula u pohod susjedstvom. Sve se dešavalo u ‘jurišu na brzinu’, kako je Stoja okarakterizirala odvođenje srpskih civila tih ratnih godina jer ‘tačno se znalo u koje kuće i po koga se dolazi’.

- Odmah su došli u susjednu bratovu kuću, pa su mu htjeli odvesti sina. No nakon uvjeravanja njegove majke i bake da je dijete sitno i mršavo, bacili su ga u travu i otišli. Potom su nastavili do kuće mog drugog brata. No u gostima mu je bio rođak u uniformi HV-a koji nije dao da ga odvedu – ispričala nam je tada Stoja. Njena braća istoga dana povelu su porodice u Petrinju te su tako spasila glavu, jer su već idućeg dana vojnici iz bijelog kombija ponovno došli po njih. Nesretni Trivkanovići viđeni su na ORA-i, no ‘tko je

tamo bio doveden, pomoći mu više nije bilo’, navela je Stoja, koja je bezuspješno pokušavala doznati sudbinu Nikole i sinova.

- Tražila sam ih posvuda. Na ORA-i su mi prijetili jer sam ih uopće pokušala tražiti, a izjavu o njihovom nestanku dala sam u vojnoj komandi. Plakala sam, molila, a oni su obećavali ‘da će pomoći ako bude u njihovoj moći’. Tražila sam ih u sisačkoj policiji, gdje mi je Đuro Brodarac rekao - ‘Sinove idi tražiti u mrtvačnicu’. Bezuspješno sam sve ispričala i tadašnjem ministru unutarnjih poslova Ivanu Vekiću – prisjetila se Stoja, koja se i sama našla u opasnosti odlaskom u zloglasno lječilište ‘Jodno’, kad su je gotovo silovali. Na tome mjestu također su bili zatočeni oni koje je pojeo sisački ratni mrak.

- U ranim jutarnjim satima došla sam u Jodno kako bih razgovarala s Jadrankom Garbinom, tamošnjim zapovjednikom. Nakon što me portir pustio unutra, po mene je došao vojnik u crnoj uniformi s maskom na glavi. Pritisnuo me na zid hodnika i počeo mi otkopčavati haljinu, dok mi je njegov pas grizao odjeću. No naišao je Garbin i počeo vikati vojniku da me pusti. Bilo je strašno i prolaziti hodnikom iz čijih su soba

drogirani vojnici radili grimase i mahali rukama prema meni – ispričala je Stoja Trivkanović.

Obavijest o smrti muža Nikole primila od policije 27. augusta 1991. kada su po nju došli u Dječji vrtić ‘Nada Dimić’ gdje je radila. Odvezli su je na prepoznavanje u mrtvačnicu u sisačku Opću bolnicu. Klonula je kad je vidjela da mu nedostaje pola lica. Tada su joj dali njegov ručni sat i račun od struje. Prema nalažu patologa, Nikola Trivkanović ubijen je 26. augusta 1991. godine nakon čega je bačen u Savu koja ga je izbacila kod sela Gušće. Na tijelu su bile povrede uzrokovane mučenjem - slomljen nos, višestruke rane od noža i 20 prostrelnih rana od vatrenog oružja.

- Prije i nakon odvođenja Zorana, Berislava i Nikole bilo je raznih provokacija. Dolazili su prijeteci poput ‘trebaš i ti otići pod zemlju’, ‘moraš se prekrstiti na katoličku vjeru’. Optuživali su me da su mi sinovi ‘u šumi’ i da im nosim hranu. Policija je dolazila raditi zapisnike, ali bilo je to više iz razloga da sazna dokad ću i ja ostati, jer su imali u planu tko bi se doselio u kuću – govorila je prije devet godina Stoja Trivkanović. U februaru 1992. godine, nakon 22 godine rada, dobila je otkaz u vrtiću.

Obratila se Europskom sudu za ljudska prava u septembru 2016. temeljem čl. 34 Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ustvrdila je da joj je krutim tumačenjem proceduralnih pravila te primjenom računanja zastare onemogućeno ostvarivanje reparacije zbog protuzakonitog odvođenja, torture i usmrćenja sinova Branislava i Zorana te da

su joj tijela državne vlasti grubo povrijedila temeljna prava i slobode. U presudi u julu 2017. Evropski sud je utvrdio da RH nije povrijedila pravo na život, jer je ‘u potpunosti istražila sve okolnosti ratnog zločina nad Trivkanovićima’.

Još 2006. godine Stoja je podnijela zahtjev za sklapanje vanskudske nagodbe Državnom odvjetništvu tražeći isplatu nematerijalne štete. DORH je zahtjev odbio s obrazloženjem da se ‘nije moglo zaključiti o postojanju bitnih pretpostavki koje se odnose na pripadnost počinitelja kaznenog djela redarstvenim i oružanim snagama RH te vezu djela sa službom’. Potom je iste godine u septembru podigla tužbu nadležnom Općinskom sudu, koji ju je odbio zbog zastare te zbog toga što ‘tužiteljica nije dokazala da su njene sinove ubili pripadnici hrvatskih redarstvenih snaga’. Presudu je potvrdio Županijski sud uz obrazloženje da ‘nije proveden kazneni postupak protiv počinitelja’.

Građanski postupak radi ostvarenja prava na naknadu nematerijalne štete radi usmrćenja Berislava i Zorana Trivkanovića trajao je devet godina. Početkom juna 2012. Ustavni sud RH odbacio je ustavnu tužbu s obrazloženjem da u njoj ‘nije istaknuta ustavnopravna bit stvari o kojoj bi Ustavni sud odlučivao’.

Za ubojstvo djeda Nikole Trivkanovića tužbu su podnijeli njegovi unuci, a nakon odbijanja tužbe na Općinskom i Županijskom sudu u Sisku, podnijeli su reviziju Ustavnom sudu otkud posljednje dvije godine čekaju odgovor.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA
PRAVA

Zagreb, 6. travnja 2022.

ANALIZA PRESUDE TRIVKANović PROTIV HR- VATSKE (BR.2)

br. zahtjeva 54916/16

čl. 6. – pravo na pošteno suđenje (pristup sudu)

Odluke domaćih sudova o odbijanju zahtjeva za ponavljanje parničnog postupka za naknadu štete protiv države bile su očigledno nerazumne jer su nestali sinovi podnositeljice utvrđeni žrtvama kaznenog djela ratnog zločina. Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, dana 21. siječnja 2021., presudio je da je Republika Hrvatska povrijedila pravo podnositelja zahtjeva na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Zahtjev Europskom sudu podnijela je majka dvojice muškaraca koje su pripadnici policijske jedinice u Sisku odveli iz njihove kuće 25. kolovoza 1991. godine*

Dana 21. studenog 2005. općinski sud proglasio je sinove podnositeljice zahtjeva umrlima, utvrdivši kao

* Budući da je podnositeljica preminula nakon podnošenja zahtjeva Europskom sudu, na traženje njezinih unuka, djece jednog od stradalih sinova, Europski sud je utvrdio da unuci imaju legitiman interes ustrajati u zahtjevu. U tekstu analize, a slijedeći tekst presude Europskog suda, navodi se i dalje „podnositeljica zahtjeva“.

dan smrti 25. kolovoza 1991. Podnositeljica je 2006. godine pokrenula parnični postupak za naknadu štete protiv države tvrdeći da su njezine sinove ubili pripadnici hrvatske policije.

Općinski sud presudio je da je u odnosu na njezin zahtjev za naknadu štete nastupila zastara s obzirom na to da je tužbu podnijela u rujnu 2006., odnosno više od pet godina nakon nestanka njezinih sinova. Podnositeljica je tvrdila da je šteta uzrokovana kaznenim djelom ratnog zločina koje ne zastarijeva te da treba primijeniti dulji zastarni rok. No, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi domaćih sudova dulji rokovi zastare za zahtjeve za naknadu štete primjenjuju se samo kada kazneni sud pravomoćnom presudom utvrdi da je kazneno djelo počinjeno. Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je reviziju podnositeljice zahtjeva.

Pravomoćnom osuđujućom presudom kojom je 2014. godine okrivljenik V.M. proglašen krivim zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva jer nije spriječio i kaznio niz takvih zločina koje su počinili pripadnici policijskih jedinica pod njegovim zapovjedništvom, kao žrtve su bili obuhvaćeni i sinovi podnositeljice. Oslanjajući se na tu presudu, podnositeljica je 1. kolovoza 2014. godine podnijela zahtjev za ponavljanjem parničnog postupka protiv Republike Hrvatske radi naknade štete. Općinski sud u Sisku odbio je njezin zahtjev smatrajući da osuda V.M.-a ne predstavlja novi dokaz koji je mogao dovesti do drugačijeg ishoda jer nije postojala uzročno-posljedična veza između stradanja sinova podnositeljice zahtjeva i kažnjivog ponašanja V.M.-a. Naime, općinski sud je obrazložio svoj stav time da je okrivljenik u kaznenom postupku osuđen zbog nestanka podnositeljičinih sinova, a ne zbog njihove smrti, te da stoga podnositeljica nema osnove za naknadu štete.

Povodom žalbe Županijski sud u Sisku je potvrdio odluku prvostupanjskog suda, a Ustavni sud odbacio ustavnu tužbu podnositeljice.

Pred Europskim sudom podnositeljica zahtjeva prigovorila je da joj je odbijanjem domaćih sudova da ponove parnični postupak u kojem je tražila naknadu štete zbog stradanja svojih sinova, povrijeđeno pravo na pristup sudu zajamčeno člankom 6. Konvencije.

DOPUŠTENOST

Zastupnica Republike Hrvatske pred Europskim sudom prigovorila je dopuštenosti ovog zahtjeva ističući da se članak 6. Konvencije ne primjenjuje na

postupke povodom zahtjeva za ponavljanje postupka.

Europski sud je potvrdio da se članak 6. obično ne primjenjuje na postupak povodom zahtjeva za ponavljanje postupka, osim ako se pokaže da je taj postupak bio odlučujući za prava i obveze građanske naravi podnositelja zahtjeva. Dakle, priroda, opseg i posebne značajke postupka povodom zahtjeva za ponavljanje postupka u konkretnom predmetu i u određenom pravnom poretku ipak mogu dovesti do primjene članka 6. Konvencije i na tu vrstu postupka. Europski sud uputio je na presudu velikog vijeća u predmetu *Bochan2* u kojoj je sažeta njegova sudska praksa koja se odnosi na primjenjivost članka 6. na postupke pokrenute zahtjevom za ponavljanje postupka.

Budući da je u ovom predmetu domaći sud već bio proveo vrlo detaljno ispitivanje pitanja koja su se odnosila na osnovanost predmeta, a koje ispitivanje je nadilazilo puko razmatranje je li osuda V.M.-a zbog kaznenog djela ratnog zločina mogla dovesti do drugačijeg ishoda parničnog postupka, Europski sud je zaključio da je postupak povodom zahtjeva za ponavljanje postupka bio odlučujući za utvrđivanje podnositeljičinih prava i obveza građanske naravi, odnosno da je članak 6. Konvencije primjenjiv na ovaj predmet.

OSNOVANOST

Europski sud istaknuo je da je u ovom predmetu mjerodavna i njegova sudska praksa razvijena u kontekstu prava na život i članka 2. Konvencije iako se zahtjev podnositeljice temelji na članku 6. Konvencije. Naime, Europski sud je u brojnim predmetima koje je ispitivao temeljem članka 2. Konvencije utvrdio da se za osobe koje su nestale nakon što su bile pritvorene od strane predstavnika države smatralo da su umrle i da je država stoga odgovorna za njihovu smrt (*Aslakhanova* i drugi protiv Rusije, §100.). U takvim slučajevima se odgovornost države ne temelji samo na djelotvornoj zaštiti prava na život predviđenoj člankom 2., već i na čvrstoj pretpostavci uzročnosti između pritvaranja i smrti, a koja pretpostavka nastaje kad god vlasti, u cijelosti ili u ve-

likoj mjeri, imaju isključiva saznanja o događajima povezanim sa smrću pojedinca. Sukladno praksi Europskog suda, u takvim situacijama teret dokazivanja je na vlastima koje trebaju pružiti zadovoljavajuće i uvjerljivo objašnjenje (*Varnava* i drugi protiv Turske).

Europski sud uzeo je u obzir i činjenicu da je Vrhovni sud u svojoj kasnijoj sudskoj praksi razvijenoj u kontekstu istih povijesnih događaja povezanih s ratom zauzeo stajalište da je država odgovorna za smrt žrtve i štetu nastalu u situaciji kada ratni zločin koji su počinili pripadnici oružanih snaga uključuje prisilne nestanke, a nestala žrtva je kasnije proglašena umrlom. Tome je tako zbog očite uzročno-posljedične veze između nestanka i (pretpostavljene) smrti žrtve. Ta sudska praksa ukazuje i na to da se u takvim slučajevima teret dokazivanja prebacuje na državu koja treba dokazati da je žrtva preživjela ili da je umrla u drugačijim okolnostima.

Uzimajući u obzir navedenu praksu Vrhovnog suda te svoju sudsku praksu temeljem članka 2. Konvencije, kao i činjenicu da je V.M. proglašen krivim jer nije spriječio i kaznio niz ratnih zločina protiv civilnog stanovništva koje su počinili pripadnici policijskih jedinica pod njegovim zapovjedništvom, uključujući i nestanak sinova podnositeljice zahtjeva, Europski sud je zaključio da su odluke domaćih sudova o nepostojanju uzročno-posljedične veze između kažnjivog ponašanja V.M.-a i stradanja sinova podnositeljice zahtjeva, bile očigledno nerazumne.

Stoga je Europski sud utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Za utvrđenu povredu Europski sud dosudio je podnositeljici zahtjeva po 12.500,00 eura na ime nematerijalne štete te 2.000,00 eura na ime troškova i izdataka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

СИСАК- СЛУЧАЈ СОЛАР

Jutarnji list, 19.02.2006.

LJUBICA SOLAR - DJEVOJKA UBIJENA ZABUNOM

Ja dalje ne mogu ići, jer dalje mogu samo pod zemlju, a to neću sve dok ne doznam zašto moje Ljubice više nema, kome je ona bila kriva i zašto je morala biti ubijena - već 15 godina ponavlja Vjera Solar, majka 19-godišnje Ljubice, djevojke koju je ustrijelio hrvatski snajperist u jesen 1991. godine u Sisku.

O ubojstvu Ljubice Solar ispisane su stotine novinskih kartica. Majka Vjera kucala je na mnoga vrata, ali odgovora još nema. A sve je manje nade i da će ubojica ikada biti kažnjen.

Devetnaestogodišnja Ljubica Solar ubijena je noću 17. rujna 1991. godine dok je bila sama u stanu svojeg zaručnika Duška Malovića na tadašnjem Trgu Moše Pijade u Sisku, u blizini policijske postaje. Ljubica je ubijena u valu likvidacija i nestanaka sisačkih Srba krajem 1991., za što još nitko u Sisku nije odgovarao. U međuvremenu, izmjenjivali su se državni odvjetnici i suci, ministri policije i policajci.

UBOJICA - POZNAT?

Državnom odvjetništvu i policiji ostalo je još samo sedam mjeseci da otkriju ubojicu. U protivnom, prijeti zastara. U županijskom državnom odvjetništvu u Sisku, naime, tvrde kako za sada nemaju dokaze da se radi o ratnom zločinu koji nikada ne zastarijeva, nego slučaj Solar vode kao "klasično ubojstvo" koje pada u zastaru nakon 15 godina. Istodobno, ime ubojice gotovo je javna stvar u Sisku. I u policiji i u tužiteljstvu procjenjuju da je riječ upravo o tom čovjeku koji danas živi izvan Hrvatske. On je, kako kažu, Ljubicu Solar ubio "zabunom". Prava je meta zapravo bio njezin mladić, navodni KOS-ovac, Duško Malović.

Da se ime navodnog ubojice manje-više zna, čula je i Vjera Solar. U Sisku se sve lako pročuje, ulica ima svoju priču.

- Otišla sam do njegovih roditelja. Njegova mama je radila u Medicinskom centru kao i ja. Kad sam im rekla da sam čula da je njihov sin ubio moju kćer, ona je zaplakala i rekla: "Ako je to moj sin napravio,

neka za to odgovara, nemam ništa protiv" - priča Vjera Solar.

Lik mlade djevojke koja se našla u pogrešno vrijeme na pogrešnom mjestu, motiv je i dokumentarca "Nemam ti šta reći, lijepo" autora Gorana Devića. Film će idućeg tjedan biti prikazan na ZagrebDoxu, Međunarodnom festivalu dokumentarnog filma u Zagrebu. To nas je i ponukalo da ponovno otvorimo tu priču i vidimo nazire li joj se kraj.

- Nemam vam mnogo novoga za reći, samo ono što ponavljam godinama. Obavljamo predistragu, razgovarali smo sa svima s kojima je trebalo. Napravili smo sve, i preko svojih granica. Mi to vodimo i dalje kao ubojstvo, ali nismo sigurni je li to u konačnici doista ubojstvo ili je ipak ratni zločin, jer ne znamo ni motiv ni počinitelja - kaže Stipe Vrdoljak, županijski državni odvjetnik u Sisku, dodajući da je slučaj "poprimio mitske razmjere".

Svjedoci znaju sve

Gotovo da se možemo složiti. Uviđaj je 1991.

obavljen na brzinu, pa nije skupljeno ni mnogo dokaza. Rekonstrukcija zločina obavljena je prvi put nakon više od 11 godina, u siječnju 2003., da bi se tek tada utvrdilo odakle je zapravo pucano i iz kakvog oružja. Vjeri Solar se javilo nekoliko svjedoka s tvrdnjama da znaju tko je ubio njezinu kćer. Tako je pred istražnim sucem u Sisku svjedočio pripadnik policijske postrojbe "Vukovi", nakon čega je obitelj 2001. podnijela kaznenu prijavu za ratni zločin protiv dvije sobe. Tri godine poslije, županijsko je državno odvjetništvo odbacilo tu prijavu. Istražni sudac obavio je razgovor i s jednim osuđenikom, koji je zauzvrat tražio status zaštićenog svjedoka, ali je i za njega na kraju ocijenjeno da nema saznanja o ubojstvima na području Siska 1991. i 1992. godine. Prije godinu dana ispitan je i posljednji važniji svjedok - Muhamed Kličić koji je bio u privotru u Puli zbog optužbi za miniranja po Istri od 1993. do 1995. godine. Iako je u tom postupku rekao da zna tko je ubio Ljubicu Solar i tko je činio druge zločine po Sisku, istražitelji iz Siska kažu da njima poslije nije htio dati nikakve podatke. Nakon svega, županijsko državno odvjetništvo u srpnju prošle godine zaključilo je da je Ljubicu Solar "zabunom" ubila osoba koja je u međuvremenu otišla iz Hrvatske, a za koju istražni organi pouzdano znaju gdje sada živi.

HITAC IZ SNAJPERA

Do zabune je došlo tako što je prava meta bio agent KOS-a Duško Malović, službeno podoficir JNA, koji je bio dečko ubijene Ljubice Solar, koja je ubijena oko ponoći nakon ulasku u stan Duška Malovića, vjerojatno snajperskim hicem. Također, imenovani je Malović toga dana pobjegao iz Hrvatske, što snajperist vjerojatno nije znao. Budući da je pucano sa željezničkog nasipa udaljenog oko 150 metara, vjerojatno snajperist nije uočio razliku. Istražni organi ne isključuju ni druge mogućnosti i sumnje, ali ne navode ni što namjeravaju učiniti oko navodnog ubojice. Još je uvijek sve u predistrazi, bez optužbe i bez službeno osumnjičenog, a u jesen, 15 godina od smrti Ljubice Solar, "klasično ubojstvo" pada u zastaru.

Dan uoči ubojstva Ljubica Solar se spremala otići za svojim dečkom Duškom Malovićem koji je dan ranije otišao u Sarajevo. U svoj je dnevnik tada zapisala:

"Događaju se lude stvari, rat između Hrvata, JNA i srpskog naroda u Hrvatskoj. Ljudi se iseljavaju iz totalno razrušenih sela. Ljudi ostaju bez svojih

imanja, stoke, gube sve ono što su godinama stjecali. Svi su uplašeni. Najgore od svega je to što se javlja sve veća mržnja među ljudima. Bojim se za mamu, tatu, stricu, strinu, sve moje rođake u Glini. Tek sada vidim koliko volim ovaj grad i koliko mi se teško rastati od njega. Odjednom, volim sve ljude. Nemam želju otići odavde. Bojim se tog života tamo. Kako će biti? Kako ću se snaći? Kako ću prevazići grižnju savijesti prema majci? Mrzim sve ovo što se dešava. I Maja odlazi u Sloveniju, i Sanja... Sinkija nema, Plamenka, Ljubiše... Svi su se odjednom izgubili. Zašto život mora biti tako grozan, zašto svi na svijetu ne žive sretno? Maloprije sam razgovarala s Majom i Sanjom. Plakale su. Tata, oprosti mi za sve što sam ti u životu učinila, oprosti što sam bila tako gruba prema tebi. Volim te, jako te volim. Zapamti to za sva vremena. Majko, oprosti što te ostavljam kada ti je najteže i oprosti mi što se dugo nećemo vidjeti. Molim te, razumi me, idem za boljim životom. Tražim sreću. Moli se da je nađem."

ZAŠTO UBOJICA NEĆE ODGOVARATI?

Vjera Solar želi ohrabriti i druge kako bi počeli tražiti pravdu za svoje nestale. Osnivačica je Udruge protiv nasilja, koja okuplja obitelji nestalih i ubijenih građana iz Sisačko-moslavačke županije. Do sada je prikupila podatke o nestalim ili likvidiranim Srbima s područja Siska, a javljaju joj se i građani iz drugih dijelova Hrvatske. Obraćala se za pomoć i bivšoj i sadašnjoj vlasti, a prije dvije godine pisala je i potpredsjednici Vlade Jadranki Kosor, upoznala je sa slučajem svoje kćeri, ali i priložila popis stotina ubijenih. U rekordnom roku dobila je odgovor da potpredsjednica "iskreno žali zbog smrti njezine kćeri", te da je na osnovi očitovanja policije i odvjetništva uvjerena da nadležni čine sve kako bi otkrili ubojicu. Obećan joj je i sastanak, ali to se do danas nije dogodilo.

- Zar je samo meni normalno da zločinci moraju odgovarati? Vlasti očito nije - rezignirano je zaključila majka ubijene Ljubice.

DEVIĆ: IMAO SAM NOĆNE MORE

Sišćanin Goran Dević autor je dokumentarnog filma "Nemam ti šta reći, lijepo" kojem je motiv ubojstvo Ljubice Solar. Ljubica i on su ista generacija iz škole a poznao je i njezina dečka Duška.

• U filmu nema rekonstrukcije, ni prozivanja odgovornih. Film je autorski veoma osoban, kao da je Ljubičino ubojstvo samo povod za vaše osobno preispitivanje.

- To je možda pregruba interpretacija, ali ne vidim drugog načina da se napravi jedan takav film, osim da se čovjek poptuno skine pred njim. Objektivni film s tom temom ne bi imalo smisla raditi, bio bi prehladan. S rekonstrukcijom događaja ne bi se moglo postići ništa više od onoga što se može postići novinskim tekstom, a film bi trebao imati drugačiju misiju. Trebalo je vidjeti koliko takav događaj živi ili više ne živi na ovim prostorima. I mene je iznenadilo koliko se sjena takvih događaja danas može osjetiti na svima nama.

• Koja je bila vaša motivacija? Za sebe kažete da ste početkom 90-ih bili grozno zagrižen nacionalist.

- Recimo da je to točno. Nisam imao veliko ratno iskustvo, ali kada je sve to prošlo, dugo sam imao noćne more u kojima sam sanjao da sam ubio nek-

oga. Trenutak buđenja je bio dosta traumatičan. Nisam znao jesam li sanjao da sam ubio ili sam zbilja ubio. Čovjek u pravilu radi film o nečem što ga grize. Treba čačkati stvari koje su pod tepihom.

• Jeste li sudjelovali u ratu?

- Ja sam 23. kolovoza 1991. pobjegao iz JNA, kratko sam vrijeme proveo u rezervnoj policiji u Sisku, nakon čega sam otišao studirati u Zagreb. U ratu sam prošao više-manje neokrznut ako se izuzmu filmovi koji su mi se poslije vraćali, iako sam vidio svašta.

• Kakav je Sisak bio 1991.?

- To je ono o čemu ne bih pričao. ‘Ajmo pričati o filmu, općenito.

Veronika Rešković

to nije dolazilo u obzir, smatralo se tada, neovisno o ideološkim razlikama na političkoj sceni.

Sisak nije bio odabran slučajno za Documentin skup o pravima civilnih žrtava rata. U njemu je, kao i u nekim drugim hrvatskim urbanim sredinama, postajala velika i prešućena zajednica srpskih civilnih stradalnika čiji su preživjeli pripadnici svjedočili o teškim zločinima nad njihovim najmilijima. U ratu i pod granatama, što su dijelile s ostalim građanima Siska, spomenute žrtve odvožene su na posebne gradske lokacije (“Jodno” i “Ora”), prethodno mučene, a nakon toga ubijane. Nestajali su doslovno preko noći sinovi, braća i muževi. Njihove supruge, majke i kćeri uzalud su tražile informacije o njima, do njih su dolazile strašne priče o pogubljenjima – neka su tijela pronađena, a neka ni do danas – obiteljima su se uskraćivale osnovne informacije o sudbinama članova njihovih porodica.

Među svim tim sisačkim slučajevima posebno se izdvajala tragična sudbina ubijene 19-godišnje Ljubice Solar, ne toliko zbog okolnosti u kojima je ubijena, koliko zbog njezine majke Vjere koja je od prvog dana krenula u bitku za istinu o tragičnoj sudbini vlastite kćeri, neumorna gotovo do smrti.

Vjera Solar bila je Hrvatica u braku s Jovanom Solarom, imali su dvoje djece, Ljubicu i Đorđa. Sisak je bio njezin grad, ondje je radila čitav život kao tajnica u bolnici. U gradu veličine Siska poznavala je svakoga, a i nju su svi poznavali. Rat je, kao i većina građana, dočekala nespremna, iako su Sisak i Baniju te 1991. već mjesecima potresali sukobi, barikade i zločini, a

atmosfera, pogotovo za preostale sisačke Srbe, postajala je sve gora. Proglašavani su petom kolonom, a kroz nametnutu kolektivnu krivnju smatrali su se i odgovornima za zločine koje su JNA i pobunjeni Srbi počinili nad banijskim Hrvatima.

U drugoj polovici rujna 1991. godine jedan telefonski poziv od strane policije i molba da dođe u sisačku bolnicu kako bi identificirala ubijenu kćer (“otpuzala sam od boli do mrtvačnice”, reći će poslije Vjera) označili su kraj njezinog života kakvog je poznavala do tada i krenula je bitka s kojom se nosila sve do svoje smrti.

Ne mireći se sa sudbinom koju su joj namijenili tadašnji sisački gospodari života i smrti, smatrajući da ima pravo, ako ništa drugo, onda na elementarnu informaciju o uzrocima smrti vlastite kćeri i imenima počinitelja, Vjera tako shrvana odlazi do svog susjeda Đure Brodarca, kojeg je tada još smatrala prijateljem. Brodarac je bio tadašnji načelnik Policijske uprave Sisak i član Kriznog štaba za Sisak i Baniju. Nesvjesna da dolazi do već spomenutog gospodara života i smrti u ratnom Sisku, čovjeka koji je, zajedno s najbližim suradnicima, optužen da je osobno koordinirao popisima za likvidaciju sisačkih Srba, Vjera ga je upitala: “Pa dobro, Đuro, tko mi je ubio Ljubicu? Zašto je ubijena?”

Nakon bezbroj obiteljskih druženja, ispijenih kava, a i činjenice da je jedna od dviju Đurinih kćeri, Davorka, kao starija čuvala Ljubicu, brinula se o njoj i igrala se s njom kroz cijelo njezino odrastanje, Vjera je smatrala da kuca na prava vrata. “Vidio sam i gore” – uslijedit će Brodarčev odgovor nakon što mu je Vjera pokazala fotografije ubijene Ljubice. Nastavit će kako je za njezinu smrt odgovoran njezin dečko Duško Malović, tadašnji pripadnik JNA, kojeg se sumnjičilo, u već spomenutoj atmosferi, da surađuje s Kontraobavještajnom službom JNA, a s kojim je Ljubica živjela već neko vrijeme i u čijem je stanu pronađena mrtva te kobne noći 17. rujna 1991.

Brodarčev odgovor Vjeri bio je presuda, omerta za sve one koji su imali saznanja o tragičnoj sudbini same Ljubice, čija smrt je bila neodvojiva od ludila koje se tih mjeseci obrušilo na Sisak, gdje su pravdu u svoje ruke preuzeli domoljubi i stožeraši u institucijama, dijeleći pravdu po etničkom ključu, vršeći egzekucije velikog broja „mirnih građana“ samo zato što su bili Srbi ili Srпкиnje, a to je tada značilo samo jedno, izdajnici, suradnici neprijatelja... U jednoj takvoj akciji “Vukova”, specijalne policijske postrojbe s posebnim

zadatkom, koji su se u noći 17. rujna 1991. uputili prema adresi na kojoj su živjeli Duško Malović i Ljubica Solar, dogodilo se da ispaljeni hici s ulice prema prozoru Malovićeva stana, umjesto njemu, koji je dan ranije napustio Sisak, budu namijenjeni Ljubici, koja se u tom trenutku nalazila kod prozora u stanu, na Trgu Moše Pijade.

Za Vjeru nastupa pakao. Tijekom Ljubičina posljednjeg ispraćaja policija u civilu prati sve osobe koje su smogle hrabrosti doći na sprovod, a kako bi izrazile sućut Vjeri i njezinoj obitelji. Neki od njih, poglavito viđeniji Siščani, bivaju pozivani u policiju na razgovore, a sama Vjera odlazi da bi slušala insinuacije u vezi s okolnostima Ljubičina ubojstva i moli ih da je prestanu maltretirati.

To da su upravo institucije, kao što su policija i državni organi, zapravo počinitelji i organizatori zločina u kojima je ubijena Ljubica Solar, kao i ostali sisački Srbi, Vjeri postaje jasno kada do nje krenu pristizati priče ostalih sisačkih žena pa krajem 2002. godine u vlastitoj kući pokreće Građansku udrugu protiv nasilja Sisak.

Vjera više nije sama, tu su sada Stoja Trivkanović, čiji su muž Nikola i dvojica sinova, Zoran i Berislav odvedeni i ubijeni u kolovozu 1991., (sinove nikada nije pronašla), Jasenka Borojević, čiji je suprug Stevo odveden u listopadu 1991., Desa Đapa, čiji je sin Milenko odveden iz kuće u kolovozu 1991., a tijelo mu je pronađeno osam dana poslije s ozljedama i prostrijelnim ranama, Zorica Miodrag, čiji je suprug Stojan odveden u rujnu 1991. godine...

Vapaji i sada već javni apeli spomenutih žena ne dopiru do sisačkog državnog odvjetnika Stipe Vrdoljaka. Spomenuta institucija se aktivira u trenutku kada sisačke majke, nakon višegodišnjeg bezuspješnog iščekivanja kaznene pravde, posegnu za građanskim postupcima za naknadu štete, pred Općinskim sudom u Sisku, tražeći obeštećenje od Republike Hrvatske za ubojstva svojih najmilijih.

U slučaju Vjere Solar sutkinja Natalija Stojanović odbija zahtjev za obeštećenjem, osnažena stavom Državnog odvjetništva koje ne želi da Republika Hrvatska “preuzme odgovornost koju su uzrokovali pripadnici oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi”, kako stoji u zakonu na kojeg su se pozivale žrtve. Na žrtve se svaljuju parnični troškovi spomenutih postupaka, slijede prijetnje ovrhama. U jednom trenutku čak i Zavod za mirovinsko osiguranje u Sisku poseže za, kako su rekli, “preventivnom

Portal Novosti, 03.04.2023.

Hrabrosti, ime ti je Vjera, Vjera Solar!

piše Eugen Jakovčić

Brodarčev odgovor Vjeri Solar da je vidio i gorih stvari od ubojstva njene kćeri, bio je presuda, omerta za sve one koji su nešto znali o tragičnoj sudbini same Ljubice, čija smrt je bila neodvojiva od ludila koje se tih mjeseci obrušilo na Sisak, gdje su pravdu u svoje ruke preuzeli domoljubi i stožeraši u institucijama, dijeleći pravdu po etničkom ključu

Bila je 2012. godina. U sisačkom hotelu Panonija, Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću predstavljala je istraživanje o pravima i položaju civilnih žrtava rata.

Documenta je tada već naveliko pokrenula kampanju da se zakonski reguliraju prava civilnih žrtava rata, do tada potpuno u sjeni braniteljskih privilegija. Civile se smatralo nekakvom kolateralnom štetom, nedostojne zakona, pa su, neovisno o nacionalnosti, ostvarivali tek sporadična socijalna prava, temeljem zakona iz socijalističke Jugoslavije. Negdje duboko u temeljima te politike bio je strah od toga da je davanje prava jednima, civilima hrvatske nacionalnosti, neodvojivo od onih drugih, civila srpske nacionalnosti. A

ovrhom” nad njezinom mirovinom kako bi se osigur-ala državi sredstva u slučaju da žalba bude odbijena u vezi s parničnim troškovima. Na kraju sve završava odlukom Europskog suda za ljudska prava, koji tuženu Republiku Hrvatsku i Vjeru Solar upućuje prema nagodbi, što Vjeru oslobađa parničnih troškova, ali ne i njezinog sina, kao i mnoge druge civilne žrtve rata.

U lipnju 2011. konačno kreće zakašnjelo procesuiranje odgovornih za zločine nad sisačkim Srbima. Niti mjesec dana od privođenja Đuro Brodarac umire u pritvoru, ne dočekavši suočavanja s Vjerom i ostalim ženama iz Siska čiji najmiliji su sada žrtve obuhvaćene optužnicom koja je još zahvatila i Brodarčeva zamjenika Vladimira Milankovića te Dragu Bošnjaka, pripadnika specijalne policije “Vukovi”. Vjera pred njima svjedoči, čime na sebe svaljuje dodatne tužbe nekih od aktera sisačkih zločina. Milanković je odlukom Vrhovnog suda na kraju jedini odgovarao za sisačke zločine, iako je cijela struktura, od načelnika policijske postaje u Sisku, do Ureda tadašnjeg predsjednika i premijera bila upoznata sa sudbinama nesretnih civila.

Iako im je svojim svjedočenjem potkrijepila optužnicu, a u konačnici i pravomoćnu presudu, DORH nikada nije obeštio Vjeru, jer kroz već spomenutu građansku parnicu “radilo se o već presuđenoj stvari”.

A onaj Documentin skup s početka teksta, koji se dogodio u Sisku, gotovo godinu dana od početka suđenja naredbodavcima sisačkih zločina, uz Vjeru Solar uključio je i povjesničara Hrvoja Klasića i političara Davorka Vidovića. Dvorana u kojoj se te večeri govorilo o stradanjima svih civilnih žrtava rata u Sisku bila je ona ista u kojoj je posljednja predratna generacija sisačkih maturanata obilježila kraj svog

školovanja plesom, a Hrvoje, kao njezin školski drug i Davorko, kao njezin profesor, tada su posljednji put vidjeli Ljubicu Solar.

Vjera Solar, umrla je prošlog tjedna u Rijeci, gdje ju je teško bolesnu doveo njezin sin Đorđe, kod kojeg je već neko vrijeme živjela u Istri. Danas će biti pokopana u Sisku, a posljednji je put svjedočila o sisačkim zločinima prije tri mjeseca u razgovoru sa Sašom Kosanovićem za kanal Una TV. Govorila je u kameru, gotovo bez daha i snage, uz kolica koja su je pridržavala, ali je svjedočila svojim pogledom i očima.

Hrvatska je 2021. godine u Saboru izglasala Zakon o pravima civilnih žrtava rata. Vjera Solar podnijela je početkom 2022. godine temeljem tog zakona zahtjev kako bi ostvarila novčanu naknadu i sva ostala prava. Nikada nije dobila rješenje.

БЕНКОВАЦ -СЛУЧАЈ ГАГИЋ

Политика, 29.09.2023.

БРАНКА И ЊЕНА ДЕЦА

У ономе лежају до самог источног зида затечена су два дечја леша и то један до зида где је простим оком видљиво да се ради о мушком детету старом око седам година

Пре неколико дана Бранка је добила решење из Градског уреда за социјалну заштиту, здравство,

бранитеље и особе с инвалидитетом Града Загребa којим се „одбија са захтевом за признавање статуса члана породице особе умрле у Домовинском рату и права на породичну инвалиднину по детету Милану Гагић”.

У образложењу решења сенаводи да је прегледом „заостале непријатељске документације пронађен спис предмета у којем је евидентирано да су дана 16. септембра 1993. године у породичној кући у окупираном месту Буковић, Бенковац, услед експлозије гранате смртно страдали Бранкин супруг Миленко Гагић те њихово двоје деце

Милан и Милена”.

Теноћи су падале гранате испале са хрватских положаја по Бенковцу и околним местима, укључујући и приградско бенковачко насеље Буковић. Трагедија породице Гагић је у Бенковцу и широм Равних Котара и Буковице одјекнула много јаче него граната која их је побила, а бол за изгубљеном децом је била немерљива.

„Веритас” у својој архиви од оснивања (а основан је неколико месеци по страдању Бранкине породице) чува и комплетну судско-медицинску документацију о страдању породице Гагић, у којој се налази и записник о увиђају, којег је исте ноћи обавио тадашњи председник Општинског суда у Бенковцу Драго Буљ.

У записнику се напомиње да се увиђај врши у ноћним условима (започео у 2.15 часова) без светла, под милицијском лампом, тако да сви детаљи нису ни уочљиви. Судија најпре констатује затечено стање објекта (кућа приземница, покривена циглом положеној по прљима, испод крова на гредама постављене даске, а услед удара гранате урушено најмање трећина крова...).

А у унурашњости, тачно испод урушеног крова два кревета положена уз источни зид. „У ономе лежају до самог источног зида затечена су два дечја леша и то један до зида где је простим оком видљиво да се ради о мушком детету старом око седам година. У тим ноћним условима уочљиво је да је детету искидан стомак јер се види утроба... До њега се налази женски дечји леш којем недостаје једна половина главе, а тело је углавном искидано... До тог лежаја налази се други лежај где је затечен леш одраслог мушкарца, који је такође без главе... И овде као и на предходном лежају се налази малтер, комадићи цигле и дасака... На лицу места се сазнало да је од ове гранате погинуо Гагић Миленко, рођен 1947, те његово двоје деце, и то син Милан стар седам година и кћи Милена стара четири и по године, дочим му је жена Бранка, рођена 1959. такође рањена, али је до доласка увиђајне екипе отпремљена у болницу.”

Трагедију је, иако тешко телесно повређена, преживела само Бранка, Миленкова супруга и Миланова и Миленина мајка. Иако смо се срили више пута у просторијама „Веритаса” у Београду, устручавао сам се да са њом тет-а-тет заподенем разговор о њеним сећањима на породичну трагедију. Ради провере да ли је посмртне остатке

супруга и деце са бенковачког гробља, где су били сахрањени без њеног присуства, пренела у породичну гробницу у Смиљчићу, што јој је била дугогодишња жеља, назвао сам је телефоном 21. јануара 2016. Рекла ми је да још није успела али ми је и отворила душу и причала дуго и нашироко а ја сам бележио:

Са супругом и децом до јесени 1991, живела је у Задру у изнајмљеном смештају. У јесен 1991. када су из Задра почели бежати Срби, и њена породица се преселила у Смиљчић, Миленково родно место, где су и кућу направили, и које место је било под српском контролом. Кад је 21. јануара 1993. кренула хрватска акција „Масленица”, с обзиром да се Смиљчић налазио близу линије фронта и на удару хрватске артиљерије, преселили су се у село Буковић код Бенковца и сместили у кућу Душана Савића. Иако су могли отићи и код њених родитеља у Затон Обровачки, изабрали су Буковић јер су проценили да су ту заштићенији него на другим местима. Процена им је, на њихову несрећу, била катастрофална.

„Нешто пре него је граната ударила у ту кућу, по мраку сам, с обзиром на то да струје није било, спремила децу у кревет, а након тога супруг и ја смо легли у кревет који се налазио у истој просторији. Кад је ударила граната у кућу прво сам, онако у мраку, пошто се није оглашавао, пипала супруга све док ми рука није упала у његову утробу.”

Причала ми је Бранка како су је тешко рањену сместили у болничка кола и одвезли најпре у бенковачку амбуланту а затим у книнску болницу и како је кола хитне помоћи на путу до Книна засула киша гелера од још једне испале гранате али да овај пут није било рањених. Причала ми је како се лечила и опорављала у бањама Топуско на Кордуну и у Апатину, одакле је отишла код стрица у Ковин а одатле се преселила у Београд, где је једном приликом упознала Бранка, избеглицу из Сиска, са којим се почела дружити. Писала је оцу да са једним човеком, који јој се свиђа, излази на кафу а отац јој је одговорио: „Кад је твоје срце све оно преживело, а сад мисли да је то то, слободно се ти среди и удај.” И удала се.

У септембру 1995. родила је једно мушко дете, али су је након три дана обавестили да је дете умрло, мада никада није добила ни родни ни смртни лист, а са градског гробља је добила потврду да беба под њеним именом никад није

сахрањена на том гробљу. У фебруару 1997. са Бранком је добила и сина Павла, на којег је пренела и сву љубав за предходно изгубљену децу.

Са Павлом сам разговарао ових дана. Бранка има рашта да се поноси. Њен Павле је добар човек и успешан спортиста (игра хокеј на леду за Црвену звезду и репрезентацију Србије).

Разговор смо и водили поводом уводно поменутог решења, у којем пише да је спис предмета, како то и налаже Правилник о начину остваривања статуса и права цивилних страдалника из Домовинског рата, достављен Повјеренству(комитету)Министарствахрватских бранитеља за утврђивање запреке из чл. 5. Закона о цивилним страдалницима из Домовинског рата, које им је 12. јуна 2023. године вратило спис „уз напомену да је од надлежних тела прибавило податке о подносиоцу захтева и страдалој цивилној особи темељем које подносилац захтева изводи свој статус, те је дало мишљење да у погледу именованих постоји запрека из члана 5. став 1. тачка 1. Закона. Наведеном одредбом је прописано да статусе и права из овог закона не могу остварити припадници, помагачи или сарадници непријатељских војних и паравојних јединица који су суделовали у оружаном агресии на Републику Хрватску и сви који су на било који начин помагали непријатеља, као ни чланови њихових породица темељем њихова страдања”, па је следом наведеног и решено као у изреци решења.

Ни речи о томе како дете од седам година може бити припадник, помагач или сарадник непријатељских војних и паравојних јединица!? Бранка очекује да ће ускоро добити слично решење и на своје захтеве да јој се призна статус

цивилне жртве и по основу страдању другог тетета и по основу њеног рањавања. По основу супругова страдања није ни подносила захтев претпостављајући да би му, иако није био војно ангажова, могли наћи неку „запреку”. Није јој јасно зашто надлежни орган о свим њеним захтевима није одлучивао у једном поступку.

И није Бранка једина која је добила одбијеницу о признању статуса цивилне жртве.

О хрватском Закону о цивилним жртвама рата већ сам писао на овим страницама (текст „Хрватски закон о ратним цивилним жртвама”, објављен 21. октобра 2021).

Сада могу поновити оно што сам и тада констатовао да су се аутори овог закона заиста потрудили да поставе многе „запреке” српским страдалницима и члановима њихових породица, посебно онима који су страдали на подручју бивше РСК, на путу до признавања статуса ратног страдалника, без којег се не може остварити ниједно од законом предвиђених права.

Иако смо били свесни тих „запрека” саветовали смо и Бранки и осталим српским цивилним жртвама и члановима њихових породица да поднесу захтеве за признање таквог статуса према прописаној процедури и да буду спремни на „рововску” правну борбу кроз хрватске и међународне институције. Борба је почела. Али како се борити против „комитета”, који делује изван управног органа који доноси коначну одлуку, чије мишљење се, иако без образложења, мора поштовати.

Јадна је и бедна „демократија” која строгоћу прописа тренира на дискриминацији и убиствима недужне деце.

КАСАРНА БЈЕЛОВАР-СЛУЧАЈ ЈОВАНОВИЋ

“Večernje novosti”, 09.09.2003.

ОЧЕВО ТЕЛО DOBILI SMO U DELOVIMA:

ĆERKA OFICIRA JNA UBIJENOG U
BJELOVARU O SRAMNOJ PRESUDI
SUDA U HRVATSKOJ

PIŠE: C.J.MATIĆ

ОЧЕВО тело смо добили у деловима, у лименом sanduku, sedam dana после njegovog ubistva u kasarni u Bjelovaru 1991. Vojnim helikopterom je donesen u Smederevsku Palanku, gde je sahranjen. Mama je tad otvorila sanduk. Pričala je da je bio go, da mu lice nije prepoznala, jer mu je glava bila potpuno izgažena. Noge su mu bile razdvojene. Na kraju ga je prepoznala po ožiljku od kopči na Ahilovoj tetivi, koju je ranije operisao.

Ovako za "Novosti" govori Ivana Pavlović (43), ćerka kapetana prve klase i oficira bezbednosti Dragiše Jovanovića, koji je 29. septembra 1991, nakon što su pripadnici hrvatskog Zbora narodne garde (ZNG) zauzeli bjelovarsku kasarnu, izveden iz stroja zarobljenih vojnika i oficira JNA i ubijen. Sa njim su tada streljani i komadant kasarne pukovnik Rajko Kovačević i potpukovnik Miljko Vasić.

Tadašnji komadant Kriznog štaba grada Bjelovara Jure Šimić za kojeg svedoci, vojnici JNA iz kasarne, tvrde da je lično ubio Jovanovića, Kovačevića i Vasića, pravosnažno je sada oslobođen u Hrvatskoj za ovaj ratni zločin nad zarobljenicima. Njemu je tamošnji Županijski sud u Rijeci sudio da je naredio ubistva trojice oficira JNA, ali je veštačenje volšebno utvrdilo da su stradali od eksplozije.

- Kako čovek после toliko godina može da se oseća kad čuje da taj Šimić otprilike ništa nije kriv, a oni mrtvi leže pod zemljom. Brata i mene nikad niko nije zvao, niti kontaktirao vezano za to suđenje. Ništa zvanično nismo dobili.

Priča nam Ivana da je imala 11 godina kad joj je otac ubijen. Ni majka Verica nije dugo poživela, umrla je 2004. u 48. godini. Pojela ju je, tvrdi, tuga, a borila se da preživi bez supruga, sa dvoje dece.

- Kažu da su tela oca i dvojice njegovih kolega

posle ubistva oskrnavljena. Navodno su njihova tela nosili ulicama Bjelovara, a ljudi su ih pljuvali, gađali, izivljavali se u nekom ludilu. Zapamtila sam da je majka uvek pričala da "ustaše nisu čak mogle ni da nam ga vrate celog" - govori Ivana. - Godinu ili dve после smrti naše majke, otac je ekshumiran i rađena je ponovo obdukcija njegovih posmrtnih ostataka. Utvrđeno je da je ubijen sa tri metka, jedan mu je ispucao u glavu, drugi ispod ramena kod srca i treći, čini mi se, u mošnice. Netačno je da je poginuo od eksplozije, jer se vide mesta gde su od metaka probušene kosti. Oni su izvedeni iz stroja i ubijeni.

SPASAO ŽIVOT SEKRETARICI

U NOVOM Sadu sam slučajno srela Jelu, očevu sekretaricu iz kasarene u Bjelovaru. Rekla mi je da joj je on spasio život. Dao joj je njegov pištolj i uputio da se nekim koridorom izvuče u Srbiju. Mene i brata je tog leta iz Bjelovara na raspustu poslao kod babe u Palanku. Mama je došla po nas pred početak škole, ali je javio da se ne vraćamo. S njim smo tada retko bili u kontaktu, a mesec dana kasnije je, nažalost, ubijen - priča naša sagovornica.

Ćerka Dragiše Jovanovića kaže nam i da porodicu niko nije bio obavestio kad su radili ekshumaciju:

- Sami su došli, izlomili nadgrobnu ploču i izvadi-li telo. Otišla sam na groblje, i zatekla grob otkopan. Ostala sam u šoku. Svašta sam pomislila. Posle su nam rekli da su došli naši i Hrvati i da su morali da ga ekshumiraju, jer je neki veterinar Jure optužen. Vratili su ga u vrećama. Kasnije su nam pomogli iz Udružen-ja veterana vojne policije i bezbednosti i kupili novu mermernu ploču.

SVE VREME SLUŽBOVAO U HRVATSKOJ

DRAGIŠA Jovanović je rodom iz Smederevske Palanke, a roditelji su mu bili učitelji. Vojnu akademi-ju je završio u Sarajevu, a raspoređen je u Delnice, odakle je prekomandovan u Viroviticu, gde je ostao osam godina. Na službu u Bjelovar stigao je 1989.

- Živeli smo tamo do 1991. Mama je radila u računovodstvu bolnice. Posle očevog ubistva, u

Dokumenta .hr 14.06.2023.

Zločin u bjelovarskoj vojarni “Božidar Adžija” (okr. Jure Šimić)

Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je kao neosnovanu žalbu državnog odvjetnika i potvrdio pr-vostupanjsku oslobađajuću presudu.

Presuda Vrhovnog suda dostupna je dolje niže.

Opt. Jure Šimić, koji je tijekom Domovinskog rata bio predsjednik kriznog stožera Bjelovara, dana 02. listopada 2019. na Županijskom sudu u Rijeci nepravomoćno je oslobođen optužbe za ratni zločin, kojom ga se teretilo da je nakon oslobođenja vojarne u Bjelovaru naredio ubojstvo trojice zarobljenih čas-nika JNA.

Nepravomoćna presuda donesena je gotovo četiri godine nekon početka suđenja pred prvostupanjskim vijećem.

Dana 08. lipnja 2015. na Županijskom sudu u Rijeci čitanjem optužnice započela je glavna rasprava u kaz-nenom postupku protiv opt. Jure Šimića za zločin nad ratnim zarobljenicima. Prema navodima optužnice okr. Šimić je naredio ubojstvo trojice zarobljenih čas-nika JNA, zapovjednika vojarne “Božidar Adžija” u Bjelovaru. Dana 29. rujna 1991. hrvatskim vojno-re-darstvenom snagama predalo se gotovo 60 časnika te 150 redovnih vojnika koji su bili razoružani i odje-veni u hlače i potkošulje. Optužnicom Jure Šimić se

Smederevskoj Palanci smo, 1992, dobili stan od 46 kvadrata, a mama posao u kasarni. Imali smo invalid-ninu, boračko i tatinu penziju dok smo se školovali i to nam je pomoglo, tu su nam država i Vojska izašli u susret - kaže Ivana.

Ivana kaže da je bila dete kad je ostala bez oca, a da su joj kasnije pričali da je bio strog, da su ga poštovali i da je kao bezbednjak otkrio mnogo informacija o početku rata:

- Možda godinu pre ubistva nuđena mu je preko-manda, da izabere koje hoće mesto u Srbiji, ali nije hteo. Pretpostavljam da su želeli da ga sklone, jer je nekome bio smetnja i mnogo znao. Bio je drugi čovek u kasarni, patriota i zato je ubijen, a ja sam ostala bez oca. Za njega su bili važni reč i poštenje. Posmrtno je dobio čin majora i orden za hrabrost.

tereti da je kao predsjednika kriznog stožera Bjelo-vara prozivanjem iz skupine izdvojio zapovjednika 265. mehanizirane brigade, stacionirane u toj vojarni, pukovnika Kovačević Rajka te njegove pomoćnike: potpukovnika Miljka Vasića i kapetana prve klase Dragišu Jovanovića te naredio skupini vojnika, čiji se identitet ne zna, da ih odvedu sa strane i ubiju a oni su to i učinili, pucnjevima iz vatrenog oružja.

Tijekom rasprave okr. Šimić se o krivnji očitovao negativno, svjedočila su četvorica svjedoka koja nisu osobno bili u vojarni u trenutku streljanja trojice čas-nika JNA te su svjedočili na okolnost mogućnosti iz-davanja zapovijedi okrivljenog.

Slijedeća rasprava zakazna je 9. i 11. lipnja 2015.

Dana 1. rujna 2015. zbog promjene Vijeća glav-na rasprava u kaznenom postupku protiv opt. Jure Šimića, pred Županijskim sudom u Rijeci, započela je iznova.

Rasprava zakazana za 23. studenog 2015. godine odgođena je.

Rasprava je u više navrata započinjala ispočetka, a na posljednjem ročištu, održanom 09. ožujka 2018. trojica svjedoka koja prebivaju na teritoriju Republike Srbije, saslušana su putem video-konferencijske veze, uspostavljene sa Višim sudom u Beogradu, Odjelom za ratne zločine.

Rasprava se nastavlja 08. i 09. svibnja 2018.

Политика, 15.09.2023.

НОВА БРУКА ХРВАТСКОГ ПРАВОСУЂА

Пише: Саво Штрбац

Сутрадан су, по Шимићевој наредби, грађани Бјеловара обилазили заузету касарну, у којој су били изложени лешеви убијених официра, које су у мимоходу скрnavили пљувањем и мокрењем по њима

„Врховни суд у Загребу правоснажно је ослободио Јуру Шимића, бившег ратног председника Кризног штаба Града Бјеловара, оптужби за ратни злочин против ратних заробљеника који се наводно догодио приликом ослобођења бјеловарске касарне 1991”, као ексклузиву 6. септембра ове године објавио је Регионални портал „Бјеловар лајв”, који тврди и да је у поседу ослобађајуће пресуде, што су пренели и скоро сви медији у региону.

Злочин у бјеловарској касарни и покушаје његовог процесуирања пратим такоређи од кад се злочин десео, о чему сам писао и на овим страницама (текст „Суђење за убиство официра ЈНА”, објављен 16. априла 2015), па да се још једном потсетимо и на злочин и на покушаје његовог процесуирања.

На основу годинама прикупљаних доказа, међу којима се налазе и изјаве непосредних учесника у предметном догађају са којима сам лично разговаро и сирови видео-запис са лица места, којег је снимила хрватска страна, дошли смо до следећег сценарија догађаја који се одиграо 29. септембра 1991. у бјеловарској касарни „Божидар Адија”:

Тога дана, ујутро, припадници ЗНГ РХ отпочели су општи напад на све војне објекте ЈНА у гарнизону Бјеловар, који је већ 15 дана био под тоталном блокадом. Пошто је изостала помоћ виших команди ЈНА, а ситуација на измаку дана није давала никакву шансу за даљу успешну одбрану, командант 265. механизоване бригаде, пуковник Рајко Ковачевић, наредио је обустављање даље одбране, одлагање оружја

и предају војника и старешина, након чега су припадници ЗНГ-а ушли у касарну из које се више није пружао никакав отпор.

По уласку ЗНГ у касарну, Јуре Шимић је, у својству председника Кризног штаба Бјеловара, наредио да се стрељају командант Ковачевић и његови помоћници, потпуковник Миљко Васић и капетан прве класе Драгиша Јовановић, док су остали, 59 официра, подофицира и грађанских лица на служби у ЈНА, и око 250 војника, заробљени. Сутрадан су, по Шимићевој наредби, грађани Бјеловара обилазили заузету касарну, у којој су били изложени лешеви убијених официра, које су у мимоходу скрnavили пљувањем и мокрењем по њима.

Посмртни остаци убијеих официра су после извесног времена предати њиховим породицама ради сахране, а заробљеници су, након физичких и психичких злостављања у логорима у Бјеловару, размењени 9. новембра исте године у Босанском Шамцу.

Војно тужилаштво у Београду је 1992. године подигло оптужницу против Јуре Шимића и његових сарадника, која му је, преко Већа за ратне злочине у Београду, достављена тек у августу 2011, што је „испровоцирало” Хрватски сабор да у октобру 2011. донесе Закон о ништавости одређених правних аката правосудних тела бивше ЈНА, бивше СФРЈ и Републике Србије, који је спречио даље поступање по њој.

Породица покојног капетана прве класе Драгише Јовановића је у јулу 1998. упутила захтев Хашком трибуналу за покретање службене истраге против Јуре Шимића и његових сарадника, али тужилаштво тог суда никада није отворило службену истрагу.

Жупанијско тужилаштво у Бјеловару, у мају 2006, након што им је Хашки трибунал уступио документацију, затражило је спровођење истражних радњи о убиствима официра ЈНА у бјеловарској касарни против непознатих починилаца.

Након што су 2006. године, на годишњицу тог догађаја, телевизије у региону емитовале снимке на којима се виде злочини почињени над припадницима ЈНА у бјеловарској касарни, и након што су видео-записи доспели у надлежне правосудне установе у Србији и Хрватској,

Жупанијски суд у Бјеловару је против Јуре Шимића, у новембру 2010. покренуо истрагу због основане сумње на почињење кривичног дела ратног злочина против ратних заробљеника и одредио му притвор, из којег је после 11 дана пуштен да се брани са слободе. Због спорости и неефикасности, истрага против Шимића је у међувремену пребачена на делегирани Жупанијски суд у Ријеци, која је коначно окончана подизањем оптужнице у априлу 2015. године.

Оптужницом Жупанијског државног тужилаштва у Ријеци, Шимић се терети да је као председник регионалног Кризног штаба за Билогорско-подравску регију, након уласка хрватских војноредарствених снага у касарну „Божидар Аџија” на Војновићу, у којој се предало шездесетак официра и 150 редовних војника ЈНА, разоружаних и постројених на полигону унутар касарне, те обучених само у поткошуље и панталоне, издвојио из групе прозивањем тројицу заробљеника: команданта пуковника Ковачевића и његове помоћнике, потпуковника Миљка Васића и капетана прве класе Драгишу Јовановића, затим наредио групи од више наоружаних за сада непознатих припадника хрватских војноредарствених снага да их одведу десетак метара даље и лише живота, што су они и учинили хицима из ватреног оружја.

Жупанијски суд у Ријеци је, наконведеног претреса, не журећи много, 2. октобра 2019. Шимића неправоснажно ослободио оптужбе. Председница већа, судија Јесенка Ковачић, у усменом образложењу пресуде је, међу осталим, навела да је оптужница измењена у кључном делу – на који су начин убијени оштећени, односно да је у оптужници изостављен битан елемент о начину страдања оштећених, као и да је седморо вештака утврдило да су узрок њихове смрти експлозивне повреде, односно деловање минско-експлозивних средстава, за што се Шимић не терети. Навела је да суд није утврдио да би Шимић, у ситуацији када се пуцало по граду, због неких изговорених или неизговорених речи, починио кривично дело те да сведоци тврде да је цели дан провео у кризном штабу. (Наравно, то тврде Шимићеви саборци, а сведоцима припадницима ЈНА, који тврде да су га видели у касарни, априори се не верује.)

Врховни суд је током одлучивања о жалби државног тужилаштва констатовао како је

првостепени суд у Ријеци правилном оценом доказне грађе с правом утврдио да оптужени Јуре Шимић није имао никакве улоге у командовању акцијом ослобађања касарне, као нити у командовању како војним, тако јединицама МУП-а. Самим тим није могао у том смислу наређивати, већ је његова функција била искључиво политичка. У потпуности се сагласио и са мишљењем вештака о узроку смрти оштећених.

Хрватско правосуђе се поново обрукало. За оно бјеловарско било је јасно још и онда када су због „спорости и неефикасности” предмет изместили у Ријеку, које се прославило до тада јединим објективним суђењем „мангупима” из сопствених редова (случај „Госпић ’91”). Међутим, и ријечко правосуђе се обрукало у овом предмету, како непотребним растезањем процеса тако и са закључним ставом према разлозима за ослобађајућу пресуду. А онда је на ту правосудну фарсу „шлаг” ставио и ВС, својом оценом да оптужени, као председник кризног штаба није могао наређивати ни војсци ни полицији.

Такав закључак се противи и стварном стању и здравој логици. Барем нама који памтимо ратне деведесете не могу продавати „м... за бубреге”. Наиме, у почетку рата деведесетих постојали су кризни штабови на свим странама, у чијој надлежности је био целокупан живот на подручју које су покривали, што укључује и војна питања. А то значи да су председници тих штабова били надређени и војним и полицијским и цивилним структурама. Може ли ико нормалан замислити да би Шимић пропустио да присуствује историјском догађају као што је предаја касарне са комплетном техником и људством, које им је 15 дана пружало фанатични отпор?

А веродостојност вештака? Ако се злочин десио по предаји око триста официра и војника, који су видели чин одвођења њиховог команданта и његових помоћника на десетак метара од строја, одакле су се чули пуцњи из стрељачког оружја и њих више није било међу живима, одакле онда експлозивне повреде? Ма, брука и за струку и за науку.

ГОСПИЋ - ЈЕСЕН 1991

Предмет: ЖДО Ријека, КТ-130/00

Процесуирани:

ТИХОМИР ОРЕШКОВИЋ(1957), СТЕПАН ГРАНДИЋ(1954), МИРКО НОРАЦ-КЕВО(1967), ИВИЦА РОЖИЋ,МИЛАН ЧАНИЋ

Истрага отворена 13.09.2000. године због кривичног дјела ратног злочина против цивилног становништва. Оптужница подигнута 05.03.2001. године, измјењена 13.03.2003. године.

Терете се за безразложно хапшење и ликвидацију најмање 50 лица српске националности у јесен 1991. године на ширем подручју Госпића:

ухапшени цивили: Симо Кљајић, Бранко Штулић, Радован Бараћ, Дане Буљ, Никола Гајић, Богдан Шупут, Радојка Диклић, Душанка Вранеш, Ђорђе и Мирјана Калањ, Милош и Милева Орловић, Милан, Анђелка и Мирјана Пантелић, Бранко Кузмановић, Борислав Марић, Радмила Станић, Станко Смиљанић, Борка Вранеш, Петар Лазић, Жељко Мркић, Љубица Трифуновић, Мићо Пејновић, Софија Лончар, Небојша Трешњић, Пантелија Радић, Даница Бараћ, Миле Чубелић, Гојко Хинић, Милан Смиљанић, Милица Крајновић, Љубица Пањевић, Јанко Павлица, Марица Ђукић, Петар Свилар, Никола Сердар, Драган Ракић, Гојко Радмановић, Милица Радмановић, Мица и Боја Поткоњак, Никола Стојановић, Васо Јелинић, Бранко Драганић, Лука Шулентић, Андрија Милеуснић, Стојанка Борић са сином, Никола Иванишевић, Бошко Томичић те још неке НН особе – од њих пуштени Лука Шулентић, Андрија Милеуснић и Стојанка Борић са сином;

а потом

дана 17. октобра 1991. убијени на локалитету

плантажи борова “Житник” (Пазариште)најмање 10 особа, међу којима су засигурно били: Бошко Томичић, Никола Иванишевић и Милица Радмановић;

дана 18. октобра убијени на локалитету “Липова Главица” код Перушића преостали ухапшени цивили, међу којима су били: Симо Кљајић, Бранко Штулић, Радован Бараћ, Дане Буљ, Никола Гајић, Богдан Шупут, Радојка Диклић, Душанка Вранеш, Ђорђе и Мирјана Калањ, Милош и Милева Орловић, Милан Пантелић, Бранко Кузмановић, Радмила Станић, Станко Смиљанић, Борка Вранеш, Петар Лазић, Жељко Мркић, Љубица Трифуновић, Мићо Пејновић, Софија Лончар и остали неидентификовани цивили

Суђење је проведено у присуству оптужених.

Пресудом Жупанијског суда у Ријециброј:К-11/01 од од 24. марта 2003. првооптужени Тихомир Орешковић, тадашњи секретар Оперативног штаба у Госпићу, проглашен је кривим и изречена му је казна затвора у трајању од 15 година, трећеоптужени Степан Грандић, тадашњи комадант друге бојне (пука), проглашен је кривим и изречена му је казна затвора у трајању од 10 година, четвртооптужени Мирко Норац Кево, тадашњи командант 118. бригаде ХВ-а, проглашен је кривим и изречена му је казна затвора у трајању од 12 година, другооптужени Ивица Рожић ослобођен је оптужбе, а према петооптуженом Милану Чанићу оптужба је одбијена, јер је у односу на њега 13. марта 2003. тужитељ одустао од оптужбе.

Врховни суд РХ је пресудом број: И Кж 985/03 од 31. маја и 1. и 2. јуна 2004. потврдио пресуду суда првог степена.

ИНФО: УГ “Калина”

LJUDI S POPISA ODVEDENI SU U VOJARNU

Stojanki i njezinom sinu stavljene su lisice na ruke i u vojarnu su odvezeni vozilom vojne policije. Tamo su, kako su opisali, držani neko vrijeme u nečovječnim uvjetima, a dio njihovih susjeda i znanaca kasnije je i ubijen. No, majku i sina, Grandić je relativno brzo pustio.

“Po nas je 17. listopada 1991. došao čovjek koji je imao notes iz kojeg je čitao imena osoba. Bili su to Srbi iz moje škole. Interesirao se za njih, kao i za Radmilu Stanić koja je već odvedena tijekom noći 16. na 17. listopada. Za razliku od najmanje pedeset civila likvidiranih u Lipovoj Glavici i na Pazarištu ja i moj sin smo smrt izbjegli za dlaku”, svjedočila je u procesu zbog ratnog zločina Stojanka Borić.

Naknadno je Republika Hrvatska Borićima isplatila 107.563 tisuće kuna odštete. To je dio od oko 2,3 milijuna kuna, što je ukupni iznos kojeg država potražuje od Gospićke skupine, Norca, Oreškovića i Grandića.

TUŽITELJSTVO NIJE PROVELO PSIHIJATRIJSKO
VJEŠTAČENJE

Odšteta je majci i sinu isplaćena još 2013., nakon čega država pokreće postupak u kojem traži od Norca, Oreškovića i Grandića da taj novac vrate u proračun. Njih trojica pokušali su uvjeriti sud kako odvođenje Stojanke Borić i njezinog sina i nije bio ratni zločin, bez obzira što su oboje na popisu žrtava iz presuda kojom su pravomoćno osuđeni upravo za ratni zločin.

Iako taj argument tužene trojke nije prihvaćen, sud je ipak odbio odštetni zahtjev države težak 107 tisuća kuna s kamatama od 2013. godine. Takvu odluku sud je donio jer tužiteljstvo nije u ovom postupku provelo psihijatrijsko vještačenje žrtava Gospićke skupine, niti su Norac, Orešković i Grandić mogli na sudu propitivati strah i jačinu duševnih boli što su ih majka i sin proživjeli zbog nezakonitog odvođenja u vojarnu u Perušiću.

Tužiteljstvo nije čak ni predložilo to psihijatrijsko vještačenje kao dokaz, a bez njega sud uopće nije mogao procijeniti visinu odštetnog zahtjeva što ga država pokušava naplatiti od Norca, Oreškovića i Grandića. Zbog toga je zahtjev za refundiranjem 107.563 kune odbijen, a država zbog ovog propusta tužiteljstva mora podmiriti i gotovo 50 tisuća kuna sudskih troškova.

ГОСПИЋ - ЖЕЉКА ТРАВИЦА-КЋИ СИМЕ КЉАЈИЋА

Cenzolovka, 23.03.2023.

PRITISCI I NAPADI
ISTRAŽIVANJE UNS-A O UBIJENIM
NOVINARIMA: UOPŠTE NIJE VAŽNO
ŠTA JE PISAO

PIŠE: JELENA S. SPASIĆ

Simo Kljajić rođen je, živio i ubijen u Hrvatskoj. U novinarstvu je proveo 35 godina. Čak i u danima kad je bio otet, pa likvidiran, zapaljen i zakopan s većom grupom ubijenih Srba, u riječkom "Novom listu", te jeseni 1991, izlazle su vestice njihovog saradnika Sime Kljajića iz Gospića.

I mimo svega, Simo Kljajić u Hrvatskoj nije zaveden kao novinar ubijen u ratu. Niti igde drugde, osim u Dosijeu o ubijenim i nestalom novinarima i medijskim radnicima od 1991. Udruženja novinara Srbije (UNS). Zašto? Odgovor se može naslutiti. Ali ga niko zvanično ne daje.

UNS je već opširno pisao kako je i zašto ubijen, a sada se bavimo radom Sime Kljajića, koji je bio klasičan „lokalac“, kako to novinari u žargonu kažu.

Iako po zanimalju metalostrugar, već sa 23 godine 1956. ušao je u novinarstvo, kada je postao lički dopisnik „Glasa rada“. Još 1959. primljen je u redovno članstvo tadašnjeg Duštva novinara Hrvatske (DNH), što je automatski podrazumevalo i članstvo u Savezu novinara Jugoslavije, pokazuju kopije dokumenata koje nam je poslalo Hrvatsko novinarsko društvo (HND). Članstvo mu se računalo od samog novinarskog starta 1956, te je morao da plati zaostale članarine.

Sudbina

U podacima iz upitnika za članstvo u DNH popunjenog 22. aprila 1959, kao tadašnja Kljajićeva adresa stanovanja naveden je Perušić 62. Sudbina je htela da život tragično završi 32 godine kasnije upravo kod Perušića.

Te 1959. već je bio u „Ličkim novinama“, u koje je došao 15. marta 1958, a honorarno je sarađivao sa „Borbom“, „Glasom rada“, „Revijom“, „Večernjim vjesnikom“, „Komunistom“. Glavni urednik postaje 15. februara 1967, što je i najavljeno na naslovnoj

strani ovog polumesečnika. Jednoglasno ga bira Upravni odbor Novinsko-izdavačkog i stamparskog preduzeća „Ličke novine“ kao dotadašnjeg urednika lista fabrike „Marko Orešković“ u Ličkom Osiku.

– Drug Simo Kljajić proveo je šest godina kao novinar u „Ličkim novinama“, a poslednje tri godine radio je u službi informisanja u Ličkom Osiku – piše u objavi.

Krajem 1975. DNH obaveštava redakciju „Ličkih novina“ da Simo Kljajić ima više od 15 godina profesionalnog novinarskog staža, te da zato stiče pravo da se na njega primeni samoupravni sporazum kojim mu se priznaje visoka stručna sprema jer u SFRJ ne postoji visokoškolska ustanova koja bi verifikovala visokoškolsko novinarsko zvanje. U skladu s tim ima pravo i na veći koeficijent za platu.

Kao glavni urednik „zatvorio“ je „Ličke novine“ 1976. i kao takav otvorio naslednika – „Lički vjesnik“. Poslednji broj „Ličkog vjesnika“ kao glavni urednik potpisao je 1. marta 1977, a poslednji tekst u njemu objavio u broju od 1. juna 1989. Potom odlazi u penziju – 1. jula 1989, pokazuju podaci iz evidencionog kartona DNH. Članarinu je, ipak, plaćao do kraja 1989. A onu u Fondu solidarnosti esnafskog udruženja i do kraja 1990. Interesantno – tek 1995. utvrđeno je da treba da se briše iz evidencije Fonda solidarnosti jer, kako piše, ne plaća članarinu od decembra 1990.

Kao penzioner, Simo Kljajić je dopisnik „Novog lista“ iz Like. Pa i te ratne '91. A ona je, zanimljivo i pored sveg haosa, mada zvaničnog rata još nije bilo, u „Novom listu“ počela i čestitkom Božića pravoslavnim vernicima. I objavom slika i vesti na naslovnoj strani od 7. januara da je stari pravoslavni običaj paljenja badnjaka po prvi put na otvorenom oživeo i u Rijeci.

Već sutradan u rubrici Novosti, na najvažnijim, prednjim stranama je i Kljajićev tekst „Teško ranjen na barikadama“, o pucnju na čoveka dok se vozio na posao. Barikade su, kao što se zna, bile „zaštitini znak“ tog kraja i vremena. Ali i sve učestaliji incidenti, te Kljajić 11. januara izveštava da je srušena gostionica izvesnog Bogdana Baste iz Kosinja, čiju nacionalnost ne označava.

Prati „Novi list“ sve aktuelno u Jugi, te mu je glavna najava bio i čuveni 9. mart pod naslovom „Beograd kao Bukurešt“.

Jugoslavija je proleća `91. imala i redovan popis stanovništva, pa Kljajić 26. aprila piše da je bojkotovao u srpskim selima i zaseocima jer nisu dobili svoje popisine komisije i popisivače Srbe...

U nedelju 5. maja 1991. objavljuje kako je minolog petka grupa stanovnika Gospića, uglavnom Hrvata, sprečila vojnike JNA da u centru mesta istovare tenk sa šlepera, a da je u subotu ponovo više hiljada građana mirno protestovalo „protiv terora srpskih ekstremista, ubojstva redarstvenika MUP-a, a za mir, slobodu, demokratsku i cjelovitu Republiku Hrvatsku...”

„Ličke novine“

„Ličke novine“ bile su organ Socijalističkog saveza radnog naroda kotara Gospić, Otočac, Gračac, Titova Korenica i Donji Lapac. Ovaj polumesečnik je pokrenut 1953. u Zagrebu, pa je nedugo potom počeo da izlazi u Gospiću. Tanke novine C3 formata (320×450 mm) davale su sve što se u dve nedelje dešavalo u Lici, pa i ko se rodio, umro, venčao. Ugašene su 1976, a naslednik „Lički vjesnik“ bio je organ Socijalističkog saveza radnog naroda Zajednice općine Gospić, u istom formatu i ritmu izlaženja kao i prethodnik. Poslednji broj objavljen je marta 1991. Za 38 godina izašao je 881 broj ovih polumesečnika.

Kljajić u „Novom listu“ 26. marta 1991. piše da posle 38 godina jedino regionalno ličko glasilo “Lički vjesnik” uskoro nestaje jer je otvoren stečajni postupak. Navodi da je tiraž bio do 8.000 primeraka, da je vrlo rado bio čitan i mnogim mestim širom zemlje, pa i domovima Ličana iseljenika u SAD, Kanadi, Nemačkoj, Australiji, Novom Zelandu...

Prateći Kljajićeve tekstove „skeniramo“ situaciju na terenu, te on četiri dana kasnije izveštava i da je ispod kombija jednog Srbina postavljen eksploziv, dok drugi Srbin tvrdi da mu je opljačkana i demolirana vikendica.

Sve vreme objavljuje i obične, zanimljive i manje bitne vesti na „lokalnim“, daljim stranama „Novog lista“...

Referendum na kom je glasano za nezavisnost Hrvatske održan je 19. maja, a sutradan stižu novi Kljajićevi izveštaji o podmetanju eksploziva, pod auto Srbina Milana Novkovića i paljenju vikendice – Dušana Milojevića, takođe Srbina.

Početkom juna piše da se iz opštine Otočac, odselilo “17 mesnih zajednica”, tj. da se te opština žali Ustavnom sudu Hrvatske. Podseća da je 9. decembra 1990. u 17 od 40 mesnih zajednica organizovan po SDS referendum, a izglasano izdvajanje i pripajanje opštini

Titova Korenica.

Sredinom meseca beleži o „akciji martićevaca u Titovoj Korenici“ pod naslovom „Oтели теренско возило Индустроградње“, i kako u tom kraju operiše „milicija Krajine“, odnosno naoružani martićevci...

Stiže i 25. jun 1991, kada je hrvatski Sabor izglasao nezavisnost Hrvatske.

Kljajić i dalje šalje vesti i manje tekstove za „Novi list“. Još se „drži“ i na prednjim stranama. Međutim, nema više vesti o uništavanju imovine Srba. Da li je slao, a nije objavljivano ili nije ni slao, to je sada nemoguće znati.

U izdanju od 7. jula objavljena je Kljajićeva vestica da su iz zatvora u Kninu puštena tri radnika koja su martićevci oтели, ali ne i trojica policajaca iz Gospića.

Izveštava 21. jula o ubistvu policajca iz zasede, a 29. jula o napadu terorista u kom je ubijen jedan čovek i koji je “uspešno odbijen snagama MUP-a i jedinica posebne namene kod kojih nema ranjenih“.

„Otočac zasut minama“ je naslov teksta potpisanog Kljajićevim inicijalima 30. jula, dok dan kasnije stiže tekst, potpisan punim imenom – „131 mina pala na Otočac“. Piše da mine ispaljuju iz srpskog sela Podum, te da se time želi obznaniti da je tu negde granica tzv. Krajine i Republike Hrvatske.

„Dakakao, lako se može zaključiti da u slučaju pregovora Republika Hrvatska ima na znanju ‘granicu’ Velike Srbije s koje se tako nemilosrdno udara od terorista, koji je ne biraju gdje će ispaliti ubojita sredstva. Narod je vrlo uplašen, i srpski, i hrvatski...”

Istog dana objavljena je i Kljajićeva vest da je u Gospić iz nekih sela sa područja tzv. Krajine prebeglo 17 osoba hrvatske narodnosti koje su bile izložene žestokom maltretiranju od martićevaca.

Početkom avgusta izveštava o minobacačkom napadu terorista na hrvatsko selo Rajković nedaleko od Brinja. Piše i da su u Gospiću velike teškoće u isporuci pošiljki i penzija jer 24 pošte ne rade ili rade povremeno, a teroristi zaustavljaju vozila, pljačkaju ih i otimaju.

Poslednji tekst koji je objavio u rubrici Novosti, dakle na prednjim stranama „Novog lista“, bio je onaj od 27. avgusta naslova „Otimaju im prodavnice“. Navodi da će pojedine radnje „Veleprometa“ iz Otočca uzeti SAO Krajina i napraviti novo preduzeće.

Kako se i vidi iz tekstova, ničim nije odstupao od uređivačke politike novina.

Međutim, situacija se drastično menja 28. avgusta, na pravoslavnu Veliku Gospojinu, kada JNA granatira Lički Osik. A granate na sam Gospić pale su 30. avgusta, što je i zvanični početak rata u ovom gradiću.

To je bila i prekretnica u Kljajićevom izveštavanju za „Novi list“. Na čiju inicijativu – samog novinara ili redakcije, ni to ne možemo znati jer su svi akteri pokojni. Ne samo Kljajić, već i tadašnji urednik rubrike Novosti Đankarlo Kravar, kao i glavni urednik Veljko Vičević.

Živeo u 27 kvadrata

Kljajić je, prema Upitnom listu DNH od 8. jula 1974, živeo u društvenom stanu od 27 kvadrata sa još tri člana porodice. Od njih svih, prema listu, samo jedan član radi. To je zapravo on.

– U stanu su te 1991. ostale uredno spakovane novine od pedeset i neke godine. Tata je sve ukoričio do zadnjeg lista. Međutim, u stan su se uselili drugi, tata nije stigao da uplati neophodna tri anuiteta u otkupu društvenih stanova da bi stekao pravo na nekretninu jer je ubijen – kaže za UNS Željka Travica, Kljajićeva ćerka.

Od tada o svim ratnim, osetljivim stvarima tekstove potpisuje izvesni Pero Radić, čije je ime pre toga uglavnom bilo ispod tekstova iz rubrike Crna hronika, i to najčešće onih iz Rijeke i okoline.

„Gospić oslobođen“ izvestio je “Novi list” 20. septembra, navodeći da je sedmodnevna opsada kasarne „Stanko Opsenica“ završena predajom.

Simo Kljajić je i dalje tu, ali sa malim, sporednim stvarima – o prikupljanju novčane pomoći porodicama poginulih gardista, tome da je Lika obavila žetvu, da je sve više pitke vode. U potonjem tekstu saznajemo da je početkom oktobra u Gospiću ostalo jedva 30% žitelja.

Dan pre nego što će ga pojesti mrak Kljajić je objavio vesticu da je počela isplata naknade nezaposlenima.

A onda je 12. oktobra, nešto pre podneva, krenuo iz svog stana do stotinak metara udaljene prodavnice da kupi hleb. Nikad se nije vratio.

Međutim, na stranama „Novog lista“ nije se videlo da je nestao. Tako 15. oktobra izlazi vest „Pošiljke kasne danima“, a dan kasnije i „Više od 200 otkaza radnicima“. Tu je i tekstić „Na tone pokvarenog mesa“, gde piše i da se pozivu građanima preko lokalnog radija da se vrate u grad do 6. oktobra nije odazvalo više od 45 % stanovništva. Jasno je kada je napisano.

„Početak listopada (oktobra) u podvelebitskom gradiću Karlobagu daje pravu ljetnju sliku...” , piše u Kljajićevom tekstu „Življe nego ljeti“, objavljenom tek 16. oktobra, kad i vestica je da je apoteka „teško oštećena u brojnim minobacačkim i sličnim napadima srpskih terorista i okupatorske armije“ morala biti premeštena na drugo mesto.

Zanimljivo, ali u istom broju je ratna reportaža „Lički prkos pokosio vojarne” (kasarne, prim. nov.).

„Utorak, 15. listopada. Jaka kiša u Karlobagu, otvorilo se nebo. Ovo je granica zamišljene srpske države...“, tako počinje, pa se dalje navodi da „Srbi ovdje nisu povjest, a bogame ni sadašnjost“.

Reporteri idu i u Gospić: „Pedeset dana rata u Gospiću, ličkoj metropoli. Od kad je 30. kolovoza (avgusta) napadnuta Skupčina općine na grad je ispaljeno šest do sedam tisuća mina i granata”...

...”U operativnom stožeru za Liku susrećemo se s tri najodgovornija čovjeka, ličke vodonoše...” Jedan od njih je Tihomir Orešković, tajnik operativnog stožera.

Ovde ćemo se podsetiti da je Tihomir Orešković upravo jedan od (samo) trojice osuđenih za masakr u Gospiću, u kome je, kao i ostali srpski civili, nedužan ubijen i Simo Kljajić.

Navedeno je u istoj reportaži i da su „vojni stanovi i stanovi mnogih Srba napušteni“, te da se oni “kojima su stanovi i kuće uništeni smeštaju u napuštene”...

Koju stranu dalje, u istom broju počeo je i feljton „Izvori velikosrpske agresije“, gde je citirano i Načertanije Ilije Garašanina.

„Krasnilo zamijenilo vratnik“ naslov je vestice objavljene 17. oktobra, o tome kako je rizično ići nekim putevima, dok je na istoj strani i vest da je pod minobacačkim napadom izgorela i štamparija „Ličke novine“ iz Gospića i to još polovinom septembra!

U petak, 18. oktobra u ranim jutarnjim satima Simo Kljajić je bio u grupi otetih Srba, koji su iz kasarne u Perušiću prevezeni na lokalitet Lipova Glavica kod Perušića. Tu su ih sve vatrenim oružjem poubijali pripadnici Hrvatske vojske.

I dok su Oreškovićevi puleni likvidirali Kljajića i ostale Srbe, u Lici, Rijeci i šire čitala se i njegova vest izašla tog dana da „Mesokombinatov“ market u razorenom Gospiću čeka sanaciju.

Nekadašnji urednik

Đankarlo Kravar je 2016. objavio kolumnu <https://>

www.rijekadanas.com/ciscenje-srba-2-dopisnik-no-vog-lista-iz-gospica/ o Čišćenju Srba iz Gospića, pa i Simu Kljajiću, u kojoj kaže da je Kljajić napisao vest o tome da će u Gospiću biti referendum o statusu SAO Krajine, koju je mu on kao urednik objavio, i potom nestao. Međutim, očigledno, nije bilo tako. Referendum je, podsetimo, bio maja 1991.

Možda je baš istog tog dana i nastala reportaža „Novog lista“ objavljena sutradan, a naslovljena s „Tigrovi u Gospiću“. Reportere ovih novina i tada je u Gospiću dočekaio Tihomir Orešković. A desetak kilometra dalje njihov kolega Simo Kljajić dobijao je metak u potiljak upravo i po Oreškovićevom naređenju.

Uveliko je Kljajić bio zapaljen i zakopan nedaleko od vojnog aerodroma Udbina, gde su leševi preneti nakon ubistva, kad je 21. oktobra izašao njegov tekstić „Kako prodati kupus“.

I konačno, poslednje Kljajićevo što su imali „u štek“ izlazi 22. oktobra – „Vađenje krumpira uz tutnjavu mina“.

„Izuzev nekoliko pljusкова krajem rujna (septembra) i početkom listopada (oktobra), klimatski uvjeti su povoljni poljoprivrednicima, koji vade krumpir...“. Očigledno je kada je pisano.

Od tada pa sve do 19. novembra „Novi list“ ne zna za dopisnika iz Gospića. Tek tog dana i tek na 16. strani novina, u rubrici Crna hronika, objavljena je vest da je nestao Simo Kljajić, dugogodišnji saradnik „Novog lista“.

Diktirao ili slao poštom

Željka Travica, Kljajićeva ćerka zatečena je saznanjem da su vestice njenog oca izlazile u „Novom listu“ i kada je bio otet, pa i ubijen.

– Tata je tekstove diktirao telefonom u redakciju, a imao je naviku i da ih šalje poštom, pošto ih otkuca na mašini. Ako je bila slika i nju stavi u kovertu i šalje, jer osim što je pisao, sam je izrađivao i fotografije. U ovom slučaju ne znam kako je slao tekstove jer je sve bilo otežano zbog rata – kaže nam Travica.

I to je kraj. Za kolege, novinare, medije u Hrvatskoj Simo Kljajić ne postoji. Nije ni postojao.

A ceo Gospić, Lika i šire znali su praktično odmah šta je sa Kljajićem i više od 100 drugih Srba, koji su zverski ubijeni oktobra 1991. Ništa se nije desilo ni kad su bivši pripadnici Hrvatske vojske devedesetih godina u medijima svedočili o zločinima nad tim Srbima. Ništa ni kad je 2003. doneta presuda Županijskog suda u Rijeci za zločin u Gospiću, u kojoj je među

žrtvama i ime Sime Kljajića. Ništa ni kada ju je 2004. pravosnažno potvrdio Vrhovni sud Hrvatske. Ništa ni dan danas.

Na ulazu u zdanje Hrvatskog novinarskog društva u Zagrebu mermerna je ploča sa imenima 14 hratskih novinara i tehničara poginulih u Domovinskom ratu. HND ju je postavio 1994. Naravno, Sime Kljajića tu nema, kao i mnogih drugih. I to je za 1994. donekle i razumljivo. Međutim, sada smo u 2023. godini. I ništa se nije promenilo.

I dok su nam kolege iz HND-a zaista odmah poslale sve kopije dokumenata o Kljajiću, na pitanje zašto ga nema ni na tabli, ni na jednom spisiku ubijenih novinara, ostali smo bez odgovora iz nekoliko pokušaja.

Imena Sime Kljajića nema ni na jednom drugom spisku ubijenih i nestalih novinara u međunarodnim organizacijama koje su se bavile ovom tematikom.

A bar toliko je zaslužio čovek koji je ni kriv ni dužan ubijen kao pas. I koji ni dan danas nije sahranjen kao čovek. A bio je novinar do sudnjeg dana, punih 35 godina.

ГОСПИЋ- СТОЈАНКА БОРИЋ

Jutarnji list, 19.05.2019.

SLUČAJ STOJANKE BORIĆ Koliko vrijede duševne boli žrtava ratnog zločina

SISTEMSKA NEPRAVDA PRAVOSUĐA

Piše: Slavica Lukić

Ljudima koji su preživjeli ratni zločin u Gospiću na koncu je isplaćena značajno niža odšteta nego što sudovi dosuđuju u slučajevima duševnih boli zbog tekstova u tiskanim medijima

Jutarnji list detaljno je istražio pozadinu presude prema kojoj zbog navodnog propusta tužiteljstva država neće moći naplatiti 107.000 kuna od Mirka Norca za odštetu isplaćenu dvjema žrtvama ratnih zločina u Gospiću. Odluku da država taj iznos ne može regresnom tužbom naplatiti od pravomoćno osuđenih za gospićke ratne zločine donio je Općinski građanski sud u Zagrebu, točnije sudac Nikola Raguž.

Stojanka Borić i njezin sin Đorđe u postupku okončanom 2012. pred Općinskim sudom u Gospiću od države su dobili odštetu za pretrpljeni strah koja sa sudskim troškovima iznosi 107.000 kuna. Sudac Raguž, međutim, smatra da je tužiteljstvo u tome postupku trebalo tražiti da se psihijatrijskim vještačenjem precizno izmjeri koliki je kunski iznos straha koji su 1991. pretrpjeli Stojanka Borić i njezin u to vrijeme sedmogodišnji sin Đorđe te da sud novčani ekvivalent straha i psihičke boli nije smio odrediti sam.

Gospićki je sud, valja ovdje istaknuti, proveo vještačenje majke i sina Borić, a na temelju nalaza sudske vještakinje psihijatrice Ike Rončević Gržeta, gospićki je sudac Stjepan Nikšić utvrdio da su Stojanka Borić i njezin sin “prošli velike bolove i strah, čiji je intenzitet bio posebno pojačan bezrazložnim uhićenjem te odvođenjem u vozilu civilne policije s lisicama na rukama i zatočenjem u najtežim nehumanim uvjetima među poznanicima i susjedima koji su drugi dan ubijeni”.

ZA DLAKU IZBJEGLI SMRT

Kako bismo rekonstruirali što su točno Stojanka Borić i njezin sedmogodišnji sin Đorđe doživjeli u ratnom Gospiću u listopadu 1991., zavirili smo u sudski spis Županijskog suda u Rijeci. Taj je sud presudom koja je postala pravomoćna 2004. Mirka Norca osudio na 12, Tihomira Oreškovića na 15, a Stjepana Grandića na 10 godina zatvora. Sud je utvrdio da je navedeni trojac bez naloga odveo, zatvorio i likvidirao više desetaka srpskih civila s područja Gospića i Karlobaga.

U presudi se nižu imena 50 žrtava i navodi da je njihov konačni broj i veći. Samo četvero onih koji su između 16. i 18. listopada odvedeni iz svojih stanova, skloništa ili radnih mjesta i potom zatočeni u perušićkoj vojarni “za dlaku” je izbjeglo smrt. Među njima su i majka i sin Borić. Svjedočeci u postupku za gospićke ratne zločine pred riječkom sutkinjom Ikom Šarić, Stojanka Borić ispričala je kako je do listopada 1991. bila nastavnica hrvatskog jezika i književnosti u gospićkoj srednjoj školi.

Sina Đorđa podizala je kao samohrana majka jer joj je suprug preminuo mlad, još prije rata. U prvoj polovici listopada ‘91., dok je Gospić bio pod granatama, a njegovi stanovnici po podrumima, od susjeda i kolege s posla čula je kako noću u žutom Golfu odvođe Srbe. U listopadu 1991., ne sjeća se je li to bilo 16. ili 17., u stan su joj banula dvojica muškaraca - vojnik s oznakama vojne policije na rukavu i drugi u civilu. Muškarac u civilu otvorio je crni notes iz kojeg je pročitao njezino ime. Kad je dobio potvrđan odgovor, pročitao je još nekoliko imena njezinih kolega nastavnika Srba i pitao je gdje su.

Raspitivao se i gdje je dječakov otac. Stojanka Borić pred sudom je izjavila kako je tek poslije shvatila da je muškarac s crnim notesom bio Mirko Norac. Nju, sedmogodišnjeg dječaka i njezinu susjedu Maricu Đukić, inače Hrvaticu udanu za Srbina koja se zatekla u njezinu stanu, dvojica muškaraca utrpala su u žuti Golf. Na gospićkoj stočnoj tržnici dočekali su ih vojni policajci s uperenim puškama i ukrcali ih u vojni kamion. S njima su u kamionu s lisicama na rukama bila još trojica gospićkih Srba - Gojko Hinić, Mićo Pejnović i Boško Tomić. Nisu znali kamo ih vode jer je cerada na kamionu bila spuštena.

U iskazu pred sudom Borić je svjedočila kako su tijekom vožnje napadnuti granatama, da je Mar-

ica Đukić u vožnji pala i razbila koljena, Boško je povraćao, Miću je nešto gušilo, a dječak je plakao. Kad se kamion zaustavio, a cerada podignuta, ponovo su ih dočekali vojni policajci s uperenim puškama. Prepoznala je da su pred vojarnom u Perušiću. Njezini suputnici uvedeni su u vojarnu, a nju je stariji muškarac u uniformi zaustavio i rekao da dijete ne može unutra. Počela je plakati i moliti da je ne odvajaju od djeteta, a dječak je također plakao držeći se grčevito za majku. Nakon toga uvedena je s dječakom u vojarnu, zatvorili su ih u zamračenu sobu u kojoj je gorjelo svjetlo. Izgubila je predodžbu o vremenu provedenom u toj sobi, sjeća se da je odbijala vodu jer se bojala da će joj u čašu ubaciti nešto za uspavljivanje da bi je odvojili od dječaka.

Nakon nekog vremena po nju je došao vojni policajac, ona mu je govorila da nema kamo s djetetom, a on je samo šutio i vrtio glavom. Na kraju ih je uveo u automobil, odveo do središta Gospića i ostavio pred ljekarnom. "Otišli smo u stan, nisam palila svjetla, nisam telefonirala niti se ikome javljala, bojala sam se da će ponovno doći po nas", svjedočila je na sudu. Taj i sljedeći dan više od pedeset privedenih civila zatočenih u Perušićkoj vojarni likvidirano je.

U školi su joj rekli da je za nju najbolje da potpiše otkaz, što je i učinila, te da ode iz grada. Iz Gospića se, međutim, nije moglo bez propusnice. Kolega kojeg je zamolila za pomoć pokušao joj je nabaviti propusnicu, ali nije uspio.

- Dao mi je kronicu i rekao da s djetetom bježim prema Velebitu i da ne ispuštam kronicu iz ruku. Bojala sam se ići bez propusnice i ostali smo u Gospiću, danima smo bili zatvoreni u kući. Pomagali su nam poznanici - ispričala je na sudu.

Stojanka i Đorđe Borić nakon pravomoćne presude za gospićke ratne zločine pokrenuli su odštetnu parnicu protiv države. Općinski sud u Gospiću 2012. je donio presudu prema kojoj je država majci za pretrpljeni strah i bol dužna isplatiti 35.000 kuna, a njezinu sinu 27.500 kuna. Njihov odvjetnik Dragan

Jovanić dosuđenu odštetu za traume koje su proživjeli smatra "sirotinjskom". Razlika između iznosa od 62.500 kuna, koliko su majka i sin u zbroju dobili, i 107.000 kuna, koliko je država morala isplatiti, otpada na zatezne kamate, sudske i odvjetničke troškove.

SKUPA PATNJA SUDACA

Međutim, u regresnoj parnici kojom država taj iznos sada želi solidarno naplatiti od pravomoćno osuđene trojke, Mirko Norac, Tihomir Orešković i Stjepan Grandić tvrde da je pretrpljeni strah Stojanke i Đorđa Borića precijenjen te da dosuđeni iznos gospićki sud nije smio određivati sam, nego na temelju izračuna sudskog vještaka. Sudac zagrebačkog Općinskog suda Nikola Raguž smatra da su oni u pravu. Tužiteljstvo je uložilo žalbu, a konačna je odluka u rukama Županijskog suda.

Zanimljivo je, međutim, usporediti kako općinski sudovi tretiraju duševne boli prouzročene ratnim zločinima koje su počinili vojnici u hrvatskim vojnim i policijskim odorama i duševne boli izazvane nekim novinskim tekstom. U parnicama protiv medija koje se vode zbog duševnih boli nanesenih objavljenim tekstom ili prilogom sudovi nikada, ali baš nikada ne traže da intenzitet duševne boli, njezine posljedice i novčani ekvivalent izmjere psihijatri vještaci.

Suci, uključujući i spomenutog Nikolu Raguža, u medijskim parnicama jačinu duševnih patnji procjenjuju sami, na temelju slobodnog sudačkog domjma. Ako je pritom duševna bol nanesena njihovu kolegi sucu - presude su financijski vrlo izdašne. Tako duševne boli jednog suca izazvane novinskim intervjuom u kojem nigdje nije spomenuto njegovo ime, prema procjeni općinskog suda, vrijede 50.000 kuna, dakle 15.000 kuna više od naknade koja je za pretrpljeni smrtni strah dosuđena Stojanki Borić. U slučaju drugog suca duševne boli izazvane samo jednom rečenicom u komentaru novinara procijenjene su na 90 tisuća kuna.

ГОСПИЋ- МАРИЦА БАРАЋ

STRUČNI TIM ZA PRIKUPLJANJE
I OBRADU DOKAZA O IZVRŠENIM
ZLOČINIMA PROTIV ČOVEČNOSTI
I MEĐUNARODNOG PRAVA

Br. _____

Dana 9.juna 1993 godine

Z A P I S N I K

o saslušanju svedoka BARAĆ MARICE, devojačko Šikić, od oca Ante i majke Marije, devojačko Žegarac, rođena 10.maja 1962 godine u Gospiću, Srpkinja, završila građevinski fakultet, bila zaposlena u Preduzeću za održavanje puteva - tehnički direktor u Gospiću, stalno bila nastanjena u Gospiću, ulica Vlade Kneževića br.4, majka deteta - kći Jelena rođena 1991 godine, sada privremeno nastanjena u Kaluđerici u ulici Kneza Miloša br.23. živi sa sestrom Mrkić Jadranka i majkom Mara Šikić.

Sastavljen od strane poručnika Cekić Zvonka, člana stručnog tima za prikupljanje podataka i dokaza o izvršenim zločinima protiv čovečnosti i međunarodnog prava pri GŠ VJ, dana 9.juna 1993 godine.

PRISUTNI SU:

Zapisničar: Mile Stanković

Član komisije: por. Zvonko Cekić

Svedok: Barać Marica

Započeto u 11.30 sati,

Upitana o vezi sa događajima od vođenja i svirepog ubistva građana Gospića i pok. supruga Barać Radovana,

I Z J A V I

Počev od 18.avgusta 1990 godine počelo se sa prvim barikadama u Kninu, od kada počinju problemi oko održavanja puteva. Tada su nastale podele u radanoj organizaciji na nacionalnoj osnovi i jasno se videlo ko kojoj strani pripada. Ja jednostavno nisam mogla da radim taj posao, pa sam otišla na bolovanje u januaru 1991 godine, a kasnije sam koristila porodijsko odsustvo. U gradu je takođe, počelo razdvajanje, grad je bio pun MUP-ovaca, stizali su iz Zagorja, a smeštani u Dačkom domu blizu novog stana, tako da me je mrzelo da izlazim na ulicu. Najugroženiji je bio istočni deo grada u kome su pretežno živeli Srbi, pa su ljudi morali da beže u šumu da spašavaju. U gradu je bila napeta atmosfera tako da su ljudi preko vikenda boravili kod rođaka u selu.

Prvi konflikti su počeli 29/30.08.1991 godine kada su počele da padaju prve granate. U tom periodu počele su da se dižu u vazduh blizu mene, mesara, borbine trafike, pa i kuće i garaže viđenijih Srba, negde oko 20 objekata. Od ovog dana mi smo se sklanjali u podrum sa drugog sprata. Nakon par dana su pozvali na posao, pa je moj muž Radovan pošao u poštu gde je radio. Dana 16.10.1991 godine popodne, moj muž je oko 18.00 sati, bili smo u podrumu, pored nas je bio muž moje sestre MRKIĆ LUKA, svekrva BARAĆ DANICA, prof. RADMILA STANIĆ i LUKA ŠULENTIĆ gluhonemi koji su takođe bili u istoj zgradi. Tu večer oko 23.30 sati probudila nas je lupnjava jer su pokušali da provale i vrata. U prvu prostoriju gde su bili smešteni MILICA ŠULENTIĆ, njen muž STANKO, dever MILAN, svekrva BOSILJKA i komšinic MILKA LEMAJIĆ.

Sada sam se setila, na nedelju dana pre ovog događaja u te iste prostorije dolazili su BOLF ŽELJKO, zamenik načelnika policijske uprave u Gospiću, MIROSLAV PETRY direktor zavoda za zapošljavanje, ali je pre rata imao funkciju osnivača HDZ-a u Gospiću, ŽELJKO ŽIGIĆ, bio policajac u policijskoj upravi, pre toga znam šta je radio i još jedan iz Perušića, mlađi oko 30 godina, tada su navodno došli da nas obidu, da vide da li nam navodno nešto treba, ali su zato dobro osmotrili prostorije i dobro zagledali koga sve ima.

Te večeri kada su provalili u podrum, ja mislim da im je MILICA SMILJANIĆ otvorila vrata, bilo ih je šest, neki sa maskama a neki bez maske na licu, tada su u Milicu uperili pušku u leđa i tražili od nje da ih vodi do Barača, tj. u prostoriju u kojoj smo mi bili. Kada su ušli kod nas jedan mlađi bez maske predstavio se da je iz državne bezbednosti, tada nisam nikog prepoznala, taj je prišao kod mene i pitao ko je majka deteta pa sam ja rekla da sam ja, meni je rekao da ostanem, a ostali da se sprema da idu sa njima. Sa njima je otišao i gluhooni Luka, tako da ja nisam znala da su u drugoj prostoriji ostale Milica i njena majka, dok se Luka nije vratio do 01.30 časova. Sve što sam od Luke saznala je da su ih vozili kamionima kroz neki klanac u neku kuću. Prilikom pregleda dokumenata Luki su rekli da ne pripada toj grupi pa su ga vratili.

Drugi dan sam prešla kod mame u ul. Rade Končara i tamo bila celo vreme isto u podrumu. Drugo veče iz tog podruma su nestali BORO MARIĆ i BRANKO KUZMANOVIĆ, koji su otišli da čuvaju most i više se nisu vratili. 17.10.1991 godine oko 10.00 sati od mame iz podruma su odvedene STOJANKA BORIĆ i njen sin ĐORĐE star 9 godina, te MARICA ĐUKIĆ, ali Stojanka i sin su vraćeni, a Marica Đukić je nestala. Kasnije sam od Stojanke saznala da su je vodili u kasarnu u Perušić, da je videla sve te ljude te da im nedaju vode i hrane, da je u toj prostoriji bila alika više ljudi pobijenih bez glave, što je značilo da i te ljude čeka ista sudbina. Tada je naišao jedan čovek i pitao je šta ona tu čeka, i da je puste.

Posle toga te ljude niko u gradu nije tražio, ja nisam smela ni da se raspitujem sve do 27. decembra 1991 godine kada je TV Beograd objavio imena 4 ubijenih, a od 03.01. 1992 godine kako je ko identifikovan na Lipovoj glavici kod Perušića, tako su objavljivana imena za 25 leševa, mada je identifikovano 12 - 13 ljudi i žena.

Znam da su ljudi sahranjivani pod Debelim brdom, oni koji nisu imali rodbinu u blizini. Moj pokojni suprug sahranjen je kod tetke STOJANKE BUDISAVLJEVIĆ u Svrakovom selu.

Tadkođe su 26.10.1991 godine iz stana BORE MARIĆA, odvedeni MILAN i NADA VRANEŠ pa su njihova tela nađena kod Senja, a glava od Milana u Rijeci.

Što se tiče odvođenja ljudi, ja mislim da se nikada neće saznati, ali se prisećam MIRA i ĐORĐE KALANJ, MILAN, ANDELKA i MIRJANA PANTELIĆ, RADA ĐIKLIĆ, BOJA i MILICA POTKONJAK, BORKA VRANEŠ, GOJKO HINIĆ, BRANKO DRAGINIĆ, BOGDAN ŠUPUT odveden sa posla, NIKOLA STOJANOVIĆ penzioner SUP-a, NIKOLA i MARIJA MIŠČEVIĆ iz Smiljna, NEBOJŠA TREBNIĆ odveden sa posla, TODOR BANJEGlav i PAJO ČOPIĆ pronađeni u kanalizaciji u Gospiću aprila 1992 godine, SIMO KLJAJIĆ novinar odveden iz Karlobaga, LJUBICA TRIMANOVIĆ i NEDELJKO IGRIC iz Karlobaga, MILOŠ ORLOVIĆ iz Karlobaga i BRANKO ŠTULIĆ. To bi bilo koliko ih ja znam mada ima i iz Lipovske koje ja nepoznajem.

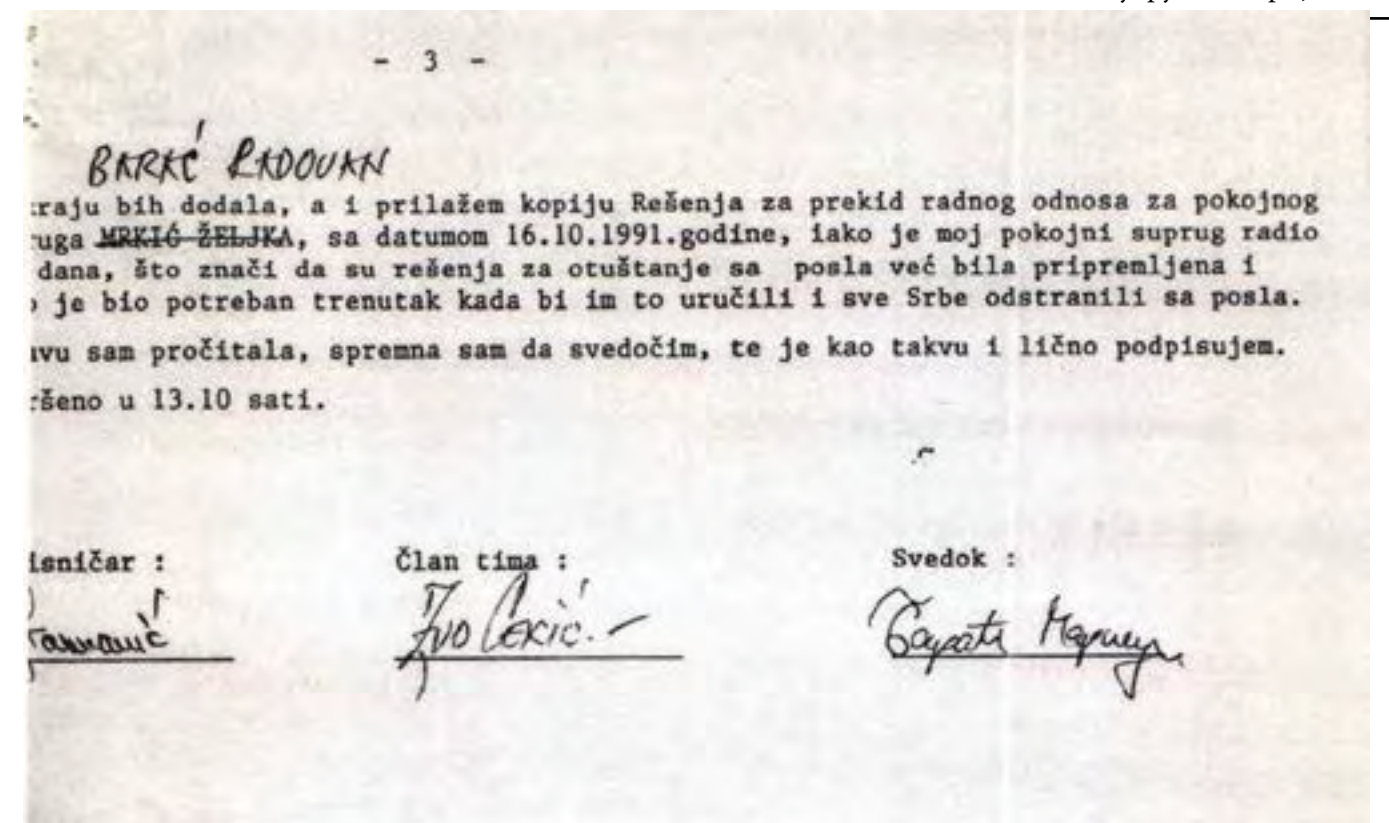
ĐORĐEKOVIĆ TIHOMIRU i IVANU pišu čak i njihove novine.

NORAC MIRKO to je onaj čovek koji se predstavio kao inspektor DEA koji je ušao kod nas u podrum, kasnije sam ga prepoznala na video kaseti kada je zapaljena kasarna u Gospiću, na toj video kaseti vidi se NORAC čiji lik nikada neću zaboraviti.

Na drugu lica za koja me pitate o njihovom učešću u pokolju Srba, dajem Vam fotokopije iz njihovih novina, odakle možete jasno da vidite ko su te ličnosti i šta su radili u Gospiću.

BOLF ŽELJKO, zamenik načelnika MUP-a u Gospiću koji je učestvovao u odvođenju i ubijanju Srba, kasnije je prešao u Zagreb, a koliko sam čula sada se nalazi u Donje Novice.

Prilikom uzimanja izjave od BARAĆ MARICE bila je prisutna MRKIĆ JADRANKA devojaka rođena 20. februara 1961. godine u Gospiću, završila srednju Upravnu školu, zaposlena u Centru za socijalni rad u Gospiću, čiji je suprug pok. MRKIĆ JADRANKA, bivši radnik u Okružnom zatvoru, isto ubijen sa grupom Srba o kojima smo

“Večernji list”, 29.09.2002.

MARICA BARAĆ: NORAC MI JE ODVEO SUPRUGA

BEOGRAD - U slučaju Gospić, optuženoga Mirka Norca u svom je iskazu na Prvom općinskom sudu u Beogradu svjedokinja Marica Barać izravno označila kao osobu koja je u noći 16. listopada 1991., uz još četvoricu maskiranih osoba, iz podruma odvela njezina supruga Radovana Barača, svervu Danicu, supruga njezine sestre Jadranke Željka Mrkića i druge ondje sklonjene susjede. Radovan Barać i Željko Mrkić, kako se tvrdi u optužnici, ubijeni su na Lipovoj glavici, a njihova tijela nađena su na groblju u Širokoj Kuli i identificirana, dok se Danica Barać vodi još kao nestala.

- Maskirana i naoružana četvorica muškaraca, ne znam jesu li bili vojni ili civilni policajci, upali su te noći u podrum i pokupili ljude. Norac je bio s njima, jedini nije bio maskiran, ali tada nisam znala da je to on jer ga nisam poznavala iz Gospića. Tek sam ga poslije prepoznala na jednoj kazeti - ispričala je jučer svjedokinja Barać. Među maskiranim je i prepoznala Martina Markovića Ifana. Zbog svega što je proživjela u Gospiću, kako je rekla, i nije željela doći svjedočiti u Rijeku.

ГОСПИЋ- МИЛИЦА СМИЉАНИЋ

STRUČNI TIM ZA PRIKUPLJANJE
I OBRADU DOKAZA O IZVRŠENIM
ZLOČINIMA PROTIV ČOVEČNOSTI
I MEĐUNARODNOG PRAVA

Вк.

Dana 8. juna 1993. godine

Z P I S N I K

o saslušanju svedoka SMILJANIĆ MILICE, od oca Petra i majke Matije, devojakačko Bjegović, rođena 07.12.1949. godine u Dovoselo pored Gospića, završila trgovačku i ekonomsku srednju školu, bez zapošljenja, prijavljena sa stanom u Novom Beogradu, ul. Juriša Gagarina br. 67, privremeno smeštena u hotelu "Železničar", u krugu ranije rne stanice Makiš kod Beograda, ima kćerku Nadu, rođenu 1970. godine sada na ratištu u ŠTO Bunić i sina Dragana rođenog 1971. godine student druge godine elektrotehničkog fakulteta, smešten u Domu "Sl. Penazića", kod Cvetkove pijace u Beogradu.

Sastavljen od strane poručnika Cekić Zvonka, člana stručnog tima za prikupljanje podataka i dokaza o izvršenim zločinima protiv čovečnosti i međunarodnog prava pri GŠ VJ, dana 08. juna 1993. godine.

PRISUTNI SU:

Zapisičar:
Vojkan Jovanović

Član komisije:
por. Zvonko Čekić

Svedok:
Milica Smiljanić

Započeto u 09.30 sati,

Upitana u vezi sa događajima odvođenja i svirepog ubistva 24 gradjana Gospića
i pok.sužruga Smiljanić Stanka,

I Z J A V I

22. maja 1990. godine i dolaska na vlast Hrvatske demokratske zajednice na ulicama Gospića počeli su se pojavljivati naoružani Hrvati, naše komšije, a u 1991. godini započeli su i miniranje srpskih trgovina, gostiona i kuća. Tako je na primer, u prolazu 1991. godine minirana gostiona vl. Vučkovića - zv. "Vučko", u ul. Nade Dimić u Gospiću, zapaljena trgovina vl. Opalića u ul. JNA u Gospiću, zatim je ubijen Srbin Rajković kojeg su pijanog pripadnici MUP-a R. Hrvatske, uhvatili, stavili mu omču oko vrata i vukli ulicama Gospića dok nije izdahnuo. Dalje, dignut je u vazduh kios "Torbe", na autobusnom kolodvoru, a svake noći su naoružani Hrvati, mještani Gospića i to prvenstveno ljudi sa lošom prošlošću i problematični tipovi odlazili naoružani "Kalašnjikovima" ispred kuća viđenijih Srba i uznemiravali ljude, naročito u Varoš - istočni deo Gospića, tako da su ljudi počeli da se iseljavaju u Zagreb. Ja i moja porodica nismo imali kud. Pok. suprug mi je radio u Mirovinsko-invalidskom osiguranju, iako je preživio infarkt, a ja sam radila u hotelu "Jadran" u Gospiću. Vrhunac svega je bio 1. april 1991. godine, katolički Uskrs, kada je bio napad na Srbe u Plitvicama i tada smo shvatili da više života nema za nas, ali smo se toga nismo videli.

28/29. avgusta 1991. godine oko 01.00 časova posle ponoći počelo je granatiranje grada od strane naših (JNA), i od tada je grad bio blokiran.

- 2 -

Nismo se smeli kretati ulicama jer se stalno pucalo, po gradu su bili postavljeni hrvatski snajperisti, čak i na katoličkoj crkvi. Pošto je naš stan petsto-šesto metara od kasarne videla sam da je iz nje kuljao plamen, nakon toga je pogodjen i SIZ Mirovinsko-invalidskog osiguranja, u gradu je nastala pucnjava pa se moja porodica sakrila u WC, pošto nam je tu bilo najsigurnije, a ujutro smo se sklonili u sklonište. Prilikom te pucnjave čuli su se glasovi, među kojima sam razaznala i glas MATIJA MARTINA "IFAN", koji je pre rata kopao grobove i opljačkao hrvatsku grobnicu, kako viču "Hvataj ih, tuci ih, majku im srpsku". Kada smo se smestili u sklonište, ja sam otišla da se javim u hotel "Jadran", gde su me dočekali rečima "Gde su ti četnici, što ti ne pomognu", nakon čega nam je Srbima skrenuta pažnja da dolazimo srdom radi javljanja. Tada je u hotelu "Jadran" smešteno oko 300 MUP-ov. ca a u kasarni oko 300 Šiptara. Hvatali su i izvozili starce i decu van grada, a Srbima je zabranjen izlazak iz grada, a ako bi se neko ubacio on je bio ubijen na putu za Karlobag. Među tim ljudima stradali su Igrić Nedeljko iz Divosela, bio oženjen hrvaticom po imenu Ružica sa kojom je išao Miletić, brat po majci Kati od "Ifana", stanovali su u ul. Vlade Kneževića u centru grada, zgrada zvana "Uglovnica".

Nakon par dana premestili smo se u podrum kod svekrve Smiljanić Bosiljke u ulici
Vlade Kneževića br.4.

Noću 16. oktobra 1991. godine u 23.30 sati u skloništu su upali naoružani ljudi sa maskama na licu, sem Rožić Milana "Roke", hrvata iz Gospića koji nije imao masku. Prepoznala sam i Matija Martina zvanog "Ifana", komšija, koji je bio poznati kriminalac u Gospiću, Bolf Željka, Žigića - brat mu je bio mesar, Petrin Miroslava (glavni organizator), ispalili su jedan metak i rekli "četnici ustajte". Tada me je "Ifan" uhvatio za rame i bacio ispred i rekao "Mico tražim Baraća". Nakon 10-ak minuta izašla je majka Baraća i tražila da nju vode a ne njenog sina. Pošto su meni odjurili u podrum, muža sam videla na stepeništu, i ako sam molila da ga puste jer je bolestan njega i ostale ljude koji su bili u podrumu odveli su u nepoznatom pravcu tako da smo u podrumu ostale ja, moja svekrva, Lemajić Milka, Barać Marica i njena kći Jelena.

Is akloništa su odvedeni:

1. Pok. suprug Smiljanić Stanko /1938.g./ - ubijen
2. Smiljanić Milan "Baja" /moj dever /1947.g./ - ubijen
3. Barać Danica /stara oko 60 godina/ - ubijena
4. Barać Rajko "CIA" /star oko 40 godina/ - ubijen
5. Prof. Stanić Radmila /1939.g./ - ubijena
6. Mrkić Željko /star oko 40 godina/ - ubijen
7. Marić Bora "Mačak" /star oko 50 godina/ - ubijen
8. Trifunović Ljubica /stara oko 50 godina / - ubijena
9. Ilić tužioca u sudu Kalanji Đorđe /star oko 52 godine/ - ubijen
10. Kalanj Mira /1948.godina/ - ubijena
11. Praceš Borka /stara 60-65 godina/ - ubijena
12. Praceš Nada /1949.g./ - ubijena (Nadjena sa nekoliko metaka u potiljku)
13. Praceš Mića /1947.g./ - ubijen (Njegova glava nadjena je na Riječkom groblju, a telo kod Senja).
14. Stanić Nikola /star oko 60 godina, policajac u penziji/ - ubijen
15. Stanić Nikola /star oko 55 godina/ - ubijen
16. Stanić Marija /stara oko 50 godina/ - ubijena
17. Stanić Branko /star oko 55 godina/ - ubijen
18. Stanić Milan /star oko 55 godina / - ubijen
19. Stanić Zvezda /stara oko 45 godina/ - ubijena
20. Stanić Boja /stara oko 63 godine/ - ubijena
21. Stanić Mica /1950.g./ - ubijena
22. Stanić Branko /star oko 47 godina/ - ubijen
23. Stanić Simo /star oko 60 godina/ - ubijen

- 3 -

Ova dana prije odvođenja srba iz skloništa, 14. oktobra 1991. godine u sklonište je dolazio čelnik Gospića i glavni osnivač HDZ-a u Gospiću Miroslav Petry, šef policije Bolf, Žigić, srbin ali hrvatski policajac i još jedan kojeg nisam prepoznala, videli su koga ima u skloništu i tražili od nas da pred novinarima koje bi one doveli izjavimo da nismo ugroženi.

Sutradan, 17. oktobra 1991. godine sreća sam na ulici u Gospiću Bolfu, koji mi je bio komšija u zgradi i pitao ga šta je sa mojim mužem i ostalim Srbima koji su odvedeni. On je obećao da će doći oko 13.00 sati, međutim, poslao je dvojicu pripadnika MUP-a koji su me odveli u drugi podrum i počeli da ispituju da li imam radio stanicu, pa sam im ja objasnila da to nije radio-stanica već tranzistor i pokazala

O mužu sam se raspitivala sve do 09. novembra kada sam na intervenciju hrvata Devčić Jure, bivšeg direktora "Jadrana", koji je bio naš prijatelj, dobila dozvolu za putovanje od Gospića do Zagreba. Prilikom odlaska u vojnom štabu u ul. Kate Pejino-vić br. 35 videla sam u uniformi MUP-ovaca IVICU MARKOVIĆA, KRBAVAC MIRKA, BAŠIĆ MATU.

Sa mnom su potvrdu dobile Bosiljka Smiljanić - moja svekrva i Milka Lemajić, komšica, da bi 09. 11. 1991. g. uveče autobusom stigle u Zagreb, tu prespavale subotu i nedelju i u ponedjeljak 11. 11. 1991. g. krenule u Bosnu kod svekrvine sestre Milice Radivojević. Nakon tri dana krenule smo u Beograd, a odmah sledeće jutro, ne mogu da se setim tačno datuma, ali je bio petak, otišla sam u Američku ambasadu kod ambasadora Cimermana da tražim pomoć za muža (Ja sam par godina radila u Americi kod ~~USA~~). Primio me je prvi sekretar Američke ambasade BRUS KONAK, i njemu sam sve ispričala, kako su odvedeni srbi iz Gospića, kako ništa ne znam za supruga Stanka i za ostale Srbe koje sam navela. Rekla sam da mi je muž preživio infarkt srca, da je radio skraćeno radno vreme, da je dever Smiljanić Milan "šizofreničar", koji nije služio vojni rok, da ni jedan od uhapšenih srba nije bio u bilo kakvim akcijama i ni u čemu nisu učestvovali niti imali veze sa ovim ratom, već su kao obični civili, Srbi zatečeni u Gospiću. Išla sam i kod hrvatskog nadbiskupa Perka, u Beogradu, kao i kod pokojnog Jovana Raškovića.

Tek u januaru 1992. godine pripadnici JNA su pronašli kod široke kule 24 spaljena tela, to su bili srbi iz Gospića, ali ne i svi koji su nestali. Nakon ovog događaja, otišla sam kod doktora Zorana Stankovića u VMA u Beogradu i u stvarima pokojnih od mog supruga Smiljanić Stanka prepoznala sam naš venčani prsten, ali telo nisam mogla da identifikujem jer je bio unakažen. Pored ostalih prepoznala sam i leševe Ljubice Trifunović, Đorđa i Miru Kalanja, Barać Radovana, Mrkić Željka, Stanić Radmil Dikić Radojku "Radu", Branka Štulića, Danu Bulj, Šuputa koji je radio u šumskom gospodarstvu, Orlović Miloša iz Karlobaga, Lazić Petra, Nikolu Gajića i Milana Pantelića.

Medju pronadjenim telima nisu mnogi Srbi koje sam ja poznavala i koje sam nabrojila kao nestale. Medju stvarima koje su donešene, a koje su pripadale ubijenim Srbima prepoznala sam crveni kaput Barać Danice, koja je odvedena 16. 10. 1991. g.

O vezi sa događajem posedujem više članaka iz novina i strašno me je pogodio kada sam pročitala da su to pobijeni hrvati od strane srba, moj suprug je bio srbin, ja sam se uvek izjašnjavala kao jugoslovenka, jer po majci imam brata koji je musliman. U vezi ovog događaja kontaktirala sam sa novinarom koji je navodno došao iz Amerike a zove se Sudetić, imenovani je išao sa unom za Liku - Udbinu kod puk. Radivojevića koji nam je dao ljude da nas odvedu na groblje "Debelo Brdo", gde sam prepoznala odeću od supruga, nakon čega je u Americi i drugim zemljama ovaj novinar napisao članak i prikazao slike o pokolju Srba iz Gospića.

Trenutno se nalazim u ovom hotelu, ne znam šta da kažem ali mi teško pada da pomažem ljudima koji dobijaju pomoć od fonda kapetana Dragana i drugih humanitarnih organizacija a da ja praktično nemam sredstava za izdržavanje mene, dece i svekrve.

- 4 -

Izjavu sam pročitala, spremna sam da svedočim, te je kao takvu i lično potpisujem.

Završeno u 11.30 sati.

Zapisničar:

Član tima:

Svedok:

ЗАГРЕБ - СЛУЧАЈ ЗЕЦ

BBC NA SRPSKOM, 22.05.2024

ISPOVEST GORDANE ZEC O NOĆI KADA
SU JOJ HRVATSKI POLICAJCI BRUTALNO UBI-
LI PORODICU U ZAGREBU: KADA TO DETE
VIDI, TEŠKO JE ŽIVETI S TIM!

Gordana i njen brat jedini su preživeli strašan
masakr koji su 1991. hrvatski policajci, poznati kao
"merčepovci" učinili srpskoj porodici Zec

Ispovest Gordane Zec o noći kada su joj hrvatski
policajci brutalno ubili porodicu u Zagrebu: Kada to
dete vidi, teško je živeti s tim!

Porodica Zec - Copyright Privatna arhiva

Gordana Zec, sestra Aleksandre Zec koju su 1991.
zajedno s majkom i ocem u Zagrebu ubili pripadnici
hrvatskog MUP-a, tzv. "merčepovci", ispričala je
za BBC, na srpskom jeziku, o noći užasa, kada su joj
brutalno ubijeni sestra, majka i otac, dok su nekim
slučajem preživeli ona i njen brat Dušan.

Te večeri su, kazala je, imali porodičnu večeru i
očekivali su goste koji se nisu pojavili.

Srpska porodica Zec je ubijena u noći 7. decembra
1991. godine, u Poljaničkoj ulici u Zagrebu. Zločin
su počinili pripadnici specijalne jedinice MUP-a Hr-
vatske, takozvani "merčepovci", predvođeni Sinišom
Rimcem.

Troje dece i otac otišli su na spavanje, a majka je os-
tala u kuhinji, u prizemlju. Gordana je slušala emisiju

na radiju, ležeći u krevetu, a vrata njene sobe su uvek
bila otvorena, jer je bila najmlađa.

Prošlo je 32 godine od zločina bez kazne: Članove
srpske porodice Zec zverski poubijali u Zagrebu, ubi-
ce priznale zločin a sud ih oslobodio!

Prošlo je 32 godine od zločina bez kazne: Članove
srpske porodice Zec zverski poubijali u Zagrebu, ubi-
ce priznale zločin a sud ih oslobodio!

"Malo posle 23 sata je neko pozvonio, bila sam
budna i osluškivala sam, čula sam galamu. Onda sam
ustala, stala na vrata i tada sam poslednji put videla
(sestru) Aleksandru koja je stajala na vratima svoje
sobe, pogledala me i samo otrčala niz stepenice", kaže
Gordana Zec, čiju ispovest za BBC je preneo i deo hr-
vatskih medija.

Otac je ustao iz kreveta, jer su ga dvojica ili trojica
muškaraca u uniformi došli da ga odvedu.

"Tu su se s njim nagurali, otac je navukao neki
džemper, majka je tad poprilično plakala i tu su ga iz-
veli, bos je bio", kaže Gordana. Ocu su vikali da izlazi
napolje i da je "Srbin i četnik", majka je krenula za
njim, ali su je vratili u kuću, priseća se.

Tad je Gordana otrčala dole. "Znam da sam je tu
zagrlila da ne ide... Meni je ovo jako bolno", izustila
je. "Međutim, mama je mene tad odgurnula i rekla da
će doći brzo", kazala je.

U dvorištu je devetnaestogodišnji vojnik Siniša
Rimac, kako je kasnije priznao, dva puta pucao u Mi-
hajla Zeca.

Gordana kaže da je u pidžami i bosa istrčala napolje. Gledala je kako pripadnici hrvatskih snaga odlaze belim kombijem, ali nije znala da su unutra i njene majka i sestra. "Ja sam dotrčala do tela oca i nisam stala, samo sam prošla, uplašila sam se zbog mnogo krvi i krenula sam u kuću kod suseda", priča Gordana.

"Znam da mi je deda Božo, tako smo ga zvali, otvorio i da sam mu rekla da su mi ubili tatu, a da je Dušan i dalje u kući i on je odmah pošao po njega", svedoči Gordana.

Sused je pokrio telo njenog oca Mihajla i doveo brata Dušana u svoju kuću, gde su sačekali i Hitnu pomoć.

"Znam da je ujutru, kad sam se probudila, došla moja strina po nas, i u par kuća smo išli, tražili smo Aleksandru, bila sam uverena da je ona tu negde", kaže Gordana.

Ubili joj majku i sestru

Međutim, Mariju i Aleksandru Zec, koja je još bila u pidžami, ubice su odvele na zagrebačko Sljeme, gde su ih u blizini planinarskog doma Adolfovac vezali, ubili i zakopali u smetlišće.

Ispovest Gordane Zec o noći kada su joj hrvatski policajci brutalno ubili porodicu u Zagrebu: Kada to dete vidi, teško je živeti s tim!

"Čovek, kako je stariji, misli da će biti lakše, a ono je, čini mi se, teže", kaže Gordana Zec.

Prisetila se i zlokobne atmosfere u Zagrebu toga vremena. "Bilo je poziva na telefon i spuštanja slušalice, pa kombija ispred kuće, pa ga nema. Sećam se i majčine brige i oca koji je bio jako zabrinut", kaže. Te godine je raketiran Zagreb i Banski dvori u oktobru, što je i ona zapamtila, shvatila je da se događa "neko ludilo".

Sredinom 1992., Gordana i Dušan Zec su napustili Zagreb i živeli su s bakom na selu, a zatim su se dose-

lili u Banjaluku, dok je rat oko njih buktao.

Gordana se priseća da joj je tokom odrastanja najveća strepnja bila "da se baki nešto ne desi". "Ona nam je bila i otac i majka, i tetka i strina, nažalost", kaže.

Baka Bosa ostala je siroče kada su joj roditelji srpske nacionalnosti ubijeni u ustaškom logoru Jasenovac tokom Drugog svetskog rata, ali je to nije sprečilo da podrži ljubav sina prema Hrvatici i Zagrebu, priča Gordana.

Teško živeti sa tom slikom

Kuću u Zagrebu zamenili su za jednu u Banjaluci, što je u vreme raspada Jugoslavije često bio slučaj prilikom raseljavanja stanovništva. Ovaj grad postao je Gordani i Dušanu dom gde su se od prvog dana osećali prihvaćeno i sigurno, kako kaže, bez sažaljenja. U Banjaluci je završila Ekonomski fakultet i zaposlila se, dok s poznanicima iz Zagreba nema kontakt.

Iako je nova zagrebačka vlast nedavno postavila spomenik porodici Zec na Sljemenu i svake godine se u hrvatskoj javnosti obeležava godišnjica smrti Gordaninog oca, majke i sestre, Gordana ne smatra da je

hrvatsko društvo napravilo pomak u dobrom smeru. Umesto pravde ostaje, kaže, "gorak ukus u ustima".

Tokom odrastanja, ni ona ni brat nisu mnogo puta otvarali bolnu temu stradanja njihove porodice.

"Bilo je na početku teško živeti s tom slikom, kad to dete vidi, pa potisneš, pa se to negde vrati. Uvek sam sebe terala da moram dalje i da to tako treba", kaže. Objašnjava da je "napravila zid oko sebe", ne dajući ljudima da ga probijaju.

Gordana danas radi u Poreskoj upravi u Banjaluci, udata je i ima tri kćerke, a srednja je najviše podseća na sestru. "Tako je plava i krhka", kaže.

Ubice tri člana porodice Zec nikada nisu odgovarale za ovaj zločin, uprkos tome što su priznali zločin nekoliko dana kasnije pred istražnim sudijom. Međutim, priznanje je proglašeno nevažećim, jer je uzeto bez prisustva advokata. Siniša Rimac, koji je učestvovao u ovom zločinu, osuđen je 2005. godine na 8 godina zatvora, zbog zločina nad Srbima u Pakračkoj Poljani, 1991. godine. U januaru 2010. godine, tada odlazeći predsednik Hrvatske, Stjepan Mesić, smanjio je kaznu Rimcu za godinu dana.

"Blic"05.05.2024.

ODŠTETA GORDANI I DUŠANU ZECU

Hrvatska vlada pozvala je preživle članove porodice Zec, Gordanu i Dušana (koji sa bakom Bosom žive u Banjaluci), u Banske dvore i uručila im odluku o 'državnoj jednokratnoj pomoći' u visini od milion i po kuna (nešto više od 200.000 evra).

Gordanu i Dušana, koji su uz pratnju jedne zagrebačke zaštitarske firme stigli pred Banske dvore, primila je potpredsednik Vlade Jadranka Kosor. Rekla im je da se Vlada na takav potez odlučila jer su deca 'kao maloletna ostala bez hranitelja i roditelja'. Dušan Zec se kratko zahvalio Vladi i premijeru Sanaderu na 'ovom malom dogovoru'

(prihvatanju ponuđene nagodbe o isplati odštete, a time odustajanju od tužbe protiv hrvatske države). Posebno je zahvalio advokatu Antu Nobilu, koji je proteklih godina mnogo puta javno podsećao na zločin nad Mihajlom, Marijom i malom Aleksandrom Zec, za koji ubice nisu kažnjene, te (besplatno) od 2003. godine zastupao Gordanu i Dušana u pokušaju nagodbe sa hrvatskom vladom o isplati odštete.

Gordana i Dušan Zec prvi put su nakon stravičnog događaja (u noći 7. decembra 1991. godine), kada su pripadnici specijalne jedinice MUP-a (tzv. merčepovci) ubili njihovog oca, majku i stariju (tada 12-godišnju) sestru Aleksandru, posetili rodni grad.

Najavljene su i nove tužbe i zahtevi za odštetu. Porodice ubijenih srpskih civila sa područja grada Siska i Sisačko-moslavačke županije, koji su u vezi sa zločinima 1991. i 1992. osnovali i posebno udruženje, najavili su da će podneti kolektivnu tužbu protiv hrvatske države. Prikupili su podatke o 107 slučajeva likvidiranih i 'nestalih' građana, uglavnom srpske nacionalnosti, a za pedesetak slučajeva već su kompletirali dokumentaciju i dostavili je advokatima.

НОВСКА - СЛУЧАЈ ШЕАТОВИЋ

Javni servis.net 22.11.2022.

ZLOČIN U NOVSKOJ 21. 11. 1991.

UBOJSTVO

**МИHAJLA ŠEATOVIĆA, MIŠE I
SAJKE RAŠKOVIĆ TE LJUBANA
VUJIĆA**

PRIPREMIO: JURICA VITKOVIĆ

Ova studija prikazuje zakašnjelo i tek djelomično djelotvorno pravosudno procesuiranje zločina počinjenog u Novskoj 21. studenoga 1991. godine u kojem su ubijeni Mihajlo Šeatović, Mišo i Sajka Rašković te Ljuban Vujić, četvero civila srpske nacionalnosti. Iako su Mihajlo Šeatović, Mišo i Sajka Rašković te Ljuban Vujić bili nenaoružani² civili poznati među mještanima Novske, ubijeni su zbog svoje nacionalnosti.

Studije slučaja su kvalitativne metode kojima se proučava određeni slučaj uz sagledavanje svih njegovih važnijih aspekata. U studiji ćemo se fokusirati na nedovršenu bitku Mihajlove supruge Marice Šeatović koja usprkos proživljenoj tragediji i gubitku supruga, sve do danas nastavlja borbu za istinu i pravdu, trenutno kao predsjednica Udruženja „Protiv zaborava“. Unatoč neospornim činjenicama o zločinu, potvrđenim u pravomoćno okončanom sudskom postupku, za njega nikom nije dosuđeno odsluženje zatvorske kazne. Uz to, Marica Šeatović je zbog izgubljenog parničnog postupka protiv Republike Hrvatske bila primorana podmiriti troškove suđenja što ju je dovelo u velike financijske probleme.

Studija prikazuje Mihajlov i Maričin život u prijeratnoj Novskoj te na početku rata, u vrijeme napada i sve brojnijih incidenata i zločina. Naposljetku, studija slučaja tematizira Maričin trnovit put kroz sudske procese. Materijal korišten za izradu ove studije temelji se na dokumentaciji prikupljenoj od strane Documente – Centra za suočavanje s prošlošću koja sadrži informacije o žrtvama i sudskim procesima. Uz podatke iz literature s ratnom tematikom na području Novske, kao podloga za tekst korišten je intervju s Maricom Šeatović nastao 12. prosinca 2020.

godine u sklopu snimanja intervjua za kampanju za prava civilnih žrtava rata koju provode Documenta i SNV uz potporu Fonda za aktivno građanstvo.

Život prije rata

Supružnici Mihajlo i Marica Šeatović živjeli su u Novskoj mirnim i običnim životom. Oboje su bili ugostiteljski radnici poznati među ljudima. Kako navodi Marica Šeatović, „na radnom mjestu su se i upoznali“ (Šeatović, 2020). Od rada u ugostiteljstvu mogli su si priuštiti izgradnju kuće, materijalno pristojan život te ljetovanja tijekom sezone. Njihov život bio je primjeren vlastitim uvjetima i mogućnostima. Kako ističe Marica Šeatović, „radili smo, primali smo redovito plaće, bili smo zadovoljni i sve je bilo normalno“ (ibid.). Mihajlo je rođen 27. lipnja 1944. godine u selu Kričke pored Novske. Bio je strastveni lovac, član Lovačkog saveza Hrvatske odlikovan za svoj rad na unapređenju lovstva. „Njegovi najbliži prijatelji“, naglašava Marica Šeatović, „lovci i suradnici s kojima se družio i s kojima je išao u lov bili su uglavnom Hrvati“ (ibid.). S njima je

2. Prema optužnici (K-DO-16/09) podignutoj pred Županijskim sudom u Sisku 15. siječnja 2010. godine, svjedok Marijan Kumić (pripadnik I. voda I. gardijske brigade Hrvatske vojske, te osoba koja je ušla u kuću supružnika Rašković, ali iz nje i izašla prije zločina) u svojem iskazu izjavljuje: „U kući je vladao ‘muk’. Oružje nisu pronašli, a po završenom pregledu iz kuće su izašli on [Marijan Kumić] i Tutić, a za njim i Škledar“. (K-DO-16/09: 5).

Mihajlo godinama održavao prijateljske odnose. Kao lovac, zajedno s kolegama vodio je brigu da društvo bude otvoreno prema svima, bez diskriminacije na osnovi etničke, vjerske ili nacionalne pripadnosti. Prema Maričinih riječima, Mihajlo je bio jako aktivan u Lovačkom društvu te su često odlazili na rad u šumu, hraniti životinje i sl. „Posebno je pazio kad su primali nove članove da oni budu svih nacionalnosti. Da ne bude jednostrano“ (ibid.). Mihajlo je bio u stalnom kontaktu s ljudima obavljajući svoj posao na visokoj profesionalnoj razini. Posebice je bio voljen među mladim nogometašima³ s kojima je često igrao nogomet kojeg je i sam volio. Svojom empatijom i susretljivošću pomagao je sugrađanima oko fizičkih, materijalnih, ali i privatnih problema.

Njegova supruga, Marica Šeatović, ističe kako je „imao empatiju posebno prema starijim ljudima“ (ibid.), pa je tako 1991. kada je već počeo rat, susjedi pomogao cijepati drva i voziti ih u ostavu. Prepričavajući Mihajlov život, Marica vjeruje kako se njegova dobrota vratila upravo njoj jer su je ti isti ljudi tijekom rata spasili i pomogli joj, „a mnogi često spominju nezaboravne momente gdje im je Mihajlo pomogao“ (ibid.). Marica Šeatović rođena je 16. rujna 1946. godine u Brezovcu Subockom, a desetak godina je živjela u selu Paklenica pored Novske. Dolaskom u Novsku te udajom za Mihajla 1967. godine, odlučuju tamo i ostati. Godinu dana nakon vjenčanja, 1968. godine, započinju gradnju kuće za koju su, kako navodi Marica Šeatović, „dizali kredit i puno radili“ (Šeatović, 2020), a Marica u istoj kući živi i danas, 50 godina nakon dolaska u Novsku. Mihajlo i Marica bili su u braku 24 godine, a njihov život bio je ispunjen radnim obvezama, društvenim životom, hobijima te sigurnošću skladnog braka. Odnosno, Maričinih riječima, „iako nismo imali djece, mi smo se jako dobro slagali i nismo imali nikakvih problema, živjeli smo jednim mirnim, normalnim životom“ (ibid.).

Novska je grad na samom zapadu Slavonije, između Kutine i Nove Gradiške koji je „prije četrdesetak godina bio jako malo mjesto, a onda su se iz okolnih hrvatskih i srpskih sela ljudi počeli doseljavati i zapošljavati te su u konačnici odlučili ostati“ (ibid.). Gospodarskim rastom i otvaranjem radnih mjesta grad se je počeo sve više razvijati, a Novska je tih godina bila i multinacionalna sredina što se moglo vidjeti po strukturi radnika u novljanskim poduzećima. Marica Šeatović navodi kako „sve do 1991. nije bilo nikakvih trzavica ili problema da netko ne bi mogao dobiti posao jer je drugačije nacionalnosti“ (ibid.). Društvene organizacije poput Mihajlovog lovačkog društva ili nogometnih klubova također su imale članove različitih nacionalnosti, a prema nacionalnom sastavu stanovništva iz 1991. godine, Novska je brojila 5358 Hrvata, 1765 Srba i 294 osobe drugih nacionalnosti (Republički zavod za statistiku, 1992). Preciznije, prema istom popisu stanovništva, općina Novska imala je 23.171 stanovnika, od čega se 16.556 osoba izjašnjavalo Hrvatima, dok su 5402 osobe pripadale srpskoj nacionalnosti (ibid.). Drugim riječima, u općini Novska živjelo je 32,6% Srba.

3. Kako prepričava Marica Šeatović, „S mladim dečkima iz ulice često je igrao nogomet, a i sam je

kao mladi bio upisan u klub u Novskoj. On je s njima igrao nogomet, a oni su mu često dolazili plaćući.“ (Šeatović, 2020). Gumene lopte nerijetko su se probušile, a Mihajlo je odgovarao: „ma ne brinite dečki, ja ću vama kupiti drugu loptu!“ (ibid.).

Najava i početak rata

Miran život obitelji Šeatović počinje narušavati tjeskobni osjećaj nadolazećeg rata. Nakon neizvjesnih mjeseci koji počinju prekidom prometa prema Dalmaciji u ljeto 1990. i postupnim približavanjem bojišnice, od kraja rujna 1991. Novska je na prvoj borbenoj liniji rata u Hrvatskoj. „U ljeto i jesen 1991. općina Novska bila je ogledni primjer sloma mirnog življenja u nacionalno miješanim sredinama u Hrvatskoj“ (Marijan, 2009: 574). Nedaleko od kuće supružnika Šeatović stacionirala se vojska koja je podigla rampu u blizini osnovne škole. Paralelno se počinju događati sustavni incidenti temeljeni na nacionalnoj pripadnosti koji nisu zaobišli ni obitelj Šeatović⁴

Incidenti koji su se događali, prema Marici Šeatović, nisu bili slučajni, već se „na taj način provodilo sustavno maltretiranje ljudi srpske nacionalnosti“ (Šeatović, 2020). Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS/OSCE) u svojoj studiji „Ubojstva počinjena nad srpskim civilima od strane hrvatskih vojnika u Novskoj koncem 1991. na koja je primijenjen opći oprost“

od 9. veljače 2009. godine navodi „osam pojedinačnih predmeta u kojima su pripadnici hrvatskih oružanih snaga nedvojbeno ubili sedam srpskih civila, a jednome nanijeli teške tjelesne ozljede“ (OSCE, 2009). Među navedenim slučajevima nalazi se i ubojstvo Miše i Sajke Rašković, Ljubana Vujića i Mihajla Šeatovića. Dolaskom nezaustavljivog vihora rata koji će kasnije direktno zahvatiti i pogoditi obitelj Šeatović, „Ljudi se počinju iseljavati u Lipovljane, nedaleko od Novske, prema Kutini“ (ibid.). Također, poslodavci sa svojim sjedištima odlaze iz Novske te se preko noći sele cijela poduzeća. Marica Šeatović se uslijed ratne atmosfere odlučila skloniti u Novu Subocku zajedno sa svojim susjedima i prijateljima hrvatske nacionalnosti. Nova Subocka je mjesto desetak minuta vožnje udaljeno od Novske, a smještaj je pronašla kod majke jedne od susjeda. Kako nam sama svjedoči, otišla je „zbog čestog granatiranja, velikog osjećaja straha i stalnog prisustva vojske“ (ibid.). Nova Subocka je bila većinski hrvatsko mjesto koje je 1991. godine po nacional-

nom sastavu stanovništva brojilo 498 Hrvata i 9 Srba (Republički zavod za statistiku, 1992). Mihajlo je odlučio ostati na svojem radnom mjestu u Novskoj te je ujedno sam preuzeo brigu za kuću. Osim toga, bio je na raspolaganju za potrebe civilne zaštite. Prema Maričnim riječima, Mihajlo nije htio otići jer „nije nikome bio ništa kriv i nije želio da ide ni iz svoje kuće, ni iz svog mjesta. Nije ni jedan trenutak pomišljao da ide iz Novske“ (Šeatović, 2020.). Blizina Nove Subocke i Novske omogućila je Marici i njezinim susjedima redoviti povratak kućama kako bi posjetili ukućane koji su ostali, pa je tako i dan prije Mihajlovog ubojstva, 20. studenoga 1991. godine Marica u popodnevnim satima bila u posjeti suprugu u Novskoj. Nije slutila da je to zadnji

4. Kako navodi Marica Šeatović, jednom prilikom Mihajla je legitimirao nepoznati uniformirani vojnik. Uvidjevši da je Mihajlo srpske nacionalnosti pojurio je do njegovog nadređenog s agresivnim pitanjem o Mihajlovom radnom odnosu istovremeno tražeći njegov momentalni otkaz. Mihajlo je, vidno uznemiren, sjeo na svoj motor i otišao kući, a za sobom je čuo pucnjeve koji su ga dodatno prestrašili. Stigavši kući, shvatio je da nema svoje osobne karte. Ona je, ispostaviti će se kasnije, pronađena tek na mjestu zločina gdje je Mihajlo ubijen.

Drugi incident koji Šeatović navodi bio je iznenađni upad uniformiranih lica u kapuljačama ispred kuće Mihajla Šeatovića. U tim trenucima s njim je u kući bio i Ljuban Vujić. Prema Maričnim riječima, „njih dvojicu su odvezli u Policijsku stanicu Novska gdje ih nisu ispitali, već su navečer prebačeni u Kutinu na ispitivanje kod nekog policijskog inspektora. U toku te noći su ih ispitivali gdje je tko, gdje je rodbina, gdje je ovaj, gdje onaj“. Iako nije bilo fizičkog maltretiranja, rastao je pritisak koji se stvarao prema pripadnicima srpske nacionalnosti i njihovim obiteljima.

put kada će Mihajla vidjeti živog. U kući je s Mihajlom bio i susjed Ljuban Vujić koji je sutradan također ubijen u zločinu. Prema Maričinom sjećanju, „svi smo sjedili, pričali i kuhali kavu“ (ibid.) ne sluteći što će se dogoditi. Iako je primijetila da je uznemiren te unatoč njezinom nagovaranju i nagovaranju susjede Marije Šobot, Mihajlo je čvrsto odlučio ostati siguran kako mu život i dalje nije u opasnosti.

ZLOČIN

Ujutro, 22. studenoga 1991. godine u Novoj Sub-

ockoj, Maričina susjeda iz Novske susreće poznatika koji ju ispituje o pucnjavi u njezinoj ulici prošlu večer. Prema Maričinom sjećanju, bilo je to direktno pitanje: „što se pucalo u tvojoj ulici?“ (Šeatović, 2020). Radilo se o Ulici Antuna Mihanovića u Novskoj gdje su živjeli Marica i Mihajlo. Po primitku vijesti, pripadnici Hrvatske vojske, a ujedno i Maričini susjedi, zajedno s njom kreću prema Novskoj. Bilo je to mučno, neizvjesno i tjeskobno putovanje do odredišta na kojem je Marica zatekla otvorenu kuću. Iako nije bilo provaljeno, kuća je bila prazna. Međutim, u susjednoj kući obitelji Rašković u koju prvi ulazi Maričin prijatelj i hrvatski branitelj, zatiču strašan prizor. Nalaze razbacane stvari, perje i staklo na podu. Krvi je bilo posvuda. U međuvremenu su saznali da je ubijeno četvero civila srpske nacionalnosti uključujući i Mihajla. Točnije, u večer 21. studenoga 1991. godine šest vojnika 1. gardijske brigade „Tigrovi“ upalo je u kuću Šeatovićevih susjeda u potrazi za građanima srpske nacionalnosti. Ubrzo u kuću dovode i Mihajla Šeatovića. U tim trenucima započinje izživljavanje koje završava ubojstvom četvero nevinih civila među kojima je i Mihajlo Šeatović. Drugim riječima, te je večeri oko 22 sata u Novskoj, u kući bračnog para Rašković počinjen zločin nad civilnim stanovništvom.

PRVI IZLAZAK NA MJESTO ZLOČINA I ZATEČENO STANJE

Prvi na mjesto zločina izlaze djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijske postaje Novska, Čedo Borojević i Vojislav Vlahović, koji 22. studenoga 1991. sastavljaju Zapisnik o uviđaju (K-149/91). Iz uviđaja saznajemo bliži opis mjesta zločina i zatečeno stanje. Prema njemu, tijela ubijenih Mihajla Šeatovića, Miše Raškovića i Ljubana Vujića nalazila su se u prostoriji dnevnog boravka u donjem dijelu kuće, a pored stolova su zatečene prevrnutе stolice. Po sobi su bili vidljivi manji i veći razbacani predmeti. „Mrtvo tijelo Mihajla Šeatovića zatečeno je u ležećem položaju okrenuto na leđa, glavom naslonjeno na dio rastavljenog ležaja“ (K-149/91). Na prednjem dijelu trbuha, na vesti, bile su vidljive veća i manja mrlja krvi. Njegova potkoljenica bila je slomljena, a na leđima, desnoj natkoljenici te na oba stopala bile su vidljive strijelne rane rafalno ispaljenih metaka iz automatske puške marke CZ M-70, call. 7,62

5. „Kuća se nalazi u naselju sa gustim redom porodičnih kuća. Kuća je katnica i sastoji se od

prizemne etaže, gornje etaže i krovšta sa tavanom“ (K-149/91.).

mm što je prouzročilo Mihajlovu smrt. „Između ulaznih vrata iz hodnika i tijela Miše Raškovića zatečeno je tijelo Ljubana Vujića“ (ibid.). Sajka Rašković je zaklana, a postoje indicije, koje proizlaze iz dokumentacije priložene sudskom spis, da je prethodno silovana ili seksualno zlostavljana.

Također, kako navodi „Zapisnik o uviđaju“ (K-149/91), na licu mjesta su izuzete sve pronađene čahure koje će se koristiti u daljnjoj kriminalističkoj obradi s ciljem otkrivanja počinitelja zločina. 6 Mrtva tijela Sajke i Miše Raškovića, Mihajla Šeatovića i Ljubana Vujića prevezena su u mrtvačnicu u Kutinu gdje je po istražnom sucu Okružnog suda Sisak, Željku Mlinariću, naređena obdukcija. Pregled mrtvih tijela na mjestu događaja obavio je liječnik DZ Novska Zvonimir Puškarić, a nakon nekoliko dana tijela su vraćena obiteljima koje su ih sahranile na groblju u Novskoj. Marica Šeatović je bila na sahrani te navodi kako su ih „sahranili nakon tri – četiri dana na Gradskom roblju u Novskoj“ (Šeatović, 2020.).

O ZLOČINU, POSTUPKU VOĐENOM 1992. GODINE I PRIMJENI OPROSTA NA OPTUŽENE

Marica Šeatović prve detalje o zločinu saznaje tek kad je dobila uvid u zapisnik o uviđaju te kad je pokrenula parnični postupak protiv Republike Hrvatske 2004. godine. Tijekom tog parničnog postupka čitana je optužnica (K-42/92) protiv počinitelja iz 1992. godine iz koje Marica saznaje detalje zločina. U njoj se navodi kako su vojnici upali u obiteljsku kuću s kućnim brojem 9 u vlasništvu obitelji Rašković gdje su zatekli supružnike Rašković, Mišu i Sajku. U kuću su ušli s namjerom da ispituju tko su i zašto su ovdje te da provjere posjeduju li oružje. Po saznanju kako se radi o pripadnicima srpske nacionalnosti zahtijevali su da prokažu i ostale ljude srpske nacionalnosti u okolnim kućama. Kako navodi optužnica iz 1992. godine podignuta pred Vojnim sudom u Zagrebu, „nakon što su putem televizije vidjeli da je izvršen napad i zauzet od okupatorske vojske grad Vukovar, te da dio građana srpske nacionalnosti pozdravlja okupatorsku vojsku, duboko ozlojeđeni viđenim postupanjem dijela srpskog pučanstva odlučili su se osvetiti građanima srpske nacionalnosti koji su živjeli u Novskoj“ (K-42/92: 2). Među pripadnicima srpske nacionalnos-

ti koji su živjeli u istoj ulici bili su i susjedi Mihajlo Šeatović i Ljuban Vujić koji su dovedeni u kuću. U tim trenucima započelo je izživljavanje koje je rezultiralo ubojstvom četvero civila. Prema Maričnim riječima, u kući je na mjestu zločina postojala velika „slika izrezbarena u hrastovini veća od jednog metra koja je kasnije pronađena slomljena što znači da su ih njome udarali“ (Šeatović, 2020). Fizičku torturu pratila je i psihička, pa su tako zatočeni civili bili prisiljeni „da pjevaju hrvatske pjesme ‘Ustani bane Jelačiću’, i ‘Rajska djevo, kraljice Hrvata’“ (K-

6. „Utvrđeno je da je 10 čahura ispaljeno iz automatske puške broj B-85853 oduzete od Leskovar Dubravka. 7 dostavljenih čahura koje su pronađene na mjestu ubojstva Rašković Sajke ispaljeno je iz poluautomatske puške broj 336921 koja puška je oduzeta od Pupiće Damira, a koju je na mjesto izvršenja krivičnog djela donio Tutić Borislav i ostavio u hodniku prizemlja, od kud ju je prema vlastitom priznanju uzeo Raguž Vide Damir i njome je izvršio ubojstvo Rašković Sajke“ (K-42/92).

42/92: 2), a ako to nisu znali, prisiljavani su „da pjevaju četničke ili ustaške pjesme, a oni nisu imali pojma ni o jednima ni o drugima“ (Šeatović, 2020). Unatoč uviđaju koji je obavljen dan nakon zločina, Marica Šeatović i članovi obitelji ostalih žrtava dugo nisu mogli dobiti službene informacije. Neka nagađanja u Novskoj išla su u smjeru počinitelja kao uniformiranih osoba, no, kako navodi Šeatović, „nije bilo naglašeno ni da li je to Hrvatska vojska ni ništa“ (Šeatović, 2020). Kasnije se saznalo da je istragu vodio istražni sudac iz Siska te Marica zajedno sa svojom rođakom i suprugom ubijenog Ljubana Vujića, Anom Vujić, odlazi u Sisak. Tamo na vlastito zaprepaštenje dobivaju odgovore koji su relativizirali zločin te potvrdu da je spis predan na Vojni sud. U tim trenucima započinje mukotrpana borba s pravosudnim sustavom. Tek 1997. godine odvjetnik ih savjetuje o mogućnosti podnošenja pismenog zahtjeva za dobivanje Zapisnika. Marica navodi da su „nakon nekoliko dana pozvane“ (Šeatović, 2020) te im je uručen Zapisnik o uviđaju iz 1991. godine. Naime, Vojno tužiteljstvo u Zagrebu u ožujku 1992. godine podiglo je optužnicu protiv Dubravka Leskovara i Damira Vida Raguža „zbog kaznenog djela ubojstva, u njegovom kvalificiranom obliku, a ne ratnog zločina protiv civilnog stanovništva“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 100). Optužnicom su se I.

okr. Dubravko Leskovar i II. okr. Damir Vid Raguž teretili da su spomenutog 21. studenog 1991. godine u ulici Antuna Mihanovića na kućnom broju 9, u kući supružnika Miše i Sajke Rašković hladnokrvno mučili i ubili bračni par Rašković kao i kasnije dovedene Ljubana Vujića i Mihajla Šeatovića. Glavna rasprava vođena je pred Vojnim sudom u Zagrebu gdje je 18. svibnja 1992. u nadležnosti predsjednika vijeća, suca Nevena Švende te članova vijeća Aleksandra Zundera i Željka Horvatovića proveden dokazni postupak kojim se I. okr. Leskovar i II. okr. Raguž terete za ozbiljan zločin protiv civila. Međutim, Vojni sud je „10. studenog 1992. godine obustavio kazneni postupak pozivajući se na tada važeći Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske. Na rješenje o obustavi postupka, Vojno tužiteljstvo nije uložilo žalbu“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101) te su okrivljenici oslobođeni teških optužbi za kazneno djelo.

PARNIČNI POSTUPAK PROTIV REPUBLIKE HRVATSKE 2004. GODINE

Marica Šeatović je nakon usvajanja Zakona o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata tužila Republiku Hrvatsku za nadoknadu štete, koristeći tako jedini tada otvoreni pravni put jer je kazneni postupak obustavljen zbog pogrešne primjene Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske. Točnije, 13. srpnja 2004. godine pred Općinskim sudom u Novskoj podigla je tužbu protiv Republike Hrvatske (P.148/04) kojom se zahtjeva naknada nematerijalne štete u iznosu od 232.000 kuna, a zbog zločina protiv

7. *Prema Maričinom svjedočanstvu, u Sisku ih je dočekao razgovor uz riječi kako su se „tragedije događale i nažalost još uvijek se događaju“ (Šeatović, 2020), što su doživjele kao relativizaciju i banaliziranje okrutnog zločina prema nenaoružanim civilima.*

civilnog stanovništva u kojem je ubijen njezin suprug.8 Međutim, već 10. prosinca 2004. godine Općinski sud u Novskoj donosi presudu kojom se tužbeni zahtjev odbija kao neosnovan te se „tužitelj-

jici nalaže da tuženici Republici Hrvatskoj nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 7.500 kn, u roku od 15 dana“ (P.148/04-8). Nakon toga uslijedile su žalbe i presude (Gž

494/05) kojima se iste odbijaju, kao i pokušaj revizije 24. srpnja 2006. godine kojom se predlaže ukidanje drugostupanjske presude i vraćanje na ponovno suđenje prvostupanjskom sudu (P.148/04-). Žalbe i daljnji pravni postupci bivaju odbijeni uz gomilanje novih sudskih troškova sve do srpnja 2008. godine kada se predmet vraća na prvostupanjski sud u Novskoj. Međutim, Općinski sud u Novskoj 30. prosinca 2008. godine donosi presudu (P.205/08-27) kojom se tužbeni zahtjev odbija zbog zastare te se nalaže dodatnih 10.000 kuna sudskih troškova. Drugim riječima, kako to ističe OEES/OSCE u svojoj već spomenutoj studiji, „Nakon što je Vrhovni sud poništio prvostupanjsku presudu i vratio predmet na ponovno suđenje, 2008. g. je Općinski sud u Novskoj odbacio tužbeni zahtjev kao zakašnjeli zbog nastupanja zastare u građanskim predmetima s obzirom da zbog primjene općeg oprosta nije utvrđeno počinjenje zločina“ (OEES/OSCE, 2009). Kroz nekoliko godina ukupni sudski troškovi dosegli su više od 20.000 kuna što je ugrozilo Maričinu egzistenciju. Republika Hrvatska je iznos u potpunosti naplatila u mjesečnim ratama, ovrhom jedne trećine njene mirovine. Za vrijeme naplate parničnih troškova ubojice njezinog supruga bile su i dalje na slobodi.

NASTAVAK PRAVNE BORBE, SUDSKE ODLUKE U VEZI KAZNENOG POSTUPKA 2009. GODINE

Osim patnje koju je Šeatović proživjela zbog nekažnjenog zločina tijekom devedesetih, još jednu proživljava tijekom povlačenja po sudovima – „i po sudu za nadoknadu štete i po ovom drugom, za kaznenu odgovornost počinitelja“ (Šeatović, 2020).

Županijski sud u Zagrebu 14. siječnja 2009. godine potvrđuje odluku Vojnog suda u Zagrebu (K 42/92) o obustavi kaznenog postupka od 10. studenoga 1992. godine. U međuvremenu, I. okr. Dubravko Leskovar umire što dodatno komplicira cijeli proces. Iste godine, 17. rujna, Županijski sud u Sisku donosi rješenje (Kv-187/09) kojim se određuje novo provođenje istrage, „ovoga puta kvalificirajući kazneno djelo ratnim zločinom protiv civilnog

stanovništva“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101). Naime, „u većini slučajeva (nakon izvjesnih pritiska međunarodne zajednice i organizacija za zaštitu ljudskih prava) došlo je do ponovnog procesuiranja doista odioznih ratnih zločina (Đokić Jović, Bošnjak, Sjekavica, 2014: 264) na čije je počinitelje, kao na pripadnike Hrvatske vojske, neutemeljeno primijenjen oprost.“ Rješenje nalaže istragu protiv sada I. okr.

8. *„U svezi sa okolnostima štetnog događaja pokojni suprug tužiteljice nije dao nikakvog povoda počiniteljima da postupe na takav način iz razloga što je okruženje u susjedstvu bilo takvo da su pripadnici hrvatske vojske bili raspoređeni po kućama, a u kući u kojoj se dogodio slučaj masovnog ubojstva nije pronađeno nikakvo oružje, a niti postoje dokazi da bi se iz iste kuće djelovalo na borbeni ili neki drugi sličan način kojim bi se ugrožavala sigurnost pripadnika hrvatske vojske“ (P-148/04: 2).*

Damira Vida Raguža te II. okr. Željka Škledara. Ovim procesom okrivljeni se optužuju za kršenje međunarodnog prava te za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Međutim, 1. listopada 2009. godine odbija se istražni zahtjev ŽDO Sisak (KV-192/09) zbog neosnovanosti. Drugim riječima, prihvaćena je žalba I. okr. Damira Vida Raguža te se cijeli predmet vraća na ponovno odlučivanje. Na kraju, nakon žalbe državnog odvjetnika, 3. prosinca iste godine ipak se prihvaća istražni zahtjev te se određuje provođenje istrage (Kio-50/09-18) protiv Damira Vida Raguža i Željka Škledara. „VSRH je u prosincu 2009. godine prihvatio žalbu državnog odvjetnika te odredio provođenje istrage, smatrajući da se ne radi o ranije presuđenoj stvari“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101).

PODIZANJE NOVE OPTUŽNICE 2010. GODINE I DONESENA PRESUDA

Nakon prihvaćanja žalbe državnog odvjetnika i određivanja istražnog pritvora za dvojicu okrivljenika, 15. siječnja 2010. godine Županijski sud u Sisku podiže optužnicu (K-DO-16/09) protiv I. okr. Damira Vida Raguža i II. okr. Željka Škledara. Njome se zahtijeva provođenje glavne rasprave s ispitivanjem svjedoka uz prihvaćanje i uvođenje u zapisnik nalaza i mišljenja vještaka dr. Dušana Zečevića i dr. Josipa Škavića kao i zapisnika o balističkim

vještačenjima iz 1992. godine. U konačnici, zahtijeva se donošenje završne, osuđujuće sudske odluke9 prema I. okr. Ragužu i II. okr. Škledaru zbog osnovanih sumnji u počinjenje kaznenog djela koje im se stavlja na teret. Međutim, u trenutku podizanja optužnice, I. okr. više ne boravi na adresi prebivališta te je nedostupan pravosudnim tijelima Republike Hrvatske. U konačnici, optužnicom se zahtijeva da se II. okr. Željku Škledaru produži pritvor10 zbog opasnosti od bijega u postupku gdje mu prijete presuda visoke zatvorske kazne. Prema dostupnim informacijama, tijekom 2010. godine provedene su četiri glavne rasprave uz nazočnost predsjednice vijeća za ratne zločine Snježane Mrkoci, članice vijeća Ljubice Balder, člana vijeća Predraga Jovanovića te zapisničarke Blaženke Wolf. Na posljednjoj glavnoj raspravi 16. travnja 2010. godine završen je dokazni postupak te se donosi nepravomoćna presuda kojom je I. opt. Damir Vid Raguž „proglašen krivim te mu je izrečena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 20 godina, dok je Željko Škledar oslobođen11 optužbe“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101).

9. Sud predlaže „da se protiv I okr. Vide Damira Raguža na temelju čl. 102. st. 1. toč. 1. i 4. Zakona o kaznenom postupku odredi pritvor jer iz spisa proizlazi kako postoji osnovana sumnja da je okrivljenik počinio kazneno djelo stavljeno mu na teret, a evidentno je da postoje okolnosti koje upućuju na zaključak da se okrivljenik krije jer isti ne boravi na adresi svog prebivališta...“

10. Sud predlaže „da se protiv II okr. Željka Škledara na temelju čl. 102. st. 1. toč. 1. i toč. 4. u svezi čl. 107. st. 1. Zakona o kaznenom postupku produži pritvor jer iz spisa proizlazi kako postoji osnovana sumnja da je okrivljenik počinio kazneno djelo stavljeno mu na teret te postoje okolnosti koje upućuju na opasnost da bi okrivljeni boravkom na slobodi mogao pobjeći...“ (K-DO-16/09: 3)

11. „Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku smatralo je kako nije dokazano da je i Željko Škledar sa Ragužom, Leskovarom i Perkovićem sudjelovao u zlostavljanju i likvidaciji civila, kako ga se teretilo optužnicom“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101).

OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA 2013. GODINE

Postupak protiv I. okr. Damira Vida Raguža i II. okr. Željka Škledara nastavio se i narednih godina. „Vrhovni sud je u srpnju 2012. godine prihvatio žalbe i ukinuo prvostupanjsku presudu“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101), a rasprava se prebacuje na Županijski sud u Zagrebu gdje je odlučeno provođenje nove rasprave s nadopunjenim dokaznim postupkom što je podrazumijevalo ponovljena svjedočenja pojedinih sudionika procesa kao i određene nove dokaze. 12. Prva rasprava održala se 6. veljače 2013. godine te su na njoj nazočili predsjednik vijeća sudaca Tomislav Juriša, članovi sudskog vijeća Mirko Klinžić i Petar Šakić te Gordana Klokočar kao zapisničarka. Osim aktera sudskog procesa, glavnoj raspravi prisustvuju i Milena Čalić Jelić iz Documente – Centra za suočavanje s prošlošću te Milan Jakšić iz časopisa Identitet. Tijekom glavne rasprave nastavilo se s dokaznim postupkom koji je trebao potvrditi ili odbaciti zaključke presude iz 2010. godine. Druga glavna rasprava održala se 4. ožujka 2013. godine u istom sudskom sastavu te je na njoj bio prisutan samo jedan svjedok, Drago Prša, koji je svojim iskazom direktno svjedočio protiv pokojnog Dubravka Leskovara. Svjedočenje je temeljio na iskazu kojeg mu je osobno dao Leskovar 1994. godine, a u kojem on priznaje počinjenje zločina. Sud je povjerovao iskazu svjedoka Drage Prše „iako je u ranijim fazama, u istrazi i na glavnoj raspravi, ovaj svjedok rekao da nema saznanja tko su počinitelji zločina. U ovom postupku je drugačije iskazivao“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 102). Pršinim svjedočenjem dolazi do obrata u postupku te se krivnja prebacuje na pokojnog Leskovara. Drugim riječima, „iz njegova iskaza proizašlo je da je počinitelj ovog zločina zapravo pok. Dubravko Leskovar, moguće i pok. Perković, a da Damir Vid Raguž nije sudjelovao u zločinu“ (ibid.). Tijekom iste glavne rasprave Vijeće donosi presudu kojom se I. optuženi Damir Vid Raguž i II. optuženi Željko Škledar oslobađaju optužbe. Presuda se detaljno obrazlaže 7. ožujka 2013. godine uz sažetak svih svjedočenja. „Ovaj postupak je proveden bez bitnih materijalnih dokaza: foto-elaborat sačinjen tijekom uviđaja nestao je tijekom postupka pred Vojnim sudom u Zagrebu, nije izvršena obdukcija tijela žrtava, a nisu mogli biti pročitani niti iskazi svjedoka i okrivljenih dani pred Vojnim sudom u Zagrebu 1992. godine“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 102). Time se ovaj postupak za ovaj zločin zaključuje. Za ubojstvo Mihajla Šeatovića, Ljubana Vujića te Miše i Sajke Rašković nitko nije osuđen na zatvorsku kaznu.

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu kako je pok. Dubravko Leskovar tijekom sudskih procesa bio I. okrivljeni, opravdano se javlja sumnja u ishod postupka. Drugim riječima, prebacivanjem tereta krivice na preminulog, ostali živeći okrivljenici bivaju oslobođeni. Marica Šeatović je prisustvovala svim raspravama na kojima je bilo izrazito „mučno gledati ljude koji svjedoče“ (Šeatović, 2020), bez

12. „*U ponovljenom suđenju trebalo je utvrditi u čemu se ogledao doprinos opt. Raguža u počinjenju kaznenog djela, odnosno da li su i kada optuženi Raguž te pok. Leskovar i pok. Perković ostali u kući Raškovićevih. U tom dijelu su se razlikovali iskazi svjedoka Tutića i Kumića pa ih je bilo potrebno dodatno analizirati kako bi se stvorila vjerodostojna predodžba o događaju*“ (Stojanović, Čalić Jelić, 2014: 101).

vidljive grižnje savjesti i kajanja. Šeatović je sudske procese uspjela izdržati uz podršku bliskih ljudi na privatnom i na pravosudnom putu. To nisu samo prijatelji iz ulice koji su je 90-ih spasili, već i prijatelji koje je Šeatović stekla u organizacijama civilnog društva, a koje su joj bile moralna, psihološka i pravna podrška (Documenta- Centar za suočavanje s prošlošću, Građanski odbor za ljudska prava, Centar za žene žrtve rata, Srpsko narodno vijeće i dr.). Stoga Šeatović zaključuje kako „ne bi mogla sve to izdržati da nije imala takvu podršku“ (Šeatović, 2020) posebice tijekom zadnjeg procesa kada je „prema svim pravnim parametrima trebala biti potvrđena osuđujuća presuda“ (Šeatović, 2020) iz 2010. godine prema kojoj se Damir Vid Raguž upućivao na odsluženje zatvorske kazne u trajanju od 20 godina. Međutim, na zadnjem ročištu došlo je do obrata prema kojem su okrivljenici u ovom postupku proglašeni nevinima, uz prebacivanje sve odgovornost na pok. Leskovara i pok. Perkovića. Pokojni Leskovar više nije mogao odgovarati za zločin, a ostali osumnjičeni bivaju oslobođeni. U konačnici, Marica Šeatović i ostali oštećeni članovi obitelji te svi koji se bore protiv nekažnjivosti, opet nisu dočekali pravdu.

NASTAVAK ŽIVOTA

Marica Šeatović 1991. godine nakon zločina i ubojstva njezinog supruga ponovno odlazi u Novu

Subocku kako bi se tamo sklonila. Ondje je naišla na krug ljudi koji joj je pomogao te se u svibnju 1992. godine vraća u Novsku koja je bila pusta i razrušena, a kućanstva ostaju bez osnovnih životnih uvjeta poput struje, vode ili plina. Marici Šeatović je povratkom u Novsku trebalo vremena da se privikne na novonastalu situaciju te noći provodi kod susjede zbog psihičke traume bivanja u vlastitoj kući. Ljudi koji su spasili Maricu i danas su dio njezinog života te su ostali u vrlo dobrim odnosima.

Niti visoki parnični troškovi, a niti oslobađajuća presuda 2013. godine nisu slomili Maricu Šeatović koja je odlučila pričati svoju priču u javnosti te tako ohrabrivati druge ljude s važnom porukom iskrenog suosjećanja bez mržnje. Kako sama navodi, „krenula sam u javnosti pričati svoju priču da ohrabrim i druge ljude, da ju i oni na taj način ispričaju. Ja ne mrzim nikoga, a sa svakim suosjećam“ (Šeatović, 2020). Također, Šeatović je predsjednica Udruženja porodica „Protiv zaborava“ koje se bori za istinu i pravdu civilnih žrtava srpske nacionalnosti. Iako je čula tisuće priča Srba, Hrvata i drugih žrtava na raznim konferencijama na kojima je sudjelovala, vjeruje u humanost i solidarnost svih dobronamjernih ljudi te zaključuje „kako je svakom u toj situaciji teško, ali uz potporu dobrih ljudi, sve se može izdržati“ (ibid.). Žrtve čekaju pravdu već tri deset godina. Marica Šeatović svojom pričom želi potaknuti sve „da se ne ustežu pred autoritetom institucija i da krenu dalje“ (Šeatović, 2020). Pravda se može ostvariti priznavanjem boli i patnje svih civilnih žrtava.

Kronologija sudskih postupaka, izvještaja organizacija za ljudska prava i korišteni dokumenti

studenoga 1991. – U Novskoj je ubijen Mihajlo Šeatović zajedno sa supružnicima Rašković i Ljubanom Vujićem.

studenoga 1991. – Pripadnici Policijske postaje Novska, Čedo Borojević i Vojislav Vlahović izvršili uviđaj i pripremili Zapisnik o uviđaju.

(K-149/91)

ožujka 1992. – Vojno tužiteljstvo u Zagrebu podiže optužnicu protiv Dubravka Leskovara i Damira Vida Raguža zbog kaznenog djela ubojstva, u njegovom kvalificiranom obliku, a ne ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

(KTV-517/92)

svibnja 1992. – Vijeće donosi rješenje da će se provesti glavna rasprava: – I. okr. Dubravko Lesko-

var, odvjetnik Dragutin Rotim

– II. okr. Damir Vid Raguž, odvjetnica Dafinka Večerina

(IV-K-42/92)

studenoga 1992. – Vojni sud u Zagrebu donosi odluku o obustavi kaznenog postupka pozivajući se na tada važeći Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupaka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske. (IV-KV-668/92) (K-42/92).

srpnja 2004. – Marica Šeatović pokreće građansku parnicu protiv RH za naknadu štete. (P.148/04)

prosina 2004. – Općinski sud u Novskoj donosi presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev te se tužiteljici nalaže naknada sudskih troškova u visini od 7.500 kn.

(P.148/04-8)

srpnja 2006. – Šeatović pokreće reviziju kojom se predlaže ukidanje drugostupanjske presude i vraćanje predmeta na ponovno suđenje prvostupanjskom sudu.

(P.148/04-)

listopada 2007. – VSRH u Zagrebu donosi presudu kojom se odbija revizija. (Rev 270/06-2)

ožujka 2008. – Predmet se vraća na prvostupanjski sud.

(Rev 364/07-2)

prosina 2008. – Općinski sud u Novskoj donosi presudu kojom se odbija odštetni zahtjev radi zastare. Tužiteljici se nalaže nadoknađivanje troškova parničnog postupka u iznosu od 10.000 kuna. (P.205/08-27)

siječnja 2009. – Županijski sud u Zagrebu potvrđuje rješenje Vojnog suda K-42/92 od 10. studenoga 1992. godine u odnosu na I. optuženika Dubravka Leskovara i II. optuženika Damira Vide Raguža, te koja je postalo pravomoćno 13. studenoga 1992. godine.

(Vojni K-42/92)

veljače 2009. – Ured OEES-A u Zagrebu (Organizacija za europsku sigurnost i suradnju – OSCE, Organization for security and Co-operation in Europe) izdaje tekst pod naslovom „Ubojstva počinjena nad srpskim civilima od strane hrvatskih vojnika u Novskoj koncem 1991. na koja je primijenjen opći

oprost“ s podnaslovom „Implikacije na utvrđivanje pojedinačne odgovornosti za ratne zločine i građansku odgovornost države“.

Srpanj 2009. – Županijsko državno odvjetništvo u Sisku podnijelo je istražni zahtjev protiv Damira Vida Raguža i Željka Škledara i tako iniciralo kazneni progon protiv eventualnih počinitelja, amnestiranih ratnih godina za svoja nedjela, ovoga puta kvalificirajući kazneno djelo ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva.

Srpanj 2009. – U razdoblju od srpnja 2009. do prosinca 2010. organizacije za ljudska prava provele su uvid u sačuvane spise bivšeg Vojnog suda u Zagrebu, pohranjene u Državnom arhivu u Zagrebu, u kojima je kazneni postupak obustavljen na temelju zakona o oprost. U upisniku Vojnog suda u Zagrebu evidentirano je 1019 spisa kaznenih predmeta u kojima je primijenjen oprost, a od toga je bar u tri utvrđena pogrešna primjena zakona o oprost, za dva zločina u Novskoj i zločin na Jakuševcu.

rujna 2009. – Županijski sud u Sisku određuje provođenje istrage protiv I. okr. Damira Vida Raguža i II. okr. Željka Škledara.

(KIO-50/09)

rujna 2009. – Županijski sud u Sisku odbija žalbu II. okr. Željka Škledara protiv rješenja istražnog suca ovog suda o provođenju istrage i određivanju pritvora od 17. rujna 2009. godine. (KV-187/09)

(KIO-50/09)

listopada 2009. – Županijski sud u Sisku odbija istražni zahtjev Županijskog državnog odvjetništva (ŽDO) Sisak protiv I. okr. Damira Raguža smatrajući da je za Raguža već vođen postupak za isti činjenični opis pred Vojnim sudom u Zagrebu.

(KV-192/09)

– ŽDO Sisak na isto rješenje donosi žalbu.

prosina 2009. – Vrhovni sud Republike Hrvatske prihvaća žalbu državnog odvjetnika (ŽDO Sisak), preinačuje pobijano rješenje, prihvaća istražni zahtjev državnog odvjetnika, te određuje provođenje istrage smatrajući da se ne radi o ranije presuđenoj stvari.

(IV KŽ 76/09-4)

siječnja 2010. – Županijski sud u Sisku zaprima optužnicu ŽDO Sisak u kojoj je I. okr. Damir Vid Raguž, a II. okr. Željko Škledar.

(K-DO-16/09)

ožujka 2010. – Zapisnik o glavnoj raspravi, Županijski sud u Sisku.

(K-2/10)

ožujka 2010. – Zapisnik o glavnoj raspravi, Županijski sud u Sisku.

(K-2/10)

travnja 2010. – Zapisnik o glavnoj raspravi, Županijski sud u Sisku.

(K-2/10)

travnja 2010. – Zapisnik o glavnoj raspravi, Županijski sud u Sisku.

(K-2/10)

travnja 2010. – Županijski sud u Sisku u vijeću za ratne zločine donosi presudu kojom je I. opt. Damir Vid Raguž kriv te se osuđuje na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 20 godina. Željko Škledar je oslobođen optužbe.

(K-2/10)

Srpanj 2012. – Vrhovni sud Republike Hrvatske prihvaća žalbu te ukida prvostupanjsku presudu.

veljače 2013. – Održano prvo ročište pred Županijskim sudom u Zagrebu. (2 K-RZ-22/12)

ožujka 2013. održano drugo ročište pred Županijskim sudom u Zagrebu. (2 K-RZ-22/12)

* IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE ZA 2013. navodi kako su održane četiri glavne rasprave.

ožujka 2013. – Županijski sud u Zagrebu donosi presudu kojom se I. opt. Damir Vid Raguž i II. opt. Željko Škledar oslobađaju optužbi.

(2 K-RZ-22/12)

БЉЕСАК - МЕДАРИ

Glas Srpske, 04. 05. 2024.

I DA PAMTIMO ŽRTVE I DA NASTAVIMO DALJE:

PREŽIVJELI SRBI SA BOLOM SE SJEĆAJU ZLOČINA U MEDARIMA

MEDARI – Tog prvog maja 1995. hrvatski vojnici ušli su u Medare. Od 24 civila srpske nacionalnosti, ubili su njih 22. Te velike tragedije sa bolom u srcu i danas dan se prisjeća Gordana Ljubišić iz susjedne Trnave.

- Desilo se to što se desilo. Puno je naroda pobijeno. Puno je iseljeno. Puno je djece stradalo. U ovom selu četvero. Dosta je ljudi zaklano. Mi smo se spasili tako što su u autobusu išle majke i djeca. Organizovano je bilo da se ide, tako da smo došli do Nove Topole. Tamo smo bili neko vrijeme, iz Topole smo preko Rače za Istočnu Slavoniju. Tamo smo bili tri i po godine. Onda smo se ponovo vratili ovdje u svoje selo. Kako danas živimo? Pa solidno. Solidno. Ne mogu se žaliti, djeca su otišla svojim putem, ja sam ostala, dočekuj, ispraćaj i tako.

Gordana kaže da za zločin koji se desio ovdje u Medarima, niko nikada nije odgovarao. I to je ono što ih, kaže, jako puno boli, pogotovo kada dođe maj. Ipak, kaže život teče dalje.

-Mora se! Korak po korak. Nekako smo mi to sve nadvalali. Odnosi sa komšijama Hrvatima su danas odlični. Barem iz mog ugla gledano. Gledajte, malo kada dođu ovi dani, malo se distanciramo, ali su inače odnosi odlični. Istina, neko je bio polomio krst ovdje, ali i to je stalo, više se ne dešavaju ni te gluposti – kaže Gordana.

U Medarima se desio stravičan zločin, kaže nam to Marica Šeatović. Samo dvije djevojke su preživjele od 24 civila koliko ih je tada živjelo ovdje.

Spasio ih je jedan hrvatski vojnik. Među ubijenima bilo je 12 žena.

Najstarija žrtva bila je u osamdeset i osmoj godini života. Do danas niko nije odgovarao za sve ovo što se desilo u Medarima u maju 1995, zbori Marica, inače predsjednica Udruženja „Protiv zaborava“.

-Nije, na žalost, niko odgovarao. Kao što su mnogi drugi zločini ostali nekažnjeni. Rane, ja bar tako misli, ovdje još uvijek nisu zarasle. Neki su možda, hajde da tako kažem, ostali sa strane, ali kad dođe maj, kada dođu ovi dani, onda se ljudi sjete, teško je svakome uopšte da to ponovo proživi. Ovakve komemoracije su jako bitne. I da se sjetimo žrtava i da nastavimo dalje, kaže Marica Šeatović čiji je suprug na početku rata ubijen u Novskoj.

I pored svega, mora se živjeti dalje. Na ovakvim obilježavanjima trebali bi vidjeti zajedno i Srbe i Hrvate kako bi buduće generacije izbjegle ponavljanje istorije. Mladi iz inicijative mladih za ljudska prava Hrvatske kažu da osjećaju odgovornost za sve ono što se desilo u maju devedeset i pete.

- Apsolutno. Iako mislim da treba biti jako oprezan i razlikovati odgovornost od krivice. Odgovornost je jedna stvar, krivnja druga, ali često se desi da ljudi miješaju te dvije stvari. Tako se desi da kada ja kažem da kao pripadnica hrvatskog naroda imam odgovornost dolaziti na ovakva mjesta, obilježavati, i pamtiti ove žrtve, onda je najčešći odgovor kako nisam ja kriva za rat, ali tu postoji velika razlika jer mislim da je naša odgovornost da mi izgradimo društvo koje će biti zdravo, koje neće ponavljati greške iz prošlosti. Da li je to realno u ovom trenutku? Pa mislim da uvijek treba tražiti nemoguće, ja bih rekla.

Možda sada u ovom trenutku nije realno, ali se ne smijemo ni pomiriti sa situacijom koja je trenutno jer mislim da ona nije dobra, mi može dovesti do ponovnih sukoba. Ljudi sa kojima sam ja okružena i koji vjeruju u ideju da je pomirenje uopšte moguće, da je izgradnja tog tkiva uopšte moguće rade na tome da se to desi. To nije lako, i to ne dolazi preko noći, kaže Senna Šimek iz Inicijative mladih za ljudska prava Hrvatske, napominjući da je put u inkluzivnu toleranciju budućnost jeste da se sjećamo svih žrtava i da se tu ne pravi razlika.

Da se mora dalje, govori nam to i zamjenik načelnika opštine Okučani Siniša Martinović. Pozivajući se na stav crkve, poručio je: „Ne smijemo zaboraviti žrtve. Ali, moramo oprostiti“, prenosi Elta TV.

МЕДАРИ-СЛУЧАЈ ВУКОВИЋ

Documenta ,hr, 30.04.2004.

СЛУЧАЈ СЕСТАРА ВУКОВИЋ – ЗЛОЧИН У МЕДАРИМА

Praksa da hrvatsko pravosuđe civilnim žrtvama rata umjesto materijalne i sudske satisfakcije ispostavlja račun za parnične troškova nakon izglubljenih građanskih parnica, još uvijek je pravilo, a ne iznimka u RH-a.

Kao primjer takvog odnosa države prema obitelji ma nasilno ubijenih civila je slučaj sestara Vuković, na kojeg još jednom podsjećamo u svjetlu sutrašnje obljetnice stradanja srpskih civila u selu Medari.

Sestrama Vuković, Radmili i Mirjani, roditelji (Milutin, r.1945., Cvjeta, r. 1950.) i mlađa sestra (Dragana, r. 1988.) ubijeni su 01. svibnja 1995. u selu Medari, tada općina Nova Gradiška. Tragičnu sudbinu obitelji, Radmila i Mirjana, su izbjegle činjenicom da su se u trenutku zločina nalazile kod rodbine u susjednoj BiH.

Na Zavodu za sudsku medicinu u Zagrebu, 29. ožujka 2011. identificirani su posmrtni ostaci ubijenih članova obitelji Vuković.

Podsjećamo da se zločin u Medarima dogodio nakon što su, tijekom vojno redarstvene akcije HV-a i MUP-a RH-a “Bljesak”, hrvatski vojnici ušli u selo oko 6 sati ujutro, te na svirep način usmrtili dvadeset i dvoje civila od njih dvadeset i četvero koliko ih se zateklo u selu. Od 22 žrtve zločina u Medarima troje je djece (dvije djevojčice u dobi od sedam i osam, te dječak u dobi od 11 godina) i 11 žena.

Vojno redarstvena akcija HV-a i MUP-a Republike Hrvatske “Bljesak” izvedena je 01. i 02. svibnja 1995. godine u do tada okupiranom dijelu Zapadne Slavonije, nakon čega je taj dio teritorija ponovno integriran u ustavno – pravni poredak Republike Hrvatske.

VRA “Bljesak” je omogućila izbjegлом stanovništvu s dijelova triju općina Pakrac, Novska i Nova Gradiška, ponovni povratak u vlastite domove.

Sestre Vuković u rujnu 2006. godine pokreću odštetni postupak pred općinskim sudom u Novoj Gradiški a na temelju Zakona o odgovornosti RH-a za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih

i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata. Isti sud u studenome 2009. odbija tužbeni zahtjev kao neosnovan.

Prethodno je građansko – upravni odjel Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu odbio zahtjev za sklapanjem vansudske nagodbe jer po njihovom tumačenju nije u pitanju ratni zločin, već su stradali civili ratna šteta. Prema tvrdnjama odvjetnika obitelji Vuković, u selu nije bilo paravojnih postrojbi, a roditelji i sestra tužiteljica ubijeni su vatrenim oružjem iz neposredne blizine.

Općinsko državno odvjetništvo u Novoj Gradiški pokrenulo je ovrhu nad nekreteninama, dok s druge strane po pitanju kaznenog procesuiranja odgovornih za zločin u Medarima poduzima tek predistražne radnje protiv nepoznatih počinitelja.

Institucije RH-a odbile su sve zahtjeve obitelji Vuković u vezi otpisa spomenutih troškova tako da im i dalje prijeti ovrha nad u ratu uništenom nekretninom u RH-a i to temeljem troška koji je proizašao iz parničnog postupka, pokrenutog u vezi zahtjeva za naknadom nematerijalne štete radi usmrćenja roditelja i malodobne sestre.

I ovom prilikom želimo naglasiti kako je važno da Republika Hrvatska na načelima društvene solidarnosti te pravednog i brzog obeštećenja svih civilnih žrtava rata, obiteljima u ratu ubijenih civila omogući potrebne vidove reparacija, neovisno o tome jesu li počinitelji utvrđeni, kazneno progonjeni, oglašeni krivima ili dostupni hrvatskom pravosuđu.

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću

Portal Novosti, 10.02.2020.

MEDARI: POBIJENI, RASELJENI, OPLJAČKANI

piše : Saša Kosanović

Zbog sestara Vuković obišli smo Medare u kojima je u Bljesku počinjen okrutan zločin. ‘Ubili su nam oca, majku i sestru, strica, strinu i njihovo dvoje djece. Sud smo izgubile, a nama su ostali sudski troškovi. Naša imovina je devastirana, a sada su nam i to oduzeli. I onda nam na kraju pošalju namještaj i iznos od 5.500 kuna za obnovu’, o cinizmu sistema govori Radmila Vuković

U nedovršenom parohijskom domu u Medarima, preko puta devastirane pravoslavne crkve bez krova, među zidovima punima ratnih ožiljaka nalazi se gomilica novog namještaja. Gomila jeftine iverice sklonjena je u jednu prostoriju, koja je s jedne strane potpuno otvorena prema dvorištu, od kojega se samo zastorom neuspješno brani. Po namještaju ima dosta prašine, koja se na njemu skuplja mjesecima. Onamo su ga prije nekoliko mjeseci istovarili vrijedni radnici, poslani iz Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Zapravo, poslani su oni na drugu adresu, onu na kojoj su ih trebale dočekati sestre Radmila i Mirjana Vuković, ali nisu bile u prilici jer njihova kuća više nije njihova.

Poznata je to kuća u Medarima, selu u kojem se dogodio jedan od najgorih zločina Hrvatske vojske tokom ‘veličanstvene oslobodilačke vojno-redarstvene akcije Bljesak’, kako o njoj govore dežurni mitomani koji se prvog dana maja okupljaju u Okučanima, ne spominjući etničko čišćenje tog dijela Slavonije.

Tamo gdje su oni Romi, tamo je ubijen jedan stari. Ovdje bliže Željko Dičko i njegova mati. Gore je ubijen Jovan, onda Jela Mrkonjić, malo iza Rade i Draga Čanak, pa Draga, Anka, Kata, Zora... – pokazuje nam Mileva Radmanović

Priču o nesretnim Vukovićima znate. U rano jutro proleterskog praznika hrabri pripadnici Hrvatske vojske banuli su u Medare, baš u trenutku kada su isto tako hrabri pripadnici UNPROFOR-a odlučili okrenuti glave na drugu stranu. Protutnjali su selom ostavivši iza sebe 22 žrtve. Nisu birali. Ubijali su sve što im je palo šaka. Spasile su se tek dvije djevojčice, koje je u trenutku nadahnuća spasio jedan vojnik koji ih je prepoznao. U Medarima je ubijeno više žena

nego muškaraca – njih 11, nećijih majki i baka, nije preživjelo susret s osloboditeljima, kojima se svakog 1. maja u Okučanima klanja državni vrh slaveći Bljesak.

Međutim, krvavo jutro koje je svanulo u Medarima najviše se pamti po tragičnoj sudbini porodice Vuković, koja je živjela stotinjak metara od spomenutih mirovnih snaga i linije razdvajanja suprotstavljenih bratoubilačkih armija, hrvatske i srpske. Tog su jutra pripadnici Hrvatske vojske ubili Milutina (1945.), njegovu suprugu Cvijetu (1950.) i njihovu sedmogodišnju kćer Draganu. U susjednoj kući, životima su susret s oslobodilačkom vojskom platili supružnici Anđelija (1959.) i Ranko (1955.) Vuković te njihovo dvoje djece, 11-godišnji Goran i njegova sestra Gorana, koja je tada imala osam godina.

Nešto Vukovića je i preživjelo, ali samo zato što u to vrijeme nisu bili u Medarima. Tako se spasila porodica trećeg brata Vukovića, kao i dvije kćeri Cvijete i Milutina, Radmila i Mirjana. Zbog njih dvije ovih smo dana obišli Medare, selo udaljeno par kilometara od Nove Gradiške. Obišli smo kuću u kojoj su odrastale, a koja danas stoji neobnovljena i prazna. Ta kuća više nije njihova i zato onaj namještaj s početka priče skuplja prašinu u parohijskom domu. Naime, birokrati iz Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje očito nisu bili obaviješteni da su sestre Vuković cinizmom pravosuđa izgubile rodu kuću u kojoj su bili ubijeni njihovi roditelji i sestra.

Naime, sestre su svojevremeno sudskim putem zatražile odštetu zbog ubojstva članova njihove porodice. Njihov zahtjev sud je odbio. Pročitajmo zajedno cinično obrazloženje, pisano birokratsko-sudskim jezikom: ‘Dakle, iz provedenih dokaza ocjenom istih ovaj sud nije našao za utvrđenim pod kojim okolnostima i na koji način je došlo do stradanja obitelji tužiteljica, a niti tužiteljice imaju takva saznanja i dokaze. Sama činjenica da se kao dan smrti vodi 2. 5. 1995. g. u vrijeme VRA ‘Bljesak’ područje Medari, samo može upućivati na zaključak da je do stradanja obitelji tužiteljica došlo u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih i borbenih akcija, a što upućuje na zaključak da bi se u takvom slučaju moglo i može govoriti jedino o ratnoj šteti, a za koju Republika Hrvatska odnosno tužena ne odgovara.’ Na kraju sud nervozno upozorava da ‘čak i da su tužiteljice uspjele dokazati da im šteta koju su pretrpjele nije posljedica ratnog čina, odnosno ratne štete, zahtjev istih je zastario’. Normalno, sud je sestrama poslao i točan iznos sudskih troškova koje moraju podmiriti

– 24.000 kuna.

Radmila Vuković, koja danas živi u BiH i radi u bolničkom vešeražu u Bosanskoj Gradišci, za Novosti govori o tome kako je nakon porodice ostala i bez rodne kuće.

- Ne znam što da kažem. Ne mogu da vjerujem da nam se to dešava, da nam sada ovo rade... Dođemo u Medare kada moramo, teško nam je doći, preteško. Vrijeme je prošlo, ali nekako je sve teže i teže. Tužbu smo podnijele 2006. i tražile odštetu. Sud smo izgubile, a nama su ostali sudski troškovi. Tražile smo da nam ih otpišu, ali su nas ovih dana ponovno odbili. Naša imovina je sva devastirana, a sada su nam i to oduzeli. Meni su ubili oca, majku i sestru, strica, strinu i njihovo dvoje djece. UNPROFOR je bio sto metara dalje i povukao se. Kako su nam govorili neki ljudi koji su bili zarobljeni, kada su prolazili za Novu Gradišku, vidjeli su naše pored kuće. Gdje se to dogodilo, u kući ili pored nje ili u podrumu kod strica, ja ne znam. Nikada nismo saznali što se točno dogodilo. Jednom su nas zvali u Osijek na neki predistražni postupak, ali ne znamo što je točno bilo. I onda nam na kraju pošalju namještaj i iznos od 5.500 kuna za obnovu - priča Radmila Vuković.

Prošle su godine i malom Goranu Vukoviću dođe poziv za vojsku. Mislim, razumiješ me sade? Isto kao da je moje dijete. Išao je u četvrti razred kada su ga ubili, a onda mu pošalju poziv za vojsku. Plakao sam tada – priča Jovan Radmanović

Prolazeći Medarima između porušenih i obnovljenih a praznih kuća, na ulici ne zatičemo nikoga. Kucamo na vrata kuće u susjedstvu Vukovića. Otvara nam Jovan Radmanović, koji se svojih dragih komšija dobro i s radošću sjeća. Srećom, Bljesak nije dočekao u selu.

- Ja sam tu rođen. Po profesiji sam mlinar. U ratu sam bio u Okučanima, ali nisam bio vojnik. Dobro sam poznao komšije Vukoviće. Strašno je što im se dogodilo, pričalo se da su curicu udušili. Živjela su ovdje tri brata Vukovića. Ovdje su prije rata bili gotovo samo Srbi. Bile su i tri-četiri hrvatske porodice. Danas nas ima manje od 50 i to sami starci. Nas su zamijenili Romi. Dosta ih se naselilo u našem selu. Ima i dosta Hrvata iz Bosne. Oni su dobri i fini, osim što smo i jedni i drugi u istim problemima. Kada je počelo ono, ja sam uteko iz Okučana u Marince kod Vukovara. Nakon mirne reintegracije sam se vratio. Išao sam na informativne razgovore više puta na policiju u Okučane. U ratu sam imao radnu obavez. Radio sam kao čuvar u kuhinji. Kaže mi policajac:

‘Svaka ti čast, ti si jedini bio u kuhinji, svaka ti čast.’ Ganjali su me naši da me obuku, ali ja sam bio stariji čovjek, imao sam išijas pa me komisija oslobodila - govori Radmanović.

U razgovoru nam se pridružuje njegova snaha Mileva Radmanović pa nam oboje opisuju kakvo ih je zlo zateklo u ratu.

- Tamo gdje su oni Romi, tamo je ubijen jedan stari. Iza je još jedna kuća gdje je ubijeno dvoje starih. Ovdje bliže Željko Dičko i njegova mati. Gore je ubijen Jovan, onda Jela Mrkonjić, malo iza Rade i Draga Čanak, pa Draga, Anka, Kata, Zora... U Mašićkoj Šagovini su na Svetog Nikolu 1991. ubili 69 ljudi - kaže Mileva i dodaje da su ondje porušeni svi spomenici na groblju i da u selu sada živi troje staraca.

- Došao je sada neki budžovan s mora, pokupovao zemlju, raskrčio sve i drži ovce - pojašnjava nam Jovan kako sada stvari stoje.

Možda će i Medari uskoro dobiti svog budžovana. Taj scenarij ne bi iznenadio ni Milevu ni Jovana, koji nam pokazuju kuće u okolici:

- Ovaj tu živi u Njemačkoj, baš su mu nedavno provalili, ondje prijeko su bila dva brata, jedan je u Zagrebu, dođe katkad, svi su se razišli... Eno tamo ima jedna starica, a na gornjoj strani su Romi...

Predsjednik Vijeća srpske nacionalne manjine Brodsko-posavske županije, Dušan Nogić iz Nove Gradiške, rezignirano zaključuje kako je državna politika ostvarila svoj cilj.

- Cilj države je bio da se ljudi ne vrate. Rađeno je sve da se taj cilj ostvari. Spora obnova, onda naseljavanje Hrvata iz BiH u kuće koje nisu bile srušene i koje bi dobili na privremeno korištenje samo kako bi

Radmila Vuković, izvor Portal novosti

se obeshrabilo one koji su se htjeli vratiti, a nisu imali gdje. Ljudi su godinama čekali dokumente i povrat imovine. Očito je da je država imala plan da se ovdje izvrši promjena stanovništva i taj plan je uspješno ostvaren. Uz pomoć APN-a povećala je broj ‘podobnih’. Srušim ti kuću ili ti ne dam obnovu i onda otkupljujem uz pomoć Agencije i to je to. Mnoge obnovljene kuće danas se prodaju. Prošlo je puno vremena i ljudi se ne vraćaju, uostalom, s ovih prostora sada se iseljavaju svi, tako da na povratak ne treba računati. Ono iseljavanje je imalo nacionalni karakter, a ovo ekonomski - ističe Nogić.

U Novoj Gradišci, koju su tokom Vojne krajine Srbi i Hrvati naselili zajedno, Srba danas ima u tragovima. U gradu nema pravoslavne crkve, prvu su srušili ustaše, a drugu ‘nepoznati počinitelj’ 1991., kao što je uklonjen i svaki vidljivi trag antifašizma. U gradu je na vlasti SDP, kojem ne smeta da je kosturnica palih boraca također devastirana, da je s nje maknut spomenik, kao što su uklonjeni i svi spomenici u selima i okolici, pa tako i u Medarima.

Radmila Vuković danas ne razmišlja ni o spome-

МЕДАРИ - СЛУЧАЈ ДИЧКО

Srbi.hr, 03.01.2021.

SVEDOČENJE O MEDARIMA 1995. GODINE: „TATU SU NAM UBILI PRED OČIMA“

piše: Nikola Milojević

Sutra se navršava 26. godina od hrvatske vojne akcije Bljesak. Zvezdana Dičko Vukajlović jedna je od retkih koja je preživjela pokolj u Medarima. Kao šestogodišnja djevojčica vidjela je kako joj ubijaju oca i zatim se, zajedno sa mlađom sestrom, satima sakrivala u kući dok ih Hrvatska vojska nije pronašla i spasila.

Ovde se posljednjih 26 godina Prvi maj ne slavi. Taj dan se tuguje. Nakon što je prvog dana akcije Bljesak Hrvatska vojska ušla u selo počinjen je masakr nad 22 stanovnika, od kojih je bilo jedanaest žena i troje maloletne dece. Hrvatska vojska ušla je u Medare iz pravca Nove Gradiške i sela Mašić i nedaleko od punkta vojnika UNPROFOR-a išla od kuće do kuće i ubijala svakog koga je u tim kućama na ulazu u selo pronašla.

Prema izveštaju Hrvatskog helsinškog odbora ma-

nicima ni o crkvama. U njenim mislima i u mislima njene sestre stalno su njihovi najmiliji i rodna kuća. Jovan Radmanović spominje podatak koji nam otkriva dodatnu bezobzirnost državne administracije:

- Prošle su godine od tog ubijanja i malom Goranu Vukoviću dođe poziv za vojsku. Mislim, razumiješ me sade? Isto kao da je moje dijete. Išao je u četvrti razred kada su ga ubili, a onda mu pošalju poziv za vojsku. Plakao sam tada...

Za ratni zločin u Medarima, najveći koji su pripadnici Hrvatske vojske počinili u Bljesku, još nitko nije optužen. Kako ono voli reći gradonačelnik Vukovara Ivan Penava? Ubojice su među nama? U pravu je. Ubojice nekažnjeno šecu među nama, ubojice malih i velikih Vukovića i ostalih žrtava iz Medara. Sustav se pritom mrtvima i živima smije u lice, šaljući sestrama Vuković namještaj u kuću koju su im oduzeli, šaljući mrtvoj djeci pozive za istu onu vojsku od čijih je pripadnika stradala, a koliko se tek smiju u slavonsko-brodskoj policiji koja rutinski provodi ‘predistražne radnje’ u vezi ovog zločina, možemo samo zamišljati.

sakr su preživele tek dve djevojčice i to samo zato što ih je prepoznao i zaštitio jedan hrvatski vojnik. Prema nekim drugim izvorima, iako je hronološki sled događaja gotovo nemoguće utvrditi, prvi je u Medarima tog jutra ubijen Željko Dičko. Upravo su Željkeve ćerke te dve djevojčice koje su preživele, a starija od njih, Zvezdana odlučila je ove godine da prvi put javno progovori i ispriča svoja sećanja na taj dan koji će joj zauvek promeniti život. Tada je imala malo više od šest godina, a njena mlađa sestra skoro četiri.

- Probudili smo se oko šest ujutro i nismo ni slutili šta će se dogoditi. Mama je već bila na poslu kao patronažna sestra u Okučanima, a tata je taman krenuo u ostavu po drva da naloži vatru i da nam napravi doručak. Uzeo je ključ da otključa ostavu i u tom trenutku su se vani stvorili neki vojnici. Sestra i ja smo sedele u dnevnom boravku i videle smo kroz prozor te vojnike. Neko ga je u tom trenutku nazvao imenom i rekao: „Željko, predaj se“. Iz toga zaključujem da je to napravio neko ko ga je poznao. Tata je podigao ruke i odmah dobio metak u čelo te pao nama u dnevni boravak sa tim ključem u ruci – priča Zvezdana Dičko Vukajlović.

Nakon što je Željko ubijen vojska je krenula dalje

po kućama i ubijala, a sestre Dičko ostale su još satima u kući sa mrtvim ocem.

Da Vas podsetimo: Budimo samo ljudi

– Seka je počela vrištati, a ja sam joj stavila ruku na usta. Drugu ruku sam stavila sebi na usta da i ja ne počnem vrištati. Vojnici nisu ulazili u kuću i mislim da nas nisu videli. Ubrzo nakon toga su otišli. Tada su krenuli još užasniji prizori. Tenkovi i vojska su prolazili po ulicama, a mi smo čule užasne krikove ljudi koje su nakon toga ubijali. Satima je ta agonija trajala. Seka i ja smo se sakrivale u kući da nas neko ne nađe i ne ubije. Grlile smo tatu, ljubile i brisale krv pokušavajući ga probuditi – nastavlja naša sagovornica.

VOJSKA IH PRONAŠLA U ORMARU

Nekoliko sati kasnije vojska je ponovo došla u njihovo dvorište na čišćenje terena. Zvezdana i njena sestra sakrile su se u ormaru u jednoj od soba.

– Kada je jedan čovek u informi otvorio ormar držala sam seki ruku na ustima isto kao i prvi put i molila ga da nas ne ubije na šta je on odgovorio da se ne plašimo i da nas je on došao spasiti. Onda su nas izneli, jedan vojnik je nosio mene, a drugi sestru. Sećam se da su nas odneli nekoliko kuća dalje gde je formiran Crveni križ ili tako nešto. Tamo su nam dali neke kolačiće da se malo smirimo. Sećam se da je jedan od vojnika ležao u jarku. Mama mi danas govori da je taj vojnik poginuo spašavajući nas, ali je meni lično taj deo ostao u maglovitom sećanju – kaže Zvezdana.

Nakon toga Zvezdanu i njenu sestru voze u bolnicu u Novu Gradišku. Nisu bile povređene, ali su bile krvave. Ta krv bila je od njihovog tate.

– U bolnici sam rekla da imamo baku i djeda u Magić Maloj, a tamo je bio i jedan psihijatar koji je njihov porodični prijatelj. To su roditelji od moje mame pa su nas nakon toga odveli kod njih. Mama je tek nakon nekoliko meseci preko Bosne uspela doći po nas – govori ona.

„Tužna sam zbog mojih prijatelja Vukovića“

Kada je ubijen, Željko Dičko imao je 28 godina, a nekoliko kuća dalje, tog istog jutra, ubijena je i njegova majka Ruža Dičko (52) zajedno sa svojim nevenčanim suprugom Jovanom Grmušom (62). Javnosti je, verovatno, najpoznatiji slučaj ubistva porodice Vuković čijih je sedam članova tada stradalo. Ubijena su dva brata Milutin (50) i Ranko (40) Vuković, njihove supruge Cvijeta (45) i Anđelija (36), Milutinova i Cvjetina ćerka Dragana (7), kao i Rankova i

Anđelijna deca Goran (11) i Gordana (8). Sve ubijene Vukoviće Zvezdana je poznavala i sa njima se sve do tog dana igrala.

Da Vas podsetimo: Norvežani podigli pravoslavnu crkvu po uzoru na kosovsku iz 15. veka

– Moj taja je bio baraba. On se znao napiti i jednog dana je na traktoru doneo neki tobogan kod nas u dvorište. Mi smo se svi po tom toboganu verali i igrali danima. Svi smo tu negde bili generacijski bliski. Svaki svoj rođendan palim sveće na grobovima mojih prijatelja Vukovića u Brestovčini i na svaki rođendan budem neizmerno tužna jer znam da oni svoje ne mogu slaviti. Često razmišljam o tome koliko sam sreću imala tog dana, ali danas nisam sigurna je li to uopšte sreća jer se svega toga sećam – govori nam Zvezdana.

SPOMENIK ŽRTVAMA U MEDARIMA

Porodica trećeg brata Vukovića je na sreću preživela jer se u tom trenutku nije nalazila u Medarima, kao i dve ćerke Milutina i Cvijete, Radmila i Mirjana koje su u trenutku zločina bile u Bosni. U godinama nakon rata one su, zbog ubistva roditelja i sestre, tužile državu. Sud su izgubile, a slučaj je podveden pod „ratnu štetu“. Sestre Vuković nisu samo izgubile sud, nego i rodnu kuću koju je država stavila pod ovrhu zbog naplate sudskih troškova. Sud su izgubile i Zvezdanina mama, kao i tetka koja je državu tužila zbog ubijene Ruže Dičko. Njena tetka danas živi u Kanadi, a zbog

Zvezdana Dičko Vukajlović, Foto: privatna arhiva Zvezdane Dičko Vukajlović

sudskih troškova izgubila je zemlju koju je imala u Hrvatskoj.

Vratili se u Medare nakon nekoliko meseci, posledice ostale do danas

Zvezdana se sa mamom i sestrom već do kraja te 1995. godine vratila u Medare. U devastiranoj kući u kojoj je svedočila ubistvu oca nastavila je svoje odrastanje, a posledice svega osetila je i na svom zdravlju.

– Od tog šoka pukla mi je hipofiza na glavi, godinama sam se lečila i primala hormon rasta. Nisam mogla rasti od toga, a od rođenja imam i celijakiju pa sam se i od toga lečila. Te bolesti su me u neku ruku i izvukle jer sam najveći deo vremena u detinjstvu provela po bolnicama pa nisam mogla toliko o tome ni razmišljati. Sada što sam starija to mi je i gore. Sestra ima sreću da je bila toliko mala da se ne seća ničega – govori nam Zvezdana.

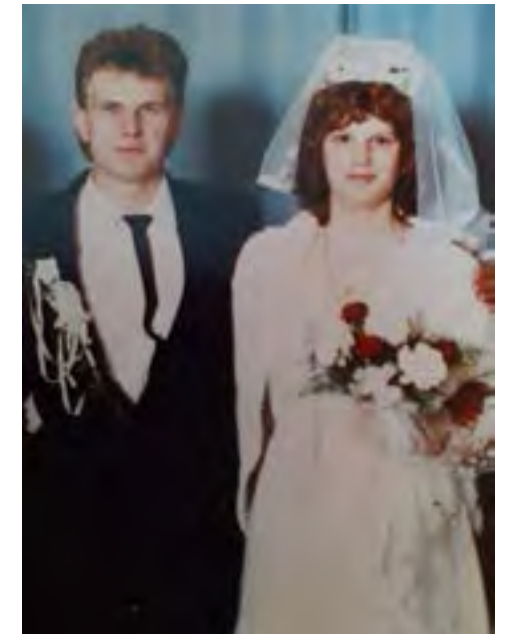
Ona danas sa suprugom i ćerkom živi u Nemačkoj gde je otišla zbog mogućnosti za boljim životom. Kaže da iz Medara nikad neće trajno otići pa je prošle godine tamo kupila i kuću u koju planira da se jednog dana vrati. Prvi maj je i dalje najtužniji i najgori dan u njenom životu. Sećanja na dan kada se dvoje nemoćne dece satima sakrivalo u kući u kojoj je krvav i mrtav ležao njihov otac, a iz okolnih kuća se čuli krici komšija nezamisliva su bilo kome ko to nije doživeo.

– Danas se osećam najviše razočarano jer niti je ko odgovarao za to niti je počeo bilo kakav postupak. Taj zločin do danas nije ni javno priznat. Lično nisam pokretala nikakav postupak jer mi novci ne trebaju, ali bih volela da neko bar uputi javno izvinjenje za sve što se dogodilo. Ti ljudi tamo doživljavaju svakakva poniženja od gubitka sudskih sporova, oduzimanja imovine i svega drugog. Nama je problem bio da dobijemo valjanu smrtovnicu. Tatu su vodili da je ubi-

jen trećeg maja, a ne prvog, kako je zaista bilo, da bi se izbegao dodir sa tim što se dogodilo. Sve to boli, a posebno u ovim danima oko godišnjice – zaključuje priču Zvezdana.

Pored nabrojanih žrtava Željka i Ruže Dičko, Jovana Grmuše te sedam članova porodice Vuković, tog dana u Medarima stradali su i Ljeposava Burujević (70), Mile Burujević (60), Rade Čanak (88), Daga Čanak (76), Draga Đumić (76), Jela Mrkonjić (50), Anka Ninković (76), Nikola Popović (68), Nada Popović (65), Dragan Romanić (60), Zorka Tomić (68) i Kata Vlasisavljević (65).

Državni vrh će i ovog Prvog maja doći u Okučane gde će Hrvatska proslaviti 26. godišnjicu Vojno policijske akcije Bljesak. Za zločine u Medarima niko do sada nije optužen.

Željko i Karmela Dičko na svadbi osamdesetih godina. Foto: privatna arhiva Zvezdane Dičko Vukajlović

РАСТОВАЦ - СЛУЧАЈ СЉЕПЧЕВИЋ

PREDMET: VELJKO MARIĆ – RASTOVAC

VIŠI SUD U BEOGRADU,

ODELJENJE ZA RATNE ZLOČINE POSLOVNI BROJ
PREDMETA:

K-PO-47/2010

GLAVNI PRETRES: 23.09.2011.

Izveštaj: Gojko Pantović, posmatrač FHP-a

Objavljivane presude Sudsko veće donelo je osuđujuću presudu i optuženog Veljka Marića osudilo na 12 godina zatvora za ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Sud je utvrdio da je optuženi Marić 31.10.1991. godine kao pripadnik hrvatskih oružanih formacija – 77. samostalnog bataljona Grubišno Polje, prilikom akcije Otkos 10 odnosno čišćenja sela Rastovac, opština Grubišno Polje, uniformisan i naoružan ušao u kuću porodice Slijepčević, gde je u Srbina

Petra Slijepčevića ispalio više hitaca iz automatske puške, u prisustvu njegove supruge Ane. Sudsko veće nije prihvatio odbranu optuženog koji je negirao da je učestvovao u akciji čišćenja sela Rastovac, kao i da nikada nije bio u kući porodice Slijepčević. Veće je u potpunosti priklonilo veru svedočenjima Josipa Kiselog i Darka Černija, koji su kritičnog dana krenuli u akciju Otkos sa pukta u Ivanovom Selu zajedno sa optuženim Marićem. Svedok Černi bio je sa Marićem na ulazu u Rastovac, kada je optuženi ušao u kuću Slijepčevića nakon čega je Černi čuo pucjavu. Pred sudom je svedočio Željko Slijepčević, sin ubijenog Petra, koji je rekao da mu je majka Ana pričala da je 31.10.1991, oko 9:00 časova, optuženi Veljko Marić upao sam u njihovu kuću i viknulo ima li četnika?! Kada su mu odgovorili da nema, uhvatio je njegovog oca za grudi, gurnuo ga je na krevet koji je stajao u kuhinji preko puta stola i ubio ga. Njegova majka Ana je od kritičnog događaja srčani bolesni i invalid, te nije mogla+ da svedoči pred sudom već je sud prihvatio njenu pisanu izjavu.

U obrazloženju visine kazne, predsedavajući je

kao olakšavajuće okolnosti naveo je da je optuženi Marić otac petoro dece, a kao otežavajuće bezobzirno ponašanje optuženog, da je ušao u kuću, vikao i bacio oštećenog Slijepčevića na kauč, da ga je lišio života pred njegovom ženom, da je oštećeni Slijepčević bio civil, nenaoružan i nesposoban da pruži bilo kakav otpor, te raniji život optuženog Marića.

12 godina zatvora, članovi Slijepčevićeve obitelji, supruga i dvoje djece, pokrenuli su parnicu protiv države.

Supruzi Ani Slijepčević pravomoćno je dosuđena odšteta od 220.000 kuna u studenom 2017., a sinu i kćeri svakome po 150.000 kuna, što je ukupni iznos od 520.000 kuna. Dodaju li se tome iznosu parnični troškovi i zatezne kamate koje također snosi država, to jest porezni obveznici, iznos koji je hrvatska država morala isplatiti žrtvama zbog Marićeva ratnog zločina penje se iznad 580.000 kuna.

Nakon obeštećenja žrtava država prema Zakonu o obveznim odnosima ima pravo regresnom tužbom tražiti da joj iznos isplaćen žrtvama nadoknadi onaj tko je zločin skrivio - u ovom slučaju Veljko Marić.

Veljko Marić, čije ime danas već polako prekriva zaborav, bio je višemjesečna vruća politička tema broj jedan u međudržavnim odnosima između Hrvatske i Srbije krajem 2014. pa sve do sredine 2015. Njegov je slučaj korišten i kao tema u unutarnjopolitičkim obračunima jer su se krajem 2015. održavali izbori za sabor. Stranke s desnog političkog spektra natjecale su se u tvrdnjama kako je "hrvatski branitelj Veljko Marić žrtva montiranog sudskog procesa u Srbiji" te da lijevo-liberalna Milanovićeva vlada "ne čini ništa da ga izbavi iz srbijanskog zatvora".

ЗЛОЧИНИ У ОЛУЈИ И НАКОН ОЛУЈЕ И БОРБА ЗА ПРИЗНАЊЕ ЖРТАВА

OSUĐENI HRVATSKI RATNI ZLOČINAC
ZBOG UBOJSTVA SRBINA MORA PLATITI
486.000 KUNA

OSUĐENIK za ratni zločin Veljko Marić prema presudama Općinskog suda u Bjelovaru mora državi platiti 486.356 kuna koje je država kao odštetu isplatila supruzi i djeci ubijenog srpskog civila Petra Slijepčevića, piše Jutarnji list.

Tog 66-godišnjeg civila Marić je likvidirao hici-ma u trbuh u listopadu 1991. u obiteljskoj kući u selu Rastovcu kraj Grubišnog Polja, i to pred očima njegove supruge Ane. Većina dosuđenog iznosa, 461.000 kuna, još je nepravomoćna jer je Marić uložio žalbu na rješenja Općinskog suda u Bjelovaru, a manji je dio, 25.356 kuna, pravomoćan.

Naime, nakon pravomoćne presude kojom je utvrđeno da je pripadnik vojske ili policije počinio ratni zločin, a Marić je bio pripadnik vojske, obitelj žrtve stječe pravo na odštetu za pretrpljeni gubitak koju plaća država.

Nakon što je Županijski sud u Bjelovaru 2015. potvrdio presudu srbijanskog suda kojom je Marić zbog ratnog zločina nad Slijepčevićem osuđen na

СЛУЧАЈ ОЂЕСТОВО -ПРЕДМЕТ ТИШМА

<https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/USRH-2020B3480AIII>

SUDSKA ODLUKA - U-III/3480/2020

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik, te suci Ingrid Antičević Marinović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Josip Leko, Davorin Mlakar, Rajko Mlinarić, Goran Selanec i Miroslav Šumanović, u postupku koji su ustavnom tužbom pokrenuli Branka Tišma Žeželj iz Beograda, Republika Srbija, Miloš Tišma iz Beograda, Republika Srbija, Boško Tišma iz Ivoševaca i Marta Tišma iz Ivoševaca, koje zastupa Slađana Čanković, odvjetnica u Zagrebu, na sjednici održanoj 7. lipnja 2022. donio je

O D L U K U

I. Ustavna tužba se djelomično usvaja.

II. Ukidaju se:

- presuda i rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev 541/2014-3 od 25. veljače 2020.

- presuda Županijskog suda u Zagrebu broj: Gžn-3541/11-2 od 26. veljače 2013.

III. Predmet se vraća Županijskom sudu u Zagrebu na ponovni postupak.

i

R J E Š E N J E

Ustavna tužba se odbacuje u odnosu na postupni aspekt članaka 14., 21. i 23. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.) odnosno članaka 2., 3. i 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.) i materijalni aspekt članaka 23. Ustava i 3. Konvencije.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Branka Tišma Žeželj iz Beograda, Republika Srbija, Miloš Tišma iz Beograda, Republika Srbija, Boško Tišma iz Ivoševaca i Marta Tišma iz Ivoševaca, koje u ustavnosudskom postupku zastupa Slađana Čanković, odvjetnica u Zagrebu (u daljnjem tekstu: podnositelji) podnijeli su ustavnu tužbu u povodu presude i rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Rev 541/2014-3 od 25. veljače 2020. Presudom je odbijena kao neosnovana revizija podnositelja protiv presude Županijskog suda u Zagrebu broj: Gžn-3541/11-2 od 26. veljače 2013. kojom je preinačena presuda Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: Pn-1600/08-20 od 30. rujna 2011. na način da je u cijelosti odbijen tužbeni zahtjev podnositelja kojim su podnositelji od tuženice Republike Hrvatske potraživali isplatu naknade materijalne i nematerijalne zbog smrti bliske osobe Momčila Tišme u Kninu početkom kolovoza 1995.

Rješenjem Vrhovnog suda odbačena je kao nedopuštena revizija podnositelja u odnosu na dio presude Županijskog suda kojim je podnositeljima naloženo naknaditi parnične troškove tuženice od 55.150,00 kn.

1.1. Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: Pn-1600/08 i spis Županijskog državnog odvjetništva u Splitu broj: Kpn-DO-134/20 na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon).

1.2. Podnositelji u ustavnoj tužbi prigovaraju povredi prava zajamčenih člancima 14., 21., 23., 29. stavkom 1. i 48. Ustava, te člancima 2., 3., 6. stavkom 1., 13. i 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija), kao i člankom 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

Istraga okolnosti smrti bliskog srodnika podnositelja

2. U mjestu Očestovo hrvatska vojska je 5. kolovoza 1995. u podrumu jedne kuće zatočila dvadesetak osoba. Sljedećeg jutra izvela je iz podruma petori-

cu mlađih muškaraca čiji su posmrtni ostaci nađeni 2001. i provedena je obdukcija.

U povodu zbivanja 5. i 6. kolovoza 1995. i odvođenja više muških osoba iz podruma u mjestu Očestovo (u blizini cestovne komunikacije Kistanje - Knin) srodnici jednog od tih muškaraca, pok. Steve Večerine, podnijeli su 13. prosinca 2006. kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske smatrajući da se radi o počinjenju kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Taj je predmet vođen kod Županijskog državnog odvjetništva (u daljnjem tekstu: ŽDO) u Šibeniku pod brojem KN-DO-11/06. U povodu kaznene prijave Odjel kriminalističke policije PU šibensko-kninske obavio je obavijesne razgovore s Jandrijom Lošićem i Darinkom Tanjga te je uputio zahtjev Ministarstvu obrane Republike Hrvatske za dostavu dokumentacije o tome jesu li se na tom području kretale vojne postrojbe i je li bilo borbenih djelovanja.

Iz iskaza Jandrije Lošića danog 25. siječnja 2007. proizlazi da je on napustio Očestovo 5. kolovoza 1995. i nije bio prisutan kada je njegov podrum korišten za zatočenje, ali da je od osoba koje su ostale (posebno Darinke Tanjge) saznao da je njegovu kuću u to vrijeme koristila jedna postrojba HV-a koje su zaustavljale izbjeglo stanovništvo (između 18 i 20 osoba) i zatvarali ih u podrum. To je trajalo oko 24 sata, kada su zarobljeni prepraćeni u Knin u sabirni centar, odakle su kasnije pušteni kućama. Svjedok je također čuo da je među osobama bio i srpski vojnik Stevan s još dva vojnika koji su ranjeni, te civili iz Varovoda koji su kasnije ubijeni, kao i osoba po prezimenu Kovačević i njegova susjeda Darinka Tanjga sa suprugom, koji je u međuvremenu preminuo. Čuo je da su pripadnici HV-a iz podruma izvukli nekoliko osoba i ubili ih vatrenim oružjem. Smatra da su zakopani u blizini u kršu gdje se nalaze neke sumnjive humke. Također je iskazao da je 1998. u njegov voćnjak došao brati trešnje nepoznati muškarac u odoru HV-a koji je izjavio da su ovdje ubili devetero ljudi, ali da on nije nikoga ubio.

Darinka Tanjga je u svom iskazu od 29. siječnja 2007. iskazala da je 5. kolovoza 1995. oko 13.15 sati bila u svojoj kući u mjestu Očestovo, te je sa suprugom po nekoliko vojnika HV-a zatočena u podrumu kuće susjeda Jandrije Lošića. U podrumu su zatekli 10-tak civilnih osoba koje su bile ranije dovedene, a misli da su među njima bile osobe iz Varovoda te visoki plavi mlađi muškarac s područja Plančanika.

Oko 22.00 sata u podrum je dovedeno još devetero civila s područja Obrovca među kojima je bio mladić teže ranjen u lijevu nogu. Njegovale su ga majka i dvije sestre. Među novodovodenima bila je jedna djevojčica od desetak godina ranjena u petu. Drugi dan oko 10.00 sati pustili su je na svježi zrak jer joj je bilo loše. Tada je vidjela da vojnici HV-a u podrum dovode i ranjenog muškarca u zimskoj uniformi bivše JNA. Za 15-ak minuta vratila se u podrum po naredbi vojnika, a oko 12.00 sati u podrum su ušli vojnici HV-a i naredili plavom muškarcu i ranjeniku u uniformi bivše JNA da izađu iz podruma, a ranjenog u nogu su plegli na priručna nosila i iznijeli iz podruma. Nije ništa čula ali ih više nije vidjela, a pričalo se da su ta trojica ubijeni iz vatrenog oružja. Oko 13.00 sati svi su izvedeni iz podruma te ukrncani na poljoprivredna vozila i odvedeni u Srednjoškolski centar u Kninu i pušteni kući nakon 20 dana boravka u tom sabirnom centru.

ŽDO u Šibeniku je 26. kolovoza 2008. predložilo istražnom sucu Županijskog suda u Šibeniku poduzimanje istražne radnje ispitivanja navedenih svjedoka, koji su i ispitani kod istražnog suca 12. rujna 2008. i ponovili svoj iskaz dan policiji.

Budući da je svjedok Jandrija Lošić imao saznanja o mjestu sahrane osoba koje su ubijene kritične zgođe, ŽDO u Šibeniku je nadležnoj policijskoj postaji naložio prikupljanje dodatnih obavijesti kao i obavljanje očevida na mjestu mogućeg pokopa. Policija je obavila očevid 17. srpnja 2009. i ispitala navedene svjedoke, kao i svjedokinju Vinku Lošić.

Ministarstvo obrane je traženu dokumentaciju i podatke dostavilo 19. ožujka 2007. Uvidom u arhivsko gradivo kojim raspolaže Središnji vojni arhiv utvrđeno je da su na području sela Očestova napadna djelovanja u vrijeme predmetnog događaja izvodile snage 4. gardijske brigade, te su detaljno navedene zone napada i zadaće postrojbi te brigade, kao i osobe koje su im zapovijedale.

3. U taj je spis uvezana i kaznena prijava podnositeljice Branke Tišma Žeželj, supruge Momčila Tišme od 13. lipnja 2011. zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. U prijavi se navodi da su 5. kolovoza 1995. u mjestu Očestovo pripadnici HV zarobili više civila, odvevši ih u podrum kuće Jandrije Lošića, a drugi dan iz tog podruma izvedeni su i ubijeni: Momčilo Tišma, Stevan Baljak, Stevo Večerina, Đuro Maček i Mile Ignjatović. U spisu se nalazi prijava činjenice smrti za, među ostalima, Momči-

la Tišmu od 12. srpnja (godina je nečitka odnosno nepotpuna /navedeno je “200”/, no sudeći po datumima prijave činjenice smrti ostalih četvorice ubijenih koje su slijedile nakon provedene obdukcije u srpnju 2001., za zaključiti je da je riječ o 2002.) Zavoda za sudsku medicinu iz Zagreba. Iz te prijave razvidno je da je uzrok smrti “vulnera sclopetaria capitis”, da je vanjski uzrok nasilne smrti rat, a da je datum smrti 6. kolovoza 1995. u mjestu Knin. Uz taj dokument priložena je i preslika dokumentacije o pronalasku posmrtnih ostataka imenovanoga u Kninu na lokaciji 01 (415/B) i izvješće o provedenoj obdukciji 27. srpnja 2001. Iz dokumentacije proizlazi da su na tijelu pronađene najmanje dvije rane zadobivene od metaka, a da je ubojstvo izvršeno pucaњem u glavu.

Iz izvješća o postupanju ŽDO-a u Šibeniku od 23. travnja 2020. upućenog Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske proizlazi da dosadašnji rezultati izvida nisu dali rezultate o neposrednom otkrivanju počinitelja navedenih kaznenih djela, te da se izvidi nastavljaju u cilju otkrivanja neposrednih počinitelja i nastavlja se utvrđivanje koje su jedinice Hrvatske vojske u vrijeme vojno-redarstvene akcije “Oluja” boravile na tom području i tko su bili zapovjednici, sve kako bi se odlučilo ima li mjesta njihovoj zapovjednoj odgovornosti.

Odlukom Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske broj: DU-18/20520 od 23. siječnja 2020. spis je dodijeljen na postupanje ŽDO-u u Splitu.

U spis je nakon toga zaprimljen dopis Službe kriminalističke policije PU šibensko-kninske od 15. listopada 2020. s bilješkama o obavijesnim razgovorima s dva zapovjednika dijelova 113. brigade (Šimom Kardumom i Brankom Bulatom) koja je u vrijeme “Oluje” bila u blizini sela Očestova. Iz službenih zabilješki proizlazi da ti svjedoci nemaju saznanja o događajima u mjestu Očestovo, nije im poznato to mjesto niti osoba Stevan Večerina u povodu čije smrti je podnesena kaznena prijava.

4. Odvjetnica Slađana Čanković je 19. veljače 2021. u ime podnositelja ustavne tužbe podnijela upit o podnesenoj kaznenoj prijavi i pokretanju kaznenog postupka ŽDO-u u Šibeniku koji je prosljeđen ŽDO-u u Splitu 24. veljače 2021. s molbom da se hitno dostavi podatak vodi li se istraga i kazneni postupak protiv nepoznatih počinitelja u povodu nasilne smrti Momčila Tišme i drugih.

Dopisom od 24. veljače 2021. ŽDO u Splitu odgov-

orio je da su se u vezi s podnesenom kaznenom prijavom provodili izvidi koji nisu otkrili neposrednog počinitelja i nastavljeni su u cilju otkrivanja počinitelja kao i u drugim predmetima kaznenih djela ratnih zločina u kojima se utvrđuju činjenice koje su postrojbe Hrvatske vojske u vrijeme VRA Oluja bile na kojem području i kada, te tko su bili zapovjednici tih postrojbi kako bi se odlučilo o eventualnom postojanju zapovjedne odgovornosti, te da se nastavlja s daljnjim provođenjem izvida, a u slučaju utvrđenja počinitelja bit će obaviještena.

Parnični postupak

5. Podnositelji su 13. veljače 2008. podnijeli Općinskom građanskom sudu u Zagrebu tužbu protiv Republike Hrvatske radi naknade štete zbog ubojstva njihovog bliskog srodnika 6. kolovoza 1995. Podnositelji su supruga, sin i roditelji ubijenog Momčila Tišme. Prije toga, 4. srpnja 2007. obratili su se Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske s prijedlogom za mirno rješenje spora, koji je odbijen.

Tužbom su potraživali naknadu štete za duševne boli zbog ubojstva bliskog srodnika, te naknadu materijalne štete troškova podizanja spomen obilježja i izgubljenog uzdržavanja tada malodobnog sina (rođenog 1993.).

Uz tužbu je priložen smrtni list u kojem se navodi da je u maticu umrlih matičnog područja Knin izvršen 28. kolovoza 2006. upis činjenice smrti Momčila Tišme.

Tijekom postupka saslušani su svjedoci Marija Večerina, Darinka Tanga, Stevan Nikolić i Zdravko Bunčić koji su u svojim iskazima naveli da su 5. kolovoza 1995. bili zarobljeni od strane hrvatske vojske i smješteni u jedan podrum.

Marija Večerina navela je da je s obitelji 5. kolovoza 1995. vozilom išla iz pravca Obrovca prema Kninu. Kod mjesta Očestovo hrvatska vojska otvorila je paljbu na njihovo vozilo kojom prilikom je njezin sin teško ranjen, a ranjene su i njezina kći i jedna rođaka. Nakon što su zaustavili vozilo, hrvatski vojnici su ih smjestili u jedan podrum. Tamo je bilo 20-ak ljudi. Među njima je upoznala Momčila Tišmu kojeg ranije nije poznavala. Bio je u civilnoj odjeći. Sutradan ujutro rečeno im je da će mlađi muškarci biti otpremljeni u vojni zatvor, a njezin sin u bolnicu. Vojnici su izveli petero mlađih muškaraca. Pet minuta kasnije čuli su se puškani hici. Dese-tak godina kasnije (misli da je to bilo 2003. godine) saznali su da su petorica odvedenih iz tog podru-

ma dvadesetak dana kasnije zajedno sahranjeni na kninskom groblju.

Zdravko Bunčić naveo je da je 5. kolovoza 1995. bio na poslu zajedno sa Stevanom Nikolićem te da su, kao i ostali građani, odlučili napustiti svoje domove. Pješke su krenuli do UNPROFOR-a kada su sreli Momčila Tišmu. U blizini su vidjeli jedan traktor koji je netko ostavio jer nije imao goriva. Pripadnici UNPROFOR-a su im natočili gorivo i njih trojca su krenuli tim traktorom. Vozio je Momčilo Tišma. Kod mjesta Očestovo zaustavila ih je hrvatska vojska, pretresla i odvezla do podruma jedne kuće. Njih oko 25 je prenoćilo u podrumu kuće oko koje su bili hrvatski vojnici. Sutradan ujutro pripadnici hrvatske vojske prozvali su petoricu mlađih muškaraca iz podruma rekavši da je došla policija. Među odvedenima bio je i Momčilo Tišma. Svjedok je naveo da nije vidio policiju te kako mu je poznato kako nitko od petorice izvedenih muškaraca više nije viđen živ.

Podnositeljica Branka Tišma Žeželj, supruga Momčila Tišme, izjavila je da o tome što se dogodilo njezinom suprugu zna iz pričanja ljudi, među njima i onih koji su saslušani kao svjedoci u postupku. Momčila Tišmu sahranili su 2006.

Podnositelj Boško Tišma, otac Momčila Tišme, izjavio je da je obitelj u kolovozu 1995. pobjegla, a Momčilo nije bio s njima zato što je radio u susjednom selu. O njegovoj sudbini zna iz priča svjedoka.

Prvostupanjski sud usvojio je dio tužbenog zahtjeva u odnosu na imovinsku štetu - trošak pogreba i izgradnje spomenika od 8.000,00 kuna te za uzdržavanje podnositelja Miloša Tišme (sina pokojnog Momčila Tišme) od veljače 2005. do svibnja 2008. od po 1.000,00 kuna mjesečno, zajedno s pripadajućim zateznim kamatama, a od svibnja 2008. pa nadalje po 1.500,00 kuna (točke II. i IV. izreke). Odbijen je dio tužbenog zahtjeva za daljnjih 500,00 kuna uzdržavanja od veljače 2005. do svibnja 2008. (točka V. izreke).

Zbog utvrđene zastare odbijen je dio tužbenog zahtjeva koji se odnosio na neimovinsku štetu zbog smrti bliske osobe, ukupno 880.000,00 kuna (odnosno 220.000 po tužitelju), kao i za uzdržavanje sina pokojnog Momčila Tišme od kolovoza 1995. do siječnja 2005. (točke I. i V. izreke).

Određeno je da svaka stranka snosi svoje troškove (točka VI. izreke).

5.1. Takvu odluku prvostupanjski sud obrazlaže na sljedeći način:

“Analizirajući iskaze svjedoka i stranaka može se konstatirati da su iskazi u visokom stupnju suglasni. Proizlazi da je Momčilo Tišma dočekaao dan 05.08.1995.g. u zarobljeništvu HV u mjestu Očestovo, da je odveden po službenim vojnim osobama, da više nikada nakon toga nije viđen živ, te da je obitelj njegove ostatke pronašla na kninskom groblju i sahranila 10 godina kasnije.

Ovaj sud vjeruje iskazima saslušanih svjedoka. (...) Pri tome naravno nema nikakvog utjecaja okolnost da li je neka od stradalih osoba bila uniformirana ili nije - egzekucija bez suda nije prihvatljiva bez obzira o kome se radilo. (...)

Što se tiče dijela zahtjeva u kojem svaki od tužitelja potražuje od tuženika naknadu štete zbog smrti bliske osobe u iznosima od po 220.000,00 kn, ovaj sud konstatira da je taj dio zahtjeva obuhvaćen prigovorom zastare istaknutim po tuženiku. Zastara zahtjeva za naknadu štete u smislu odredbe čl. 376. ZOO iznosi 3 godine, dok je od smrti Momčila Tišme do podnošenja tužbe prošlo 13 godina. Štoviše, više od 3 godine prošlo je čak od saznanja o sahrani Momčila Tišme na kninskom groblju, kako to navodi svjedok Večerina. Tužitelji se pozivaju na zastarni rok iz čl. 377. ZOO, jer smatraju da je štetni događaj u suštini kazneno djelo i to djelo koje uopće ne zastarijeva. Međutim, u ovom postupku nije precizno utvrđeno što se dogodilo s Momčilom Tišmom, pa tako nije jasno da li su ga ubili pripadnici HV ili su samo dozvolili nekome drugome da to učini. Tako nije jasna niti kvalifikacija kaznenog djela prema kojem bi se eventualno mogla primijeniti odredba čl. 377. ZOO. Još treba napomenuti da - bez obzira na sve već spomenuto - odredba čl. 377 ZOO o zastari kada je šteta pričinjena kaznenim djelom može doći do primjene samo onda kada je pravomoćnom osuđujućom presudom kaznenog suda utvrđeno postojanje kaznenog djela, ili kada postoje objektivni razlozi zbog čega kazneni postupak nije moguće voditi. U konkretnom slučaju niti jednom od dva navedena razloga nije udovoljeno, tužba je podnesena izvan roka od tri godine i zbog toga je zahtjev za naknadu nematerijalne štete zastario.

U pogledu zahtjeva za naknadu materijalne štete u vidu troškova podizanja spomenika ovaj sud zahtjev usvaja u iznosu koji je nesporan između stranaka. To stoga što iz fakture na str. 51. spisa proizlazi da je spomenik plaćen 2009. godine, dakle nakon podnošenja tužbe, pa takav zahtjev nije niti mogao zastariti do podnošenja tužbe. U pogledu tog zaht-

jeva ovaj sud navodi kao gore tj. da se bliski srodnik tužitelja nalazio u vrijeme neposredno prije smrti lišen slobode i pod kontrolom HV, te da u tom smislu tuženik (za HV) odgovara tužiteljima za bilo koju štetu koja je u to vrijeme nanesena njihovom bliskom srodniku. Taj je dio zahtjeva usvojen primjenom odredbe čl. 193. ZOO.

Što se tiče zahtjeva za izgubljeno uzdržavanje, ovaj sud konstatira da je primjenom već citiranih zakonskih odredaba dio tog zahtjeva za razdoblje od kolovoza 1995. do zaključno siječnja 2005. godine obuhvaćen zastarom, te ga stoga sud u izreci presude odbija. U pogledu zahtjeva za izgubljenim uzdržavanjem nakon siječnja 2005. godine pa do svibnja 2008. godine treba reći da ga sud ocjenjuje djelomično osnovanim do iznosa 1.000,00 kn mjesečno. Za razdoblje nakon svibnja 2008.g. ovaj sud ocjenjuje zahtjev za naknadom štete zbog izgubljenog uzdržavanja osnovanim u cjelokupnom zahtijevanom iznosu od 1.500,00 kn mjesečno, sve primjenom odredbe čl. 194. ZOO.

Prilikom odmjeravanja iznosa za uzdržavanje maloljetnog II-tužitelja - a uvažavajući prosječne notorno poznate potrebe mladog čovjeka koji je 2005. godine bio star 10 godina - sud se susreće sa nekoliko nepoznanica: nije poznato što bi danas, da je živ, Momčilo Tišma radio niti koliko bi zarađivao, niti je poznato koliko bi danas prihoda donosilo poljoprivredno imanje tužitelja s obzirom da na njemu oni više ne žive. Dakle, naknada štete zbog izgubljenog uzdržavanja može se odrediti tek prema nekoliko hipoteza, a ne egzaktno utvrditi. Stoga je ovaj sud zaključio na sljedeći način: da je u pitanju obično uzdržavanje, a ne naknada štete zbog izgubljenog uzdržavanja tj. da se uzdržavanje određuje dok je davatelj uzdržavanja živ, ono bi za razdoblje do 2008. godine bilo najmanje 1.000,00 kn mjesečno, rukovodeći se sjedne strane potrebama djeteta osnovnoškolske dobi za uzdržavanjem i s druge strane podacima Ministarstva zdravstva o minimalnim novčanim iznosima potrebnim za mjesečno uzdržavanje djeteta (NN 36/08 i dr.). Temeljem istog sistema izračuna i načina zaključivanja ovaj sud ocjenjuje da doprinos oca za uzdržavanje djeteta srednjoškolske dobi treba iznositi, i iznosio bi u drugim okolnostima, 1.500,00 kn mjesečno.”

6. Drugostupanjski sud prihvatio je žalbu tuženice te preinačio dio prvostupanjske presude kojom je usvojen dio tužbenog zahtjeva (točke II. i IV. izreke prvostupanjske presude). Preinačio je i odluku o

troškovima iz točke VI. izreke prvostupanjske presude i naložio podnositeljima platiti troškove postupka tuženice od 55.150,00 kuna.

Svoju presudu obrazložio je sljedećim:

“Iz navoda tužitelja proizlazi da je pok. Momčilo Tišma nastradao tijekom vojno redarstvene akcije ‘Oluja’, dakle u kolovozu 1995. godine, te da su ga ubili pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga.

Prema odredbi čl. 1. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (‘Narodne novine’ br. 117/03, dalje: Zakon) određeno je da se tim Zakonom uređuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju su tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s tom službom. U čl. 2. je propisano da Republika Hrvatska odgovara po općim pravilima o odgovornosti za štetu i to samo za onu štetu iz čl. 1. istog Zakona koja nema karakter ratne štete.

Prema čl. 3. st. 1. istog Zakona ratnom štetnom se smatra osobito:

šteta uzrokovana za vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih akcija svim sredstvima i oblicima ratnih borbenih djelovanja (bombardiranje, granatiranje, mitraljiranje, eksplozije, miniranje, pokreti trupa i sl.), (...)

Prema st. 2. čl. 3. Zakona pretpostavlja se daje posljedica ratnog čina (ratna šteta) ona šteta koju su tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe, ako je počinjena u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija, ali oštećenik može dokazivati suprotno.

Ovaj sud prihvaća pravilnim zaključak prvostupanjskog suda da u konkretnom slučaju tužitelji prije svega nisu dokazali da bi pok. Momčilo Tišma bio ubijen od strane pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga.

Naime, suprotno navodima žalbe tužitelja, saslušani svjedoci nisu izričito iskazali da bi pripadnici HV ubili Momčila Tišmu, već su svi suglasno iskazali, da su bili smješteni u podrum s drugim ljudima, da su iz podruma vojnici izveli petoricu

mlađih muškaraca, među kojima i Momčila Tišmu i da ne znaju što je s njima dalje bilo. Svjedoci su kasnije saznali da su ta petorica bila sahranjena na kninskom groblju (kako iskazuje Marija Večerina), odnosno da su navodno odvedeni na policiju, a niti jedan od njih više nije viđen živ (svjedok Zdravko Bunčić), odnosno da su stradali (svjedok Stevan Nikolić), dok je svjedok Darinka Tanga iskazala da su hrvatski vojnici izveli iz podruma mlađe muškarce i odveli ih nekamo vojnim vozilom, a što je poslije s njima bilo ona ne zna.

Nitko od svjedoka nije iskazao da bi pok. Momčila Tišmu ubili pripadnici HV, niti o tome postoje ikakvi drugi dokazi, pa je osnovano prvostupanjski sud zaključio, da se isto ne može smatrati utvrđenim. Sama činjenica da su se čuli pucnjevi, u situaciji dok je u tijeku vojno-redarstvena akcija, na području gdje se ta akcija odvija, nije dokaz da je Momčilo Tišma tada i nastradao, niti od koga je nastradao. Pogibija na ratnom području u vrijeme dok se odvijaju ratna djelovanja može biti posljedica različitih uzroka, a u predmetnom postupku prije svega nije dokazano, da bi istu uzrokovali pripadnici HV (u kojem bi slučaju važila presumpcija ratne štete, s obzirom na vrijeme i mjesto događaja, a tužitelji bi bili ovlašteni dokazivati suprotno, sukladno čl. 3. st. 2. prethodno citiranog Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata).

Osnovano zato tuženica prigovara, da je sud njenu odgovornost, u dijelu u kojem je prihvatio tužbeni zahtjev, utemeljio na pretpostavkama, jer odlučne činjenice u postupku nisu dokazane, a čime je materijalno pravo čl. 154. st. 1. ZOO pogrešno primijenjeno.

Dosljedno navedenom, nisu odlučni navodi žalbe tužitelja o nemogućnosti zastare štete, jer prije svega nisu dokazali da bi tuženica za istu bila odgovorna pri čemu se neosnovano pozivaju i na Ženevsku konvenciju o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12.8.1949., Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, a posebno na činjenicu da bi pred Međunarodnim sudom za bivšu Jugoslaviju u Haagu za ratni zločin bili osuđeni Ante Gotovina i Mladen Markač, jer navedeno nije istinito, pa da bi se i na temelju toga moglo zaključiti da je šteta u konkretnom slučaju posljedica ratnog zločina. Ratni zločin kao uzrok štete mora se dokazati u svakom pojedinom slučaju a tužitelji ne mogu, na temelju tvrdnje

da su na nekom području u određenom razdoblju počinjeni ratni zločini, temeljiti svoj zahtjev za naknadu štete u konkretnom slučaju, u kojem okolnosti pogibije nisu utvrđene, na tvrdnji da bi se radilo o ratnom zločinu te da bi za isti odgovarala tuženica, odnosno da zato zahtjev ne bi bio u zastari niti bi se radilo o ratnoj šteti u smislu prethodno citiranog propisa.”

7. Vrhovni sud je reviziju podnositelja presudom odbio kao neosnovanu, uz sljedeće obrazloženje:

“Iz sadržaja revizije I.-IV. tužitelja za prepoznati je da I.-IV. tužitelj pobijaju drugostupanjsku presudu iz razloga bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 11. ZPP. Suprotno revizijskim navodima I.-IV. tužitelja pobijana drugostupanjska presuda nema nedostatke radi koji se ne bi mogla ispitati. Izreka te presude je razumljiva i nije u proturječnosti sa jasno i potpuno navedenim razlozima u obrazloženju. Suprotno revizijskim navodima I.-IV. tužitelja drugostupanjski sud je nakon ocjene izvedenih dokaza ... dao jasne i potpune razloge o činjenicama odlučnim za ishod spornog odnosa među strankama. Tako drugostupanjski sud da je jasne i potpune razloge zašto zaključuje da iz iskaza saslušanih svjedoka nedvojbeno ne proizlazi da su Momčila Tišmu ubili pripadnici Hrvatske vojske. (...)

Prema odredbi čl. 1. i čl. 2. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom domovinskog rata (‘Narodne novine’, broj 117/03) Republika Hrvatska po općim pravilima o odgovornosti za štetu odgovara za štetu koju su tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s tom službom, osim za štetu koja ima karakter ratne štete.

Kada tužitelji na kojima je bio teret dokaza (čl. 221. a. ZPP i čl. 219. st. 1. ZPP) nisu uspjeli dokazati da bi smrt Momčila Tišme prouzročili pripadnici Hrvatske vojske odnosno pripadnici redarstvenih snaga, onda je pravilno drugostupanjski sud primijenio materijalno pravo kada je odbio predmetne tužbene zahtjeve I.-IV. tužitelja.

Kada su predmetni tužbeni zahtjev I.-IV. tužitelja odbijeni iz razloga što tužitelji nisu uspjeli dokazati da su smrt Momčila Tišme prouzročili pripadnici Hrvatske vojske odnosno redarstvenih snaga, onda se kao bespredmetni ukazuju revizijski navodi I.-IV.

tužitelja o prigovoru zastare i o pojmu ratne štete, kao i revizijski navodi tužitelja o Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata i o Konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.”

Revizija podnositelja u dijelu kojim osporava po drugostupanjskom sudu dosuđeni trošak postupka odbačena je rješenjem s obrazloženjem da pravomoćno rješenje o troškovima parničnog postupka nije rješenje protiv kojeg bi bila dopuštena revizija, u skladu s pravnim shvaćanjem sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda od 16. studenoga 2015.

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

8. Podnositelji u ustavnoj tužbi ističu povredu prava na život u postupovnom aspektu članka 21. Ustava i članka 2. Konvencije. Ističu da je nakon prijave sumnjive smrti njihova srodnika Republika Hrvatska imala postupovnu obvezu provesti djelotvornu službenu istragu i utvrditi sve činjenice vezane uz smrt njihovog prednika te pronaći počinitelja, ali da u konkretnom slučaju država nije ništa poduzela radi pronalaska i identifikacije počinitelja.

Pozivajući se na članak 13. Konvencije podnositelji navode da nisu imali na raspolaganju nikakvo djelotvorno pravno sredstvo s obzirom na to da nije provedena djelotvorna i učinkovita istraga.

8.1. Podnositelji ističu i povredu materijalnog aspekta članka 21. Ustava zbog toga što je odbijen njihov tužbeni zahtjev za naknadu štete. Smatraju nespornim da su hrvatske oružane snage na štetu Momčila Tišme počinile kazneno djelo ratnog zločina, te da država u takvom slučaju odgovara po objektivnom kriteriju. U vezi s time ističu:

“Za objektivno postavljenu odgovornost, dovoljno je dokazati da je ubojstvo počinjeno od strane pripadnika Hrvatske vojske. Nije dovoljno da sudovi obrazlože kako nitko od saslušanih svjedoka nije vidio tko je pucao u pok. Momčila Tišmu. (...)

S obzirom na sve navedeno proizlazi da sudovi nisu u dovoljnoj mjeri cijenili članak 8. ZPP-a s obzirom da ocjenjuju da ne postoji uzročno posljedična veza između štetnih radnji i djelovanja Hrvatske vojske.”

Vezano uz zastaru zbog koje je prvostupanjski sud odbio dio tužbenog zahtjeva navode da za ratne zločine nema zastare, pa je nema ni u konkretnom slučaju. Uz to, ističu da je prema sudskoj praksi u situaciji kad nije vođen kazneni postupak građanski

sud sam ovlašten i dužan ispitati je li šteta počinjena takvim radnjama koje sadrže biće kaznenog djela.

U vezi s time nadalje ističu:

“Prvostupanjski sud u obrazloženju presude navodi da je u konkretnom slučaju došlo do zastare potraživanja naknade štete.

Međutim, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u više svojih odluka, pa tako i u rješenju Rev-1668/10, Rev-471/06, Rev-270/06 i Rev-1518/10, zauzeo stav da u slučaju proglašenja nestale osobe umrlom, zastara potraživanja naknade štete zbog smrti te osobe počinje teći od pravomoćnosti rješenja kojim je ona proglašena umrlom s obzirom da je oštećena osoba tek s tim danom došla u mogućnost potraživati naknadu štete s tog osnova, a ne od dana smrti utvrđenog tim rješenjem.

Podnositelji naglašavaju da je činjenica smrti za Momčila Tišmu utvrđena dana 28.08.2006.g, što proizlazi iz smrtnog lista Matičnog ureda u Kninu, a tužba je podnesena dana 13.02.2008.g., što znači u roku manjem od dvije godine od dana utvrđivanja smrti. U svakom slučaju ne može se raditi o zastari, s obzirom da nije prošao subjektivni niti objektivni rok zastare prema Zakonu o obveznim odnosima (...)

9. Podnositelji navode da je Momčilo Tišma bio podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju, pritom se pozivaju na članak 3. Konvencije.

Nadalje, pozivajući se na predmet Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) Varnava i drugi protiv Turske [Vv] (br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, presuda od 18. rujna 2009.) navode da je podnositeljima samima produljena neizvjesnost o pronalasku počinitelja ratnog zločina uzrokovala trajnu napetost i strah, tako da su i oni žrtve povrede članka 3. Konvencije, u vezi sa smrću bliskog srodnika. Ističu da još uvijek proživljavaju patnju zbog neizvjesnosti i patnju zbog neučinkovitosti istrage što za posljedicu ima da su i dalje nepoznati pojedinci odgovorni za zločin počinjen nad njihovim prednikom.

10. Podnositelji prigovaraju i tome što im je naloženo platiti troškove postupka Republici Hrvatskoj te se pozivaju na presudu ESLJP-a u predmetu Cindrić i Bešlić protiv Republike Hrvatske (br. 72152/13 od 6. rujna 2016.), ističući povredu prava na pravično suđenje u aspektu prava na pristup sudu (članak 29. stavak 1. Ustava i članak 6. stavak 1. Kon-

vencije) i jamstva prava vlasništva (članak 48. stavak 1. Ustava i članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju):

“(...) dosuđeni troškovi postupka na štetu podnositelja ustavne tužbe predstavljaju nesrazmjeran teret za podnositelje ustavne tužbe i nesrazmjerno ograničavanje prava podnositelja ustavne tužbe na pristup sudu.

U konkretnom slučaju imamo situaciju da su podnositelji ustavne tužbe višestruke žrtve. Kao prvo, izgubili su svoga supruga, oca i sina koji je stradao kao civil i žrtva ratnog zločina. Nakon svega, izgubili su i ovaj sudski spor radi naknade štete s obrazloženjem sudova da je nastupila zastara i stoga još Republici Hrvatskoj duguju iznos od 55.150,00 kuna na ime sudskih troškova.

Iznos od 55.150,00 kuna koji tužena potražuje od podnositelja ustavne tužbe bitno. utječe na njihovu financijsku i općenito imovinsku situaciju, i predstavlja povredu prava na pristup sudu, a koja povreda se sastoji u činjenici da su podnositelji ustavne tužbe u trenutku podnošenja tužbe za naknadu štete za duševne boli zbog smrti njihova supruga, oca i sina Momčila Tišme bili izloženi riziku da će zbog neuspjeha u parnici u konačnici morati platiti znatan iznos na ime troškova zastupanja tužene u postupku.”

11. Ističu i povredu članka 14. Konvencije. Smatraju da je nepostupanje državnog odvjetništva na otkrivanju počinitelja kaznenog djela ratnog zločina povezano sa srpskim nacionalnim podrijetlom Momčila Tišme i podnositelja ustavne tužbe.

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

1) Postupovni aspekt članka 14., 21. i 23. Ustava i članka 2., 3. i 14. Konvencije: prigovori o neučinkovitoj istrazi smrti bliskog srodnika podnositelja i njegovog zlostavljanja, motiviranima njegovim etničkim podrijetlom

12. Pravo na život zajamčeno je člankom 21. stavkom 1. Ustava i člankom 2. stavkom 1. Konvencije.

Članak 21. stavak 1. Ustava glasi:

“Članak 21.

Svako ljudsko biće ima pravo na život.

(...)”

Članak 2. stavak 1. Konvencije glasi:

“Članak 2.

PRAVO NA ŽIVOT

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života ...

(...)”

12.1. Zabrana mučenja i drugih oblika zlostavljanja propisana je člankom 23. stavkom 1. Ustava i člankom 3. Konvencije.

Članak 23. stavak 1. Ustava glasi:

“Članak 23.

Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja ili, bez svoje privole, liječničkim ili znanstvenim pokusima.

(...)”

Članak 3. Konvencije glasi:

“Članak 3.

ZABRANA MUČENJA

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

12.2. Zabrana diskriminacije propisana je člankom 14. Ustava i člankom 14. Konvencije.

Članak 14. Ustava glasi:

“Članak 14.

Svako u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.”

Članak 14. Konvencije glasi:

“Članak 14.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.”

13. Pravo na život i zabrana mučenja i drugih oblika zlostavljanja temeljna su prava zajamčena Ustavom i Konvencijom te se kršenje tih prava smatra najtežim povredama ljudskih prava (usp. s Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala [Vv], br. 56080/13, § 164., presuda od 19. prosinca 2017.; Güzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske [Vv], br. 36925/07, § 218., presuda od 29. siječnja 2019.; i Marguš protiv Hrvatske [Vv], br. 4455/10, § 124., presuda od 27.

svibnja 2014.; v. odluku broj: U-III-3689/2018 od 10. prosinca 2019. i odluku broj: U-IIIBi-1966/2020 od 20. listopada 2020., obje na www.usud.hr).

13.1. Prema praksi ESLJP-a, uz opću obvezu uspostavljanja odgovarajućeg regulatornog okvira radi zaštite prava na život i zabrane mučenja, iskristalizirale su se tri osnovne obveze države u pogledu zaštite prava na život i zabrane zlostavljanja: obveza da se pripadnici represivnog državnog aparata, kao što su vojska i policija, suzdrže od nezakonitog ubijanja i zlostavljanja - negativna obveza države (usp. s Čakici protiv Turske [Vv], br. 23657/94, § 86., presuda od 8. srpnja 1999.); obveza o poduzimanju raznih preventivnih mjera usmjerenih na sprječavanje nezakonitih ubijanja i zlostavljanja - pozitivna obveza države (usp. s Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 23452/94, §§ 115. - 122., presuda od 28. listopada 1998., i Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, br. 46598/06, §§ 50. i 51., presuda od 15. siječnja 2009.); te postupovna obveza države da provede učinkovitu istragu u predmetima u kojima je do smrti neke osobe došlo u sumnjivim okolnostima ili kada je došlo do zlostavljanja neke osobe (usp. s Armani da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva [Vv], br. 5878/08, § 229., presuda od 30. ožujka 2016., i Mafalani protiv Hrvatske, br. 32325/13, § 94., presuda od 9. srpnja 2015.).

14. Podnositelji u ustavnoj tužbi ističu da je istraga zlostavljanja i smrti njihovog bliskog srodnika ostala nedjelotvorna, te da počinitelji nisu identificirani i osuđeni. Također navode da se u istrazi nije uzeo u obzir etnički motiv ubojstva njihovog bliskog srodnika.

14.1. Postupovna obveza zaštite prava na život prema članku 21. Ustava i članku 2. Konvencije, te zabrane zlostavljanja prema članku 23. Ustava i članku 3. Konvencije, kao i zabrane diskriminacije prema članku 14. Ustava i članku 14. Konvencije zahtijeva provođenje učinkovite istrage i kaznenog postupka po službenoj dužnosti kada je neka osoba ubijena u sumnjivim okolnostima (usporedi s Rod protiv Hrvatske, br. 47024/06, odluka od 18. rujna 2008.; Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turske [Vv], br. 24014/05, § 169., presuda od 14. travnja 2015.; i Skendžić i Krznarić protiv Hrvatske, br. 16212/08, § 77., presuda od 20. siječnja 2011.); ili zlostavljana (usporedi s Bouyid protiv Belgije [Vv], br. 23380/09, § 116., presuda od 28. rujna 2015.). Zabrana diskriminacije zahtijeva da se u istrazi uzme u obzir, među ostalim, etnički motiv ubojstva ili zlostavljanja (us-

poredi sa Šečić protiv Hrvatske, br. 40116/02, § 66., presuda od 31. svibnja 2007.). Ključna je svrha takve istrage osigurati učinkovitu primjenu zakona koji štite pravo na život, zabranu zlostavljanja i zabranu diskriminacije i osigurati odgovornost počinitelja (usp. s Marguš, navedeno, § 125.).

15. U ovom predmetu, međutim, prije svega postavlja se pitanje pravodobnosti prigovora podnositelja o neučinkovitoj istrazi smrti bliskog srodnika podnositelja i njegovog zlostavljanja, motiviranima njegovim etničkim podrijetlom, odnosno o pravodobnosti tog dijela ustavne tužbe.

Načelna stajališta o pravodobnosti ustavne tužbe u kojoj se ističu prigovori o neučinkovitosti istrage smrti i zlostavljanja, usklađena sa stajalištima ESLJP-a, Ustavni sud izrazio je u više svojih odluka i rješenja (primjerice, u odluci i rješenju broj: U-III-Bi-1966/2020, rješenju broj: U-IIIBi-3655/2019 od 26. studenoga 2020., odluci i rješenju broj: U-III-2237/2017 od 4. svibnja 2021.; www.usud.hr).

15.1. Člankom 64. Ustavnog zakona propisano je: “Članak 64.

Ustavna se tužba može podnijeti u roku od 30 dana računajući od dana primitka odluke.”

15.2. Rok od 30 dana, propisan člankom 64. Ustavnog zakona, za podnošenje ustavne tužbe u kojoj se ističe prigovor povrede postupovnog aspekta članka 21. Ustava (i članka 23. Ustava) počinje teći od dana primitka odluke u povodu koje se podnosi ustavna tužba odnosno od dana kada je podnositelj za tu odluku saznao. Kada se radi o kontinuiranoj situaciji, te nema konačne odluke, tada se primjenjuju načela koja je za takve situacije razvio ESLJP (v. točke 13. - 13.3. odluke i rješenja broj: U-III-Bi-1966/2020).

15.2.1. ESLJP je ocijenio da kada se prigovori odnose na obvezu na temelju Konvencije da se istraže određeni događaji, podnositelji su dužni osigurati da se njihovi zahtjevi podnesu ESLJP-u uz potrebnu žurnost kako bi se mogli riješiti primjereno i pravično (v. Mocanu i drugi protiv Rumunjske [Vv], br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, presuda od 19. rujna 2014, § 262.). Budući da protek vremena dovodi do propadanja dokaza, on utječe ne samo na sposobnost države u ispunjavanju svoje obveze provođenja istrage nego i na svrsishodnost i učinkovitost ispitivanja predmeta. Podnositelji zahtijeva moraju djelovati čim postane jasno da se ne provodi učinkovita istraga (v. Mocanu i drugi protiv Rumun-

jske, navedeno, § 261., i Milić i drugi protiv Hrvatske, br. 38766/15, presuda od 25. siječnja 2018., § 26.).

15.2.2. U predmetima koji se odnose na obvezu istrage na temelju članka 2. Konvencije u kojima je došlo do smrtnog slučaja, od srodnika podnositelja očekuje se poduzimanje koraka kako bi bili informirani o napredovanju istrage ili o njenom neprovođenju te da svoje zahtjeve podnesu dovoljno brzo nakon što postanu, ili su trebali postati, svjesni neučinkovitosti istrage (v. Varnava i drugi protiv Turske [Vv], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, presuda od 18. rujna 2009., § 158.).

Ispitujući u brojnim predmetima razdoblja od kojih su podnositelji mogli ili trebali početi sumnjati u učinkovitost tih istraga, ESLJP je naveo da takav predmet treba podnijeti ESLJP-u u roku od nekoliko mjeseci ili, ovisno o okolnostima, najviše nekoliko godina nakon događaja u pitanju (v. Varnava i drugi protiv Turske, navedeno, § 162.). Ako postoji neka vrsta istrage, makar ispunjena problemima, ESLJP je prihvatio da podnositelji mogu opravdano čekati razvoj događaja koji može potencijalno riješiti ključna činjenična ili pravna pitanja (v. Varnava i drugi protiv Turske, navedeno, § 166.).

15.3. Što se tiče mogućnosti podnošenja ustavne tužbe zbog nedjelotvorne istrage, Ustavni sud je Poslovničkom odlukom o dopuni Poslovnika Ustavnog suda Republike Hrvatske (“Narodne novine” broj 2/15.) uveo mogućnost podnošenja ustavne tužbe i prije nego što je iscrpljen pravni put zbog nedjelotvorne istrage kaznenih djela vezanih uz članak 2. (pravo na život) i članak 3. (zabrana mučenja) Konvencije.

Ta Poslovnička odluka stupila je na snagu 15. siječnja 2015., osmi dan od dana objave u “Narodnim novinama”.

15.3.1. ESLJP je u predmetu Kušić i drugi protiv Hrvatske (br. 71667/17, odluka od 10. prosinca 2019.) utvrdio da je ustavna tužba postala učinkovito pravno sredstvo za pitanje učinkovitosti istrage kaznenih djela koja potpadaju pod članke 2. i 3. Konvencije tijekom 2019. Međutim, kada se uvede neko novo pravno sredstvo u domaćem pravu radi zaštite prava zaštićenih Konvencijom, tada su stranke dužne to pravno sredstvo koristiti bez obzira na sumnje u njegovu učinkovitost (usp. i s Nogolica protiv Hrvatske, br. 77784/01, odluka od 5. rujna 2002.; Samoylov protiv Rusije, br. 64398/01, § 25., presuda od 2. listopada 2008.; Jelcovas protiv Litve,

br. 16913/04, § 76., presuda od 19. srpnja 2011.; M.O. protiv Švicarske, br. 41282/16, § 88., presuda od 20. lipnja 2017.). Tako je ESLJP u presudi Debelić protiv Hrvatske (br. 2448/03, presuda od 26. svibnja 2005.) i Glavinić i Marić protiv Hrvatske (br. 11388/15 i 25605/15, § 92., presuda od 30. srpnja 2020.) utvrdio da, iako pravno sredstvo nije dovelo do uspješnog rezultata za podnositelja, ono nije zbog toga neučinkovito. Upravo korištenje novouvedenog pravnog sredstva daje mogućnost nacionalnim sudovima da razviju praksu u pogledu takvog sredstva (usp. s Ciupercescu protiv Rumunjske, br. 35555/03, § 169., presuda od 15. lipnja 2010.). U pravnom sustavu koji predviđa ustavnu zaštitu temeljnih prava oštećeni pojedinac dužan je testirati opseg te zaštite te treba domaćim sudovima dati priliku da ta prava razviju tumačenjem (A, B i C protiv Irske [Vv], br. 25579/05, § 142., presuda od 16. prosinca 2010.).

15.3.2. ESLJP je razmatrao pitanje datuma od kada je pravično tražiti od podnositelja da koristi pravno sredstvo koje je kao novo ugrađeno u pravosudni sustav neke države promjenom sudske prakse te je zaključio da je potrebno dati razuman rok pojedincima kako bi se upoznali sa sudskom odlukom koja uvodi novo pravno sredstvo (usp. s Broca i Texier-Micault protiv Francuske, br. 27928/02 i 31694/02, § 20., presuda od 21. listopada 2003.). Nadalje, ESLJP je utvrdio da taj rok iznosi šest mjeseci (usp. s Antunović protiv Hrvatske, br. 66553/12, § 50., presuda od 4. listopada 2016.).

15.3.3. Slijedom navedenog, s obzirom na to da je u domaći pravni sustav ugrađeno novo pravno sredstvo, opravdano je protekom roka od šest mjeseci od njegovog uvođenja zahtijevati od podnositelja da ga koriste.

16. U konkretnom slučaju podnositelji su ustavnu tužbu podnijeli 23. srpnja 2020. po okončanju parničnog postupka radi naknade štete u vezi sa smrću svog srodnika, u kojoj su iznijeli tvrdnje da su bliskog srodnika zlostavljali i ubili pripadnici Hrvatske vojske za vrijeme vojno-redarstvene akcije “Oluja” 6. kolovoza 1995. te da je motiv tog ubojstva bila etnička pripadnost njezinog supruga. U takvim okolnostima navodnog zlostavljanja i smrti srodnika podnositelja, država je imala obvezu pokrenuti i provesti istragu koja ispunjava postupovne pretpostavke članaka 2., 3. i 14. Konvencije. Bitna je svrha takve istrage osigurati djelotvornu primjenu domaćih zakona kojima je zaštićeno pravo na život i propisana zabrana mučenja, te osigurati odgovornost

počinitelja (v. Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 46477/99, § 69., presuda od 14. ožujka 2020., ESLJP 2002-II, i Bogdanović protiv Hrvatske, br. 72254/11, § 37., odluka od 18. ožujka 2014.). Samo kazneni postupak, uključujući istragu i predistražne radnje, daje mogućnost otkrivanja identiteta počinitelja, utvrđivanja njihove odgovornosti i izricanja kazne (v. Jelić protiv Hrvatske, br. 57856/11, § 64., presuda od 12. lipnja 2014.). Iz toga slijedi da je jedino mjerodavno domaće pravno sredstvo za prigovor podnositelja pod postupovnim aspektom članaka 2., 3. i 14. Konvencije, koje bi potencijalno moglo ponuditi odgovarajuću zadovoljštinu, kaznena istraga (usp. s Narin protiv Turske, br. 18907/02, § 49., presuda od 15. prosinca 2009., i Bogdanović, navedeno, § 39.).

16.1. Stoga parnični postupak radi naknade štete nije relevantan za postupovnu obvezu države na temelju članaka 14., 21. i 23. Ustava i članaka 2., 3. i 14. Konvencije te ne utječe na tijek roka za podnošenje ustavne tužbe (v. odluku i rješenje broj: U-III-3521/2018 od 10. ožujka 2020., točka 12. obrazloženja, www.usud.hr; rješenje broj: U-III-Bi-1966/2020, točka 14.1. obrazloženja, www.usud.hr).

17. Prema materijalima dostavljenima Ustavnom sudu razvidno je da je tijekom 2001. izvršena obdukcija posmrtnih ostataka petorice ubijenih muškaraca, među njima i bliskog srodnika podnositelja na lokaciji 01 (415/B). 2006. podnesena je kaznena prijava u povodu smrti Steve Večerine. Tijekom 2007. ispitano je nekoliko svjedoka te je obavljen očevid na licu mjesta 17. srpnja 2009. kada su ispitani još neki svjedoci. Zaprimljena je 13. lipnja 2011. kaznena prijava u vezi s nasilnom smrću bliskog srodnika podnositelja. Nakon toga nije bilo daljnjih istražnih radnji sve do listopada 2020. kada su ispitana dva zapovjednika dijelova 113. brigade HV-a, koji nisu imali nikakvih saznanja o događajima u vezi s tom nasilnom smrću.

Stoga se postavlja pitanje kada su podnositelji trebali zaključiti da neučinkovitost istrage zahtijeva od njih podnošenje ustavne tužbe.

17.1. Ovaj se predmet odnosi na nasilnu smrt. Primjenom šestomjesečnog roka za podnošenje zahtjeva ESLJP-u, u takvim su se situacijama sljedeća razdoblja između zadnjega relevantnog procesnog koraka nacionalnih vlasti i podnošenja zahtjeva ESLJP-u smatrala predugima: primjerice, u predmetima Radićanin i drugi protiv Hrvatske, br.

75504/12 i Grubić protiv Hrvatske, br. 56094/12, odluka od 9. lipnja 2015. - razdoblje je trajalo dulje od devet godina; u predmetu Tükran Aydýn i drugi protiv Turske, br. 46231/99, odluka od 26. svibnja 2005., razdoblje je trajalo otprilike sedam godina; u predmetu Bulut i Yavuz protiv Turske, br. 73065/01, odluka od 28. svibnja 2002., razdoblje je trajalo otprilike šest godina, dok je u drugim slučajevima trajalo između tri godine i šest mjeseci te jedne godine i osam mjeseci (u predmetu Gojević-Zrnić i Mančić protiv Hrvatske, br. 5676/13, odluka od 17. ožujka 2015. i Bayram i Yýldýrým protiv Turske, br. 38587/97, odluka od 29. siječnja 2002., ECHR 2002-III, razdoblje je trajalo tri godine i šest mjeseci; u predmetu Finozhenok protiv Rusije, br. 3025/06, odluka od 31. svibnja 2011., razdoblje je trajalo tri godine; u predmetu Deari i drugi protiv Bivše jugoslavenske Republike Makedonije, br. 54415/09, odluka od 6. ožujka 2012., razdoblje je trajalo dvije godine i šest mjeseci; u predmetu Elsanova protiv Rusije, br. 57952/00, odluka od 15. studenoga 2005., razdoblje je trajalo dvije godine; a u predmetu Gusar protiv Moldavije i Rumunjske, br. 37204/02, odluka od 30. travnja 2013., razdoblje je jednu godinu i osam mjeseci).

17.2. Od bliskih srodnika žrtve moglo se očekivati da će primijeniti dužnu pažnju i poduzeti sve potrebne mjere kako bi se informirali o tijeku istrage o mučenju i ubojstvu žrtve. Izostanak aktivnosti u istrazi tako ozbiljnog zločina kroz toliko dugo vrijeme trebao ih je potaknuti na odgovarajuće zaključke (v., na primjer, Açı́t protiv Turske, br. 7050/05, § 42., presuda od 1. veljače 2011., i Milić i drugi, navedeno, § 36.; U-IIIBi-1966/2020 od 20. listopada 2020., www.usud.hr).

17.3. Imajući u vidu da su podnositelji bliski srodnici žrtve te navedena razdoblja neaktivnosti u istrazi, Ustavni sud smatra da se svaki izostanak svijesti podnositelja da je istraga postala neučinkovita s obzirom na tako značajne zastoje u postupku može pripisati njihovom vlastitom nemaru (v., primjerice, Findik i Omer protiv Turske, br. 33898/11 i 35798/11, § 15., odluka od 9. listopada 2012., i Milić i drugi, navedeno, § 33.).

Tako su podnositelji i prije, ali i nakon podnošenja kaznene prijave 2011. trebali postati svjesni neučinkovitosti istrage. Međutim na tu neučinkovitost nisu reagirali sve do 19. veljače 2021. kada su zatražili obavijesti o provedbi istrage odnosno do 23. srpnja 2020. kada su podnijeli ustavnu tužbu. Do

tada je od zadnje radnje u istrazi (iz koje su dobivene obavijesti o prijavljenom zločinu) proteklo već više od devet godina.

Imajući u vidu brojne naprijed navedene odluke ESLJP-a u odnosu na Republiku Hrvatsku u kojima je ESLJP odbacio kao nepravovremene (podnesene izvan roka od šest mjeseci) prigovore podnositelja o učinkovitosti istrage ratnih zločina podnesene na temelju članaka 2., 3. i 14. Konvencije koji su se odnosili na učinkovitost istrage ratnih zločina, bilo bi neprihvatljivo smatrati dopuštenom naknadnu ustavnu tužbu, osim ako postoje osobite okolnosti koje to opravdavaju. Te osobite okolnosti bile bi naknadne radnje u predmetu istrage smrti bliskog srodnika podnositelja.

17.4. U tom je smislu ESLJP utvrdio da ako se u daljnjem tijeku istrage otkriju informacije koje mogu dovesti do novih spoznaja u vezi s okolnostima smrti žrtve, može doći do obnavljanja obveze da se provede istraga o smrti (v. Hackett protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 34698/04, odluka od 10. svibnja 2005.; Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 32457/04, §§ 66. - 67., presuda od 27. studenoga 2007.; Williams protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 32567/06, odluka od 17. veljače 2009.; Gasyak i drugi protiv Turske, br. 27872/03, § 60., presuda od 13. listopada 2009.; te Harrison i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 44301/13, § 51., odluka od 25. ožujka 2014.). Ne može bilo koji navod ili tvrdnja izazvati novu obvezu provedbe istrage na temelju članka 2. Konvencije. Bez obzira na to, a s obzirom na temeljnu važnost ove odredbe, državne vlasti moraju biti osjetljive na sve informacije ili materijal koji potencijalno može ili izazvati sumnju u zaključke ranije istrage ili omogućiti nastavak prethodne istrage u kojoj nije bilo moguće izvesti zaključke (v. Brecknell, navedeno, § 70., i Milić i drugi, navedeno, § 38.).

17.5. Što se tiče ovog predmeta, Ustavni sud primjećuje da je zadnja istražna radnja poduzeta u listopadu 2020., no tada nisu pribavljeni novi dokazi ili indicije koje bi upućivali na počinitelje kaznenog djela, a prije toga zadnje istražne radnje poduzete su u srpnju 2009. Stoga, u ovom predmetu nema posebnih okolnosti koje bi opravdavale prihvaćanje dopuštenosti ustavne tužbe podnesene 23. srpnja 2020., a posebno imajući u vidu brojne navedene odluke ESLJP-a u odnosu na Republiku Hrvatsku u kojima je ESLJP odbacio kao nepravovremene (podnesene izvan roka od šest mjeseci) prigovore

podnositelja o učinkovitosti istrage ratnih zločina podnesene na temelju članaka 2., 3. i 14. Konvencije (v., primjerice, odluke u navedenim predmetima Bogdanović; Orić; Gojević-Zrnić i Mančić; Grubić i drugi; Radićanin i drugi; Ivančić i Dželalija; te presude Treskavica i Milić i drugi).

17.6. Bez obzira na to što u ovom predmetu nije donesena odluka u povodu istrage zlostavljanja i smrti bliskog srodnika podnositelja ustavne tužbe već se radi o kontinuiranoj situaciji, imajući u vidu načela ESLJP-a prihvaćena u praksi Ustavnog suda i zastoje u istrazi, podnositelji su ustavnu tužbu u odnosu na nedjelotvornost istrage trebali podnijeti najkasnije s posljednjim danom roka od 30 dana propisanog člankom 64. Ustavnog zakona koji se računa nakon proteka navedenog šestomjesečnog roka od uvođenja novog pravnog sredstva, dakle od 16. srpnja 2015. (posljednji dan tog roka pada na ponedjeljak, 17. kolovoza 2015.). Ustavna tužba u ovom predmetu, međutim, podnesena je 23. srpnja 2020., dakle gotovo pet godina nakon proteka navedenog roka.

18. Slijedi da su prigovori o neispunjenju postupne obveze države da na temelju članaka 21. i 23. Ustava te članaka 2. i 3. Konvencije provede djelotvornu istragu o navodnom mučenju i nečovječnom postupanju prema srodniku podnositelja i njegovoj smrti, navodno motiviranim njegovim etničkim porijeklom u smislu članka 14. Ustava i članka 14. Konvencije, nepravodobni u smislu članaka 32. i 64. Ustavnog zakona.

Na temelju članka 72. Ustavnog zakona riješeno je kao izreci rješenja u odnosu na postupovni aspekt članaka 14., 21. i 23. Ustava.

2) Materijalni aspekt članka 23. Ustava i članka 3. Konvencije: prigovori o patnji koju trpe podnositelji uslijed smrti njihovog bliskog srodnika

19. Podnositelji u ustavnoj tužbi tvrde da im je “produljena neizvjesnost o pronalasku počinitelja ratnog zločina uzrokovala trajnu napetost i strah, tako da su i oni žrtve povrede članka 3. Konvencije” i da “još uvijek proživljavaju patnju zbog neizvjesnosti i patnju zbog neučinkovitosti istrage što za posljedicu ima da su i dalje nepoznati pojedinci odgovorni za zločin počinjen nad njihovim nedužnim suprugom, ocem i sinom”.

19.1. Ustavni sud prihvaća da prema stajalištu ESLJP-a član obitelji nestale osobe u određenim okolnostima može biti žrtva postupanja protivnog

članku 3. Konvencije zbog patnje koju trpi u vezi s nestankom bliske osobe (v. Kurt protiv Turske, br. 24276/94, §§ 130. - 134., presuda od 25. svibnja 1998., Izvješća 1998-III), isto se načelo u pravilu ne bi moglo primijeniti na situacije kada je osoba koja je odvedena kasnije pronađena mrtva (usp. s Tanlý protiv Turske, br. 26129/95, § 159., presuda od 10. travnja 2001., ESLJP 2001-III (izvadci), i Jelić protiv Hrvatske, br. 57856/11, § 111., presuda od 12. lipnja 2014.). Stajalište ESLJP-a je da bliski srodnici osoba čija je smrt potvrđena ipak ne trpe neizvjesnost, bol i uznemirenost koji su karakteristični za specifični fenomen nestanaka (usporedi s Jelić, navedeno, § 112.).

19.2. Međutim, u konkretnom slučaju, u tužbi od 13. veljače 2008. podnositelji su isključivo postavili tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliskog srodnika, kao članovi njegove uže obitelji, kojim su potraživali 250.000,00 kuna svaki (podneskom od 31. svibnja 2011. taj su iznos smanjili na 220.000,00 kuna svaki). Pored navedenog i zahtjeva za naknadu materijalne štete za podizanje spomenika i izgubljenog uzdržavanja za sina Momčila Tišme, podnositelji do zaključenja glavne rasprave 30. rujna 2011. nisu postavili nikakav zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog duševnih boli koje trpe uslijed povrede vlastitih prava ličnosti, odnosno vlastitih patnji koje su povezane s posebnim okolnostima navodnog zlostavljanja i smrti njihovog supruga, oca i sina, i neprovođenja istrage, niti su u tom smislu izneseni posebni navodi niti su, pored dokaza predloženih na okolnosti odvođenja i smrti njihovog bliskog srodnika, predloženi bilo kakvi dokazi radi dokazivanja patnji (duševnih boli) koje podnositelji trpe posljedično navedenom kao što bi primjerice bilo vještačenje po sudskom vještaku psihološke ili psihijatrijske struke.

19.3. Ustavna tužba nije dopuštena ako o zahtjevu i prigovoru koji nije bio podnesen na odlučivanje nadležnom parničnom sudu nije pravilno iscrpljen dopušteni pravni put u skladu s člankom 62. stavkom 2. Ustavnog zakona (v. odluku broj: U-III-444/2017 i U-III-554/2018 od 1. travnja 2020., točke 56.1. - 57., www.usud.hr; rješenje broj: U-III-4833/2016 od 20. svibnja 2020., točku 11., www.usud.hr i rješenje broj: U-III-338/2021 od 21. prosinca 2021., “Narodne novine” broj 8/22.).

Slijedom navedenog, taj prigovor podnositelja odbačen je na temelju članka 72. Ustavnog zakona.

3) Materijalni aspekt članka 21. Ustava i članka 2. Konvencije: prigovori o nepravici i nedjelotvornosti parnice radi naknade štete zbog smrti bliskog srodnika za koju je odgovorna država

20. Negativna obveza države u pogledu zaštite prava na život zahtijeva da se pripadnici represivnog aparata suzdrže od nezakonitih ubijanja te je za svako takvo nezakonito ubijanje država izravno i neposredno odgovorna (usp. s Nachova i drugi protiv Bugarske [Vv], br. 43577/98 i 43579/98, presuda od 6. srpnja 2005., § 93.).

20.1. U tim okolnostima prije svega javlja se obveza provođenja učinkovite i promptne istrage koja mora biti poduzeta po službenoj dužnosti (postupovni aspekt zaštite prava na život; usp. s Yaşa protiv Turske, br. 22495/93, presuda od 2. rujna 1998., § 74.).

20.2. Druga je obveza države u okolnostima u kojima su nositelji njezinog represivnog aparata odgovorni za smrt neke osobe (materijalnopравни aspekt zaštite prava na život) naknada štete bliskim srodnicima te osobe.

21. U konkretnom slučaju, tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete koji su podnositelji podnijeli protiv Republike Hrvatske zbog smrti bliskog srodnika odbijen je u prvostupanjskom postupku zato što je podnesen izvan zastarnog roka propisanog člankom 376. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” broj 53/91., 73/91., 111/03., 3/94., 7/96., 91/96., 112/99. i 88/01; u daljnjem tekstu: ZOO). Usvojen je dio tužbenog zahtjeva koji se odnosi na materijalnu štetu za izgradnju nadgrobnog spomenika (račun je iz 2009. godine) i izgubljenost uzdržavanje za tada malodobnog sina Momčila Tišme počev od siječnja 2005. pa nadalje.

Drugostupanjski sud preinačio je prvostupanjsku presudu u dosuđujućem dijelu zauzevši stajalište da podnositelji “prije svega nisu dokazali da bi pok. Momčilo Tišma bio ubijen od strane pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga”.

Vrhovni sud potvrdio je to stajalište drugostupanjskog suda zaključivši da je na podnositeljima bio teret dokaza, a oni nisu uspjeli dokazati da bi smrt Momčila Tišme prouzročili pripadnici Hrvatske vojske odnosno pripadnici redarstvenih snaga. Bespredmetnima je ocijenio prigovore o zastari i pojmu ratne štete.

22. S obzirom na navedeno stajalište drugostupan-

jskog i Vrhovnog suda, Ustavni sud utvrđuje da su u konkretnom slučaju mjerodavna stajališta ESLJP-a izražena u predmetu Trivkanović protiv Hrvatske (2) (br. 54916/16, presuda od 21. siječnja 2021.) i Baljak protiv Hrvatske (br. 41295/19, presuda od 25. studenoga 2021.).

22.1. U predmetu Trivkanović protiv Hrvatske (2) ESLJP je naveo:

79. Sud nadalje ponavlja da je u brojnim predmetima koje je ispitivao na temelju članka 2. Konvencije utvrdio da se za osobe koje su nestale nakon što su bile pritvorene od strane predstavnika države smatralo da su umrle i da je država stoga odgovorna za njihovu smrt. Do tih je utvrđenja došlo pri odgovaranju na tvrdnje tužene Vlade da su takve osobe još uvijek žive ili da nije dokazano da su umrle kao posljedica djelovanja predstavnika države (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, Timurtaš protiv Turske, br. 23531/94, stavak 86., ECHR 2000-VI, i Aslakhanova i drugi protiv Rusije, br. 2944/06 i četiri druga predmeta, stavak 100., 18. prosinca 2012.). Ta sudska praksa nije bez značaja u ovom predmetu u kontekstu prigovora podnositeljice zahtjeva na temelju članka 6. Konvencije. To je stoga što se odgovornost države u takvim slučajevima ne temelji samo na djelotvornoj zaštiti prava na život kako je predviđena člankom 2., koji se smatra jednom od temeljnih odredbi u Konvenciji. Temelji se i na čvrstoj pretpostavci uzročnosti između pritvaranja i smrti, a koja pretpostavka nastaje kad god vlasti, u cijelosti ili u velikoj mjeri, kao i u tim predmetima, imaju isključiva saznanja o događajima povezanim sa smrću pojedinca. Sud je presudio da se u takvim situacijama može smatrati da teret dokazivanja snose vlasti koje trebaju pružiti zadovoljavajuće i uvjerljivo objašnjenje (vidi, primjerice, Varnava i drugi protiv Turske [VV], br. 16064/90 i osam drugih predmeta, stavci 173. - 184., ECHR 2009; i Salman protiv Turske [VV], br. 21986/93, stavak 100., ECHR 2000-VII).

80. Sud napominje i da Vrhovni sud nikada nije preispitao odluke domaćih sudova u ovom predmetu. U svojoj naknadnoj sudskoj praksi razvijenoj u kontekstu istih povijesnih događaja povezanih s ratom, Vrhovni sud zauzeo je stajalište da je, kada ratni zločin koji su počinili pripadnici oružanih snaga uključuje prisilne nestanke, a nestala žrtva kasnije je proglašena umrlom, država odgovorna za smrt žrtve i nastalu štetu zbog očite uzročno-posljedične

veze između nestanka i (pretpostavljene) smrti žrtve (vidi stavak 32. ove presude). Ta sudska praksa ukazuje i na to da se u takvim slučajevima teret dokazivanja prebacuje jer je na državi da dokaže da je žrtva preživjela ili da je umrla u drugačijim okolnostima (vidi stavak 32. ove presude).

22.2. U presudi Baljak protiv Hrvatske ESLJP je naveo i sljedeće (prijevod Ustavnog suda):

39. U ovom slučaju Sud primjećuje da nije vođena kaznena istraga u vezi s nestankom i ubojstvom podnositeljevog srodnika, niti je došlo do kaznene osude (vidi § 7., i suprotno Trivkanović, navedeno, § 12.). To se, međutim, ne može staviti na teret podnositeljima jer su državna tijela bila dužna voditi djelotvornu službenu istragu čim su bila obaviještena o okolnostima ubojstva S.B.-a (vidi, na primjer, predmet Kušić i drugi protiv Hrvatske, br. 71667/17, §§ 72. - 74., odluka od 10. prosinca 2019.). U svakom slučaju, Sud primjećuje da je u slučajevima prisilnih nestanaka Vrhovni sud prebacio teret dokaza na državna tijela, odbacio prigovor ratne štete te utvrdio da je država odgovorna za štetu, čak i u slučajevima u kojima nije bilo kaznene osude (vidi § 20.).

40. Sud primjećuje da u konkretnom slučaju nije sporno da je S.B. nestao dok je bio pod nadzorom hrvatskih vojnika, i da o njemu nije bilo vijesti sve dok njegovo tijelo nije pronađeno u masovnoj grobnici s prostrijelnom ranom glave, zajedno s tijelima drugih muškaraca koji su iz podruma odvedeni skupa s njim (vidi §§ 6. i 12.). U skladu s praksom Suda vezanom uz članak 2. Konvencije (vidi §§ 36. - 37.), u takvim okolnostima postoji snažna presumpcija o uzročnoj vezi između nestanka S.B.-a i njegovog ubojstva, a teret dokaza da ga nisu nezakonito ubili hrvatski vojnici leži na državi.

41. Slijedom navedenog, zaključak domaćih sudova kada su odbili tužbu - s obrazloženjem da podnositelji nisu dokazali da su S.B.-a ubili hrvatski vojnici i da njegovo ubojstvo ne predstavlja ratnu štetu - očito je nerazuman uzimajući u obzir posebne okolnosti slučaja i praksu Suda u vezi s člankom 2. Konvencije (vidi § 36.). Donoseći takav zaključak, domaći sudovi podnositeljima su u biti nametnuli nedostižan standard dokazivanja, koji je osobito neprihvatljiv imajući u vidu ozbiljnost događaja na koji se odnosi (usporedi s Trivkanović, navedeno, § 81)."

22.2.1. Ustavni sud utvrđuje da su okolnosti ubojstva S.B.-a iz predmeta Baljak protiv Hrvatske

odnose na isti događaj 6. kolovoza 1995. u mjestu Očestovo u vezi s kojim su podnositelji podnijeli ovu ustavnu tužbu.

23. Slijedom navedenog, prihvaćajući stajališta iz predmeta Trivkanović (2) i Baljak, Ustavni sud utvrđuje da su Županijski i Vrhovni sud u konkretnom slučaju odbijajući tužbeni zahtjev podnositelja s obrazloženjem da nisu dokazali da su njihovog bliskog srodnika ubili pripadnici hrvatske vojske, podnositeljima nametnuli prekomjerni standard dokazivanja, koji je u okolnostima konkretnog slučaja neprihvatljiv i suprotan stajalištima samog Vrhovnog suda (v. Baljak, navedeno, § 20., Trivkanović (2), navedeno, §§ 32. i 80.).

23.1. Na temelju članka 73. i 76. Ustavnog zakona odlučeno je kao u izreci odluke.

4. Troškovi parničnog postupka

24. Podnositelji su istaknuli povredu prava na pravično suđenje u aspektu prava na pristup sudu (članak 29. stavak 1. Ustava i članak 6. stavak 1. Konvencije) i jamstva prava vlasništva (članak 48. stavak 1. Ustava i članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju) u vezi s odlukom drugostupanjskog suda da plate troškove parničnog postupka Republici Hrvatskoj.

24.1. Ustavni sud smatra da za sada taj prigovor nije potrebno meritorno razmatrati jer su osporene odluke ukinute te je predmet vraćen na ponovni postupak, pa će sudovi u ponovljenom postupku donijeti novu odluku o trošku parničnog postupka u svjetlu stajališta iz presuda ESLJP-a Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske (br. 72152/13, presuda od 6. rujna 2016.) i Klauz protiv Hrvatske (br. 28963/10, presuda od 18. srpnja 2013.).

PREDSJEDNIK

dr. sc. Miroslav Šeparović, v. r.

LOVORKA KUŠAN

dr. sc. GORAN SELANEC

suci Ustavnog suda Republike Hrvatske

Na temelju članka 27. stavaka 4. i 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst) prilažemo sljedeće

IZDVOJENO MIŠLJENJE

U ODNOSU NA ODLUKU I RJEŠENJE USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE U PREDMETU BROJ: U-III-3480/2020 od 7. lipnja 2022.

S većinom se slažemo u pogledu odluke da se ustavna tužba usvoji te da se ukinu presude Vrhovnog suda i Županijskog suda u Zagrebu.

Međutim, ne možemo se složiti s rješenjem većine da je prigovor podnositelja koji se tiče postupnog aspekta članka 21. stavka 1. Ustava i članka 2. Konvencije nedopušten. O svom stavu o dopuštenosti ustavne tužbe kojom se prigovara neefikasnosti istrage ratnog zločina detaljno smo se očitovali u svojim ranijim izdvojenim mišljenjima, primjerice onima u predmetima broj: U-IIIBi-3402/2020, broj: U-IIIBi-634/2020 i broj: U-IIIBi-1968/2020, pa upućujemo na ta izdvojena mišljenja. Štoviše, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, ustavna tužba ne samo da je dopuštena, već je i osnovana s obzirom da je istraga očito bila nedjelotvorna te nisu poduzete niti osnovne radnje poput ispitivanja koje osobe, pripadnici vojske, su imale kontrolu nad civilima zarobljenim i zatočenim u podrumu kuće u mjestu Očestovo dana 5. kolovoza 1995.

U Zagrebu, 13. lipnja 2022.

SUCI

Lovorka Kušan, v. r.

dr. sc. Goran Selanec, v. r.

Ustavni sud Republike Hrvatske

Zagreb, 7. lipnja 2022.

Broj: U-III-3480/2020

Momčilo Tišma, ubijen 1995. u Očestovu, fotografija privatna arhiva

POUKA SLUČAJA TIŠMA

Pravni stručnjaci i odvjetnici suglasni su u stavu da žrtve, dakle srodnici stradalih i ubijenih, ne mogu utvrđivati pod kakvim je okolnostima netko njima blizak skončao, nego je teret dokazivanja na državi

Nakon višegodišnjeg nametanja prekomjernog standarda dokazivanja, prema kojem je uža obitelj ubijenog civila Momčila Tišme sudovima morala sama prilagati dokaze da je njihov srodnik bio žrtva ratnog zločina, Općinski građanski sud u Zagrebu ove je godine presudio da je to trebala biti dužnost države, a ne porodice stradalog.

Mladi, 28-godišnji otac i poljoprivredni radnik, jedna je od petero žrtava Hrvatske vojske ubijenih 6. avgusta 1995. u Očestovu kraj Knina. Obitelj je njegove posmrtnje ostatke sahranila tek 2006., poslije obdukcije na kojoj je utvrđeno da je stradao od dva smrtonosna hica u glavu. Još od tada srodnici traže pravdu za Momčila i potražuju naknadu štete zbog nenadoknadivog gubitka bliske osobe.

Parnice su tokom godina izgubili u svim pravosudnim institucijama koje su razmatrale ovaj predmet: na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, na zagrebačkom Županijskom sudu te na Vrhovnom sudu. Međutim, njihova argumentacija, zajedno s dokazima i svjedočanstvima, usvojena je 2020. na Ustavnom sudu. Ta odluka bila je polazišna točka za donošenje nove presude u ponovljenom postupku 2024. Zagrebački Općinski sud u nepravomoćnom rješenju naložio je Republici Hrvatskoj da tužiteljima, obitelji stradalog civila, isplati nešto više od 223.000 eura. Roditelji, supruga i sin trebali bi dobiti po 43.798 eura pojedinačno s pripadajućom zakonskom zateznom kamatom te troškovima postupka. Također je dosuđeno da država Tišminom djetetu mora isplatiti i naknadu za izgubljeno uzdržavanje, počevši od septembra 1995. do novembra 2007.

Sud se ovaj put u potpunosti oslonio na iskaze svjedoka koji su među zadnjima vidjeli Tišmu. Jedna svjedokinja je kazala da je Hrvatska vojska nju i još dvadesetak osoba, među kojima se nalazio Tišma, zarobila u podrumu napuštene kuće u selu Očestovo.

Tog 6. avgusta, vojnici su izveli Momčila i još petero muškaraca. Svjedokinja je izjavila da je pet minuta kasnije čula puščane hice. Kako je rekla, nekoliko godina poslije je saznala da su muškarci koji su bili zarobljeni s njom, sahranjeni na kninskom groblju. Sjeća se da je Momčilo Tišma bio u civilnoj odjeći, u bijeloj majici, što su izjavili i ostali ispitani svjedoci.

“Analizirajući iskaze svjedoka i stranaka može se konstatirati da su iskazi u visokom stupnju jasni. Proizlazi da je Momčilo Tišma dočekaao dan 5. kolovoza 1995. u zarobljeništvu HV u mjestu Očestovo, da je odveden po službenim vojnim osobama, da više nikada nakon toga nije vidjela obitelj, a njegove ostatke pronašla na kninskom groblju i sahranila deset godina kasnije. Ovaj sud vjeruje iskazima saslušanih svjedoka. Takvi događaji su se u to vrijeme rata nažalost događali, a nema nikakvog utjecaja da li je neka od stradalih osoba bila uniformirana ili nije - egzekucija bez odluke suda nije prihvatljiva bez obzira o kome se radilo.

Osim toga, na ove zaključke također upućuje ista odluka Ustavnog suda, koja se referira na slučajeve Trivanković vs. Hrvatska i Baljak vs. Hrvatska u identičnom činjeničnom stanju, a za što je mjerodavna praksa Europskog suda za ljudska prava. Svakom drugom tumačenje bi bilo nametanje tužiteljima ‘prekomjernog standarda dokazivanja’, kako to jasno navodi Ustavni sud”, napisano je u obrazloženju suda koje potpisuje sudac Marko Duk.

Praksa Europskog suda za ljudska prava u predmetu Baljak ispostavila se kao izrazito važna za srodne predmete. Glavna poduka iz predmeta jest: ako država sa svojim aparatom sile tvrdi da je nečije stradanje ratna šteta, onda neka ta ista država pronađe počinitelje, odnosno opovrgne tvrdnje da su pripadnici oružanih snaga počinili ratni zločin. Pravni stručnjaci i odvjetnici suglasni su u stavu da se žrtve, dakle srodnici stradalih i ubijenih, ne mogu baviti činjenicama niti utvrđivati pod kakvim je okolnostima netko njima blizak skončao.

Država je kao tuženik u ovom predmetu iznosila i prigovor zastare, na što je prvostupanjski sud jasno izrekao da u slučaju ratnog zločina ne postoji zastara. Iste godine kada je Tišma pokopan, utvrđena je njegova smrt. Tužitelji, obitelj ubijenog, nisu ni mogli pokrenuti postupak jer su se do zadnjeg dana nadali da je živ.

Zastara je, međutim, prema mišljenju istog suda, nastupila u drugom i po svemu vrlo sličnom pred-

metu. Smrt Nevenke i Žarka Rajića, djece od jedan-aest i devet godina, koji su poginuli 7. avgusta 1995. prilikom raketiranja izbjegličke kolone Srba iz Hrvatske na Petrovačkoj cesti u Bosni i Hercegovini, za Općinski građanski sud očito nije bila ratni zločin. Nepravomoćno je presuđeno da Hrvatska nije odgovorna za njihovu smrt. Ubijena djeca proglašena su ratnom štetom. Sud tako smatra jer se zločin dogodio u toku odvijanja vojnih borbenih akcija, “odnosno tijekom Domovinskog rata 1995., preciznije tijekom akcije Oluja”.

Kako navode iz Pravnog odjela Srpskog narodnog vijeća, na domaćim sudovima učestala je praksa da se šteta na osnovu koje tužitelji potražuju naknadu (ne)imovinske štete proglašava “ratnom štetom”.

- Pojednostavljeno rečeno, šteta nastala u borbenim djelovanjima protiv neprijateljske vojske (i obrnuto) smatrat će se ratnom štetom i temeljno je pravilo da država za nju ne odgovara. U svjetlu aktualnih ratnih zbivanja u svijetu, česta su opravdanja da su civili ili građevine “kolateralne žrtve odnosno štete”. Drugim riječima, ratna šteta određena je s ob-

zirom na svrhu djelovanja oružanih snaga – ako je nečija kuća uništena u razmjeni vatre s neprijateljskim snagama, bit će određena kao “ratna šteta” i za nju država neće odgovarati. Međutim, ako su civili stradali izvan borbenih zona, a kuće zapaljene iz obijesti, država bi trebala snositi odgovornost za takvo ponašanje pripadnika njezinih oružanih snaga. Nedavna presuda u slučaju obitelji Rajić protiv Republike Hrvatske, primjer je sudske prakse kojom je ratna šteta definirana preširoko bez ulaženja u specifičnosti nesretnih događaja. Navedeni slučaj je dodatno kompliciran jer gotovo nikakva istraga nije bila provedena, što je također bila obaveza države koja proizlazi iz postupovnog aspekta Ustavom zajamčenog prava na život - objašnjavaju iz Pravnog odjela.

Obitelj stradale djece uložiti će žalbu na presudu. U razgovoru za naš list u maju 2022. godine, Spaso Rajić, otac Nevenke i Žarka, kazao je: “Hrvatska na Petrovačkoj cesti pobila nedužnu djecu. Na tom dijelu kolone nije bilo nikakvih vojnih ciljeva. Kolona koja je bježala nije predstavljala nikakvu opasnost za Hrvatsku. Sve politika igra ulogu.”

СЛУЧАЈ ОЋЕСТОВО -ПРЕДМЕТ БАЉАК

<https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/nova-presuda-baljak-i-drugi-protiv-hrvatske/756>

NOVA PRESUDA -
BALJAK I DRUGI PROTIV HR-
VATSKE

Podnositeljima je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje jer su odluke domaćih sudova o (ne)odgovornosti države za smrt njihovog srodnika bile proizvoljne

Dana 25. studenog 2021. Europski sud za ljudska prava (dalje: Sud) je u predmetu Baljak i drugi protiv Hrvatske donio presudu u kojoj je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje zbog toga što su domaći sudovi očito proizvoljno donijeli zaključak o nepostojanju odgovornosti države za smrt bliskog člana obitelji podnositelja.

Bliski srodник подносијелја је настао 5. колотова 1995. након што га је заробила Хрватска војска, а његово тијело је пронађено 7 година након тог догађаја. Казнена истрага о околностима нестанка особе никада није покренута. Подносијелји су против државе поднијели тузбу ради накнаде штете, темељећи потраживање на Закону о одговорности РН за штету узроковану од стране припадника хрватских оружаных и редарственых снага за вријеме Домовинског рата. Домући судови су правомочно одбили тузбени захтев подносијелја сматрајући да подносијелји нису доказали да су хрватски војници убили њиховог блиског рођака. Уставни суд је већином гласова одбио уставну тузбу, оцијенивши да закључак домаћих судова није био произвољан, док су четирџ суца тог суда имала издвојено супротстављено мишљење.

Еуропски суд је позивајући се на своју добро утврђену праксу нагласио да у ситуацијама у којима су настале особе у тренутку нестанка биле под контролом „агената државе“, а касније су пронађене мртве, терет доказа лежи на држави. Држава је дужна да за тај нестанак и оно што се догодило с том особом пружићи задовољавајуће и увјерљиво објашњење. Примијетио је и да домаћа судска пракса упућује да се у таквим случајевима терет доказивања пребације на државу која је дужна доказати да је жртва преживјела или умрла у другаџијим околностима.

Према су државна тијела била обавијештена о околностима нестанка и смрти сродника подносијелја, казнена истрага у том погледу није проведена, иако је то била обвеза домаћих тијела. Еуропски суд је утврдио да је недвојбено како је сродник подносијелја настао док је био под контролом хрватских војника, те да о њему није било никаквих информација све док његово тијело није пронађено у масовној гробници с простријелном раном на глави. Стога је према чланку 2. Конвенције у овим околностима постојала снажна претпоставка узроџности између нестанка и убојства, а терет доказа да томе није било тако, био је на држави. Слџедом свега наведеног, закључак домаћих судова да подносијелји нису доказали да су хрватски војници убили њиховог блиског сродника, те да његово убојство није представљало ратну штету, је био оџигледно неразуман.

Према томе, дошло је до повреде права на приступ суду противно чланку 6. ставку 1. Конвенције, те је подносијелјима досуђено 3.000 еура за нематеријалну штету и 1.300 еура за трошкове поступка.

Надалје, Еуропски суд је приговор подносијелја у односу на прекомјерне трошкове парниџног поступка оцијенио преуранјеним с обзиром на могуџност понављања тог поступка пред домаћим судовима поводом ове пресуде Суда.

Ова пресуда није коначна. Иста џе постати коначна ако нити једна од страна у поступку у року од три мјесеца од дана њезине објаве не поднесе захтев за преиспитивање пресуде пред Великим вџећем. Доступна је на веб страници Суда (www.echr.coe.int/hudoc) на енглеском језику, а након пријевода бит џе објављена на веб страници Уреда заступнице.

Подносијелјима је повриџеђено право на поштено суђење јер су одлуке домаћих судова о (не)одговорности државе за смрт њиховог сродника биле произвољне

Дана 25. студеног 2021. Еуропски суд за џудска права (далје: Суд) је у предмету Балјак и други против Хрватске доњо пресуду у којој је утврдио повреду права на поштено суђење због тога што су домаћи судови оџито произвољно доњџјели закључак о непостојању одговорности државе за смрт блиског џлана обителји подносијелја.

Блиски сродник подносијелја је настао 5. колотова 1995. након што га је заробила Хрватска војска,

а његово тијело је пронађено 7 година након тог догађаја. Казнена истрага о околностима нестанка особе никада није покренута. Подносијелји су против државе поднијели тузбу ради накнаде штете, темељећи потраживање на Закону о одговорности РН за штету узроковану од стране припадника хрватских оружаных и редарственых снага за вријеме Домовинског рата. Домући судови су правомочно одбили тузбени захтев подносијелја сматрајући да подносијелји нису доказали да су хрватски војници убили њиховог блиског рођака. Уставни суд је већином гласова одбио уставну тузбу, оцијенивши да закључак домаћих судова није био произвољан, док су четирџ суца тог суда имала издвојено супротстављено мишљење.

Еуропски суд је позивајући се на своју добро утврђену праксу нагласио да у ситуацијама у којима су настале особе у тренутку нестанка биле под контролом „агената државе“, а касније су пронађене мртве, терет доказа лежи на држави. Држава је дужна да за тај нестанак и оно што се догодило с том особом пружићи задовољавајуће и увјерљиво објашњење. Примијетио је и да домаћа судска пракса упућује да се у таквим случајевима терет доказивања пребације на државу која је дужна доказати да је жртва преживјела или умрла у другаџијим околностима.

Према су државна тијела била обавијештена о окол-

СЛУЧАЈ УЗДОЉЕ

Политика, 10. 01. 2022,

САВО ШТРБАЦ: ЗЛОЧИН У УЗДОЉУ
– КОНТРАДИКТОРНОСТ ДРЖАВНОГ
ИНТЕРЕСА

Уставни суд Републике Хрватске (УС РХ), у саставу од 12 судија, у поступку који је уставном тужбом покренула Ика Шаре из Аустралије, на седници одржаној 26. октобра 2021. донео је одлуку којом се утврђује да је непровођењем ефикасне истраге смрти њеног оца, Милоша Ћосића, у процедуралном аспектџ повређен џлан 21. Устава РХ (“Свако џудско биће има право на живот...”) и џлана 2. Конвенције за заштиту џудских права и основних слобода (“Право свакога на живот заштићено је законом. Нико не сме бити намерно лишџен живота ...”).

ностима нестанка и смрти сродника подносијелја, казнена истрага у том погледу није проведена, иако је то била обвеза домаћих тијела. Еуропски суд је утврдио да је недвојбено како је сродник подносијелја настао док је био под контролом хрватских војника, те да о њему није било никаквих информација све док његово тијело није пронађено у масовној гробници с простријелном раном на глави. Стога је према чланку 2. Конвенције у овим околностима постојала снажна претпоставка узроџности између нестанка и убојства, а терет доказа да томе није било тако, био је на држави. Слџедом свега наведеног, закључак домаћих судова да подносијелји нису доказали да су хрватски војници убили њиховог блиског сродника, те да његово убојство није представљало ратну штету, је био оџигледно неразуман.

Према томе, дошло је до повреде права на приступ суду противно чланку 6. ставку 1. Конвенције, те је подносијелјима досуђено 3.000 еура за нематеријалну штету и 1.300 еура за трошкове поступка.

Надалје, Еуропски суд је приговор подносијелја у односу на прекомјерне трошкове парниџног поступка оцијенио преуранјеним с обзиром на могуџност понављања тог поступка пред домаћим судовима поводом ове пресуде Суда.

Убиство Милоша Ћосића (72) десило се 6. августа 1995. у току хрватске операције „Олуја“ у селу Уздољу, смештеном на Далматинском Косову, у близини Книна. Тога дана три хрватска војника ушла су у небрањено и скоро напуштено село, у којем су затекли десетак џуди, углавном старијих, које су окупили и повели у камп УН у Книну. Војник који је остао да их чува док не дође превоз у једном моменту је у њих, док су мирно сјели поред пута, испалио рафал из аутоматске пушке и том приликом, поред поменутог Милоша, убио: Шаре Крстана (62), Берић Стевана (61), Берић Јању (62), Берић Ћурђију (75), Шаре Милицу (73) и Шаре Јандрију (63). Иако су све наведене чињенице као неспорне утврђене пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију (МКСЈ) и Међународним судом правде (МСП), за овај злочин још нико није осуђен ни пред домаћим, ни пред међународним судовима. Наиме, пред хрватским органима

кривичног гоњења поступак је још у фази истраге против непознатог починиоца, док је хрватски генерал Анте Готовина пред МКСЈ правоснажно ослобођен оптужнице, којом је био обухваћен и злочин у Уздољу.

Ика Шаре је 21. јула 2009. Општинском грађанском суду у Загребу поднела тужбу којом је од тужене Републике Хрватске потраживала накнаду штете због убиства оца у износу од 245.000 куна (око 33.000 евра) с припадајућим каматама и трошковима. Наконведеног поступка овај суд је пресудом од 30. априла 2014. одбио као неоснован тужбени захтев, оценивши да је основан истакнути приговор застаре, уз образложење да накнада штете застарева за три године од када је оштећени сазнао за штету и особу која је штету починила (релативна застара), а у сваком случају за пет година од када је штета настала (апосолутна застара).

Суд је закључио и да у конкретном случају нема места примени законске одредебе, на коју се позивала тужба, према којој, кад је штета узрокована кривичним делом, а за кривично дело је предвиђен дужи рок застаре, захтев за накнаду штете према одговорној особи застарева кад истекне време одређено за застару кривичног гоњења, јер, како је већ наведено, нико није правоснажно осуђен ни пред домаћим ни пред међународним кривичним судом, а парнични суд у конкретном случају није надлежан да као предходно питање утврђује је ли утужена штета узрокована кривичним делом.

“Srbi.hr”, 8.8.2023.

SEĆANJE NA UBIJENE CIVILE U UZDOLJU

UZDOLJE - Šestog avgusta 1995. godine, dan nakon ulaska hrvatske vojske u Knin, trojica pripadnika hrvatskih vojnih snaga, u selu Uzdoľje su zatekli u svojim domovima osmoro nemoćnih i nevinih srpskih civila. Nakon zastrašivanja, psovki i pretnji, dovedeni su ispod stabla hrasta nedaleko od glavnog puta ka Kninu i usmrćeni hicima iz automatske puške.

Samo zbog toga što su bili Srbi, taj dan ubijeni su Milica Šare (1922.), Stevo Berić (1933.), Jan-

С обзиром на то да је у целости изгубила спор, тужитељки је наложено да туженој РХ подмири трошкове парничног поступка од 14.500 кн (око 2.000 евра). Правно стајилиште првостепеног суда потврдили су и Жупанијски суд у Загребу пресудом из новембра 2016. и Врховни суд РХ својом одлуком из јануара 2018. године.

Предхрватскимредовнимсудовимаидентично су прошле и остале породице убијених мештана Уздоља које су поднеле тужбу за накнаду штете.

Ика Шаре је преко своје заступнице Слађане Чанковић, адвокаткиње у Загребу, 27. јуна 2018. поднела уставну тужбу против одлуке ВС у којој, између осталог, наводи да су јој оспореним одлукама, као и непровођењем кривичног поступка због убиства њеног оца повређена права зајамчена чланом 21, Устава РХ и чланом 2, Конвенције за заштиту људских права и темељних слобода.

УС РХ у образложењу уводно цитиране одлуке, после детаљног навођења које су све истражне радње од стране надлежних органа кривичног гоњења предузете у предходних 26 година у расветљавању злочина у Уздољу, закључује: „Све наведено, заједно с укупним трајањем истраге, довољно је за закључак да у конкретном случају није проведена одговарајућа и делотворна истрага околности везаних уз убиство оца подносиоце. Стога је дошло до повреде поступовне обавезе из члана 21. Устава и члана 2. Конвенције.“

ја Berić (1932.), Đurđija Berić (1916.), Krstan Šare (1931.), Miloš Ćosić (1923.) i Jandrija Šare (1932.). Jedna osoba, svedok njihovog stradanja, preživela je i pored dva primljena metka, te uspela pobeći u obližnju šumu i zahvaljujući tome ostala živa. Isti je dan, u zaseoku Šare, u svojoj kući ubijena, a potom zapaljena Sava Šare rođena 1922. godine.

Polaganju venaca i paljenju sveća žrtvama tog zločina prethodio je verski pomen koji je služio sveštenik Eparhije dalmatinske, paroh markovački Stan-ko Antić. Zvaničnih izjava u Uzdoľju ni ove godine nije bilo. Porođice žrtava, kao i lokalni predstavnici srpske zajednice, poručili su kako je: „ Ovo mesto stradanja i sećanja koje zasluђuje da se žrtvama pokloni u tišini“.

Oni smatraju kako je u poslednjih dvadeset i osam

godina poslano mnogo poruka sa ovog i sličnih mesta stradanja, kako takve poruke nisu rezultirale pronalaђenjem počinilaca i podsetili kako za zločine počinjene u mestu Uzdoľje, kao ni za one u okolnim kninskim selima Orlić, Markovac, Biskupija i Vrb-nik gde je u nekoliko dana nakon Oluje ubijeno još četrdeset i devet srpskih civila, još uvek niko nije odgovarao.

Vence ispred spomen-obeležja u Uzdoľju postavili su članovi porodica žrtava, predstavnici Opštine i VSNM-a Biskupije, kao i županijske organizacije SDSS-a, dok je crvenu ruђu simbolično položila potpredsednica hrvatske Vlade Anja Šimpraga.

Uzdolje pomen 1

U avgustu 2017. godine, Dokumenta-Centar za suočavanje s prošlošću, podnela je Drђavnom tuђilaštvu RH (DORH) kaznenu prijavu protiv nepoznatih počinilaca u vezi sa zločinom u Uzdoľju. Kaznena prijava Dokumente, na temelju koje još uvek niko nije postupio, najvećim delom oslanja se na činjenice u vezi zločina koje je u svojoj istrazi rasvetlio Međunarodni krivični sud za bivšu Jugo-

slaviju u Hagu i to pre svega kroz izjave svedoka.

Ika Šare, ćerka ubijenog Miloša Ćosića, ranije je od државе traђila naknadu nematerijalne štete, a nakon što su je odbile sve niђе pravosudne instance, o njenom slučaju krajem 2021. odlučivao je Ustavni sud. Uz izdvojeno mišljenje sudaca Andreja Abramovića, Lovorke Kušan i Gorana Selanca, Ustavni sud potvrdio je raniju presudu, kojom je u međuvremenu preminuloj Iki Šare zbog zastare odbijeno pravo na naknadu štete i naređeno da plati 14.500 kuna sudskih troškova. U istom navratu, po prvi put u istoriji hrvatskog pravosuđa, sudije su utvrdile da je istraga jednog od brojnih zločina počinjenih tokom i nakon Oluje bila neefikasna.

Za zločine počinjene u mestu Uzdoľje, kao ni za one u okolnim kninskim selima još uvek niko nije odgovarao. Spomen Krst ispred manastira Lazarica, i spomen-obeležje sa imenima ubijenih civila u selu Uzdoľje, svedoci su njihove žrtve i podsetnik da nisu i ne smeju biti zaboravljeni.

СЛУЧАЈ УЗДОЉЕ: ПРЕДМЕТ ШАРЕ

Sudska odluka - U-III/1331/2016

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Prvom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sudac Antun Palarić, predsjednik Vijeća, te suci Mato Arlović, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan i Josip Leko, članovi Vijeća, u postupku koji su ustavnom tužbom pokrenuli Milan Šare i Anđa Jovanović, oboje iz Beograda, Republika Srbija, koje zastupa Luka Šušak, odvjetnik u Zagrebu, na sjednici održanoj 22. ožujka 2017. jednoglasno je donio

ODLUKU

Ustavna tužba se odbija.

Obrazloženje

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Milan Šare i Anđa Jovanović, oboje iz Beograda, Republika Srbija (u daljnjem tekstu: podnositelji), podnijeli su 22. ožujka 2016. ustavnu tužbu protiv sudskih odluka kojima je pravomoćno odbijen tužbeni zahtjev podnositelja za naknadom štete zbog smrti majke. Podnositelje u postupku pred Ustavnim sudom zastupa Luka Šušak, odvjetnik u Zagrebu.

Riječ je o sljedećim odlukama:

- presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj: Rev 1915/14-3 od 10. prosinca 2014. (u daljnjem tekstu: revizijska presuda),

- presudi Županijskog suda u Zagrebu broj: Gžn-3581/08-2 od 8. lipnja 2010. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska presuda) i

- presudi Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: Pn-2824/05 od 10. lipnja 2008. (u daljnjem tekstu: prvostupanjska presuda).

1.1. Prvostupanjskom presudom odbijen je tužbe-

ni zahtjev podnositelja, II. i III. tužitelja u parničnom postupku, kojim su zajedno sa svojim ocem kao I. tužiteljem, tražili obvezati tuženicu, Republiku Hrvatsku, da im isplati s osnove nematerijalne štete utužene pojedinačne iznose, odnosno ukupno 750.000,00 kuna s pripadajućim kamatama, kao i zahtjev da im tuženica isplati iznos od 20.000,00 kuna s pripadajućim kamatama s osnove troška za podizanje spomenika.

2. Podnositelji osporenim sudskim odlukama smatraju povrijeđenima ustavna prava zajamčena Ustavom Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

3. Za potrebe ustavnosudskog postupka, a na temelju članka 69. alineje 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) Ustavni sud je zatražio i izvršio uvid u spis Općinskog građanskog suda u Zagrebu broj: Pn-2824/05.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

4. Parnični postupak pred Općinskim sudom u Zagrebu (sada Općinski građanski sud u Zagrebu), pokrenuli su tužbom od 29. travnja 2005. podnositelji zajedno sa svojim ocem, a kojom su od Republike Hrvatske, tražili naknadu štete za pretrpljene duševne boli zbog smrti Milice Šare (majke podnositelja i supruge I. tužitelja), koja je prema navodima tužitelja stradala 6. kolovoza 1995. od strane pripadnika Hrvatske vojske za vrijeme vojno redarstvene akcije "Oluja". Istim su zahtjevom tužitelji tražili isplatu s osnove naknade materijalne štete za trošak podizanja spomenika. Tužbeni zahtjev podnositelja odbijen je osporenom prvostupanjskom presudom u cijelosti kao neosnovan, jer tijekom parničnog postupka nije utvrđena odgovornost Republike Hrvatske te nisu dostavljeni dokazi za utvrđivanje materijalne štete, te je ocijenjeno da je osnovan prigovor tuženice da je u konkretnom slučaju istekao objektivni rok od pet godina za utuženje od nastanka štete, sukladno članku 376. stavku 2. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 53/91., 73/91., 3/94., 7/96., 112/99. i 88/01.; u daljnjem tekstu: ZOO).

4.1. Mjerodavni dio obrazloženja prvostupanjske presude glasi:

"Sud je odlučivao na temelju odredbe čl. 377. bivšeg Zakona o obveznim odnosima koji je bio na snazi u vrijeme štetnog događaja, a kojim je propisano kada je šteta uzrokovana kaznenim dijelom, a za kazneni progon je predviđen dulji rok zastare, zahtjev za naknadu štete prema odgovornoj osobi zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog progona.

Tužitelji unatoč teškim tvrdnjama o ratnom zločinu nisu ničim dokazali da bi postojala pravomoćna kaznena presuda na osnovi koje jedino sud može primijeniti navedenu odredbu. Također nisu ničim dokazali da bi u možebitnom kaznenom postupku postojale postupovne smetnje za postupanje protiv možebitnih okrivljenika, zbog kojih bi ovaj sud u parničnom postupku bio ovlašten utvrđivati je li počinjeno možebitno kazneno djelo.

Sud nije mogao sa sigurnošću utvrditi na temelju smrtnog lista za pokojnu Milicu Šare da je ista ubijena od pripadnika HV-a dana 06. kolovoza 1995. g. u mjestu Uzdođe niti tužitelji u tijeku postupka su dostavili rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom, a kako bi sud utvrdio da je ista ubijena u mjestu zvanom Progon, a kako to navode tužitelji u svojoj tužbi.

Sud je odbio pribavljanje predloženih dokaza od strane tužitelja i to iskaza svjedokinje Bosiljke Šare koji iskaz je dan Haškom tužiteljstvu, pribavljanje dokumentacije koja se odnosi na očevid koji su izvršili pripadnici UNPROFOR-a a koja se nalazi u predmetu Haškog tužiteljstva u postupku koji se vodi protiv generala Ante Gotovine iz razloga jer sama činjenica da se vodi pred Međunarodnim sudom u Hagu postupak protiv generala Ante Gotovine ne podrazumijeva i odgovornost Republike Hrvatske za ratni zločin učinjen protiv civilnog stanovništva, a kako to navode tužitelji u tužbi.

Sud je mišljenja da u konkretnom slučaju činjenica da se vodi postupak protiv generala Gotovine nije ujedno i dokaz da je počinjen ratni zločin protiv civilnog stanovništva, a ovaj sud nije nadležan utvrđivati odgovornost za ratne zločine na temelju dokumentacije Haškog tužiteljstva, a kako su to predložili tužitelji, jer je odredbom čl. 1. Statuta i Pravila o postupku i dokazima Međunarodnog kaznenog suda za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. g. popisano da je Međunarodni sud osnovan radi suđenja osobama odgovornim za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. g. te je stoga

jasno da se radi o individualnoj odgovornosti pojedinaca, pa se temeljem ovakve presude na bi mogla ustanoviti odgovornost RH za eventualno počinjeno kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, bez da se u sudskom postupku utvrde i druge okolnosti koje eventualno ukazuju na odgovornost države i počinjenje ratnog zločina.

Sud smatra da nije nadležan utvrđivati kaznenu odgovornost na temelju dokumentacije iz predmeta Haškog tužiteljstva budući da takvu kaznenu odgovornost generala Ante Gotovine prema optužnici, a kojom je obuhvaćeno ubijanje civila u Uzoru kako tvrde tužitelji treba prethodno utvrditi Međunarodni kazneni sud u Hagu.

Obzirom na prethodno navedeno sud je odbio provođenje dokaznog postupka a kako su to predložili tužitelji time da tužitelji nisu dostavili rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom za pokojnu Šare Milicu a kako bi se prethodno utvrdilo da je ista ubijena na mjestu zvanom Progon.

Sud nije mogao iz dostavljenog dopisa od 03.07.2007. g. Tajništva Ministarstva MORH-a sa sigurnošću utvrditi da su u mjestu Uzor i mjestu zvanom Progon bili samo pripadnici HV-a jer se navedena mjesta niti ne spominju u dopisu Tajništva Ministarstva.

Sud je odbio u tijeku postupka i da se svjedokinja Bosiljka Šare sasluša pred zamoljenim sudom budući tužitelj u ovom postupku temelji svoj tužbeni zahtjev kao i činjenice navedene u tužbi na saznanjima neposrednog očevidca događaja Šare Bosiljke, pa je stoga sud mišljenja, a kako tužitelj nije dostavio medicinsku dokumentaciju radi utvrđivanja zdravstvenog stanja svjedokinje niti naveo opravdane razloge zbog kojih svjedokinja ne bi mogla pristupiti ovom sudu radi davanja iskaza da zahtjev za saslušanje svjedokinje pred zamoljenim sudom nije opravdan.

Sud nije niti prihvatio prijedlog da se saslušaju dvije djevojčice koje su sada punoljetne osobe a koje su prema navodima tužitelja očevidci događaja budući da je sud do zaključenja glavne rasprave utvrdio da tužitelji nisu dokazali da postoji odgovornost Republike Hrvatske za naknadu štete prema odredbi čl. 154. tada važećeg Zakona o obveznim odnosima.

Sud je odbio i zahtjev za naknadu materijalne štete u iznosu od 20.000,00 kuna na ime troška podizanja spomenika za pokojnu Šare Milicu budući je dostavljen predračun za nadgrobni spomenik, a iz čega sud ne može sa sigurnošću utvrditi da su

tužitelji doista i platiti prema računu troškove podizanja nadgrobnog spomenika. Stoga je sud odbio ovaj dio tužbenog zahtjeva ne samo jer nije utvrđena odgovornost RH već iz razloga što nisu dostavljeni dokazi za utvrđivanje materijalne štete.

Sud je ocijenio da je i prigovor zastare potraživanja tuženika osnovan. U konkretnom slučaju nije dokazano da je riječ o ratnom zločinu kako to tvrde tužitelji pa kako je protekao rok od pet godina računajući od dana smrti pokojne Milice Šare (06.08.1995.g.) do dana podnošenja tužbe 29.04.2005.g., odnosno do dana podnošenja prijedloga za mirovno rješenje spora (28.11.2004.g.) to je i prigovor zastare osnovan.”

4.2. Presudom Županijskog suda u Zagrebu broj: Gžn-3581/08-2 od 8. lipnja 2010. žalba podnositelja odbijena je kao neosnovana i potvrđena je prvostupanjska presuda. U obrazloženju drugostupanjske presude se ističe:

“Kako je očito su u ovom postupku promašeni rokovi iz čl. 376. st. 1. i 2. ZOO-a za podnošenje tužbe, to je pravilno sud prvog stupnja odbio tužbeni zahtjev.

Pri tome su neosnovani navodi u žalbi da se ovdje radi o šteti koja je uzrokovana kaznenim djelom, zbog čega da je trebalo primijeniti odredbu čl. 377. st. 1. ZOO-a, koja predviđa dulji rok zastare, budući da se zastara za potraživanje naknade štete uzrokovane kaznenim djelom prosuđuje prema navedenom zakonskom članku samo kada je pravomoćnom, osuđujućom presudom kaznenog suda utvrđeno postojanje kaznenog djela i odgovornosti počinitelja (štetnika).

Naime, parnični sud nije ovlašten sam utvrđivati je li šteta počinjena kaznenim djelom i je li počinitelj odgovoran za izvršenje tog kaznenog djela, pa ni radi ocjene zastara potraživanja u duhu čl. 377. ZOO-a.

Kako u ovom slučaju kazneni postupak nije proveden, to nema mjesta primjeni čl. 377. ZOO-a, što je pravilno ocijenio i sud prvog stupnja.”

4.3. Revizija podnositelja odbijena je presudom Vrhovnog suda broj: Rev 1915/14-3 od 10. prosinca 2014. u kojoj je istaknuto:

“Neosnovano tužitelji u reviziji ističu da zastara potraživanja teče od trenutka utvrđivanja smrti prednika, a ne od dana kada je oštećenik doznao za štetu jer je u konkretnom slučaju šteta nastala u trenutku smrti supruge i majke tužitelja odnosno

6. kolovoza 1995. pri čemu je neodlučno što je upis činjenice smrti izvršen 8. travnja 2003., jer se kao dan smrti uzima 6. kolovoz 1995.

... u smislu odredbe čl. 5. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (‘Narodne novine’, broj: 117/03) ako je zastarijevanje naknade štete počelo teći prije 6. studenoga 1999., ono nastavlja teći nakon stupanja na snagu tog Zakona, a vrijeme koje je isteklo prije zaustavljanja računa se u zakonom određeni rok za zastaru, što znači da je primjenom ovog zakona istekao objektivni zastarni rok od pet godina za utuženje od nastanka štete 6. kolovoza 1995., jer je taj objektivni zastarni rok počeo teći prije 6. studenoga 1999., te je u smislu navedene zakonske odredbe vrijeme do 6. studenoga 1999., uračunato u ovaj zastarni rok, pa je i stupanjem na snagu ovog zakona nastavilo uredno teći sve do isteka 6. kolovoza 2000. ... čime je prestalo pravo tužitelja zahtijevati isplatu naknade štete ...

(...)

Pogrešno tužitelji smatraju da se glede spornog pravnog pitanja tijeka i roka zastare treba primijeniti čl. 377. ZOO-a bez obzira što kazneni postupak protiv počinitelja nije niti pokrenut te da stoga primjenom te odredbe konkretno potraživanje naknade štete počinjene kaznenim djelom prema odgovornoj osobi zastarijeva kada istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog gonjenja ako je za to predviđen dulji tok zastare jer je parnični sud dužan kao prethodno pitanje utvrditi ima li štetna radnja obilježja kaznenog djela.

Naime, parnični sud ovlašten je utvrđivati je li šteta počinjena kaznenim djelom samo u slučaju kada i ako su postojale određene procesne pretpostavke zbog kojih se protiv počinitelja nije mogao provesti kazneni postupak, što znači da su počinitelji kaznenog djela koje istovremeno predstavlja i štetnu radnju identificirani. Okolnost da počinitelji kaznenog djela nisu utvrđeni ne predstavljaju procesnu smetnju zbog koje bi parnični sud bio ovlašten ispitati je li šteta učinjena radnjama koje sadrže biće kaznenog djela, jer postojanje takve smetnje pretpostavlja i postojanje poznatog počinitelja kaznenog djela protiv kojeg se iz određenih procesnih razloga ne može voditi kazneni postupak (npr. smrt počinitelja ili njegova nesposobnost za rasuđivanje)(tako i ovaj sud u Rev-2128/96 od 29. travnja 1998.).

Pritom valja također reći da ovaj stav ne može dovesti u pitanje niti pozivanje tužitelja na međunarodne konvencije kojima se regulira pitanje postojanja kaznenih djela po međunarodnom pravu jer se i za primjenu tih i takvih konvencija temeljem kojih se određuju kaznena djela, a u svezi s spornim pitanjem primjene pravila o roku zastare potraživanja naknade štete počinjene kaznenim djelom traži da je pravomoćnom presudom utvrđeno da je kazneno djelo počinjeno ili da postoje procesne smetnje da se vodi kazneni postupak protiv počinitelja kaznenog djela.

Dakle i kada se eventualno radi o kaznenim djelima počinjenim protivno međunarodnim konvencijama glede primjene odredaba čl. 376. ZOO-a ili čl. 377. ZOO-a ne postoji nikakva razlika u odnosu na isto pitanje kada se radi o šteti eventualno počinjenoj kaznenim djelom koje je isključivo propisano unutarnjim pravom Republike Hrvatske.

Prema tome, budući da u konkretnom slučaju nije utvrđeno da je šteta uzrokovana kaznenim djelom ne može se primjenjivati dulji rok zastare koji je predviđen za kazneno gonjenje zbog čega se nije ostvario revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.”

III. PRIGOVORI PODNOSITELJA

5. Podnositelji u ustavnoj tužbi navode povrede članaka 14., 21., 29. stavka 1. i 35. Ustava, te povredu članaka 2. i 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (‘Narodne novine - Međunarodni ugovori’ broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst i 8/99. - ispravak, 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija), u vezi s člankom 115. (117.) stavkom 3. Ustava.

Iz sadržaja ustavne tužbe razvidno je da su podnositelji nezadovoljni ishodom provedenog parničnog postupka, te osporavajući osporene presude u ustavnoj tužbi navode da su “sudovi počinili bitnu povredu odredaba” Zakona o parničnom postupku (‘Narodne novine’ broj 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05. i 2/07.; u daljnjem tekstu: ZPP), jer se prema njihovu mišljenju “presude ne daju ispitati i izreka presuda je u suprotnosti s dokazima koji su izvedeni u postupku, zapisnicima s rasprava i drugim ispravama, što čini presude proturječnima”.

U ustavnoj tužbi ističu da nije došlo do zastare postupka, te u tom smislu navode:

“... sud nije obrazložio, a niti je dao objašnjenje da li je ubijena civil ili ne, a niti je sud obrazložio da li su pripadnici HV-a povrijedili Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12.08.1949.g. prema kojoj konvenciji je zabranjeno svakoj oružanoj sili nasilje protiv života i tijela, a posebno ubijanje civilnog stanovništva, deportiranje, odvođenje i likvidacija. (...)

(...)

Prema praksi Vrhovnog suda RH i tumačenju toga suda nije nastupila zastara prava na naknadu štete jer krivični postupak nije proveden. Žalitelji ukazuju na presudu Vrhovnog suda RH broj: Rev-1914/89 od 27.12.1989.g., te presudu Vrhovnog suda RH Rev-576/90.

(...)

RH je donijela Zakon o odgovornosti RH za štetu koju su prouzročili pripadnici hrvatskih oružanih snaga i redarstva tijekom Domovinskog rata. Ovaj zakon je donesen 2003.g. ... Po tome zakonu RH je odgovorna za štete koje je počinila HV i MUP RH te odgovara po objektivnoj odgovornosti. Postavlja se pitanje kako je moguće da je zakon donesen 2003.g., a da zastara nastupa prije nego što je zakon došao u primjenu. Zastara je mogla početi teći tek nakon početka primjene tog zakona jer u protivnom takav zakon nema smisla, jer bi sve štete bile u zastari tamo gdje nije vođen krivični postupak.”

U ustavnoj tužbi podnositelji navode da je uslijed navedenog došlo do povrede ustavnih prava zajamčenih člankom 21. Ustava i člankom 2. Konvencije, te ustavnog prava zajamčenog člankom 14. Ustava i člankom 14. Konvencije. U pogledu povrede navedenih ustavnih prava u ustavnoj tužbi navode:

“... podnositelji ustavne tužbe nalaze da je došlo do povrede Ustava RH jer prema čl. 21. Ustava RH (zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda) svako ljudsko biće ima pravo na život pa je to pravo imala i pok. Šare Milica koja je u trenutku usmrćenja ubijena kao civilna osoba.

(...)

Sudovi donose odluke kojima se vrši diskriminacija pripadnika nacionalne manjine Srba kršeći na taj način čl. 14. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda u kojem se između ostalog navodi: ‘Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi uključujući i pripadnost nacionalnoj

manjini?

U konkretnom slučaju se radi o diskriminaciji podnositelja ustavne tužbe jer su presude suprotne navedenoj Konvenciji na štetu pripadnika nacionalne manjine Srba u RH.”

Slijedom navedenog, nalaze povrijeđenim i pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava smatrajući da su “presude sudova nepravilne i nepoštene prema podnositeljima ustavne tužbe”, te navode:

“... podnositelji ustavne tužbe ne prihvaćaju obrazloženja redovnih sudova kako nije dokazano da je pok. Milica Šare ubijena od strane pripadnika HV-a.

U izvještaju ‘Vojna operacija OLUJA i poslije’ I dio, Bivši UN sektor ‘Jug’, koji je izdao HHO, na 51-50 stranici se navodi da je za vrijeme VRA ‘Oluja’ zabilježeno više grupnih smaknuća civila.

Iz navedenog proizlazi da se u konkretnom slučaju radi o ratnom zločinu, a ne o ratnoj šteti.”

Zaključno, podnositelji u ustavnoj tužbi navode da “donoseći ovako nezakonite presude sva tri suda su grubo prekršila čl. 35. Ustava”.

Stoga predlažu da Ustavni sud ukine osporene presude.

IV. OCJENA USTAVNOG SUDA

6. Polazeći od navoda ustavne tužbe, razvidno je da podnositelji ustavne tužbe nisu zadovoljni ishodom parničnog postupka radi naknade štete zbog smrti bliske osobe, a koji zahtjev je osporenim presudama odbijen, smatrajući da su pogrešnom primjenom materijalnog prava sudovi pogrešno zaključili da je u konkretnom slučaju došlo do zastare potraživanja podnositelja ustavne tužbe, jer da Republike Hrvatska odgovara na temelju Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (“Narodne novine” broj 117/03.; u daljnjem tekstu: Zakon o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu), po objektivnom kriteriju, te da je stoga u konkretnom slučaju trebalo primijeniti odredbe članka 377. ZOO-a, a ne članka 376. ZOO-a.

Slijedom navedenog, ocjena je Ustavnog suda da je ustavnu tužbu podnositelja potrebno razmotriti s aspekta eventualne povrede ustavnog prava iz članka 29. stavka 1. i 116. stavka 1. Ustava, a koje odred-

be su mjerodavne u konkretnom slučaju.

7. Članak 29. stavak 1. Ustava glasi:

“Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično ... odluči o njegovim pravima i obvezama ...

(...)”

Ustavno pravo na pravično suđenje propisano člankom 29. stavkom 1. Ustava jamči zaštitu od arbitarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, upućuju na zaključak o arbitarnosti u postupovnom i/ili materijalnopravnom smislu.

Primjenjujući navedeno pravilo na konkretan slučaj, u ovom ustavnosudskom postupku zadaća je Ustavnog suda bila utvrditi može li se način na koji je u konkretnom slučaju proveden parnični postupak odnosno način na koji su sudovi obrazložili svoje odluke smatrati arbitrarnim i je li takvim postupanjem povrijeđeno pravo podnositelja na pravično suđenje (odlučivanje) zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

7.1. Ustavni sud također podsjeća da nije njegova zadaća preuzeti ulogu sudova, koji su prvi pozvani interpretirati zakone. To se osobito tiče interpretacije zakonskih pravila postupovne naravi. Zadaća Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takve interpretacije sudova suglasni s Ustavom s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U spornoj pravnoj situaciji presuđivala su tijela sudbene vlasti unutar svoje nadležnosti utvrđene zakonom. U osporenim presudama izneseni su i obrazloženi ustavnopravno prihvatljivi razlozi u pogledu zastare potraživanja podnositelja ustavne tužbe.

7.2. Županijski sud u Zagrebu, osporenim drugostupanjskom presudom potvrdio je prvostupanjsku presudu utvrdivši da je u konkretnom slučaju činjenično stanje pravilno utvrđeno i da je prvostupanjski sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je odbio tužbeni zahtjev podnositelja za naknadu štete zbog nasilne smrti njihove majke. To stoga jer je tijekom postupka utvrđeno da je osnovan prigovor tuženice da su promašeni rokovi propisani člankom 376. stavcima 1. i 2. ZOO-a, jer je u postupku pred prvostupanjskim sudom utvrđeno da kazneni postupak nije proveden, te da stoga nije osnovan

žalbeni navod da je u konkretnom slučaju trebalo primijeniti odredbu članka 377. stavka 1. ZOO-a, pri čemu je naveo da “parnični sud nije ovlašten sam utvrđivati je li šteta počinjena kaznenim djelom i je li počinitelj odgovoran za izvršenje kaznenog djela, pa ni radi ocjene zastare potraživanja u duhu čl. 377. ZOO-a”.

7.3. Iz obrazloženja presude Vrhovnog suda razvidno je da je Vrhovni sud kao najviši sud nadležan za osiguravanje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, suglasno članku 116. Ustava, obrazložio razloge zbog kojih smatra da su neosnovani navodi podnositelja kako nije nastupila zastara potraživanja. Ocjena je Vrhovnog suda kako je na temelju činjeničnih utvrđenja nižestupanijskih sudova nesporno utvrđeno da je od smrti prednice tužitelja 6. kolovoza 1995. do dana podnošenja tužbe sudu 29. travnja 2005., odnosno do podnošenja prijedloga za mirno rješenje spora (28. studenoga 2004.) protekao rok od 5 godina propisan člankom 376. stavkom 2. ZOO-a. Pri tome, Vrhovni sud ističe da zastara potraživanja teče od trenutka utvrđivanja smrti prednika, a ne od dana kada je oštećenik doznao za štetu. U obrazloženju osporene presude Vrhovni sud navodi da u konkretnom slučaju nije osnovan revizijski prigovor podnositelja u odnosu na pogrešnu primjenu materijalnog prava jer prema stajalištu Vrhovnog suda parnični sud ovlašten je utvrđivati je li šteta počinjena kaznenim djelom samo u slučaju kada i ako su postojale određene procesne smetnje zbog kojih se protiv počinitelja nije mogao provesti kazneni postupak, a što znači da su počinitelji kaznenih djela koja istodobno predstavljaju i štetnu radnju identificirani, te budući da u konkretnom slučaju nije utvrđeno da je šteta uzrokovana kaznenim djelom, to nije moguće niti primjenjivati dulji rok zastare propisan člankom 377. ZOO-a.

7.4. Ustavni sud mora primijetiti da se u obrazloženju osporene presude Vrhovnog suda (vjerojatno omaškom) pogrešno navodi datum do kojeg je zastara potraživanja, suglasno odredbi članka 5. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu, uredno tekla, te se navodi 6. kolovoza 2000.

Člankom 5. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu je propisano:

“Članak 5.

Ako je zastarijevanje naknade štete počelo teći prije 6. studenoga 1999., ono nastavlja teći nakon stupanja na snagu ovoga Zakona, a vrijeme koje je isteklo prije zaustavljanja računa se u zakonom

određeni rok za zastaru.”

Slijedom navedene zakonske odredbe podnositeljima se u rok zastare računalo razdoblje od trenutka smrti njihove prednice, 6. kolovoza 1995., pa do 6. studenoga 1999., kada je nastupio prekid tijeka roka zastare. Ustavni sud utvrđuje da je do prekida tijeka zastare ukupno proteklo četiri godine i tri mjeseca. Kako je stupanjem na snagu Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu, 31. srpnja 2003., zastarni rok ponovno počeo teći, preostalih osam mjeseci isteklo je 31. ožujka 2004. Slijedom navedenog, razvidno je da je zastarni rok podnositeljima istekao svakako prije podnošenja tužbe sudu (29. travnja 2005.) odnosno do dana podnošenja prijedloga za mirno rješenje spora (28. studenoga 2004.).

S tim u vezi Ustavni sud upućuje i na isto stajalište Vrhovnog suda izraženo u presudi broj: Rev 2110/2012-2 od 6. svibnja 2015. koje glasi:

“Budući da je u ovom sporu zastara počela teći 7. kolovoza 1995., sukladno odredbi čl. 5. ZORH 6. studenog 1999. došlo je do prekida tijeka zastare. Zastarni rok nastavio je teći nakon stupanja na snagu ZORH 31. srpnja 2003. te je objektivni rok od pet godina istekao 24. svibnja 2004.

Tužba u ovom predmetu podnesena je 9. lipnja 2006., dakle, nakon isteka zastarnog roka od 5 godina iz čl. 376. st. 2 ZOO, odnosno nakon 7 godina i 15 dana.”

7.5. Ustavni sud ocjenjuje da su pravna stajališta sudova istaknuta u osporenim presudama sukladna čvrstoj, ustaljenoj i dosljednoj praksi sudova.

Stoga, sagledavajući postupak koji je prethodio ustavnosudskom postupku kao jedinstvenu cjelinu, te cijeneći sadržaj osporenih odluka, Ustavni sud ocjenjuje da podnositeljima u konkretnom slučaju nije povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

7.6. S tim u vezi potrebno je istaknuti stajalište Ustavnog suda izraženo u odluci broj: U-III-1787/2015 od 27. travnja 2016. (objavljeno na www.usud.hr) koje glasi:

“Ustavni sud, naposljetku ističe i to da je sud ‘gospodar pravne kvalifikacije činjeničnog stanja predmeta’ (vidi Dolenec protiv Hrvatske, presuda, 26. studenoga 2011., zahtjev br. 25282/04.) i na njima je (sudovima - op. Ustavnog suda) da ocjenjuju predložene dokaze i njihovu relevantnost, dok se Ustavni sud mora uvjeriti da je postupak kao cjelina, uključujući način na koji je prihvaćeno izvođenje doka-

8. Zaključno, Ustavni sud opetovano ponavlja da u ustavnoj tužbi nije dostatno ponoviti razloge koji su već istaknuti u postupcima pred sudovima niti je dostatno samo navesti ustavna prava koja se smatraju povrijeđenima.

Ustavna tužba mora sadržavati konkretne i obrazložene razloge eventualne povrede određenog ustavnog prava. Ona je posebno ustavnopravno sredstvo zaštite ustavnih prava u pojedinačnim slučajevima. Stoga nije dostatno pozvati se u ustavnoj tužbi na povrede koje su rezultat navodnih nezakonitosti što ih je počinilo nadležno tijelo ili sud u sudskom postupku.

9. Ustavni sud utvrdio je da prigovori podnositelja

vezani uz članke 14., 21. i 35. Ustava, na način kako su postavljeni u ustavnoj tužbi te u mjeri u kojoj bi u okolnostima konkretnog slučaja osporene odluke mogle utjecati na ostvarivanje sadržaja tih ustavnih normi, ne upućuju na mogućnost povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom.

10. Slijedom navedenog, na temelju članaka 73. i 75. Ustavnog zakona odlučeno je kao u izreci.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

Antun Palarić, v. r.

Ustavni sud Republike Hrvatske

Zagreb, 22. ožujka 2017.

Broj: U-III-1331/2016

СЛУЧАЈ ПЕТРОВАЧКА ЦЕСТА

Portal novosti, 26,05.2022.

PREŽIVJELI SA PETROVAČKE CESTE: VOLJELI BISMO DA PRAVDA POBIJEDI

Piše: Paulina Arbutina;

Naišao je avion, preletio preko naroda, vratio se i počeo odmah tući. Trajalo je minut-dva. Prašine je bilo svuda. Prvi veliki, teretni kamion, pod ceradom bio je pun naroda, a u kabini, otac, majka i dijete... One oči zaprepaštene djece u plamenu, nikad neću zaboraviti. Djeca pište k'o ptići mali, samo zijevaju i padaju u vatru. Za nekoliko trenutka više se nisu čuli. Majka od djece tuče se o prsa. U jednom od kamiona bile su paštete. Od vatre pucaju kao pištolji. Ljudi traže jedni druge. Svi krvavi, gelera posvuda. Onaj ranjen u ruku, onaj u glavu, drugi u nogu. Jauk na sve strane. Ja sva krvava od naroda - ispričala je za Portal Novosti još 2010. godine Dušanka Pećanac, mještanka Bravskog, o događajima kod Bosanskog Petrovca gdje su hrvatski avioni, prema izjavama svjedoka, 7. avgusta 1995. granatirali izbjegličku kolonu.

- Sve je to trajalo dva sata dok se nije raskršilo. Ne znam tko je poslije uklanjao ostatke od auta, kamiona, šlepera. Majka one djece iz kamiona sa pašetama čekala ih je nešto malo naprijed, pita me žena, gdje

su njena djeca. Kako ću joj reći? - dodala je Dušanka Pećanac.

- Vidjeli smo MiG 21. Nisko je letio. Bilo je to bespotrebno bombardiranje. Onaj tko je bombardirao, imao je kolonu na dlanu i dobro je vidio da su tu bili civili i djeca. Poslije je bilo spekulacija čiji je to avion. Svi smo vidjeli da je došao iz pravca Hrvatske i vratio se prema zapadu - svjedočio je istom prilikom David Pećanac i dodao da je i nakon tri dana na Petrovačkoj cesti bilo razbacanih dječjih cipela, patika, ostataka tijela.

Danas na mjestu raketiranja izbjegličke kolone, na prvom brežuljku, kraj ceste, stoji krst sa imenima poginulih Srba iz Like. Gotovo punih 27 godina kasnije duhove prošlosti i srpsko-hrvatske odnose uzburnila je optužnica Tužiteljstva za ratne zločine Srbije protiv četvorice pilota Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Vladimira Mikca, Zdenka Radulja, Željka Jelenića i Danijela Borovića tereti se za ratni zločin počinjen u "Oluji", kada je projektilima iz MiG-ova gađana kolona izbjeglih Srba iz Republike Srpske Krajine. Izbjeglička kolona iz Like napadnuta je 7. i 8. avgusta 1995. kod Bosanskog Petrovca, dok je kolona sa Banije napadnuta kod Novog Grada (nekadašnjeg Bosanskog Novog). Prema optužnici koja još nije pravomoćna, u ta dva napada ispaljene su četiri rakete, svaka težine 123,4 kilograma, koje su ubile 13 osoba, među njima šestero djece.

Hrvatska javnost beogradsku optužnicu dočekala je zgroženo, uvrijeđeno, negirajući sam događaj, odnos-

no zločin. Reakcije političara i medija, čak i onih lijevo-liberalne orijentacije, mahom su bile burne, bez trunke empatije za ubijene civile, pa ni za djecu. Negiranje općepoznatih činjenica dodatno je povrijedilo obitelji žrtava sa Petrovačke ceste i iz Svodne, koje su nakon 27 godina šutnje i nečinjenja konačno dočekale neki signal da ipak nisu zaboravljene. Obitelji žrtava srpske nacionalnosti godinama žive u tišini, bez ikakve materijalne i moralne satisfakcije.

Parastos za stradale na Petrovačkoj cesti

Priče o zločinima nad njihovim najmilijima ne mogu se čuti na obljetnicama hrvatskih vojno-redarstvenih akcija. Nakon podizanja optužnice u Srbiji zbog granatiranja izbjegličke kolone, a potom i popratnih, negativnih reakcija s hrvatske i povratne reakcije sa srpske strane, obitelji žrtava nadaju se samo da neće biti iskorištene u dnevnopolitičke svrhe političara sa objiju strana Dunava. Telefonski smo kontaktirali Jovanku Vuković, kojoj su na Petrovačkoj cesti, u kamionu koji je prevozio paštete, poginuli suprug Kristan (1951.) i trinaestogodišnji sin Darko. Jovanka Vuković je iz Donjeg Lapca, a nakon "Oluje" živi u Apatinu.

- Bilo mi je teško ovih dana slušati komentare iz Hrvatske. Nas koji smo stradali nitko ništa ne pita. Nisam mogla vjerovati da je itko podigao optužnicu za taj zločin. Voljela bih dočekati da bar netko od njih bude osuđen i da ih stigne pravda. Mnogo je već vremena proteklo. Što god bilo da bilo, meni gore biti ne može. Ja nisam nikoga ubijala, oni su ubijali moje. Političari nas ovdje u Srbiji spomenu samo na godišnjicama "Oluje". Nama to ništa ne znači, a njima to donosi političke poene. Mog sina i supruga nikada neću prežaliti, niti mogu. Nismo nikoga tužili, pa ni Hrvatsku. Tko sam ja da tužim državu? Kada se izgubi kuća, posao, sve se da nadoknaditi, ali mog sina i supruga nitko ne može - govori Jovanka za Portal Novosti, nadajući se da će prevladati razum kako bi istinu dočekale obitelji zaboravljenih žrtava sa Petrovačke ceste, ali i iz Svodne.

- Bilo bi bolje da je to Hrvatska poduzela, ali nije. Svatko treba suditi svojim, Srbija svojim, Hrvatska svojim. A ne ovako da zvaničnici javno govore da se taj zločin uopće nije dogodio. To mi je nož u ranu. Zašto je stradanje naših na Petrovačkoj cesti sada pod znakom pitanja? Neka se države dogovore, ako smo mi nečije stanovništvo, neka se nešto poduzme, svatko od sebe, po zakonu, neka se vidi, ako ne, svaka čast - kaže Jovanka Vuković.

Sa njenim suprugom i sinom u pogođenom kamionu bila su djeca Spase Rajića iz Donjeg Lapca: jedan-aestogodišnja kći Nevenka i devetogodišnji sin Žarko. Upravo njihova majka, izbeumljena nakon granatiranja, pitala je našu svjedokinju iz Bravskog gdje su joj djeca.

- Pustio sam djecu da se voze u kamionu. Htjeli su da se voze sa prijateljem, Jovankinim sinom. Da spavaju u kamionu. Bilo im je prostranije. Valjda je tako moralo biti. Supruga i ja smo bili kilometar ispred u koloni. Vidio sam avion kad je preletio preko nas i vratio se, i tad je gađao. Odmah sam imao strašan predosjećaj da su moja djeca poginula. Vratili smo se nazad. Nisu nam dali prići, samo su govorili da oni nisu ubijeni. Krenuli smo put Banjaluke i Prijedora, u svakoj bolnici smo stajali i pitali za ranjenike i poginule, nigdje ih nije bilo. Zvali smo svaki kolektivni centar. Tek smo u Derventi čuli istinu. Poslije je život išao mučno i jedno. Znate, bili su nas pozvali na sahranu u Mišinom Hanu kraj Banje Luke i mi dođemo. Tu saznamo da oni nisu u sanduku, nego da su već svi sahranjeni u Tomini kod Sanskog Mosta - kaže za Portal Novosti Spaso Rajić.

- Prošlo je 27 godina, samo nam sol na živu ranu bacaju i jedni i drugi, i Hrvatska i Srbija. Oni se prepucavaju preko nas. Naše rane ostaju i nikad neće zacijeliti. Iako živimo u Srbiji, sve ove godine nitko nas nije kontaktirao, pitao kako smo. Vjerujte mi, čak kad smo izbjegli ovdje, supruga i ja sami, govorili su nam u Crvenom krstu da mi kao mladi i sami nemamo pravo na pomoć. Nismo dobili ništa. Par puta brašno i konzerve... Jedino se prošle godine predsjednik Vučić sjetio naše djece i došao do nas. I kasnije ništa više. Hrvatska je na Petrovačkoj cesti pobila nedužnu djecu. Na tom dijelu kolone nije bilo nikakvih vojnih ciljeva. Kolona koja je bježala nije predstavljala nikakvu opasnost za Hrvatsku. Sve politika igra ulogu. Mi smo mali i tako nisko, bijeda i sirotinja. Nisam siguran da će od toga išta biti. Volio bih da pravda pobijedi. Samo da opet ne postanemo sredstvo za prepucavanje, svađe, ucjene i političke igre - poručuje Rajić o nepravdi i tragediji koje ga prate od tog avgusta 1995. godine.

Nakon podizanja optužnice u hrvatskoj javnosti potegnuto je pitanje univerzalne nadležnosti beogradskog suda, a zaobiđeno je ono zašto navedenu istragu i optužnicu nije pokrenulo hrvatsko pravosuđe. Odvjetnik Anto Nobilo ističe da univerzalna nadležnost postoji ne samo u Srbiji nego i u nekim

drugim zemljama, ali da se u pravilu koristi kada se zločin dogodi u državama gdje nema vladavine prava.

- Hrvatska je država u kojoj ipak postoji vladavina prava, sa svim manjkavostima. Primarna je teritorijalna nadležnost, prema mjestu izvršenja zločina, a nakon toga personalna nadležnost, po državljanstvu počinioca i žrtve. Tim redom, univerzalna nadležnost Srbije izaziva rezerve s obzirom na posljednji rat, što sve zajedno stvara vruću krv i političke reakcije. Mi ne možemo Srbiji zabraniti proceduru koju su poduzeli. Najbolje bi bilo da su se dvije susjedne države, Hrvatska i Srbija, u međusobnim kontaktima dogovorile i izbjegle primjenu univerzalne nadležnosti jer tim se putem ne postiže uvijek najbolji cilj - kaže Nobilo.

- Hrvatska se nalazi u lošoj situaciji. Javno je poznato da su avioni Hrvatske vojske granatirali kolonu izbjeglica, znamo da su stradali civili. Nažalost, Državno odvjetništvo RH nikada taj slučaj nije istražilo, a moralo je. Okrivljenici, ili u slučaju pokretanja istrage osumnjičenici, koji su granatirali kolonu, svakako su hrvatski državljani, a i oštećeni su bili hrvatski državljani, hrvatski Srbi koji su bježali iz Krajine za vrijeme "Oluje". Hrvatska je bila obavezna istražiti taj zločin i utvrditi tko ga je neposredno počinio i da li postoji zapovjedna odgovornost. Ti avioni bili su navođeni od strane hrvatske komande. Tonski tragovi zapovijedi, informacije na koliko su metara letjeli, koliko su raketa upotrijebili, moraju postojati. Hrvatska je jedina mogla provesti efikasnu istragu od 1995., a do danas to nije napravila. Sada kada je Srbija nakon toliko godina podigla optužnicu temeljem univerzalne nadležnosti teško joj je prigovarati zašto je to napravila, jer imaju lak odgovor – zašto vi to niste uradili? Tu smo u problemu - ističe Nobilo.

Dodaje da prisustvo hrvatske vojske u BiH tijekom 1995. pravno nije problematično jer je postojao sporazum Izetbegović – Tuđman na osnovu kojeg su hrvatske trupe u dogovoru sa Sarajevom ulazile na teritorij BiH.

- Također, po vojnoj doktrini u funkciji obrane moguće je par kilometara prelaziti granicu uslijed topničkog djelovanja s druge strane granice. Ako neprijateljska vojska ne djeluje, štoviše ako je u povlačenju, pri čemu se izmiješa sa civilima, sasvim je jasno da je u tom slučaju apsolutno zabranjeno djelovanje aviona jer je izvjesno da će stradati i vojnici, ali i civili. Ne znam otkud toliko iščuđavanje u javnosti jer se ipak zna za taj ratni zločin. Ali uvijek je bila neka mučnina kada se govorilo o tom stradanju. Druga mjesta stradanja nekako su se rasvijetljavala u javnosti, ako ne od

sudova, onda od medija. Strašno je i tragično da se godinama šutjelo o tom zločinu. Kome je uopće bilo potrebno raketirati izbjegličku kolonu koja je prolazila kroz susjednu državu u situaciji kada je Hrvatska vojska već pobjeđivala, oslobađali smo državu, čemu to sve prljati takvim stravičnim zločinom? - pita se Nobilo, ističući da su ga komentari javnosti, prije svega političara, na beogradsku optužnicu neprijatno iznenadili.

- Komentari hrvatske javnosti su užasni, kao da smo u 1991. godini. Nažalost, "Oluju" smo sveli na Grubore i Varivode, za druga stradanja kao da ne znamo. Šokirale su me izjave vladajućih, ali i opozicionih političara. Kao da ništa nisu naučili iz povijesti, ni iz haških presuda gdje je evidentirano da su se ratni zločini dogodili. Političari bi trebali danas biti objektivniji. Hrvatska politika zauzela je pozicije: imali smo pravo na "Oluju" i braniti zemlju, i izbacuju sve te parole koje nemaju veze sa kaznenim djelom ratnog zločina. I u pravednom i u nepravednom ratu ratni zločin se može dogoditi i od strane napadača, ali i od strane branitelja. Dovoljno je da se ratni zločin desio u okviru oružanog sukoba, nebitno tko je tu na povijesnoj strani pravde ili nepravde - objašnjava poznati odvjetnik, podsjećajući da je Hrvatska prije 20 godina bila objektivnija.

- Nekako smo u zadnjoj fazi Tuđmanovog režima bili samokritičniji. Protokolom vremena kao da smo to

poglavlje zatvorili. Domovinski rat pretvaramo u mit, koji svaka nacija na Balkanu gradi. Na tom mitu stvara se novi identitet, gradi se novi Hrvat, nova država. Taj mit je u međuvremenu ušao u škole, u medije, među nove generacije koje samo tim putem mogu saznati što i kako se dogodilo. Ako nam je Domovinski rat baza za nacionalni identitet, onda on mora biti savršen, bez mrlje, bezgrešan. Nema u tom mitu mjesta za ružne događaje, za neke civile, izbjeglice, ceste, naše zločine, sve se to stavlja pod tepih. Kako vrijeme prolazi, mit sve više jača i sve je manje prostora za kritičko preispitivanje - govori Nobilo, navodeći da su se rijetki ovih dana u hrvatskoj javnosti zapitali tko su te žrtve, kako su njihove obitelji svih ovih godina.

- Obitelji žrtava imaju pravo da krivac za smrt

“Večernje novosti”, 07.08.2020.

TELO SINA PREPOZNALA SAM PO ZUBIMA

PIŠE: MILENA MARKOVIĆ

Za njih je današnji dan živa rana. Jednako bolna svih ovih godina. S njom idu na počinak, ali nikad sna. Umorena deca ih bude.

Nejake ručice pružaju, kao u posljednjem zagrljaju.

- Rana do groba. I, u grobu. Neša deca nikad porasla nisu - kaže nam Spase Pape Rajić, otac Nevenke (11) i Žarka (9), ubijenih na Petrovačkoj cesti, na današnji dan, pre 25 godina. Ubijeni su u koloni koju je bombardovala hrvatska avijacija.

- Sama sam, sa patologom, među sagorelim zgužvanim telima prepoznala mog Darka po zubici - govori Jovanka Vuković, majka trinaestogodišnjeg Darka. - Pre toga, izdvojili smo kosti mog supruga Krstana. Kako sam mogla da izdržim, pitate me. Verovatno sam već tada bila mrtva.

Apatin, mesto potresnih sećanja i mesto malenih grobova. Delić Bačke u kome teče život mimo nesreće Vukovića i Rajića, prognanih iz Donjeg Lapca. Iz Like. Ko će ih danas posetiti? Pružiti im ruku u danu njihove nemerljive patnje.

- Bilo je oko podneva. Moj suprug je vozio kamion i hranu za nesrećni narod u koloni. Na toj nesrećnoj

njihovih najmilijih, njihove djece, odgovara i dobije zasluženu kaznu. Žrtve imaju pravo na obeštećenje, ali je vrlo teško u građanskoj parnici dokazivati izvršenje zločina, što se radi u kaznenom postupku. U pravilu, lakše je to dokazivati kada se provede kazneni postupak i kada je netko osuđen, pri čemu obitelji žrtava mogu podići tužbu prema Hrvatskoj i tražiti odštetu, što je u tom slučaju rutinska procedura. Ako se kazneni postupak pokrene u Beogradu i ako dođe do pravomoćnog okončanja, onda bi temeljem te presude obitelji trebale tražiti odštetu od Hrvatske - zaključuje Nobilo.

cesti Darko je bio u kolima sa bakom. Spazio je oca u kamionu i potrčao. Ona ga je vukla da ne ide. Ali, ko dete da spreči da ide ocu koga dani nije videlo. Za njim su krenula i Spasina deca, Nevenka i Žarko. Bilo je: ili da idu u kamion, ili nikud.

Darko je seo na haubu, pored oca, Nevenka i Žarko na ležaj iza. Darko je video kad je avion izronio iz doline. Viknuo je: Tata, avion! Avion je preleteo kolonu, udaljio se i munjevito se vratio. To su bili trenuci... Pogodio je Krstanov kamion. Bombe su nam spržile decu i mog supruga. Iza vozila, u kome je bila porodica Dušana Drče, njihov petogodišnji Jovica... Maleni je smrtno stradao. Dušan teško povređen. Dušan i njegova porodica su u Nemačkoj, da ne kucate na zatvorena vrata...

Drži se Jovanka. Brani se, a emocije ključaju. Ona stalno ustaje. Kao, nešto pomera.

Otvora vrata. Zatvara ih. Sa fotografija posmatraju je Darko i Krstan. Dečak sa pionirskom maramom, njen suprug, iz najlepših dana ove porodice. Na trenutak se učini da su oči žive i da je u trenu, u ovom izbegličkom podstanarskom domu Jovankinom, sva nekadašnja ljubav i onaj život, nekadašnji.

- Han Kola kod Banjaluke. Jedna kolona je krenula u tom pravcu, u njoj naša ćerka i ja - seća se Jovanka. - Slušamo vesti. Javlja radio da je bombardovana kolona u Petrovcu. Slutila sam, a nisam verovala. Dan pre, bombardovana je kolona u Svodni, kod Prijedora. Mislila sam o tome govore.

Zapravo, nisam želela da verujem. Čekamo kolo-

nu i rodbinu koja stiže u koloni od Prijedora. Niko ništa ne govori, samo ćute. Od mene kriju nešto. Spuštaju poglede. Šta je, jesu li živi, pitam. I čula sam, nisu. Tada sam umrla. Doneli su u jednoj kesi ostatke moga sina i moga muža. U toj istoj kesi i decu Rajića. Sahrnili smo ih u Han Kolima. Ali sam ja čula još nešto. Neko je izustio... Nije to sve.

Ovde zastaje Jovanka Vuković. Pa, od prozora do vrata, od šporeta do frižidera, služi sok, kuva kafu. Pali cigaru o cigaru.

- Nije sve? Pa, gde je ostalo? I rešila sam: ići ću ja tamo gde je bomba pala i ubila moje srce. Zaustavili su me: Nemoj Jovanka da se sad ometa ova sahrana.

Kad je u maleni kovčeg na groblju u Han Kolima sahranjena kesica sa ostacima dece Rajića, njenog Darka i Krstana, ona se nije smirila. Tragala je od Ključa, Petrovca, svuda gde god je mislila da su ostavljeni umoreni u bombardovanju.

- U bolnici na Paprikovcu, kod Banjaluke, odgonetnula sam da su u Institutu za patologiju ostaci naših ubijenih. Da je tu stiglo i "ono što je ostalo" na Petrovačkoj cesti. Sad, treba neko da pomogne patologu Željku Karanu, ne može sam, a upravo mu je stigao poziv iz Sarajeva, da identifikuje vojnike iz kolone, iz maja devedeset druge. Kažem: Ja ću da pomognem. Polazi sa mnom i naš Spase Rajić. Zastaje pred vratima Instituta. Kaže: Ne mogu, Jovanka. I šta da vam kažem... Nekako smo izdvojili Krstanove ostatke iz te gomilice, ali dečije... Ko da prepozna šta je od kog deteta ostalo. Darko je imao lepe, zdrave

zube. Tako sam ga prepoznala. I rešila sam da ih seлим i sahranim u Apatinu. A, onaj maleni sanduk, stavili smo preko Krstanovog. Neka ih, neka počivaju u zavičaju moga muža i njegove porodice.

Spase Pape Rajić je svoje mališane, kada su s mukom identifikovani, preneo u Apatin. I sahranio je, ovde, gde s njim danas razgovaramo. Gde je sada dom Rajića, prognanih iz Donjeg Lapca. Želeo je Spase da mu mrtva deca budu blizu. Svaki dan. Da im pomiluje spomenik.

On, ovaj lički domaćin, jedva steže srce. Toliko ima snage samo da potvrdi priču Jovanke Vuković. Njegova supruga Slavica čak nema snage ni za razgovor. Patnja joj je, danas, jedini sagovornik.

- Nama se u novembru 1997. rodio sin. Naš Nenad - kaže na kraju Spase Pepo Rajić. - On i naša snaja obradovali su nas unukom. Dali mu ime Stefan. Oni su svetlo u teškoj tami naših života. I, ja... na licu malenog Stefana prepoznajem Žarkove crte. A naš maleni unuk ima tek pola godine. To je novi život koji blaži onaj koji nikako da se ublaži.

Danas, 7. avgusta, navršava se 25 godina od stravičnog bombardovanja izbegličke kolone na Petrovačkoj cesti, kod Bravskoga, između Bosanskog Petrovca i Ključa. U najtežem zločinu "Oluje", kada su hrvatski "migovi" granatirali srpske civile u zbegu, u dva minuta ubijeno je desetero ljudi, a među njima četvoro dece stare od šest do 13 godina.

Jovanka Vuković, majka Darka Vukovića i supruga Krstana Vukovića, koji su stradali na Petrovačkoj cesti, fotografija "Večernje novosti"

СЛУЧАЈ ПЕТРОВАЧКА ЦЕСТА -ПРЕДМЕТ РАЈИЋ

Politika, 28.10.2024.

SUD U HRVATSKOJ: SRPSKA DECA UBIJENA NA PETROVAČKOJ CESTI SU „RATNA ŠTETA“

Spase i Slavica Rajić, roditelji osmogodišnjeg Žarka i jedanaestogodišnje Nevene koji su ubijeni u napadu hrvatske avijacije na izbegličku kolonu na Petrovačkoj cesti, najavili su da će se žaliti na presudu zagrebačkog Osnovnog suda koji je odbacio njihovu tužbu protiv hrvatske države.

U obrazloženju presude navedeno je da su deca bila „ratna šteta“ uz nalog da Rajićevi plate sudske troškove u iznosu od 8.000 evra.

“Presuda na koju ćemo se žaliti vratila me u vreme kada su nam ubijena deca. Ona mi je vratila bil i otvorila nezarasle rane... Našu decu oni su spržili. Šta znači bili “ratna šteta”? Oni su bili ratna patnja, kojoj su izmicali na svom putu spasenja”, rekao je Spase Rajić za “Večernje novosti”.

Majka stradalih mališana Slavica kaže da su njihova deca umorena i najavila da će ulagati žalbu sve dok su živi.

“Naša umorena deca traže pravdu, a mi ćemo je tražiti do Boga. Do samog neba”, poručila je majke

dece, čiji su pepeo sahranili na apatinskom groblju.

Direktor Dokumentacionog informacionog centra “Veritas” Savo Štrbac pojasnio je da su roditelji tužili Hrvatsku za naknadu štete zbog duševnih boli uzrokovanih smrću mališana, a nepravosnažnu presudu koju je doneo Opštinski sud u Zagrebu obaraće žalbom.

Naime, sud je konstatovao da su deca stradala kao “ratna šteta” zbog koje Hrvatska nije kriva, kao i da je nastupilo zastarevanje, ne obrazlažući detaljno taj stav i ne dovodeći ga u korelaciju sa postupcima vezanim za Petrovačku cestu, već ih isključivo taksativno nabrajajući.

“Tačno je da je rok zastare tri, odnosno pet godina od štetnog događaja, ali izuzetak postoji ako je šteta pričinjena krivičnim delom. Budući da krivično delo ratnog zločina ne zastareva, ni odštetni zahtev za to delo ne mora da zastari”, objasnio je Štrbac.

Na Petrovačkoj cesti pored Žarka (8) i Nevene (11), ubijeni su i Jovica Drča (6) Darinka Drča (68), Mika Kovačević (83), otac i sin Krstan (45) i Darko (13) Vuković, otac i sin Branko (73) i Mirko (34) Stijelja, trudnica Mirjana Dubajić (21), a ranjeno više osoba od kojih je 15 identifikovano.

Na Prijedorskoj cesti kod Svodne su stradali Mile Malobabić (42) i Marta (60) i Rade Galogaža (40), dok je identifikovano devetero ranjenih.

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINSKI GRAĐANSKI SUD U ZAGREBU
Ulica grada Vukovara 84

Posl. broj: 54-Pn-828/2023-12

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Općinski građanski sud u Zagrebu po sucu tog suda Andrei Krstanović Čada kao sucu pojedincu, u pravnoj stvari I-tužiteljice Slavice Rajić iz Apatina, Vlade Četkovića 28, Republika Srbija, OIB: 76221000474 i II-tužitelja Spase Rajića iz Apatina, Vlade Četkovića 28, Republika Srbija, OIB: 16004618914, oboje zastupani po punomoćniku Slađani Čanković, odvjetnici iz Zagreba, protiv tuženika Republike Hrvatske, OIB: 52634238587, zastupanog po Općinskom građanskom državnom odvjetništvu u Zagrebu, radi naknade štete, nakon održane glavne i javne rasprave zaključene 9. rujna 2024., u prisutnosti punomoćnika tužitelja, tužitelja osobno i punomoćnika tuženika, 23. listopada 2024.,

presudio je

I. Odbija se tužbeni zahtjev tužitelja koji glasi:

"1. Nalaže se tuženiku Republici Hrvatskoj, OIB: 52634238587, da isplati I-tužiteljici Slavici Rajić iz Apatina, Vlade Četkovića 28, Republika Srbija, OIB: 76221000474, iznos od 87.597,05 eur, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom tekućom od presuđenja pa do isplate, po stopi koja se određuje, za svako polugodište, uvećanjem kamatne stope koju je Europska središnja banka primijenila na svoje posljednje glavne operacije refinanciranja koje je obavila prije prvog kalendarskog dana tekućeg polugodišta za tri postotna poena, u roku od 15 dana.

2. Nalaže se tuženiku Republici Hrvatskoj, OIB: 52634238587, da isplati II-tužitelju Spasi Rajiću iz Apatina, Vlade Četkovića 28, Republika Srbija, OIB: 16004618914, iznos od 87.597,05 eur, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom tekućom od presuđenja pa do isplate, po stopi koja se određuje, za svako polugodište, uvećanjem kamatne stope koju je Europska središnja banka primijenila na svoje posljednje glavne operacije refinanciranja koje je obavila prije prvog kalendarskog dana tekućeg polugodišta za tri postotna poena, u roku od 15 dana.

3. Nalaže se tuženiku naknaditi I-II tužiteljima troškove parničnog postupka, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom tekućom od presuđenja pa do isplate, po stopi koja se određuje, za svako polugodište, uvećanjem kamatne stope koju je Europska središnja banka primijenila na svoje posljednje glavne operacije refinanciranja koje je obavila prije prvog kalendarskog dana tekućeg polugodišta za tri postotna poena, u roku od 15 dana."

II. Nalaže se I-II tužitelju da naknade tuženiku troškove parničnog postupka u iznosu od 7.909,77 eur, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom tekućom od 23. listopada 2024. pa do isplate, po stopi koja se određuje, za svako polugodište, uvećanjem kamatne stope koju je Europska središnja banka primijenila na svoje posljednje glavne operacije

Posl. broj: 54-Pn-828/2023-12

refinanciranja koje je obavila prije prvog kalendarskog dana tekućeg polugodišta za tri postotna poena, u roku od 15 dana.

Образложење

1. Tužitelji u tužbi navode da su 7.8.1995. u zračnom napadu u BiH na lokaciji Bosanski Petrovac-Ključ smrtno stradala njihova djeca Nevenka Rajić i Žarko Rajić. Naime, za vrijeme akcije "Oluja" civilno stanovništvo srpske nacionalnosti našlo se u zbijegu iz Republike Hrvatske u izbjegličkoj koloni na teritoriju Bosne i Hercegovine, a kojom prilikom su bili napadnuti od aviona MIG21 hrvatskih oružanih snaga. Stoga tužitelji tužbenim zahtjevom potražuju od tuženika naknadu neimovinske štete zbog smrti bliske osobe - djece, svaki, u iznosu od po 87.597,05 eur, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom, uz naknadu parničnog troška.

2. Tuženik u odgovoru na tužbu ističe prigovor ratne štete, budući je šteta počinjena u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija. Također, tuženik ističe i prigovor zastare.

3. Sud je u dokaznom postupku saslušao tužitelje kao stranke, te izvršio uvid u dokumentaciju koja prileži spisu.

4. Na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno sud je sukladno odredbi čl. 8. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22 i 114/22-dalje ZPP) utvrdio da je tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti neosnovan.

5. Predmet spora je zahtjev za naknadu štete s osnova štetnog događaja od 7.8.1995., a kada su na kolonu izbjeglica u BiH, na području između mjesta Bosanski Petrovac – Ključ, naletjeli zrakoplovi koji su svojim borbenim djelovanjem uzrokovali smrt tužiteljeve djece Nevenke Rajić, rođene 1984. i Žarka Rajića, rođenog 1986.

6. Nije sporno da su tužitelji roditelji pok. Nevenke Rajić i Žarka Rajića.

7. Iz kaznene prijave protiv NN počinitelja od 11.4.2005. (list 42-45 spisa) proizlazi da je Srpska narodna stranka Županijskom državnom odvjetništvu u Gospiću podnijela kaznenu prijavu protiv NN počinitelja, pripadnika Hrvatske vojske i policije, radi osnovane sumnje da su počinili više kaznenih djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 158. st. 1. KZ-a, odnosno da je nakon vojno-redarstvene redakcije Oluja u Donjem Lapcu i na području Općine Donji Lapac pobijeno 66 građana – civila.

8. Iz ovjerenog prijevoda optužnice Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije od 31.3.2022. (list 210-233 spisa) razvidno je da je podignuta optužnica protiv brigadira hrvatske vojske Vladimira Mikca, brigadira hrvatske vojske Zdenka Radulje, bojnika hrvatske vojske Željka Jelenića i pukovnika hrvatske vojske Danijela Borovića, budući su u periodu od 5.8.1995. do 8.8.1995. za vrijeme oružanog sukoba u Republici Hrvatskoj između HV-a i MUP-a RH s jedne strane i vojske Republike Srpske Krajine sa druge strane, napali izbjegličku kolonu u BiH koja se prema preporukama hrvatskih vlasti kretala putevima koji su bili sigurni i otvoreni za odlazak, u kolonama, u kojima nije bilo vojnih formacija, a kojom prilikom je bilo stradali civila, između ostalih i Nevenka Rajić, te Žarko Rajić.

10. II-tužitelj je potvrdio navode I-tužiteljice i dodao da su predmetni avioni bili MIG-ovi, bez drugih vidljivih oznaka.

12. Cijeneći dakle, iskaze tužitelja i prilježću relevantnu dokumentaciju sud smatra u postupku utvrđenim da se u konkretnom slučaju radi o ratnoj šteti, budući je ista počinjena u vrijeme i na prostoru odvijanja vojnih borbenih akcija, odnosno tijekom Domovinskog rata 1995., preciznije tijekom akcije "Oluja". Stoga Republika Hrvatska nije odgovorna za ovu štetu.

14. Kako je u konkretnom slučaju šteta nastala 7.8.1995., a tužba je podnesena sudu 27.3.2023., uz prethodno obraćanje Državnom odvjetništvu RH radi mirnog rješenja spora, a tužitelji su za štetu saznali odmah po nastanku, tada se na tužitelje trebaju primijeniti opći propisi o zastari iz čl. 376. ZOO-a. Slijedom navedenog osnovan je prigovor zastare, budući je potraživanje tužitelja u zastari.

Posl. broj: 54-Pn-828/2023-12

U Zagrebu, 23. listopada 2024.

Pouka o pravnom lijeku:

dna: punomoćniku I-II tužitelja
tuženiku po ODO-u
Rj.

Suza, 2015

Piše: Jovana Marić

Nakon dvije decenije prikupljanja najstrašnijih svjedočenja i slušanja teških životnih priča, čak su i članovi s najdužim stažom u Udruženju „Suza“ mislili da ih ništa ne može iznenaditi – sve dok nam se nije javila Nevenka Dobrić.

Iz svog sela su 4. avgusta i krenuli u zbijeg. Ujutro su granate padale, a kada se oko dvanaest sati naizgled sve primirilo, Nevenka je planirala da s mlađim sinom, dvanaestogodišnjim Sinišom, krene traktorom u neizvijesnost. Svekar i svekrva su htjeli da ostanu na imanju, dok je stariji sin Saša, od nepunih osamnaest godina, bio s ocem Milom na straži, gdje

su s komšijama čuvali selo od upada hrvatske vojske.

Dogovorili su se da krenu zajedno, rodbina, Nevenka, njeni roditelji i Siniša. Dok su se pakovali, jedan rođak ih je obavijestio da ih predsjednik mjesne zajednice ne pušta iz sela iz bezbjednosnih razloga. Tada je svekar otišao da interveniše i po povratku saopštio da će ipak krenuti, ali drugim putem, kroz šumu, dok je još mirno; da će ih on sprovesti na sigurno i vratiti se biciklom. Bilo je skoro četiri sata. Već tada je sudbina umiješala svoje prste: Siniša je htio da se vozi s majkom pozadi u prikolici, ali je djed Petar vjerovao da će biti sigurniji s njim u kabini.

Krenuli su. Prošli su kroz selo bezbjedno i ušli u šumu. Nevenka je osjetila olakšanje misleći da su sigurniji jer više nisu bili na otvorenom. Pogledom ispraća poznanicu iz sela dok ih kolima mimoilazi, kao danas da je gleda. Tog istog trenutka počinje rafalna pucnjava.

„Meci oko mene fijuču, mogla sam samo da spustim glavu. Kada je pucnjava prestala, digla sam glavu i ugledala auto koji me je čas ranije mimoišao: stoji sa strane, a žena koja je bila u njemu puzi po asfaltu. Mi traktorom prolazimo kraj nje, a ja ne znam da su moji u kabini već mrtvi.“

Tu se Nevenkino sjećanje prekida jer se prikolica prevrнула teško je povredivši. Po svjedočenju prisutnih, hrvatska vojska je odmah blokirala taj dio. Jedva su pustili Nevenkinog oca da priđe i vidi da li mu je kćerka živa. Kada je vidio da daje znake života, u očajanju je sam pokušao da podigne prikolicu, ali nije uspio. Tek tada se glavnokomandujući smilovao i naredio da se prikolica ipak podigne. Nevenka je sve vrijeme bila u nesvijesti. Događaji se dalje odvijaju sumanuto. Starim ženama koje je njen otac prevezio, a među kojima su bile Nevenkina majka i baba, vojnici su naredili da se kućama vrate same, a oca i onesviješćenu Nevenku hapse i kroz šumu odovde put Siska. Majka nije htjela da je ostavi te je krenula za njima. Kada bi Nevenka povremeno došla do svijesti, pitala bi za sina, ali je ostajala bez odgovora. Tek tada su vojnici, vidjevši u kakvom je stanju, naredili majci i njoj da se ipak vrate, a oca su sproveli u zatvor gdje je proveo tri nedjelje, sve dok ga nisu razmijenili. Žene su se jedva nekako vratile do traktora smrti.

Kada je vidjela sinovljevo tijelo kako nepomično leži, glavom naslonjeno na lim, Nevenka je počela da jauče: „Ne mogu ga ostaviti tako“. Jedan mještаниn tada ga je umotao u čebe i spustio pored puta. Ni same ne znaju kako su nastavile dalje do prvih kuća.

Jedna poznanica se sažalila na Nevenku i razumjela njen strah da tijelo njenog djeteta ne smije prenoći-ti u šumi gdje bi životinje mogle da ga raskomadaju. Zajedno s čovjekom koji ga je spustio na tlo, Nevenkina poznanica svojim kolima odlazi po Sinišino tijelo i odvozi ga u Bosansku Kostajnicu, u mrtvačnicu. Ujutro se Nevenka našla sa suprugom Milom i starijim sinom, a već narednog dana Siniša je sahranjen.

Nevenka se sa starijim sinom i mužem nastanila u Sremskoj Kamenici, gdje su – godinu dana nakon strašnog događaja – premjestili Sinišine posmrtnе ostatke u zajedničku grobnicu. Suprug se nakon nekog vremena vratio u Hrvatsku, u koju Nevenka nikako nije htjela da ode.

Danas živi sa sinom, snahom i dvoje unuka. Vrijedna žena koja je nekada imala veliko imanje i mnogo stoke, u izbjeglištvu je radila različite poslove. Završila je kurs za kuvaricu, pripremala pice, radila kao spremačica, čuvala djecu u Švajcarskoj. Trenutno je u Elektro Vojvodini po ugovoru zaposlena na godinu dana kako bi ostvarila makar neku penziju za dane kada više ne bude mogla da radi.

ДВАНАЕСТОГОДИШЊИ СИНИША ДОБРИЋ, УБИЈЕН У ИЗБЈЕГЛИЧКОЈ КОЛОНИ
ТОКОМ АКЦИЈЕ ХРВАТСКЕ ВОЈСКЕ "ОЛУЈА"

Ne krije da je u početku pomišljala da sebi oduzme život, ali je ipak odlučila da se bori. Dijelom te borbe smatra i svoju tužbu protiv Hrvatske zbog ubistva svog djeteta. Nije odustajala od pozivanja na odgovornost, čak ni kada nisu uzimana u obzir svjedočenja, kada je tužba redom odbijana, na Opštinskom, pa Županijskom i, konačno, na Vrhovnom sudu. Trenutno se postupak vodi pred Ustavnim sudom, a u međuvremenu je stigla presuda po kojoj Nevenka mora da plati 35.000 kuna sudskih troškova za izgubljen proces na Opštinskom sudu. „Kao da nije dovoljno što su mi dijete ubili nego još ja njima moram da platim pet hiljada evra. Pa to nema nigdje“, kroz suze govori Nevenka.

Jedna od najvećih zakonskih nepravdi o kojoj se malo govori tiče se problema porodičnih invalidnina na koje imaju pravo samo članovi porodica poginulih vojnika. Porodice civila, tih najnevinijih žrtava rata, čak i kada su djeca u pitanju, nemaju nikakva prava, ni u jednoj ni u drugoj državi. Kada se poneko i odvaži da pokrene postupak, završi kao Nevenka s bolnom presudom da joj je dijete „poginulo u ratnim

dejstvima“ i računom koji od svoje skromne plate ne može da podmiri.

Nepravедna presuda pri tome negira činjenicu da na mjestu pogibije njenog sina nije bilo ratnih dejstava i da je hrvatska vojska pucala na civile koji su namjeravali samo da se sklone na sigurno. Nevenka je odlučna da pravdu potraži i u Strazburu ako se postupak pred Ustavnim sudom završi kao i prethodna tri.

Svoje potresno svjedočenje završava riječima zahvalnosti za razumijevanje i neprestanim izvinjenjima zbog suza, ostavljajući sve nas u udruženju u nevjerici i divljenju.

Kako da se izvinimo mi vama, Nevenka, zato što ste morali da prođete kroz pakao i što ste o njemu morali da svjedočite, što ste kao žrtva rata koji niste željeli, postali žrtva zlonamjernog pravosuđa!

U ime „Suze“ najprije izvinite vi što za vas ne možemo da učinimo više od ovog teksta podrške.

Portal Novosti, 17.09.2024.

DVANAESTOGODIŠNJI “NEPRIJATELJ”

Upravni sud presudio je da Povjerenstvo Ministarstva branitelja dijeli proizvoljne ocjene da su civilne ratne žrtve bile pomagači neprijateljske vojske. Nevenka Dobrić, čiji je 12-godišnji sin ubijen u koloni izbjeglica 1995., zbog takvih apsurdnih optužbi nije uspjela ostvariti obiteljsku invalidninu.

Nakon niza negativnih rješenja Ministarstva hrvatskih branitelja, prema kojima određeni srodnici civilnih žrtava rata ne ispunjavaju uvjete za obiteljske invalidnine, na Upravnom sudu u Zagrebu po prvi put je utvrđeno nezakonito provođenje upravnog postupka. Slučaj Nevenke Dobrić, majke 12-godišnjeg Siniše koji je ubijen u koloni tokom “Oluje” kod Crkvenog Boka na Baniji, na sud je dospio jer ona nikako nije uspjela ostvariti svoje pravo temeljem Zakona o civilnim stradalnicima. Samovoljno i netransparentno, u dva negativna rješenja, Povjerenstvo pri Ministarstvu hrvatskih branitelja

iznosilo je apsurdno mišljenje da su Nevenka i njen pokojni sin bili neprijatelji, pomagači ili suradnici neprijateljskih vojnih i paravojnih formacija.

Nažalost, to je česta praksa za kojom se u posljednje tri godine poseže u ministarstvu nadležnom za ove upravne postupke. Prvo službena osoba pribavi dokaz da podnositelj zahtjeva nije osuđivan za djela iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima, odnosno da nije pomagao i surađivao s neprijateljskim vojnim ili paravojnim postrojbama, a onda, unatoč činjenicama, Povjerenstvo iznosi mišljenje da osoba ipak ne zadovoljava uvjete iz članka 5. Nitko, pa ni Nevenka, nije dobio obrazloženje zašto je proglašen neprijateljem. Majke ubijene djece, u mučnim procesima za dobivanje mjesečne naknade, nepotrebno prolaze kroz nova traumatična iskustva.

Zakon o civilnim stradalnicima ne bi smio trpjeti proizvoljna tumačenja i mišljenja koja nemaju nikakvo utemeljenje u stvarnosti. Upravo zato bi najnovija presuda Upravnog suda mogla promijeniti loše provođenje upravnog postupka, ne samo u slučaju Dobrić, već i u ostalim predmetima. Sutkinja Tamara Bogdanović detaljno je razmotrila upravni postupak u kojem je Dobrić ostala uskraćena za svoja prava, ali i proglašena suradnicom neprijateljske vojske. Prema ocjeni sutkinje, na njenu štetu povri-

jeđen je Zakon o općem upravnom postupku.

“Naime, tužiteljica u tužbi osnovano prigovara da u konkretnom slučaju ni tuženik ni prvostupanjsko tijelo nisu obrazložili na temelju kojih činjenica i dokaza je Povjerenstvo za utvrđivanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata utvrdilo da u konkretnom slučaju na strani tužiteljice ili poginulog djeteta Siniše Dobrića postoji zapreka iz članka 5.”, navedeno je u obrazloženju presude.

Pregledavajući prethodnu sudsku praksu, sutkinja je objasnila da je, u slučaju postojanja tajnih podataka, trebalo navesti dostatne razloge zbog kojih je u konkretnom slučaju podnositelju zahtjeva navodno bilo nužno potpuno ograničiti uvid u mišljenje Povjerenstva. Međutim, tvrdi, to ograničenje ne smije biti tako široko da onemogućiti Nevenki Dobrić da učinkovito i stvarno osporava zakonitost rješenja koje pobija u upravnom sporu.

“To ograničenje treba se svesti na najmanju moguću mjeru koja će istovremeno zaštititi javni interes, ali i pružiti mogućnost podnositelju da uvjeri sud u opravdanost svog zahtjeva”, stoji u presudi. Iznijeto je mišljenje da se radi o slobodnoj ocjeni Povjerenstva te da njihovo stajalište mora biti provjerljivo kod javnopravnih tijela, podnositeljice zahtjeva, a kasnije i suda.

Raspravu o upravnom postupku i rušenje odluka ministarstva, Dobrić je doživjela kao da je smrt njenog sina netko konačno priznao. Premda još ništa nije gotovo, ona je zadovoljna jer je ovo prvi sud u Hrvatskoj koji je nešto dosudio u njenu korist. Još 2006. je tužila Hrvatsku zbog ubojstva djeteta, ali na svim sudskim instancama je izgubila. Njen predmet zapeo je 2020. na Ustavnom sudu. Sin Siniša i njegov djed Petar, Nevenkin svekar, ubijeni su u rafalnoj paljbi po izbjegličkoj koloni 4. avgusta 1995. Nalazili su se u kabini traktora, dok je ona bila u prikolici. Kako je Nevenka ispričala za Vida TV, pored njihovog traktora, na ulasku u šumu Zelenik u smjeru Kostajnice, prošao je jedan auto i tad je pucnjava počela.

“Sa svih strana meci fijuču oko mene, ja sam spustila glavu da ne dobijem metak. Ja u tom trenutku ne znam da su svekar i sin već mrtvi. Traktor silazi niz cestu, prikolica se prevrće i ja udaram glavom od zemlju. Prikolica me priklještila preko stomaka i ja sam tako onesviještena. Nailaze moji roditelji i njih zaustavlja Hrvatska vojska, oni su i pucali”, rekla je Nevenka.

– Istina se mora znati, dijete je u pitanju. Ja nigdje ništa nisam ostvarila, ni u Hrvatskoj ni u Srbiji. Moje dijete niko ne može naplatiti. Ali je drugačije kad znam da ga je neko priznao. Kad bih imala tu obiteljsku invalidninu bilo bi mi lakše. Znae, da mu kupim cvijeće, da kupim svijeću, da platim grobno mjesto. Da pokrijem te troškove. Moje dijete i moju bol ništa ne može nadomjestiti. Hvala odvjetnici Slađani Čanković i Srpskom narodnom vijeću. Oni su mi pomogli jer ja ne mogu odustati, ali sama kao pojedinac ne mogu ništa. Neko se mora zauzeti da bi pravda izišla na vidjelo – kazala nam je Nevenka nakon presude.

Zbog gubljenja sudskih sporova, bila je dužna platiti 5000 eura parničnih troškova. Kako ona ne posjeduje ništa, dug je prebačen na starijeg sina, odnosno na njegovu djedovinu na Baniji. Zabilježba još uvijek stoji, ali se Dobrići nadaju da će dug uskoro biti izbrisan. Vlada je, podsjetimo, početkom 2024. donijela odluku o otpisivanju dugova iz parničnih postupaka ljudima koji nisu uspjeli dokazati da je Republika Hrvatska odgovorna za njihove osobne gubitke i materijalnu štetu u ratu 1990-ih. Ministarstvo branitelja u roku od 60 dana mora donijeti novo rješenje i naša sugovornica se nada da će ono biti pozitivno.

– Sjećam se, taj zakon je bio donesen u januaru, ja sam u martu podnijela zahtjev. Kontaktirali su me i pitali da li primam invalidninu u Srbiji. Rekla sam da ne primam, pa sam im slala potvrdu. Tražili su mi i broj računa u banci. Ja sam mislila da je to riješena stvar. Godinu dana se nisu javljali, a onda mi je službenica rekla da je moj zahtjev odbijen. Možda su mislili da ću nakon dva puta što su me odbili odustati, ali ja ne mogu. Dok sam živa ja ću se boriti. Moje dijete nije zaslužilo da dignem ruke. Osjećam da bih ga izdala ako odustanem. Hvala svima koji to razumiju: sudu, odvjetnici i vama novinarima – poručila je Nevenka Dobrić.

Prema uputama Upravnog suda, Ministarstvo je dužno riješiti njen zahtjev uz napomenu da je u ponovljenom postupku obavezno postupiti sukladno pravnom shvaćanju i primjedbama suda izraženima u obrazloženju odluke. Ministarstvu je naloženo da Nevenki Dobrić nadoknadi trošak upravnog spora.

REPUBLIKA HRVATSKA
UPRAVNI SUD U ZAGREBU
Avenija Dubrovnik 6

Poslovni broj: Us I-5810/2023-10

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Upravni sud u Zagrebu, po sucu pojedincu toga suda Tamari Bogdanović, uz sudjelovanje Valentine Pergar, zapisničarke, u upravnom sporu tužiteljice Nevenke Dobrić iz Sremske Kamenice, Republika Srbija, Nova XII. br. 10, OIB: 79488376332, koju zastupa opunomoćenica Slađana Čanković, odvjetnica u Zagrebu, Preradovićeva 18/1, OIB: 15720928068, protiv tuženika Ministarstva hrvatskih branitelja Republike Hrvatske, Zagreb, Trg Nevenke Topalušić 1, OIB: 95131524528, radi statusa člana obitelji civilne osobe poginule u Domovinskom ratu, nakon usmene i javne rasprave, održane i zaključene istog dana, 3. rujna 2024.,

p r e s u d i o j e

I Poništava se rješenje Ministarstva hrvatskih branitelja Republike Hrvatske, KLASA: UP/II-562-05/23-01/156, URBROJ: 522-4/1-1-2-23-2 od 19. rujna 2023.

II Poništava se rješenje Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom, Grada Zagreba, KLASA: UP/I-562-02/22-009/9, URBROJ: 251-09-51/001-23-20 od 11. kolovoza 2023.

III Nalaže se prvostupanjskom tijelu da riješi o zahtjevu tužiteljice u roku od šezdeset dana od dana dostave ove presude.

IV Tuženik je obavezan u ponovljenom postupku postupiti sukladno pravnom shvaćanju i primjedbama suda izraženima u obrazloženju odluke.

V Nalaže se tuženiku da tužiteljici naknadi trošak upravnog spora u ukupnom iznosu od 1.250,00 eur (tisućudvjestopedeset eura) u roku od petnaest dana od dana dostave pravomoćne presude.

Obrazloženje

1. Oспоравanim rješenjem tuženika KLASA: UP/II-562-05/23-01/156, URBROJ: 522-4/1-1-2-23-2 od 19. rujna 2023. odbijena je žalba izjavljena protiv rješenja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom,

Grada Zagreba, KLASA: UP/I-562-02/22-009/9, URBROJ: 251-09-51/001-23-20 od 11. kolovoza 2023. kojim je odbijen zahtjev tužiteljice za priznavanje statusa obitelji civilne osobe poginule u Domovinskom ratu i prava na obiteljsku invalidninu po sinu Siniši Dobriću.

2. Tužiteljica pobija zakonitost osporavanog rješenja i ističe da su joj 4. kolovoza 1995. u sklopu vojno redarstvene akcije Oluja u šumi Zelenik na lokalnom putu Strmen – Slovinci, pripadnici Hrvatske vojske ubili dvanaestogodišnjeg sina Sinišu Dobrića, rođenog 26. kolovoza 1983. na način da su pucali na kolonu civila koja se evakuirala, a u tom istom događaju ozlijeđena je i tužiteljica.

3. Smatra da u konkretnom slučaju nije moglo biti utvrđeno da postoji zapreka iz članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata, jer tuženik ne iznosi podatke na osnovu kojih je dao svoje mišljenje, a obzirom da se protiv tužiteljice ne vodi kazneni postupak i da ista nije ranije osuđivana za kaznena djela iz članka 5. Zakona, a da je ipak označena kao neprijatelj, pomagač i suradnik neprijateljskih vojnih i paravojnih formacija, pa tužiteljica izražava u sumnju u arbitarnost postupanja upravnih tijela, te traži da joj se predoče sve činjenice na osnovu kojih su ona i/ili njezin pokojni maloljetni sin proglašeni suradnicima, pripadnicima i pomagačima neprijateljskih vojnih i paravojnih postrojbi, a obzirom da tužiteljica ni na koji način nije sudjelovala u oružanoj agresiji na Republiku Hrvatsku niti ju je pomagala ili poticala, a što je razvidno iz dokumentacije o nekažnjavanju koje je pribavio tuženik.

4. Predlaže sudu da poništi osporavano rješenje i usvoji zahtjev tužiteljice za priznavanjem statusa civilne stradalnice iz Domovinskog rata.

5. Tuženik u odgovoru na tužbu opisuje provedeni postupak i navodi primijenjene zakonske odredbe, te se poziva na mišljenje Povjerenstva za utvrđivanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata, Ministarstva hrvatskih branitelja od 26. siječnja 2023., a koje predstavlja propisani dokaz za nesporno utvrđivanje postojanja navedene zapreke, a iz kojeg razloga ni prvostupanjsko tijelo niti tuženik nisu mogli donijeti drugačije rješenje.

6. Predlaže sudu odbiti tužbeni zahtjev.

7. Tužbeni zahtjev je osnovan.

8. Sud je održao usmenu i javnu raspravu u prisutnosti opunomoćenice tužitelja i opunomoćenice tuženika a čime je strankama omogućeno da se očituju o svim spornim činjenicama i pravnim pitanjima sukladno članku 6. Zakona o upravnim sporovima

9. Ocjenjujući zakonitost osporavanog rješenja, te razmatrajući sporna činjenična i pravna pitanja, sud je izvršio uvid u sudski spis predmeta i spis tuženika dostavljenog u odgovoru na tužbu.

10. Prema podacima spisa predmeta, osporavanim rješenjem tuženika od 19. rujna 2023. odbijena je žalba tužiteljice, s obrazloženjem da je Povjerenstvo za utvrđivanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata dalo mišljenje da u pogledu tužiteljice i njezinog sina postoji zapreka iz članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata (Narodne novine, broj: 84/21), te da navedeno mišljenje predstavlja propisani dokaz iz članka 20., 21. i 22. Pravilnika o načinu ostvarivanja statusa i prava civilnih stradalnika iz Domovinskog rata (Narodne novine, broj: 118/21), pa ni prvostupanjsko tijelo ni tuženik nisu mogli donijeti drugačije rješenje.

11. Odredbom članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata propisano je da statute i prava utvrđena ovim Zakonom ne mogu ostvariti pripadnici, pomagači ili suradnici neprijateljskih vojnih i paravojnih postrojbi

koji su sudjelovali u oružanoj agresiji na Republiku Hrvatsku i svi koji su na bilo koji drugi način pomagali neprijatelju, kao ni članovi njihovih obitelji temeljem njihova stradanja.

12. Odredbom članka 21. Pravilnika o načinu ostvarivanja statusa i prava civilnih stradalnika iz Domovinskog rata propisano je da će povjerenstvo iz članka 5. stavka 1. ovoga Pravilnika od nadležnih tijela pribaviti podatke o podnositelju zahtjeva i civilnoj osobi poginuloj, umrloj ili nestaloj u Domovinskom ratu temeljem koje podnositelj zahtjeva izvodi svoj status, u svrhu utvrđivanja zapreke iz članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona.

13. Odredbom članka 22. stavka 1. navedenog Pravilnika propisano je da će po pribavljanju dokaza iz članka 24. i 25. ovoga Pravilnika, prvostupanjsko tijelo cjelokupan spis predmeta dostaviti Ministarstvu radi utvrđivanja zapreke iz članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona.

Stavkom 2. navedenog članka Pravilnika propisano je da će nakon utvrđivanja postoji li zapreka iz članka 5. stavka 1. točke 1. Zakona, Ministarstvo predmet vratiti prvostupanjskom tijelu na daljnji postupak.

14. Odredbom članka 98. stavka 5. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine, broj: 47/09 i 110/21) propisano je da obrazloženje sadržava kratko izlaganje zahtjeva stranke, utvrđeno činjenično stanje, razloge koji su bili odlučujući pri ocjeni pojedinih dokaza, razloge zbog kojih nije usvojen koji od zahtjeva stranaka, razloge donošenja zaključaka tijekom postupka te propise na temelju kojih je riješena upravna stvar. Kad žalba ne odgađa izvršenje rješenja, obrazloženje sadržava i pozivanje na zakon koji to propisuje.

15. Prema ocjeni suda, osporavanim rješenjem tuženika i prvostupanjskim rješenjem povrijeđen je zakon na štetu tužiteljice.

16. Naime, tužiteljica u tužbi osnovano prigovara da u konkretnom slučaju ni tuženik ni prvostupanjsko tijelo nisu obrazložili na temelju kojih činjenica i dokaza je Povjerenstvo za utvrđivanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz – Domovinskog rata utvrdilo da u konkretnom slučaju na strani tužiteljice ili poginulog djeteta Siniše Dobrića postoji zapreka iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata.

17. Spisu tuženika prileži samo dokaz u smislu dopisa navedenog Povjerenstva kojeg je predsjednik Povjerenstva dostavio prvostupanjskom tijelu navodeći postojanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata, ali spisu tuženika ne prileži mišljenje navedenog Povjerenstva, pa ni tužiteljica niti sud u konkretnom slučaju ne mogu provjeriti osnovanost i pravilnost mišljenja i zaključka navedenog Povjerenstva, a iz kojeg razloga se niti prvostupanjsko niti drugostupanjsko rješenje ne mogu smatrati obrazloženima u smislu standarda iz prethodno citirane odredbe članka 98. stavka 5. Zakona o općem upravnom postupku.

18. Nadalje, i Visoki upravni sud Republike Hrvatske se u presudi broj Usž-2665/17 od 21. studenoga 2018. pozvao se na stajalište Ustavnog suda Republike Hrvatske izraženo u odluci broj U-III-2086/2016 od 13. ožujka 2018. i na stajalište Europskog suda za ljudska prava izraženo u presudi T.G. protiv Hrvatske od 11. srpnja 2017. (zahtjev broj 39701/14.), prema kojem je u slučaju postojanja tajnih podataka trebalo navesti dostatne razloge zbog kojih je u konkretnom slučaju bilo nužno podnositelju zahtjeva potpuno ograničiti uvid u izvješće nadležne sigurnosne agencije u tom slučaju, a u ovom slučaju ekvivalent tome je mišljenje Povjerenstva. U presudi se ističe da pravo na uvid u sve dokaze nije apsolutno i može biti ograničeno zbog nekog drugog suprotstavljenog interesa, u ovom slučaju interesa nacionalne

sigurnosti te zaštite slobode i prava drugih ljudi, međutim to ograničenje ne može biti tako široko da onemogućiti podnositelja da učinkovito i stvarno osporava zakonitost rješenja koje pobija u upravnom sporu. To ograničenje treba se svesti na najmanju moguću mjeru koja će istovremeno zaštititi javni interes, ali i pružiti mogućnost podnositelju da uvjeri sud u opravdanost svog zahtjeva. Članak 19. stavak 3. Zakona o tajnosti podataka (Narodne novine, broj: 79/07. i 86/12.) zahtjeva da se u pogledu onih dokaza otkrivanjem kojih bi mogla nastati šteta poduzmu mjere i radnje kojima će se to spriječiti, uz obrazloženje, a kako nadležni sudovi nisu proveli takav postupak, u kojem je podnositelj na djelotvoran način mogao zaštititi svoja prava u vezi s provedenom sigurnosnom provjerom, došlo je do povrede načela postupovne jednakosti stranaka, tj. povrede prava na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj: 85/10. – pročišćeni tekst).

19. Prema mišljenju suda, sukladno prethodno izraženom shvaćanju Ustavnog suda Republike Hrvatske i Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, prema kojem ograničenje prava na uvid u dokaze treba svesti na najmanju moguću mjeru dostatnu za zaštitu javnog interesa, a s druge strane omogućiti stranci da dokaže osnovanost svog zahtjeva, sud osporavano drugostupanjsko i prvostupanjsko rješenje nije ocijenio zakonitim.

20. Napominje se da je i Europski sud za ljudska prava u presudi F.S. protiv Hrvatske od 5. ožujka 2024. u odnosu na Hrvatsku utvrdio povredu članka 1. Protokola 7. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, jer tajne informacije nisu bile izložene stranci, smatrajući da navedeno postupanje predstavlja značajno ograničenje procesnih prava stranke, a naročito u slučaju kada nema drugih alata za provjeru pravilnosti donesene odluke, te iako se navedeni Protokol odnosi na postupovne garancije glede protjerivanja stranaca, tim više navedene garancije moraju vrijediti i u odnosu na hrvatske državljane.

21. Iz navedenih razloga, sud je poništio i drugostupanjsko i prvostupanjsko rješenje i predmet vratio na ponovni postupak, jer je u konkretnom slučaju sud mišljenja da se radi o slobodnoj ocjeni navedenog Povjerenstva kada sud ne može sam riješiti upravnu stvar, ali isto tako sud je ovlašten u upravnim stvarima u kojima je javnopravno tijelo zakonom ovlašteno rješavati po slobodnoj ocjeni, ocijeniti je li odluka donesena u granicama dane ovlasti i sukladno svrsi radi koje je ovlast dana, a sukladno članku 5. stavku 2. Zakona o općem upravnom postupku, te je i kod rješenja donesenog po slobodnoj ocjeni, javnopravno tijelo dužno svoju ocjenu obrazložiti, tj. navesti činjenice na temelju kojih je utvrđeno činjenično stanje i donesen zaključak o pravnoj ocjeni kod primjene relevantnih zakonskih odredbi.

22. Slijedom navedenog u postupku nakon ove presude, prvostupanjsko tijelo će zatražiti od Povjerenstva da tijelu dostavi svoje mišljenje, jer se dopis dostavljen prvostupanjskom tijelu ne može smatrati nespornim dokazom da je navedeno Povjerenstvo zaista u konkretnom slučaju utvrdilo postojanje zapreke iz članka 5. Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata, a ispravnost kojeg mišljenja mora moći biti provjerljiva i od strane javnopravnih tijela, podnositeljice zahtjeva i kasnije suda.

23. Kako je sud poništio osporavano drugostupanjsko i prvostupanjsko rješenje, te se time smatra da je tužiteljica uspjela u sporu, a sukladno odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-III-2279/2018 od 9. travnja 2019., sud je naložio tuženiku da tužiteljici naknadi trošak upravnog spora sukladno članku 144. i 147. stavak 1. Zakona o upravnim sporovima i to za pristup na ročište u iznosu od 1.000,00 eur, sukladno Tbr. 27/1 i 27/2 Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika

(„Narodne novine“, broj: 138/23), uz pripadajući PDV, a što iznosi ukupno 1.250,00 eur.

24. Stoga je sud na temelju članka 117. stavka 1. Zakona o upravnim sporovima presudio kao u izreci.

U Zagrebu 3. rujna 2024.

Sutkinja:
Tamara Bogdanović, univ. spec.

Dokument je elektronički potpisan:
Tamara Bogdanović

Vrijeme potpisivanja:
04-09-2024
12:33:26

DN:
C=HR
OU=UPRAVNI SUD U ZAGREBU
2.5.4.97-40C115615A462D363033238430343F
O=Sutkinja
S=Bogdanovic
OU=Tamara
OU=Tamara Bogdanovic

Zadarski list, 01.10.2024.

PRESEDAN: SRPSKOJ OBITELJI SUD ODOBRILO INVALIDNINU ZA SMRT SINA U OLUJI!

Piše: Goran Šimunov

Upravni sud u Zagrebu donio je nedavno presudom kojom je naložilo Ministarstvu hrvatskih branitelja da odobri isplatu obiteljske invalidnine obitelji 12-godišnjeg dječaka kojeg su, dok je bio u koloni Srba koji su bježali s okupiranog dijela Banije, usmrtili hrvatski vojnici u VRO-u Oluja.

Majka ovog dječaka Nevenka Dobrić tužila je Ministarstvo branitelja nakon što je njihovo povjerenstvo u dva navrata odbilo njezin zahtjev da joj se odobri isplata obiteljske invalidnine na temelju Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata.

Ovo je prvi put da je neki hrvatski sud donio presudu kojom je osporio Rješenje Povjerenstva Ministarstva branitelja pozivajući se na odredbu ovog Zakona prema kojoj utvrđene statute i prava ne mogu

ostvariti pripadnici, pomagači ili suradnici neprijateljskih vojnih i paravojnih postrojbi koji su sudjelovali u oružanoj agresiji na Republiku Hrvatsku i svi koji su na bilo koji drugi način pomagali neprijatelju, kao ni članovi njihovih obitelji na temelju njihova stradanja.

Prema ocjeni sutkinje, na štetu Dobrić povrijeđen je Zakon o opće mu pravnom postupku.

NISU IZNESENE ČINJENICE

– Tužiteljica u tužbi osnovano prigovara da u konkretnom slučaju ni tuženik ni prvostupanjsko tijelo nisu obrazložili na temelju kojih činjenica i dokaza je Povjerenstvo za utvrđivanje zapreke iz Zakona utvrdilo da u konkretnom slučaju na strani tužiteljice ili poginulog djeteta Siniše Dobrića postoji zapreka iz Zakona, navedeno je u obrazloženju presude.

Prema uputama suda, Ministarstvo je dužno u roku od 60 dana riješiti njezin zahtjev uz napomenu da je u ponovljenom postupku obavezno postupiti sukladno pravnom shvaćanju i primjedbama suda izraženima u obrazloženju odluke.

Govoreći o ovoj presudi Ljubica Krčić, predsjednica Udruge civilnih stradalnika Domovinskog rata Zadarske županije, kazala je kako su članice njihove udruge i žene srpske nacionalnosti koje su korisnice obiteljske invalidnine.

– Ove žene u u ratu ostale kod svojih kuća i trpjele s nama ratne strahote. Sigurnosno obavještajne agencije su ih provjerile, sukladno odredbama Zakona o civilnim stradalnicima koji jasno kaže kako osobe koje su na bilo koji način sudjelovale u agresiji RH, čak i ako su samo medijski istupale za agresiju ili pobunu protiv Hrvatske, ne mogu imati ta prava, uključujući sve članove njihovih obitelji.

U Udruzi imamo osobe čiji su supružnici bili srpske nacionalnosti, većinom izmiješanih brakova, primjerice supruga Hrvatica bila je udana za Srbina koji je poginuo pri granatiranju Zadra. Ona ima pravo na ovu invalidninu, budući da su je agencije provjerile te su o tome izvijestile Povjerenstvo Ministarstva branitelja.

Imamo i članove Udruge, supružnike koji su srpske nacionalnosti, čije je dijete poginulo u Domovinskom ratu, a otac tog djeteta bio je hrvatski branitelj, napominje Krcić dodajući kako se članovi obitelji stradalih osoba koje misle da imaju pravo na ovu obiteljsku invalidninu za svoja prava mogu boriti na sudu, a institucije odluke suda moraju poštivati.

Štitimo hrvatske interese

– O djelovanju u Domovinskom ratu ove obitelji s Banije, u našoj udruzi, dakako, ne znamo. Ova obitelj će steći pravo na obiteljsku invalidninu. Kao civilni stradalnik sam proživjela traume, počevši od barikada.

U našoj županiji u ratu je najviše stradalo benkovačko područje, nema u njemu mjesta u kojem nema stradalih civila, koje je ubio agresor. No unatoč ovoj odluci pravo koje proizlazi iz Zakona neće biti prošireno i na druge u ratu stradale srpske civile.

Zakon iz 2021. godine je to strogo odredio. Naša udruga i naša zajednica udruga, čija sam potpredsjednica, striktno su protiv toga da oni koji su u ratu djelovali protiv Hrvatske, ostvare pravo na obiteljske invalidnine.

Mi smo protiv ratova, ali smo i protiv toga da ove osobe koriste našu državu, budući da i mi plaćamo porez, osobno sam u radnom odnosu, da oni i njihova djeca imaju to pravo.

Ako su se roditelji borili protiv Hrvatske, ne mogu zbog stradalog djeteta imati pravo na obiteljsku invalidninu. To je realno, ističe predsjednica Udruge dodajući kako su svojedobno izdali monografiju o djeci s područja Zadarske županije stradaloj u Domovinskom ratu.

– Nisu djeca agresori, ali mi štitimo interese Hrvatske i naš novac zaslužuju istinski stradalnici Domovinskog rata. Za njih sada tražimo povećanje prava, sljedeće godine mijenjat će se zakon. Ako je netko srpske nacionalnosti, bio je u ratu u svom domu i pretrpio sve kao i mi, onda ima prava koja jamči ovaj zakon.

Imamo u Udruzi članove srpske nacionalnosti, kao predsjednica Udruge sam ih branila, nisam dopustila diskriminaciju nad njima. Slično je i sa Srbima kojisu branili Hrvatsku, ima ih više od 10.000.

Društvu je trebalo puno da se senzibilizira, da ima empatiju prema Srbima koji su ostali u Hrvatskoj, koji su bili protiv rata, a mnogi su doprinijeli u obrani od agresije, kaže Krcić koja je rekla i kako podržava kažnjavanje onih pripadnika hrvatskih snaga koji su u ratu počinili zločine nad srpskim civilima.

Nevenka Dobrić; fotografija Kurir

САДРЖАЈ

* БОРБА ЗА СТАНАРСКО ПРАВО.....5

*ЖЕНЕ У ПРОЦЕСИМА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ.....21

*ЛОГОРИ, СИЛОВАЊА И БОРБА ЗА ПРАВДУ.....69

*ЗЛОЧИНИ ОД 1991-1995 И БОРБА
ЗА ПРИЗНАЊЕ ЖРТАВА.....111

*ЗЛОЧИНИ У ОЛУЈИ И
НАКОН ОЛУЈЕ И БОРБА
ЗА ПРИЗНАЊЕ ЖРТАВА.....163

